THÉOPHILE GAUTIER

Arria Marcella

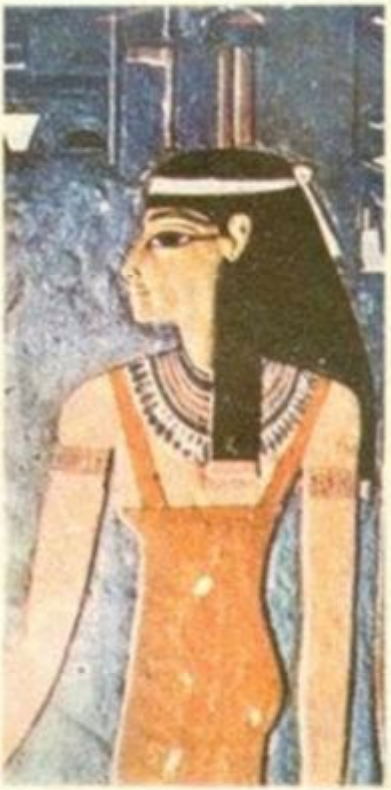

Editura Univers

CW

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

THÉOPHILE GAUTIER

O NOAPTE A CLEOPATREI
REGELE CANDAULE
ARRIA MARCELLA
ROMANUL UNEI MUMII

Versiunea digitală 1.0 – august 2025

Realizată după volumul apărut la Editura Univers, Bucureşti, 1984

Titlul original: THÉOPHILE GAUTIER – *LE ROMAN DE LA MOMIE précédé de trois contes antiques: UNE NUIT DE CLÉOPÂTRE, LE ROI CANDAULE, ARRIA MARCELLA* – © Garnier Frères, 1963

Traducere şi note: Elsa Grozea
Prefaţă: Antoaneta Tănăsescu
Coperta colecţiei: Vasile Socoliuc

MELANCOLIA STATUILOR

O vertiginoasă modificare de optică, deloc uimitoare şi în niciun caz neliniştitoare, face ca destinul modern al „povestirilor antice" şi al *Romanului mumiei* să fie altul decât în momentul apariţiei lor, la mijlocul secolului trecut. Atunci interesul „arheologic" părea precumpănitor, atât criticii cât şi unii colegi de generaţie sau cititori putând vedea în prozele lui Théophile Gautier ilustrarea, foarte îndeaproape, a unui fenomen mai general: fascinaţia pe care Orientul vechi sau nou o exercita asupra lumii occidentale.

Probele, numeroase, sunt semnate deopotrivă de scriitori şi de savanţi. În 1787, *Voyage en Égypte et en Syrie* de Volney. În 1822, prin *Lettre à M. Dacier sur les hiéroglyphes,* urmată după un an de *Précis du système hiéroglyphique des anciens Egyptiens,* Champollion inaugura o disciplină ştiinţifică. În 1826, la peste un sfert de veac de la expediţia lui Napoleon în Egipt, *Catalogue raisonné et historique des antiquités découvertes en Égypte* de Joseph Passalacqua unde, printre altele, este descrisă şi mumia unei femei de o mare frumuseţe asupra căreia privirea autorului întârzie „cu un amestec de surpriză şi tristeţe". În 1828, Champollion (însoţit de Rosellini) începe o călătorie în Egipt, pentru ca postum să apară *Lettres écrites d'Égypte et de Nubie*. În 1842, Lepsius editează *Cartea morţilor,* texte găsite în sarcofagele vechilor egipteni. Şapte ani mai târziu, Gustave Flaubert şi Maxime Du Camp călătoresc pe Nil, în Siria şi în Asia Mică. La întoarcere, vor discuta mult cu bunul lor prieten Théophile Gautier despre cele văzute. Du Camp publică destul de repede *Égypte, Nubie, Palestine et Syrie* (1852) şi *Le Nil* (1854). În 1854, J.G. Wilkinson, *Manners and customs of the ancient Egyptians*. În sfârşit, în 1856, Ernest Feydeau, la rândul său prieten cu Flaubert, publică *Histoire des usages funèbres et des sépultures des peuples anciens* (200 p., 40 de planşe). La 31 octombrie, Gautier semnează în „Moniteur universel" o prezentare a cărţii. Feydeau vrea să-l cunoască. O afectuoasă consideraţie va ghida relaţia ce se stabileşte curând. Discuţii prelungite şi consultaţii bibliografice asupra unei lumi care, pe Gautier, îl atrage irezistibil. Acum, scriitorul citeşte cu aviditate tratate de specialitate şi cărţi de călătorie cărora le rămâne, cu entuziasm, dator.

Romanul mumiei apare în foileton în „Moniteur universel" între 11 martie – 6 mai 1857 (anul următor, în volum) şi, de atunci, aproape fără excepţie, studiile mai extinse ce-i sunt dedicate acordă o atenţie simptomatic de aprinsă inventarierii surselor şi, mai ales, analizei felului cum ele trec cu pas apăsat sau doar ca o adiere în substanţa textului. A. Moret (1899), H.C. Lunn (1919), A. Coleman (1922), Jean Richer (1955) sau

Adolphe Boschot (1963) şi Geneviève van den Bogaert (1966), aceştia din urmă semnând prefaţa la două recente ediţii ale romanului, slujesc – toţi – cu o strălucitoare erudiţie aceeaşi teză. În plus, *Romanul* este uneori tipărit însoţit de reproduceri din Feydeau şi Wilkinson, de imagini ale unor celebre monumente şi basoreliefuri egiptene sub care, aproape ca o notă explicativă, sunt trecute pasaje din text. Ca şi cum intenţia esenţială a scriitorului ar fi fost aceea de a descrie conştiincios detaliile planşelor răsfoite.

La atât să se reducă, oare, marea iluzie a lui Gautier de a încerca, prin literatură, „une tranposition d'art"? Să fie, deci, tendinţa de „supunere absolută la obiect", intensă ca o ardere „rece", pe care Sainte-Beuve o remarca la autorul *Domnişoarei de Maupin,* formă a mimetismului mecanic, a pastişei simpliste?

Teoreticianul Gautier este primul care ar înlătura cu decizie o asemenea supoziţie. În celebrul eseu *Despre frumosul în artă,* el vede în pictură o „artă a transformării" iar în pictor un creator ce „trebuie să caute înainte de toate interpretarea iar nu calchierea absolută; să redea aparenţa şi nu realitatea". În caz contrar, s-ar repeta „nefericita" experienţă a lui Laberge care, „rătăcit de o metodă falsă, deşi având toate aparenţele adevărului, şi-a închis microcosmosul, pictând după modelul exterior şi nu după cel lăuntric; a respins intuiţia, deducţia, amintirea, neadmiţând decât imitaţia imediată. Din artist, s-a prefăcut în oglindă". Gautier se referă aici direct la pictură dar literarul nu poate fiinţa într-o altă viziune. De altfel, în epocă, Baudelaire numea în acelaşi mod norma internă a reflectării: „Fantezia descompune întreaga creaţiune, şi cu materialele îngrămădite şi dispuse după reguli a căror origine nu o putem afla decât în zona cea mai profundă a sufletului, creează o lume nouă".

„Regulile" organizării epicului, iată ce ne interesează la Gautier, aceasta cu atât mai mult cu cât „materialele" din care se ridică edificiul nu sunt în cea mai mare parte cunoscute direct, privirea naratorului fiind obligată să străbată, spre a ajunge la timpul şi spaţiul evocat, coperţile groase ale cărţilor. Este ceea ce Gautier recunoaşte clar şi fără echivoc în dedicaţia către Ernest Feydeau, pe prima pagină a *Romanului mumiei:* „Povestea vă aparţine, romanul este al meu; nu am avut decât a lega prin stil, precum cimentul leagă mozaicul, pietrele preţioase pe care mi le-aţi dăruit".

Candaule, rege al Lydiei, este ucis în 685 î.e.n., Cleopatra moare în 30 î.e.n., erupţia vulcanului Vezuviu, care devastează elegantul Pompei, are loc în 79, iar Tahoser (Champollion găsise la Biban-el-Molouk un mormânt pe care legenda îl atribuie graţioasei regine) vieţuise cu aproape 35 de secole în urmă, în anticul Egipt. Asemenea lui Octavien (din *Arria Marcella*) şi

lordului Evandale (din *Romanul mumiei*), eroi ce trăiesc cu mare intensitate emoţia întâlnirii cu lumi demult dispărute, naratorul se lasă subjugat de forţa „idealului retrospectiv", singura sa dorinţă rămânând parcă aceea de a ieşi din prezent şi a-şi pune în consonanţă, după un fluid simpatetic, inima sa cu cea a oamenilor din vechime. Michelet auzea „dansul galvanic" al manuscriselor nerăbdătoare să iasă la lumină. Gautier distinge foşnetul pergamentelor din perspectiva unui contemplativ ataşat singurătăţii.

Din cărţi va cunoaşte scriitorul nu numai îndepărtatele timpuri, ci şi înfăţişarea oraşelor şi a ţinuturilor. Dacă la Pompei se pare că a fost în jurul anului 1850, în somptuoasa Tebă nu a păşit niciodată. A făcut cronici la spectacole sau expoziţii dedicate Egiptului şi semnalând, în 1854, *Le Nil* de Maxime Du Camp, nu-i rămâne decât să noteze: „Fericit om, pe care aş fi gelos dacă nu mi-ar fi prieten". Cu unsprezece ani în urmă, într-o scrisoare adresată lui Gérard de Nerval, regreta de a nu-l fi însoţit în Orient. Va rămâne cu acest regret şi în 1869 când, în drum spre locurile mult iubite, se accidentează pe vas şi e silit să rămână în hotelul din Cairo. Deşi privelişte a ce-i este admisă este parţială, se lasă cuprins de vaga neliniş te a transformării visului în realitate: „Ceea ce vedeam era chiar Nilul, adevăratul Nil, acest fluviu pe care de atâtea ori am fost forţat să-l descopăr cu ochiul intuiţiei".

Lumea anticelor imperii era demult presimţită, şi dacă reale călătorii i-au fost interzise, scriitorul se mulţumeşte cu cele imaginare. E limpede că nu pitorescul caută Gautier sub orizontul de lavă al nemişcătorului Pompei, acolo unde luciul soarelui său, poate, transparenţa incredibilă a aerului fac ca obiectele să aparţină mai degrabă visului decât realităţii. Tot aşa, nu detaliul exotic este urmărit în peregrinările prin labirinticele drumuri ale necropolei din Teba sau prin sălile fără de număr ale palatelor faraonilor. Chiar dacă secolul său nu ar fi fremătat, emoţionat, la descoperirile lui Champollion, Gautier ar fi ales aceeaşi cale, dictată nu din exterior, ci convenind în chip esenţial structuralităţii sale creatoare.

Reluând o cunoscută frază, putem, aşadar, presupune că bibliografia a fost prilejul nu cauza scrierilor de care ne ocupăm. Arheologia s-a lăsat folosită de mâna de fum a iluziei.

La data când prozele apar (*O noapte a Cleopatrei,* noiembrie – decembrie 1838, în „La Presse"; *Regele Candaule,* octombrie 1844, în „La Presse"; *Arria Marcella,* martie 1852, în „La Revue de Paris"; *Romanul mumiei,* primăvara lui 1857, în revistă, după un an în volum), Théophile Gautier era autorul *Domnişoarei de Maupin* (1835), pe care, spunea Sainte-Beuve, „orice

tămăduitor de suflete, orice moralist trebuie să o aibă într-un raft din fundul bibliotecii".

Roman devenit celebru mai ales pentru *Prefaţa* sa ce nu poate lipsi din nicio panoramă a ideilor literare moderne, *Domnişoara de Maupin* explicitează un punct de vedere căruia autorul îi va rămâne ataşat încă trei decenii, adică până la *Căpitanul Fracasse*.

În termeni tranşanţi, Emile Faguet vorbea despre „aversiunea" faţă de literatură a scriitorului („Gautier este un literat care nu iubeşte mult literatura"). El şi-a reprimat vocaţia „adevărată", aceea de pictor. Firesc, astfel, domeniul său propriu este literatura „plastică" (nu „descriptivă") în care personalitatea creatorului „se şterge" cu totul în faţa naturii ce trece cu autoritate în prim plan. Nu altfel gândea Gustave Lanson, apreciind la autorul *Romanului mumiei* „exactitudinea de pictor sau de gravor" capabilă să genereze (interesantă constatare!) renunţarea la lirismul ardent „pentru a se închina obiectului, modelului". „E începutul literaturii impersonale", conchide Lanson.

Plimbându-şi ochii asupra colosalului Egipt sau aristocraticului Pompei, Gautier desenează privelişti a căror energie latentă şi a căror pregnanţă impenetrabilă vorbesc elocvent lectorului său de peste un secol.

El vede totul cu „ochi exersat de artist" *(Arria Marcella)* şi, în consecinţă, personajele sunt surprinse în atitudini pe care de obicei pictorilor le place să le treacă în frescă sau desen. Psihologia este cercetată cât e necesar creionării fizionomiei, iar „scenele" în care gestica e minimă, redusă la esenţial, sunt preferate avalanşei de întâmplări. Epicul se restrânge la extrem, triumfătoare este imaginea. Supremaţia picturalului, iată mirajul prozelor lui Gautier şi, pornind de la această premisă, nu are de ce să ne mire faptul că reconstituirea lumii se face sub ghidajul frescelor imobile dar debordând de culoare şi mister.

„De-aş fi fost pictor! (am regretat întotdeauna că nu sunt)" se lamentează d'Albert în paginile *Domnişoarei de Maupin,* obligat a recunoaşte „cu înfiorare" şi „admiraţie nelipsită de o oarecare spaimă" că portretele reţinute între ramele tablourilor (portrete a căror „privire pictată pare să te străpungă şi să se prelungească la infinit") întrec prin frumuseţe înfăţişările reale sau cele conturate de narator. Prin simplificarea nuanţelor, observaţia este extinsă: „Meşteşugul scriitorului se află în inferioritate faţă de acela al pictorului, deoarece nu poate înfăţişa lucrurile decât în mod succesiv. O singură aruncătură de ochi ar fi fost suficientă pentru a cuprinde totul într-un tablou, unde pictorul ar fi grupat în jurul mesei diferitele figuri, a căror descriere am făcut-o mai sus; ar fi putut fi văzute, astfel, umbrele, luminile, atitudinile contrastante, coloritul propriu al fiecărui lucru, precum şi o

infinitate de detalii de fineţe, care lipsesc din această descriere şi aşa prea lungă, deşi am încercat să o redăm cât mai pe scurt cu putinţă" *(Căpitanul Fracasse).*

Tributar mai degrabă lui Lessing decât „lecţiei" literaturii în general şi prozei contemporane în special (între 1830 şi 1870 apar romanele lui Balzac, Stendhal, Flaubert, Hugo... infirmând oricând şi cu uşurinţă asemenea grăbite concluzii), Gautier se ataşează nu numai teoretic ideii ci îşi asumă neadecvarea literarului ca pe o fatalitate.

Dacă tabloul este preferat evenimentului, statuia este modelul tipologiei. În *Domnişoara de Maupin,* d'Albert rosteşte nu numai o mărturisire, ci şi un program larg aplicabil scrierilor lui Gautier: „Am privit femeia cu ochi de sculptor şi nu de îndrăgostit".

Statuia, expresie deplină a frumuseţii, echilibru perfect între ideal şi materialitate, armonie a austerităţii şi voluptăţii, aşa gândesc eroii, şi din acest motiv feminitatea este în prozele lui Théophile Gautier sufletul sau umbra zveltelor siluete de piatră. Amintirea divinei Nyssia se gravează în inima lui Gyges mai puternic decât urma lăsată în fildeş de dalta sculptorului, iar Candaule, regele, la care entuziasmul artistic învinge gelozia, este marcat de un unic regret: preafrumoasa sa soţie refuză să servească drept model pictorilor şi sculptorilor curţii. La Pompei, Octavien crede a fi descoperit în lavă conturul încântător nu al unui corp de femeie ci al unei antice statui, iar când Tahoser este scoasă din noaptea eternă a sarcofagului, linia pură, graţia şi eleganţa formelor sale întrec marmura romană sau elină.

De la *Domnişoara de Maupin* la *Căpitanul Fracasse,* Gautier rămâne consecvent unui mod de construire atât a personajului cât şi a subiectului, şi această fidelitate faţă de mecanismul literarului ni se pare cu mult mai relevantă decât cea faţă de surse externe. „Scenariul" epic este uşor de depistat.

El debutează, aproape invariabil, cu radiografierea stării de languroasă melancolie sau doar de infinit plictis pe care eroii şi-o asumă cu oarecare distincţie, ca pe o povară de lux. D'Albert nu face niciun gest de revoltă. Dimpotrivă: „E adevărat, mă plictisesc, dar în linişte şi cu o resemnare nu lipsită de o anume dulceaţă, pe care îmi place s-o asemui cu unele zile lungi de toamnă, palide şi călduţe, cărora le găseşti, după dogorile excesive ale verii, un farmec ascuns". Sub soarele torenţial al sudului, plutind între maluri bântuite de o tristeţe imensă şi solemnă, o tristeţe aridă, lipsită de reverii, Cleopatra îşi suspină plictisul. Totul o deprimă: coloanele şi templele ridicate de o imaginaţie monstruoasă, invazia sufocantă a hieroglifelor, stăpâne ale lumii de pe pământ şi ale lumii de sub pământ, vecinătatea

necropolelor dar, mai ales, absenţa iubirii, a aventurii surprinzătoare, totale. Frumuseţe, bogăţie, celebritate nu slujesc la nimic. Tristeţea este stăpână, iar sub purpură inima bate ca într-o închisoare. La fel gândea cu sute de ani înainte şi fermecătoarea Tahoser, nefericită în dragoste. Din aceeaşi categorie a „răului" existenţial face parte şi boala neştiută de medici care macină inima şi sufletul tânărului Octave de Saville din nuvela *Avatar,* apărută în acelaşi an cu *Romanul mumiei*. Iar pe chipul baronului de Sigognac (din *Căpitanul Fracasse*) „obişnuinţa unei tristeţi secrete săpase cute dureroase într-o fizionomie pe care un pic de fericire ar fi făcut-o încântătoare".

Dar sublimă între toate este melancolia marelui Faraon. Figura sa cu trăsături sublime, pe care nicio emoţie umană nu le alterează, este luminată de ochii privind doar spre eternitate şi infinit. Mişcările se succed într-o maiestuoasă lentoare. Rareori, un vag surâs sau o imperceptibilă mişcare a pleoapelor lasă să se străvadă în afară sclipirea sufletului. E puternic, e cel mai puternic, e bogat, e cel mai bogat însă e singur şi nefericit în ciclopicul său palat unde, urmărit permanent de ochii respectuoşi dar avizi de curiozitate ai supuşilor, se apără adoptând poza de liniştită grandoare, iubită de sculptori. Faraonul este o statuie fără de seamăn cu inima sfâşiată de disperare.

Aceasta este atmosfera „mişcării" iniţiale a prozelor. Eroii au vaga presimţire a schimbărilor viitoare şi, în aşteptarea lor, se mângâie cu iluzia unei iubiri ideale sau, ca Octavien, depun o pasiune imposibilă la picioarele marilor tipuri feminine ale istoriei şi artei.

Aşteptarea nu este, însă, de lungă durată. Urmând descripţiilor de o cadenţă muzicală (marea reuşită a epicii lui Gautier) sau tiradelor impecabil cizelate, scriitorul se apropie de centrul incandescent al crizei sentimentale pe care o ţine sub observaţie. Cei doi care se căutau sau se aşteptau sunt, în sfârşit, aproape. Atunci, privirea îndrăgostitului, fosforescentă, insuportabilă şi răpusă de patimi se îndreaptă asupra iubitei. Când o simte, Cleopatra lasă să-i scape un ţipăt mai ascuţit decât al Dianei surprinsă de Acteon. Strigătul Nyssiei este de căprioară rănită. Arria Marcella aruncă spre Octavien o privire grea şi arzătoare ca plumbul topit. Ochii Faraonului sunt de granit. Cum să rezişti acestor magnetice abisuri?

Poate tocmai intensitatea incredibilă a sentimentului face imposibilă împlinirea. Sau, poate, neliniştea pe care spectacolul perfecţiunii, al frumuseţii (Iubirea = Frumuseţe, spune Gautier) îl strecoară în inimă şi minte este prea puternică. Capul Frumuseţii este capul Meduzei, şi rarii privilegiaţi ce au avut şansa a-l privi plătesc acest irepetabil moment de fericire.

Melamoun se sinucide, Arria Marcella se întoarce sub lava timpului său, regele Candaule este ucis, Faraonul dispare înghiţit de istorie, iar Tahoser se lasă acoperită de piatra unui magnific mormânt. Cei ce le supravieţuiesc au de învins indescriptibila tristeţe a singurătăţii. Viaţa înaintează, dar ochiul interior va privi mereu, cu melancolie, spre soclul statuilor dispărute.

ANTOANETA TĂNĂSESCU

Capitolul I

Sunt – în clipele în care scriem aceste rânduri – aproape nouăsprezece veacuri de când o luntre, minunat aurită şi vopsită, cobora pe Nil, cu toată iuţeala pe care i-o puteau da cincizeci de vâsle lungi şi plate care vărgau apa, ca labele unui scarabeu gigantic.

Luntrea aceasta era îngustă, prelungă, avea cele două capete ridicate în formă de lună nouă, era zveltă ca proporţii şi minunat croită pentru drum; un cap de berbece, cu un bulgăre de aur pe creştet, împodobea vârful prorei şi arăta că ambarcaţia aparţine unei persoane de neam regesc.

În mijlocul bărcii se înălţa o cabină cu acoperiş plat, un fel de *naos* sau cort de onoare, colorată şi aurită, având un ciubuc cu palmete[1] şi patru ferestre mici, pătrate.

Două încăperi, de asemenea acoperite cu hieroglife, ocupau extremităţile acestei bărci în formă de semilună; una dintre ele, mai mare decât cealaltă, avea un etaj suprapus, nu prea înalt, ca teugile ciudatelor galere din veacul al şaisprezecelea desenate de Della Bella; cea mai mică, slujind de adăpost pentru pilot, se termina printr-un fronton triunghiular.

Cârma era făcută din două vâsle imense, prinse de doi furcheţi vărgaţi; vâslele se prelungeau în apă, în spatele bărcii, ca labele palmate ale unei lebede; capete acoperite de câte un *pschent*[2] şi purtând la bărbie cornul alegoric erau sculptate la mânerele acestor vâsle mari pe care pilotul le manevra stând în picioare pe acoperişul cabinei.

Era un bărbat cu pielea rumenită de soare, arămiu ca bronzul nou, cu reflexe albăstrii şi lucitoare, cu ochi migdalaţi, cu păr foarte negru şi împletit în codiţe, cu gură cărnoasă şi pometi ieşiţi în afară, cu urechile depărtate de cap – tipul egipteanului în toată puritatea lui. O fustă strânsă pe coapse şi cinci sau şase rânduri de podoabe de sticlă şi amulete îi alcătuiau tot costumul.

Părea să fie unicul om din barcă, întrucât luntraşii, aplecaţi peste vâslele lor şi ascunşi de bordura ambarcaţiei, nu-şi făceau bănuită prezenţa decât prin mişcarea simetrică a vâslelor deschise ca marginile unui evantai, de fiecare parte a luntrei şi reafundate în fluviu după o scurtă zăbavă.

Nicio adiere nu tulbura văzduhul, iar vela mare, triunghiulară, a luntrei, strânsă şi legată cu o parâmă în jurul catargului coborât, arăta că se renunţase la orice speranţă de a se mai vedea stârnindu-se vântul.

---

[1] Motiv ornamental reprezentând o frunză de palmier sau de acant stilizată.

[2] Coroana suprapusă a faraonilor egipteni.

Soarele amiezii îşi trimitea suliţele de plumb, mâlurile cenuşii ale ţărmurilor răspândeau reverberaţii scânteietoare, o lumină crudă, puternică şi prăfoasă într-atât era de intensă, şuvoia în torente de flăcări, azurul cerului se albea de căldură ca un metal încins în cuptor; un abur fierbinte şi roşiatic fumega în zarea incendiată. Niciun nor nu se contura pe cerul uniform şi mohorât ca eternitatea.

Apa Nilului, spălăcită şi mată, părea că adoarme în drumul ei şi că se desface în pânze de cositor topit. Nicio adiere nu-i încreţea faţa şi nu înclina pe tulpini caliciul florilor de lotus, la fel de ţepene ca şi când ar fi fost sculptate; abia dacă din loc în loc saltul vreunui bechir sau fahaka, umflându-şi pântecele, isca sclipătul câte unui solz argintiu, iar vâslele luntrei păreau că spintecă anevoie pelicula funinginoasă a acestei ape încremenite. Malurile erau pustii; o tristeţe imensă şi solemnă copleşea pământul acesta, care nu a fost niciodată altceva decât un mare mormânt şi ai cărui oameni par să nu fi avut altă îndeletnicire decât să îmbălsămeze morţii. Tristeţe aspră, uscată ca piatra ponce, fără melancolie, fără visare, fără să aibă a căuta în zări vreun nor ca cenuşiul perlei, fără un tainic izvor în care să-ţi scalzi picioarele împrăfoşate; tristeţea sfinxului plictisit să privească întruna pustiul şi care nu se poate desprinde de soclul granitic pe care îşi ascute ghearele de douăzeci de veacuri.

Atât de adâncă era liniştea, încât s-ar fi zis că lumea a devenit mută sau că aerul şi-a pierdut proprietatea de a răspândi sunetul. Singurul zgomot ce putea fi auzit era şopotul şi râsul înfundat al crocodililor moleşiţi de căldură, care se bălăceau prin stuful fluviului; sau câte o pasăre ibis care, ostenită de atâta stat cu un picior adus pe sub pântece şi cu gâtul vârât între umeri, îşi părăsea imobilitatea şi, plesnind brusc aerul cu aripile sale albe, se ducea să se cocoaţe pe vreun obelisc sau palmier.

Luntrea alerga pe apa fluviului ca o săgeată, lăsând în urmă o dâră argintie care se ştergea repede; şi doar câteva bule înspumate veneau să se spargă la suprafaţă, arătând că barca se şi făcuse nevăzută.

Taluzurile fluviului, de culoarea ocrului şi a somonului, se desfăşurau cu rapiditate, ca nişte mici suluri de papirus, între îndoitul azur, al cerului şi al apei, atât de asemănătoare ca nuanţă, încât îngusta limbă de pământ care le despărţea părea o şosea aruncată peste un lac imens şi ar fi fost greu de spus dacă Nilul oglindea cerul sau cerul oglindea Nilul.

Priveliştea se schimba clipă de clipă: pe de o parte, gigantice propilee care veneau să-şi reflecte zidurile povârnite, acoperite de largi panouri cu figuri bizare; portaluri cu capiteluri evazate, balustrade alături de sfincşi mari, ghemuiţi, având pe cap boneta cu barbă în caneluri şi încrucişându-şi peste sânii ascuţiţi labele lor de bazalt negru, palate uriaşe profilându-şi în

zare liniile orizontale şi severe ale antablamentului[3] lor, în care globul emblematic îşi deschidea aripile misterioase asemenea unui vultur cu anvergură uriaşă; templul cu coloane enorme, groase ca nişte turnuri, pe care se conturau, peste un fond de un alb sclipitor, procesiuni de figuri hieroglifice; toate minunăţiile unei arhitecturi de Titani... Pe de alta, peisaje de o ariditate întristătoare: coline formate din spărturi mici de piatră, provenite de la săpături şi construcţii, firimituri de la giganticul dezmăţ granitic care a durat treizeci de secole şi mai bine; munţi desfrunziţi de arşiţă, hăcuiţi şi zebraţi de dungi negre ca nişte urme de incendiu, movile cocoşate şi diforme, cinchite precum criocefalul mormintelor şi profilându-şi în zare atitudinea schimonosită; marne verzui, ocruri dulci, tufuri[4] de un alb făinos şi, din când în când, pante abrupte de marmură de culoarea trandafirului uscat, în care se căscau negrele guri ale carierelor de piatră.

Ariditatea aceasta nu era îmblânzită de nimic – nicio oază de frunziş nu răcorea privirea; verdele părea o culoare necunoscută în această natură; doar din loc în loc câte un palmier subţiratic se ivea la orizont, asemenea unui crab vegetal; un nopal spinos îşi iţea frunzele tăioase ca nişte paloşe de bronz; un cartham, găsind la umbra unui crâmpei de coloană puţină umezeală, puncta cu roşu uniformitatea fără margini.

După această scurtă privire asupra înfăţişării peisajului, să ne întoarcem la luntrea cu cincizeci de vâslaşi şi, fără a ne anunţa prezenţa, să intrăm de-a dreptul în cabina de onoare.

Interiorul era vopsit în alb, cu arabescuri verzi, cu liniuţe de un roşu-aprins şi flori de aur având forme fantastice; o rogojină de stuf, de o fineţe nemaipomenită, acoperea podeaua; în fundul încăperii se ridica un pat mic cu picioare de grifon, cu spătar garnisit ca o canapea sau canapeluţă de taifas, un scăunel cu patru trepte pentru urcarea în acest pat şi un fel de hemiciclu din lemn de cedru, montat pe un picior, menit să îmbrăţişeze exact conturul cefei şi să sprijine capul persoanei culcate – lucru de un rafinament cam ciudat faţă de ideile noastre legate de confort.

Pe asemenea pernă bizară odihnea un cap într-adevăr fermecător, care cu o privire ar fi făcut să piară jumătate din omenire; un cap adorat şi divin, femeia cea mai desăvârşită care a existat vreodată, cea mai femeie şi cea mai regină, un tip admirabil, căreia poeţii nu i-au putut adăuga nimic şi pe care visătorii îl află necontenit la capătul reveriilor lor – nu este nevoie să o numim pe Cleopatra.

---

[3] Antablament – element de arhitectură aşezat deasupra zidurilor sau coloanelor unei construcţii; susţine acoperişul.

[4] Roci prevenite din erupţiile vulcanice.

Lângă ea, Charmion, sclava ei favorită, flutura un evantai mare din pene de ibis; o tânără fată stropea cu apă înmiresmată micile jaluzele de trestie care împodobeau ferestrele cabinei, pentru ca aerul să nu ajungă acolo decât îmbibat de prospeţime şi parfumuri.

Alături de patul de odihnă, într-un vas de alabastru ornat cu panglici, cu gât firav, de o linie subţire, zveltă, amintind oarecum silueta unui bâtlan, era pus un buchet de flori de lotus, unele de un albastru ceresc, altele de un trandafiriu dulce, ca şi vârful degetelor marii zeiţe Isis.

În ziua aceea, din capriciu sau din calcul, Cleopatra nu era îmbrăcată după moda grecească; tocmai asistase la un panegiric şi se întorcea cu luntrea la palatul ei de vară, în costumul egiptean purtat la serbare.

Cititoarele noastre vor fi poate curioase să afle cum era îmbrăcată regina Cleopatra când se întorcea de la lăcaşul zeiesc din Hermonthis, unde era adorată triada formată din zeul Mandu, zeiţa Ritho şi fiul lor Harfre. Iată o plăcere pe care le-o putem satisface.

Regina Cleopatra avea drept coafură un fel de cască de aur foarte uşoară, alcătuită din corpul şi aripile uliului sacru; aripile, lăsate în evantai de o parte şi de alta a capului, acopereau tâmplele, se alungeau aproape pe lângă gât şi lăsau să se vadă, într-o mică răscroitură, o ureche mai trandafirie şi mai delicat rotunjită decât scoica din care a apărut Venus, denumită de egipteni Hathor; coada păsării ocupa locul în care se află cocurile femeilor din zilele noastre; corpul, acoperit de pene ce se suprapuneau parţial şi vopsite cu diferite emailuri, învelea creştetul, iar gâtul, graţios îndoit spre frunte, forma dimpreună cu capul un fel de corn scânteind de pietre scumpe; o creastă simbolică în formă de turn completa coafura aceasta elegantă, deşi ciudată. Un păr negru, asemenea unei nopţi neînstelate, scăpa de sub cască şi cădea în cozi lungi peste umeri dalbi din care, vai, nu se zărea decât începutul, restul fiind acoperit de un guleraş sau grumăjer împodobit cu mai multe rânduri de serpentin, de azerodrah şi de crisoberil. O rochie de in cu dungi diagonale în relief – o ceaţă, aer ţesut, *ventus textilis*, cum spune Petronius – se unduia în aburi albi pe trupul frumos, estompându-i molatec contururile. Rochia aceasta avea jumătăţi de mânecă ajustate pe umeri dar largi spre cot, ca mânecile noastre „în formă de sabot", dezvăluind un braţ admirabil şi o mână desăvârşită; braţul era strâns de şase cercuri de aur, iar mâna împodobită cu un inel reprezentând un scarabeu. Un cordon ale cărui capete înnodate cădeau în faţă marca talia acestei rochii vaporoase; o mantie scurtă împodobită cu franjuri îi întregea găteala şi, dacă unele cuvinte mai aspre nu înspăimântă urechile pariziene, vom adăuga că rochia se numea *schenti*, iar mantia *calasiris*.

Şi acum, ca ultim detaliu, să adăugăm că regina Cleopatra purta sandale foarte înguste, cu vârf îndoit şi legate în dreptul scobiturii piciorului precum pantofii – tot cu vârful îndoit – al castelanelor din evul mediu.

Regina Cleopatra nu avea totuşi aerul de satisfacţie al femeii sigure de a fi neînchipuit de frumoasă şi foarte gătită; se tot răsucea şi frământa pe patul ei mic, iar mişcările, destul de bruşte, deranjau în fiece clipă cutele *conopeum*-ului din voal, pe care Charmion i le aşeza iar cu nesfârşită răbdare, fără să înceteze a-i face vânt cu evantaiul.

— Te înăbuşi în camera asta, spuse Cleopatra. Mai cald n-ar putea fi nici dacă Phta, zeul focului, şi-ar fi instalat aici făurăriile; un aer de cuptor.

Îşi trecu peste buze vârful limbii mici, apoi întinse mâna, ca un bolnav care caută un pahar lipsă.

Necontenit atentă, Charmion bătu din palme; un sclav negru, îmbrăcat cu un pantalon scurt şi bufant, ca fusta albanezilor, şi cu o piele de panteră aruncată pe umeri, intră cu iuţeala unei năluci, ţinând în echilibru, pe palma stângă, o tavă încărcată cu ceşti şi felii de pepene roşu, iar în dreapta un vas lung cu gât ca de ceainic.

Sclavul umplu una dintre cupe, turnând de sus, cu o dexteritate încântătoare, şi o aşeză în faţa reginei. Cleopatra se atinse de licoare cu vârful buzelor şi o puse lângă ea; apoi, întorcând spre Charmion frumoşii ei ochi negri, mieroşi, poleiţi de scânteieri, îi spuse:

— O, Charmion! mă plictisesc.

Capitolul II

Presimţind că urmează o confidenţă, Charmion îşi întipări pe faţă o încuviinţare mâhnită şi se apropie de stăpână.

— Mă plictisesc groaznic, spuse iarăşi Cleopatra, lăsându-şi braţele să atârne, ca descurajată şi învinsă. Egiptul ăsta mă distruge, mă striveşte; cerul ăsta cu azurul lui implacabil este mai trist decât adânca noapte a Erebului – niciodată nor sau umbră, şi mereu soarele ăsta roşu, sângeriu, care te priveşte precum ochiul unui ciclop! Vezi tu, Charmion, aş da un mărgăritar pentru o picătură de ploaie! Din ochiul de flacără al acestui cer de bronz n-a căzut încă nicio lacrimă peste pustiirea de pe pământ; este o lespede mare de mormânt, un dom de necropolă, un cer mort şi uscat ca mumiile pe care le acoperă; îmi apasă umerii ca o mantie prea grea; mă stânjeneşte şi mă îngrijorează; mi se pare că nu m-aş putea ridica ţinându-mă foarte dreaptă, fără să nu-mi lovesc fruntea de el; şi-apoi, ţara asta e cu adevărat o ţară înspăimântătoare; totu-i sumbru, enigmatic, de neînţeles! Închipuirea nu rodeşte decât himere monstruoase şi monumente nemăsurat de mari; arhitectura şi arta de aici mă înfricoşează; coloşii aceştia ale căror picioare prinse în piatră îi osândesc să stea veşnic aşezaţi, cu mâinile pe genunchi, mă obosesc cu nemişcarea lor stupidă, îmi obsedează privirile şi orizontul. Când va veni oare uriaşul în stare să-i ia de mână şi să-i schimbe în veghea lor de douăzeci de veacuri? Până la urmă şi granitul osteneşte! Ce stăpân aşteaptă oare pentru a părăsi muntele care le slujeşte de jilţ şi a se ridica în semn de respect? Ce turmă nevăzută păzesc sfincşii aceştia mari, ghemuiţi precum câinii pânditori, de nu-şi coboară pleoapa niciodată şi stau mereu cu gheara pregătită? Pentru ce, cu atâta îndărătnicie, îşi aţintesc ochii de piatră asupra eternităţii şi infinitului? Ce taină ciudată ascund, cu buzele strânse, în pieptul lor? La dreapta, la stânga, în orice parte te-ai întoarce, nu vezi decât monştri înfiorători – câini cu cap de om, oameni cu cap de câine, himere născute din împreunări hidoase în adâncurile tenebroase ale mormintelor; vezi doar chipuri înfăţişându-i pe Anubis, Typhon sau Osiris, ulii cu ochi galbeni, care par să te străpungă cu privirile lor sfredelitoare, care par să vadă dincolo de tine lucruri ce nu mai au nume. O familie de animale şi de zei groaznici, cu aripi solzoase, cu cioc coroiat, cu gheare tăioase, mereu gata să te sfâşie, să te înhaţe, dacă treci pragul templului sau dacă ridici colţul vălului![5]

Pe ziduri, pe coloane, platforme, podele, palate şi temple, în culoarele şi puţurile cele mai adânci ale necropolelor, până în măruntaiele pământului, unde niciodată nu ajunge lumina, unde făcliile se sting din lipsă de aer şi

[5] Este vorba de vălul zeiţei Isis.

pretutindeni, mereu, nesfârşitele hieroglife sculptate şi pictate, povestind într-un limbaj de neînţeles lucruri pe care nu le mai ştie nimeni şi care aparţin desigur unor creaţii dispărute; uimitoare opere îngropate, la care un popor întreg s-a trudit să scrie epitaful regelui! Mister şi granit – iată Egiptul. Frumoasă ţară pentru o femeie tânără şi o regină tânără!

Nu vezi decât simboluri ameninţătoare şi funebre, *pedum*-uri, *tau*[6]-uri, globuri alegorice, şerpi încolăciţi, balanţe în care sunt cântărite sufletele – necunoscutul, moartea, neantul! În loc de vegetaţie, stele funerare împestriţate cu caractere stranii; în loc de alei cu arbori, alei de obeliscuri din granit; în loc de sol, imense pardoseli granitice, fiecare munte putând da numai o singură dală; în loc de cer, tavane de granit – o eternitate palpabilă, un amar şi veşnic sarcasm la adresa vieţii fragile şi scurte! Scări făcute pentru paşii lui Titan, pe care piciorul omenesc nu le-ar putea urca decât cu ajutorul altor scări; coloane pe care o sută de braţe nu le-ar putea cuprinde, labirinturi pe care un an de le cutreieri şi tot nu le găseşti capătul! Ameţeală a enormului, beţie a giganticului, efort dezordonat al orgoliului care vrea să-şi graveze, cu orice preţ, numele pe faţa lumii!

Şi-apoi, Charmion, îţi spun, mă stăpâneşte un gând înfricoşător: în celelalte locuri din lume cadavrele sunt arse, iar cenuşa lor se contopeşte curând cu pământul. Aici, s-ar zice că cei vii nu au altă ocupaţie decât să-i conserve pe morţi; balsamuri puternice îi apără de distrugere; îşi păstrează cu toţii forma şi înfăţişarea; sufletul şi-a luat zborul, dar rămăşiţele pământeşti rămân; sub poporul acesta sunt multe altele; fiecare oraş se înalţă pe douăzeci de caturi de necropole; fiecare generaţie care se duce dăruie o populaţie de mumii unei cetăţi întunecate: sub tată îi vei găsi pe bunic şi pe străbunic în racla lor pictată şi aurită, aşa cum erau în viaţă şi, oricât ai scotoci, tot ai găsi – mereu, mereu!

Când mă gândesc la mulţimile astea înfăşurate în bentiţe, la miriadele de spectre uscate care umplu adâncuri funebre şi care se găsesc acolo de două mii de ani, faţă în faţă, în tăcerea lor pe care nimic nu vine s-o tulbure, nici chiar zgomotul făcut de viermele târându-se în sicriu, şi care vor fi găsite neatinse după alte două mii de ani, cu pisicile, crocodilii, ibişii lor, tot ce a trăit în vremea aceea, simt că mă cuprinde spaima, şi mi se încrâncenează carnea pe mine. Ce-şi spun, oare, de vreme ce mai au buze şi de vreme ce sufletul – dacă i-ar veni fantezia să se întoarcă – ar găsi trupul în starea în care l-a lăsat?

---

[6] Instrument sacru pe care anumite divinităţi egiptene îl ţineau în mână şi care avea forma unui T.

Egiptul este cu adevărat un tărâm sinistru, prea puţin făcut pentru mine, cea veselă şi zburdalnică. În orice găseşti o mumie, inima şi sâmburele tuturor lucrurilor. După mii de ocolişuri tot acolo ajungi; piramidele ascund un sarcofag. Neant şi nebunie toate astea! Străpungeţi cerul cu gigantice triunghiuri de piatră, cadavrul vostru nu se va lungi nici măcar cu un deget. Cum să te bucuri că trăieşti pe un asemenea pământ, unde în loc de parfum respiri mirosul acru al naftului şi al bitumului care fierbe în cazanele îmbălsămătorilor şi unde podeaua camerei tale sună a gol, deoarece oscioarele din hipogeele şi puţurile mortuare se întind până sub alcovul tău? Să fii regina mumiilor, să ai, pentru a sta de vorbă, statuile acestea cu atitudini încremenite şi ţepene! Vesel, nu!? Şi măcar de-aş avea, pentru a mai îmblânzi tristeţea asta, o iubire, un temei care să mă atragă spre viaţă, măcar de-aş iubi pe cineva sau ceva, ori să fiu iubită! Dar nu sunt.

Iată pentru ce mă plictisesc, Charmion; dacă aş iubi, Egiptul acesta sterp şi posac mi-ar apărea mai încântător decât Grecia cu zeii ei de fildeş, cu templele sale de marmură albă, cu pădurile de oleandri şi fântânile ei de apă-vie. Nu m-aş mai gândi la fizionomia stranie a lui Anubis şi la spaimele oraşelor subterane.

Charmion surâse neîncrezătoare.

— Nu trebuie să-ţi faci mare pricină de tristeţe din atâta lucru, căci fiecare privire de-a ta străpunge inimile precum săgeţile de aur ale lui Eros însuşi.

— Poate şti o regină, reluă Cleopatra, dacă-i iubită pentru ea sau pentru diadema ei? Razele coroanei sale siderale uluiesc ochii şi inima şi, odată coborâtă de la înălţimile tronului, voi avea oare faima unora ca Bacchide sau Archenassa, a primei curtezane venite din Atena sau Milet? O regină este ceva atât de departe de oameni, atât de sus, de altceva, de inaccesibil!... Oricât de trufaşă ai fi, cine s-ar putea făli că a reuşit într-o asemenea situaţie? Ea nu mai este o femeie, ci o fiinţă augustă şi sacră, care nu are sex şi pe care o adori în genunchi, fără să o iubeşti, ca pe statuia unei zeiţe. Cine a fost vreodată îndrăgostit cu adevărat de Hera cea cu braţe albe ca zăpada, ori de Pallas cu ochi ca verdele mării? Cine a îndrăznit vreodată să sărute picioarele de argint ale lui Tetis sau degetele trandafirii ale Aurorei? Ce îndrăgostit de frumuseţi divine şi-a luat aripi ca să zboare spre palatele de aur ale cerului? În faţa noastră respectul şi teama îngheaţă sufletele şi, pentru a fi iubită de semeni, ar trebui să cobor în necropolele de care vorbeam înainte.

Cu toate că Charmion nu se împotrivea cu nici o altă părere raţionamentelor stăpânei sale, surâsul uşor ce flutura pe buzele ei de

grecoaică sclavă dovedea că nu crede prea mult în această inviolabilitate a persoanei regale.

— Ah, continuă Cleopatra, aş vrea să mi se întâmple ceva, o aventură bizară, neaşteptată! Cântul poeţilor, dansul sclavelor siriene, ospeţele încununate de trandafiri şi prelungite până la ziuă, cursele nocturne, câinii de Laconia, leii mei, piticii gheboşi, membrii confreriei celor de neimitat, luptele din arene, noile găteli, rochiile de in străveziu, perlele de tot soiul, parfumurile din Asia, căutarea neîntreruptă de lucruri încântătoare, somptuozităţile cele mai nebuneşti nu mă mai distrează; totul îmi este indiferent, totul îmi este nesuferit!

— Se vede prea bine, vorbi cu glas scăzut Charmion, că de o lună încoace regina nu a mai avut iubit şi nu a poruncit să mai fie nimeni ucis.

Obosită de o atât de lungă tiradă, Cleopatra mai luă o dată cupa ce se afla alături, îşi înmuie în ea buzele şi, potrivindu-şi capul pe braţ, cu o mişcare de porumbiţă, se pregăti să doarmă. Charmion îi desfăcu sandalele şi începu să o gâdile uşor la tălpi cu puful unei pene de păun; somnul îşi presără curând pulberea de aur peste frumoşii ochi ai surorii lui Ptolemeu.

Şi acum, când Cleopatra doarme, să ne urcăm din nou pe puntea luntrei şi să ne bucurăm de admirabilul spectacol al apusului de soare. O fâşie lată, violetă, încălzită mult de tonuri roşietice spre apus, umple toată partea de jos a cerului; întâlnind zone de azur, tenta violetă se topeşte într-un liliachiu deschis şi se îneacă în albastru printr-o semitentă trandafirie; înspre partea în care soarele, roşu ca un scut scos din făurăria lui Vulcan, îşi aruncă razele-i fierbinţi, nuanţa se schimbă într-un palid galben de lămâie şi izvodeşte tonuri asemănătoare cu ale peruzelei. Apa, mângâiată de o rază piezişă, are strălucirea mată a unei oglinzi văzute dinspre partea argintată sau a unei spade damaschinate; sinuozităţile ţărmului, toate contururile sale, stuful se profilează în linii precise şi negre, care pun şi mai clar în evidenţă reverberaţia alburie. Scăldată în această lumină crepusculară, veţi zări mai departe, asemenea unui fir de nisip căzut pe argint-viu, un punctişor maroniu care tremură într-o plasă de fire luminoase. Să fie o lişiţă care se scufundă, o broască ţestoasă care se lasă în voia apei, un crocodil care îşi ridică, pentru a respira aerul mai puţin fierbinte al serii, vârful rostrului său scămos, ori pântecele vreunui hipopotam care se bălăceşte la suprafaţa apei? Sau, cine ştie, poate că-i o stâncă rămasă afară după descreşterea fluviului? Căci bătrânul Hopi-Mu, părintele apelor, trebuie neapărat să-şi umple urna secată de ploile solstiţiului în munţii Lunii.

Nimic din toate acestea. Pe frânturile lui Osiris, atât de bine cusute la loc! este un om care pare că merge, că patinează pe apă... Se poate vedea acum bărcuţa care îl duce, o adevărată coajă de nucă, un peşte scobit, trei fâşii de

scoarţă îmbinate, una pentru fund, două pentru borduri, totul legat solid la cele două capete cu o frânghie îmbibată cu bitum. Un om stă în picioare, cu câte un picior pe fiecare dintre marginile plăpândei ambarcaţii pe care o conduce cu o singură vâslă, ce serveşte în acelaşi timp de cârmă şi, cu toate că luntrea regească aleargă iute datorită efortului a cincizeci de vâslaşi, bărcuţa câştigă un vizibil avans.

Cleopatra îşi dorea o întâmplare ciudată, ceva neaşteptat; barca aceasta mică şi subţiratică, misterioasă ca alură, ne face impresia că duce cu sine dacă nu o aventură, cel puţin un aventurier. Îl poartă, poate, pe eroul povestirii noastre. Lucrul nu-i fără de putinţă.

Era, în orice caz, un tânăr chipeş de douăzeci de ani, cu păr atât de negru încât părea albastru, cu o piele ca de aur şi atât de bine proporţionat, încât ai fi zis că-i o statuetă de bronz ieşită din mâna lui Lysippe. Deşi vâslea demult, nu dădea semne de oboseală, iar pe frunte nu i se prelingea nicio picătură de sudoare.

Soarele cobora la orizont, iar pe discul său răscroit se desena silueta cafenie a unui oraş îndepărtat, pe care ochiul nu l-ar fi putut desluşi fără acest efect de lumină; curând se stinse deplin, astfel că stelele, noptatice flori de barba-împăratului, îşi deschiseră caliciul auriu în albastrul firmamentului. Luntrea regească, urmată îndeaproape de bărcuţă, se opri lângă o scară de marmură neagră, care avea la fiecare treaptă câte unul dintre sfincşii urâţi de Cleopatra. Era debarcaderul palatului de vară.

Sprijinindu-se de Charmion, Cleopatra trecu repede, ca o viziune scânteietoare, între cele două garduri vii alcătuite din sclavi purtând felinare.

Tânărul luă din fundul bărcii o piele de leu, şi-o aruncă pe umeri, sări sprinten pe pământ, trase bărcuţa la mal şi se îndreptă spre palat.

Capitolul III

Cine să fie tânărul acesta care, în picioare pe o frântură de scoarţă, îşi îngăduie să urmărească luntrea regească şi care se încumetă a lupta într-ale iuţelii cu cincizeci de vâslaşi din ţara lui Kusch, goi până la brâu şi unşi cu ulei de palmier? Ce anume îl împinge să o facă? Iată ce suntem obligaţi să ştim în calitatea noastră de poeţi înzestraţi cu darul intuiţiei şi pentru care toţi bărbaţii şi chiar toate femeile – ceea ce este mai greu – trebuie să aibă alături fereastra cerută de Momus.

Poate că nu-i prea uşor să afli ce gândea, cu aproape două mii de ani în urmă, un tânăr de pe pământul Keme, care urmărea luntrea Cleopatrei, regină şi zeiţă evergetă[7], pe drumul ei de întoarcere de la Mammisi din Hermonthis. Totuşi vom încerca.

Meiamun, fiul lui Manduschopsch, era un tânăr cu fire ciudată; nimic din ce mişcă sufletul muritorului obişnuit nu-l impresiona; părea să coboare dintr-o rasă mai aleasă, s-ar fi zis că-i rodul vreunui adulter divin. Privirea sa avea strălucirea şi fixitatea ochiului de erete, iar măreţia senină îi sălăşluia pe frunte ca pe un piedestal de marmură; un dispreţ nobil îi arcuia buza de sus şi îi dilata nările care semănau cu ale unui cal nărăvaş; deşi avea aproape graţia delicată a unei tinere fete, iar Dionisos, zeul cu trăsături efeminate, nu avea un piept mai rotund şi mai neted ca el, ascundea sub această aparenţă molatecă nervi de oţel şi o forţă herculeană – straşnicul privilegiu al anumitor naturi antice de a întruni frumuseţea femeiască şi forţa virilă.

Cât priveşte faţa, suntem siliţi să mărturisim că era roşcată ca portocala, culoare potrivnică ideii de alb şi roz pe care ne-o facem despre frumuseţe. Dar asta nu-l împiedica să fie un tânăr tare fermecător, mult râvnit de femei de tot soiul – galbene, roşii, arămii, foarte brune, şi chiar de numeroase albe fiice ale Greciei.

Dar după toate astea să nu vă închipuiţi că Meiamun era un bărbat cu multe aventuri amoroase; cenuşa bătrânului Priam, zăpezile lui Hipolit el însuşi nu erau mai puţin simţitoare şi mai reci; tânărul neofit cu tunică albă, care se pregătea pentru iniţiere în misterele zeiţei Isis, nu ducea o viaţă mai neprihănită; tânăra care tremură de frică în umbra de gheaţă a mamei nu avea sfielnica lui puritate.

Tânăr sălbatic, Meiamun avea plăceri de un fel ciudat: pleca liniştit dimineaţa, cu scutul său mic din piele de hipopotam, cu o sabie a cărei lamă era curbă, cu un arc triunghiular şi cu o tolbă din piele de şarpe plină cu săgeţi zimţate. Apoi se afunda în deşert şi îşi pornea la galop iapa cu picioare slabe, cap îngust, coamă zbârlită, până ce găsea urmă de leoaică – căci tare

[7] Supranume dat mai multor regi din Egipt şi Siria (n.t.).

mult îl distra să ia puii de leu de sub pântecele mamei lor. În toate îl atrăgea doar imposibilul sau primejdia. Îi plăcea mult să cutreiere cărări de neumblat, să înoate într-o apă furioasă, şi ar fi ales, ca să se scalde în Nil, anume locul cataractelor, într-atât îl chemau abisurile.

Acesta era Meiamun, fiul lui Manduschopsch.

De la o vreme devenise şi mai sălbatic. Se afunda luni de-a rândul în oceanul de nisip şi nu reapărea decât la răstimpuri mari. Mama lui, neliniştită, se apleca zadarnic, din înaltul terasei, ca să cerceteze cu ochi neobosit drumul. După îndelungă aşteptare, un norişor de praf se învolbura la orizont; curând norul se spărgea, lăsându-l pe Meiamun să apară acoperit de colb, pe iapa-i slabă ca o lupoaică, cu ochiul roşu, însângerat, cu nări fremătânde, iar pe pântece cu cicatrici care nu erau urme de-ale pintenilor.

După ce-şi atârna la el în odaie pielea de hienă sau de leu, pleca din nou.

Cu toate acestea, nimeni nu s-ar fi putut socoti mai fericit ca Meiamun; era iubit de Nephte, fiica preotului Afomuthis, cea mai frumoasă făptură din ţinutul Arsinoit. Trebuia să fii Meiamun, ca să nu vezi că Nephte avea ochi minunaţi, cu colţurile ridicate de o negrăită expresie de voluptate, o gură pe care scânteia un surâs roşu, dinţi albi şi sclipitori, braţe cu rotunjimi fermecătoare şi picioare mai desăvârşite decât cele de iaspis ale statuii zeiţei Isis; şi fără îndoială că nu se afla în tot Egiptul mână mai mică şi păr mai lung. Farmecele ei nu ar fi putut păli decât alături de cele ale Cleopatrei. Dar cui i-ar da prin gând să o iubească pe Cleopatra? Ixion, îndrăgostit de Junona, nu a strâns în braţe decât un nor, şi continuă să-şi învârtească la nesfârşit roata în infern.

Cea pe care o iubea Meiamun era Cleopatra!

Încercase mai întâi să-şi domine patima aceasta smintită, luptase împotriva ei cu îndârjire; dar nu înăbuşi o iubire cum ai strânge de gât un leu, şi nici chiar atleţii cei mai vânjoşi nu ar avea ce-i face. Săgeata îi rămăsese în inimă, o târa cu el pretutindeni. Imaginea Cleopatrei, scânteietoare şi minunată sub diadema ei cu vârf de aur, singură în picioare în purpura-i imperială, în mijlocul unui popor îngenuncheat, strălucea în ceasurile de veghe şi în visele sale; asemenea imprudentului care a privit în soare şi care de atunci vede mereu o pată dănţuitoare fluturându-i prin faţa ochilor, Meiamun o vedea întruna pe Cleopatra. Vulturii pot contempla soarele fără să fie orbiţi, dar ce ochi de diamant s-ar putea încumeta să se fixeze, nepedepsit, pe o femeie frumoasă, pe o regină frumoasă?

Viaţa lui însemna să rătăcească în preajma locuinţelor regeşti, pentru a respira acelaşi aer cu Cleopatra, pentru a săruta pe nisip – fericire foarte rară, din păcate – urma pe jumătate ştearsă a piciorului ei; urmărea serbările sacre şi toate panegiricile, încercând să prindă măcar o rază a

ochilor ei, să fure în trecere una dintre miile de înfăţişări ale acestei frumuseţi. Uneori i se făcea ruşine de o existenţă atât de nesocotită; dar se dăruia acestui fel de vânătoare cu o furie îndoită şi încerca să domolească prin oboseală focul din vine şi înflăcărarea dorinţelor.

Fusese la panegiricul de la Hermonthis şi, mânat de slaba speranţă că ar putea-o revedea pe regină o clipă doar, când avea să debarce la palatul de vară, urmărise luntrea cu bărcuţa lui, fără a lua seama la aprigele muşcături ale soarelui, pe o căldură în stare să topească în sudoare de lavă sfincşii gâfâitori pe piedestalele lor înroşite.

Apoi înţelegea că ajungea la un moment suprem, că avea să i se hotărască viaţa şi că nu putea muri cu asemenea taină în inimă.

Ciudată situaţie să iubeşti o regină; e ca şi când ai iubi o stea; dar steaua tot vine noapte de noapte să scânteieze la locul ei, pe cer; este un fel de întâlnire misterioasă: o regăseşti, o vezi, ea nu se mânie de privirile tale! O, nimicnicie! Să fii sărac, neştiut, mărunt, în josul scării şi să-ţi simţi inima plină de dragoste faţă de ceva solemn, sclipitor şi minunat, faţă de o femeie dintre ale cărei slujnice nici cea din urmă nu te-ar vroi! Să ai în chip fatal privirea aţintită asupra cuiva care nu te vede, care nu te va vedea niciodată, pentru care nu eşti decât un val din mulţimea de valuri asemănătoare şi care te-ar putea întâlni şi de o sută de ori fără să te recunoască! Să nu ai cum aduce, în niciun fel o justificare pentru nebunească-ţi cutezanţă – dacă s-ar ivi prilejul să-i vorbeşti – nici talent de poet, nici mare genialitate, nici vreo însuşire supraomenească. Nimic decât iubire. Iar în schimbul frumuseţii, al obârşiei nobile, al puterii, al tuturor splendorilor la care visezi, să nu poţi aduce decât pasiune sau tinereţe, mare scofală!

Gânduri ca acestea îl copleşeau pe Meiamun; culcat cu faţa în jos pe nisip, cu bărbia sprijinită în palme, se lăsa furat şi purtat de valul unor visări fără sfârşit; schiţa mii de proiecte, unele mai smintite decât altele. Simţea prea bine că năzuia spre un ţel cu neputinţă de atins, dar nu avea curajul să renunţe, cinstit, la el, şi perfida speranţă venea să-i şoptească la ureche câte o făgăduială mincinoasă.

„Hathor, zeiţă puternică, spunea el cu glas scăzut, cu ce ţi-am greşit de mă faci atât de nefericit? Te răzbuni pentru dispreţul pe care i l-am arătat lui Nephte, fiica preotului Afomuthis? Îmi porţi pică fiindcă n-am vrut-o pe Lamia, hetaira din Atena sau pe Flora, curtezana romană? Să fie vina mea dacă inima nu mi se înfioară decât în faţa frumuseţii Cleopatrei, rivala ta? Pentru ce mi-ai înfipt în suflet săgeata otrăvită a imposibilei iubiri? Ce jertfe şi ce ofrande îmi ceri? Oare este nevoie să-ţi înalţ un lăcaş din marmură trandafirie de Siena, cu coloane având capiteluri aurii, plafon dintr-o singură

bucată şi hieroglife săpate de cei mai buni lucrători din Memphis ori din Teba? Răspunde-mi”.

Ca toţi zeii sau zeiţele invocate, Hathor nu răspunse. Meiamun luă o hotărâre disperată.

Pe de altă parte, Cleopatra o invoca şi ea pe zeiţa Hathor: îi cerea o plăcere nouă, o senzaţie necunoscută; alene culcată pe pat, gândea că numărul simţurilor este foarte mărginit, că rafinamentele cele mai plăcute fac repede loc dezgustului şi că o regină îşi umple anevoie ziua. Să încerci otrăvuri pe sclavi, să porunceşti să se bată oameni cu tigri sau să-i pui pe gladiatori să se lupte între ei, să bei mărgăritare topite, să mănânci o provincie, toate astea sunt lucruri de rând, cu gust sălciu!

Charmion recurgea la tot felul de improvizaţii şi nu ştia cum să se mai descurce cu stăpâna ei.

Deodată se auzi un şuier; o săgeată se împlântă în căptuşeala de cedru a peretelui.

Cleopatra fu cât pe ce să leşine de spaimă. Charmion se aplecă peste pervazul ferestrei şi nu zări decât un fulg de spumă pe fluviu. Un sul de papirus îmbrăca lemnul săgeţii; el conţinea următoarele cuvinte în scriere fonetică: „Te iubesc!”

Capitolul IV

„Te iubesc, repeta Cleopatra, învârtind între degetele sale albe şi gingaşe bucata de papirus răsucită ca o *scytală*[8], iată cuvântul de care aveam nevoie; ce suflet inteligent, ce geniu ascuns mi-a înţeles atât de bine dorinţa?"

Şi, desprinsă cu totul din toropeala aceea languroasă, sări din pat cu vioiciunea unei pisici care a simţit un şoarece, îşi vârî picioarele ei mici în *tatbebs*-ii brodaţi, îşi aruncă pe umeri o mantie subţire şi alergă la fereastra la care Charmion continua să privească.

Noaptea era calmă şi luminoasă, luna răsărise; ea contura, în unghiuri mari de umbră şi lumină, masele arhitecturale ale palatului care se proiectau clar pe un fond de o transparenţă albăstrie şi poleia cu luciu argintiu apa fluviului în care oglindirea ei se desfăcea în coloane sclipitoare; o briză uşoară, parcă respiraţia sfincşilor adormiţi, semăna freamăt prin trestii şi legăna clopoţeii de azur ai florilor de lotus; parâmele ambarcaţiilor legate de ţărmul Nilului gemeau încetişor, iar valul se căina pe malul său ca o porumbiţă care şi-a pierdut perechea. O suavă mireasmă de vegetaţie, mai dulce decât mirodeniile care ard în *amschir*-ele slujitorilor zeului Anubis, răzbătea până în cameră. Era una dintre acele nopţi vrăjite ale Orientului, mai minunată decât cele mai frumoase zile de la noi, căci soarele nostru nu preţuieşte cât luna aceea.

— Nu vezi cumva şi tu acolo, către mijlocul fluviului, capul unui bărbat care înoată? Uite, acum trece prin dâra de lumină şi se duce să se mistuie în beznă; nu se mai desluşeşte. Şi, sprijinindu-se de umărul Charmionei, îşi scotea pe jumătate frumosul trup pe fereastră, pentru a încerca să regăsească urma preamisteriosului înotător. Dar o pădurice de salcâmi de Nil de palmieri şi de sayal îşi arunca în locul acela umbra pe mal, ocrotind fuga cutezătorului. Dacă lui Meiamun i-ar fi venit gândul cel bun să se întoarcă, ar fi zărit-o pe Cleopatra, regina siderală, căutându-l cu înfocare din ochi, în noapte, pe el, un egiptean oarecare, biet vânător de lei.

— Charmion, Charmion, cheamă-l pe Phrehipephbur, mai marele vâslaşilor şi să fie trimise imediat două bărci în căutarea omului acestuia, spuse Cleopatra, a cărei curiozitate era aţâţată la culme.

Phrehipephbur apăru: era un bărbat din rasa Nahasi, cu mâini mari, cu braţe muşchiuloase, pe cap cu o bonetă roşie, destul de asemănătoare cu casca frigiană, şi îmbrăcat cu o izmană strâmtă, în dungi diagonale albastre şi albe. Trunchiul, pe de-a-ntregul gol, lucea în lumina lămpii, negru şi neted ca un glob de smoală. Primi poruncile reginei şi se retrase pe loc, să le execute.

---

[8] Baston cilindric pe care spartanii înfăşurau fâşiile de piele conţinând mesaje de stat.

Două bărci prelungi, înguste şi atât de uşoare, încât cea mai mică scăpare în echilibrarea lor le-ar fi putut răsturna, spintecară curând apa Nilului, şuierând sub efortul a douăzeci de vâslaşi plini de putere; dar orice căutare se dovedi zadarnică. După ce bătu fluviul în lung şi în lat, după ce scotoci până şi în cea mai mică tufă de trestii, Phrehipephbur se întoarse la palat fără alt rod al căutărilor decât acela de a-l fi făcut pe vreun bâtlan adormit şi stând pe un picior să-şi ia zborul sau să fi tulburat vreun crocodil în momentele în care îşi mistuia prada.

Atât de înciudată se simţi Cleopatra de potrivnicia aceasta, încât ar fi avut chef să-l osândească pe Phrehipephbur să rotească piatra de moară ori să fie azvârlit fiarelor. Din fericire, Charmion interveni pentru amărâtul care tremura ca varga, pălind de spaimă sub pielea-i neagră. Era singura oară în viaţa ei când o dorinţă abia rostită nu-i fusese pe loc dusă la îndeplinire; de aceea încerca o uimire tulbure – cea dintâi îndoială privind atotputernicia ei.

Ea, Cleopatra – nevastă şi soră a lui Ptolemeu, proclamată zeiţă evergetă, regină vie a regiunilor de jos şi de sus, ochi de lumină, preferata soarelui, după cum bine se poate vedea din cartuşele sculptate pe zidurile templelor – să întâlnească un obstacol, să vrea un lucru şi el să nu se facă, să vorbească şi să nu fie ascultată! Ce mai, ca şi o nevastă a cine ştie cărui paraschist sărman, crestător de cadavre, ocupată cu topirea natrumului într-un cazan! E ceva monstruos, care întrece orice măsură şi, într-adevăr, trebuie să fii o regină foarte blândă şi iertătoare ca să nu-l osândeşti cu răstignirea pe acest păcătos de Phrehipephbur.

Voiai o aventură, ceva straniu şi neaşteptat; eşti servită după dorinţă. Vezi aşadar că regatul tău nu este atât de mort cum pretindeai. Nu braţul de piatră al vreunei statui a trimis săgeata asta, nu din inima vreunei mumii au venit cele două cuvinte care te-au tulburat, deşi îţi poţi privi cu zâmbetul pe buze sclavii otrăviţi zvârcolindu-se în zbaterile agoniei pe frumoasele tale lespezi de mozaic şi porfir, deşi îl aplauzi pe tigru când şi-a înfipt cu dârzie botul în pântecele gladiatorului învins.

Vei avea tot ce-ţi doreşti, care din argint înstelate cu smaralde, cvadrigi cu grifoni, rochii de purpură de trei ori vopsite, oglinzi de oţel topit, chenăruite cu pietre preţioase atât de limpezi încât te vei vedea în ele frumoasă cum şi eşti; rochii venite din Seric, atât de fine, atât de suple încât ar trece prin inelul degetului mic, mărgăritare de o strălucire desăvârşită, cupe făcute de Lysippos sau de Myron, papagali din India care vorbesc precum poeţii; vei dobândi totul, chiar de-ai cere cingătoarea Venerei sau pschent-ul lui Isis; dar, în realitate, nu-l vei avea în seara asta pe bărbatul care a aruncat săgeata ce tremură încă în lemnul de cedru al patului tău.

Sclavele care te vor îmbrăca mâine nu vor fi prea fericite, chiar de-ar avea mâna uşoară, căci acele de aur ce fac parte din toaleta reginei ar putea nimeri în gâtul pieptănătoarei neîndemânatice ca într-o perniţă de ace, iar depilatoarea s-ar găsi în primejdia de a fi spânzurată cu picioarele de tavan.

— Cine să fi avut oare îndrăzneala să trimită această declaraţie înfăşurată pe o săgeată? Să fie nomarcul[9] Amun-Ra, care se crede mai chipeş decât Apolo al grecilor? Ce crezi, tu, Charmion? Sau poate că-i Cheapsiro, comandantul Hermothybiei, atât de mândru de bătăliile purtate în Kusch! Ori mai degrabă tânărul Sextus, desfrânatul acela roman, care se sulemeneşte, graseiază şi poartă mâneci după moda persană?

— Regină, nu-i niciunul dintre ei; deşi eşti cea mai frumoasă din lume, oamenii aceştia te linguşesc, dar nu te iubesc. Nomarcul Amun-Ra şi-a ales un idol căruia îi va fi întotdeauna credincios, şi acela este propria sa persoană; războinicul Cheapsiro nu are altă treabă decât să-şi istorisească bătăliile; în ce-l priveşte pe Sextus, este atât de ocupat de compoziţia unui nou produs cosmetic, că nu se mai poate gândi la altceva. De altfel a primit surtuc din Laconia, tunici galbene ţesute cu fir de aur şi copii din Asia, ceea ce îl absoarbe cu totul. Niciunul dintre seniorii aceştia nu şi-ar risca viaţa, săvârşind o faptă atât de cutezătoare şi primejdioasă; nu vă iubesc ei îndestul pentru asta. Ieri în luntre spuneai, regină, că ochii preaorbiţi de făptura ta nu s-ar încumeta să se înalţe asupră-ţi, că lumea nu ştie decât să pălească de frică şi să-ţi cadă la picioare cerând iertare, că nu-ţi mai rămâne altceva de făcut decât să te duci şi să trezeşti, în racla lui, vreun bătrân faraon înmiresmat cu bitum. Uite că acum există o inimă înflăcărată şi tânără care te iubeşte. Ce vei face cu ea?

În noaptea aceea Cleopatra adormi greu, se zvârcoli în pat şi zadarnic îl chemă îndelung pe Morfeu, frate al Morţii; repetă de mai multe ori că era cea mai nefericită dintre regine, că voiau să o supere, că viaţa era de neîndurat; văicăreli care nu o prea mişcau pe Charmion, deşi se arăta a lua parte la ele.

Să o lăsăm puţin pe Cleopatra să-şi afle somnul care o ocoleşte, să facă presupuneri în legătură cu toţi nobilii de la curte. Să ne întoarcem la Meiamun. Mai isteţi decât Phrehipephbur, mai marele vâslaşilor, vom reuşi totuşi să-l găsim.

Înfricoşat de propria sa încumetare, Meiamun se aruncase în Nil şi înotase până la păduricea de palmieri-dum, înainte ca Phrehipephbur să fi trimis cele două bărci în urmărirea lui.

După ce-şi trase sufletul şi după ce-şi dădu pe spate şi pe după urechi părul lung şi negru, îmbibat de spuma fluviului, se simţi mai în largul lui, mai

[9] Nume dat de greci guvernatorului unei provincii din Egiptul antic.

calm. Cleopatra avea un lucru care venea de la el. Acum între ei exista o legătură. Cleopatra se gândea la el, la Meiamun. Poate că gândul ei era furios, dar cel puţin reuşise să stârnească în fiinţa ei o mişcare oarecare – frică, mânie sau milă; o făcuse să-i simtă existenţa. Drept este că uitase să-şi pună numele pe fâşia de papirus; dar ce-ar fi aflat în plus regina dacă l-ar fi citit: *Meiamun, fiul lui Manduschopsch!* Un monarh sau un sclav sunt egali în faţa ei. O zeiţă nu se înjoseşte mai tare dacă îşi ia drept iubit mai degrabă un om din popor decât un patrician sau un rege; când eşti atât de sus, nu mai vezi într-un bărbat decât iubirea.

Cuvântul care o apăsa pe piept întocmai ca genunchiul unui colos de bronz ţâşnise în sfârşit; străbătuse văzduhul, ajunsese la regină, punct al triunghiului, culme a inaccesibilului! Strecurase în inima aceea plictisită o curiozitate – uriaş progres!

Nici nu bănuia Meiamun cât de bine reuşise, dar era mai liniştit, căci îşi jurase – pe *bari*[10]-ul mistic, care conduce sufletele în Amenti[11], pe păsările sacre Hennu şi Gheughen, pe Thyphon şi Osiris, pe tot ce are mai măreţ mitologia egipteană – că va fi iubitul Cleopatrei, fie şi o singură zi, noapte sau ceas, chiar cu preţul trupului şi al sufletului său.

Cum de l-a cuprins iubirea aceasta pentru o femeie pe care n-o văzuse decât de departe şi spre care abia îndrăznea să-şi înalţe privirile, el care nu şi le pleca în faţa ochilor galbeni ai leilor? Şi cum grăuntele acesta mic căzut întâmplător în sufletul lui încolţise atât de repede, înfigându-şi nespus de adânci rădăcini, este o taină pe care nu o vom desluşi; am arătat mai sus – îl chemau abisurile.

Când fu foarte sigur că Phrehipephbur se întorsese acasă cu vâslaşii, se aruncă pentru a doua oară în Nil şi se îndreptă iarăşi spre palatul Cleopatrei, a cărei lampă strălucea prin perdeaua de purpură, părând o stea fardată. Nici Leandru nu înotase cu mai multă dârzenie şi putere spre turnul Sestos, deşi Meiamun nu era aşteptat de o Hero gata să-i toarne pe cap sticle cu parfum, pentru a îndepărta izul de mare şi înţepătoarele săruturi ale furtunii.

Vreo lovitură straşnică de lance sau sabie curbă era tot ce i se putea întâmpla mai bun şi, la drept vorbind, nu de aşa ceva se temea.

Câtva timp merse de-a lungul zidului al cărui picior se scălda în fluviu şi se opri în faţa unei deschizături în care apa se învolbura clocotitoare. Se

---

[10] Barcă egipteană, din lemn de palmier, care servea mai cu seamă la transportarea morţilor.

[11] Nume dat de egipteni locului în care sufletele se duceau după moarte.

cufundă zadarnic de două, trei ori; până la urmă, izbuti, dădu de trecere şi dispăru.

Arcada aceasta era un canal boltit, prin care apa Nilului ajungea la băile Cleopatrei.

Capitolul V

Cleopatra adormi abia spre ziuă, la ceasul în care se întorc visele care îşi luaseră zborul pe poarta de fildeş. Părelnicul somn o făcu să vadă tot soiul de îndrăzneţi aruncându-se în valuri şi înotând, escaladând ziduri pentru a ajunge până la ea şi, amintire din ajun, visele îi erau ciuruite de săgeţi încărcate cu declaraţii de iubire. Călcâiele ei mici, agitate de tresăriri nervoase, o loveau în piept pe Charmion, culcată de-a curmezişul patului spre a-i sluji de pernă.

Când se deşteptă, o rază veselă de soare se juca în perdeaua ferestrei, străpungându-i urzeala cu mii de puncte luminoase şi venea ca un obişnuit al casei, până la pat, zburând de colo-colo, asemenea unui fluture de aur în jurul umerilor frumoşi pe care în trecere îi atingea uşor cu un sărut luminos. Fericită rază pe care zeii ar fi pizmuit-o!

Cleopatra ceru să se scoale, cu glas stins, ca un copil bolnav; două dintre femeile ei o luară în braţe şi o aşezară jos, cu grijă, pe o blană mare de tigru, ale cărui unghii erau din aur, iar ochii din nestemate rubinii. Charmion o înfăşură într-un *calasiris* de in mai alb decât laptele, îi cuprinse părul într-un fileu de argint şi îi puse în picioare *tatbebs*-uri de plută pe a căror talpă, în semn de dispreţ, fuseseră desenate două capete groteşti de bărbaţi din rasa Nahasi şi Nahmu, cu mâinile şi picioarele legate; Cleopatra merita, în adevăratul înţeles al cuvântului, epitetul de *strivitoare a popoarelor,* ce i se atribuie în cartuşele regeşti.

Era ora la care făcea baie; Cleopatra se duse într-acolo cu femeile ei.

Sălile de baie ale Cleopatrei erau clădite în grădinile vaste pline de arbori-mimoza, de roşcovi, aloes, lămâi, meri de Persia, a căror prospeţime luxuriantă contrasta încântător cu ariditatea împrejurimilor; terase imense susţineau masive de verdeaţă, din care pe gigantice scări din granit roz florile urcau până la cer; vaze de marmură pentelică[12] se înfăţişau ca nişte crini mari la marginea fiecărei balustrade, iar plantele din ele păţeau a fi doar pistilul lor; himere peste care trecuse mângâietor dalta celor mai iscusiţi sculptori greci – dar cu figuri mai puţin respingătoare decât cele ale sfincşilor egipteni cu expresie încruntată şi atitudine mohorâtă – erau alene culcate în iarba smălţuită cu flori, asemenea unor albe ogarce pe covorul

[12] Marmură albă fără nervuri.

unui salon; erau figuri încântătoare de femei, cu nas drept, cu frunte netedă, gură mică, braţe delicat rotunjite, sân rotund şi pur, cu cercei, coliere şi găteli de un capriciu fermecător, care se bifurcau în coadă de peşte, ca femeia despre care pomeneşte Horaţiu, sau care se desfăşurau ca o aripă de pasăre, se arcuiau ca o coapsă de leoaică, luau forma unei bolte de frunziş, potrivit fanteziei artistului sau nevoilor poziţiei arhitecturale. Un rând dublu de asemenea monştri mărginea aleea care ducea de la palat la sală.

La capătul acestei alei se afla un bazin lat cu patru scări de porfir; prin transparenţa apei diamantine se vedeau treptele care coborau până la fundul presărat cu pulbere de aur; femei care se terminau ca o teacă, precum cariatidele, făceau să le ţâşnească din sâni şuviţe de apă înmiresmată ce se întorcea în bazin sub formă de rouă argintie, înţepându-i oglinda clară cu picături ce imitau ţârâitul mărunt al grindinei. În afară de folosinţa aceasta, cariatidele mai aveau şi menirea de a purta pe cap un suport împodobit cu nereide şi tritoni în basorelief şi prevăzut cu inele de bronz pentru a se lega de el frânghiile de mătase ale velariumului. Dincolo de portic se zărea o vegetaţie umedă şi albăstrie, zone de răcoare umbroasă, o frântură din valea Tempeea transportată în Egipt. Vestitele grădini ale Semiramidei nu însemnau nimic pe lângă toate astea.

Nu vom mai vorbi şi despre cele şapte sau opt săli cu temperatură diferită, cu vapori calzi sau reci, cu sipetele lor de parfumuri, cosmetice, uleiuri, piatră-ponce, cu mănuşile din păr de cal şi cu toate rafinamentele îmbăierii antice, împinse la un înalt grad de voluptate şi subtilitate a gustului.

Cleopatra sosi; îşi ţinea mâna pe umărul Charmionei; făcuse cel puţin treizeci de paşi singură! Mare efort! Enormă osteneală! Un abur trandafiriu se răspândea sub pielea străvezie a obrajilor ei, împrospătându-le paloarea pătimaşă; tâmplele, ca auriul chihlimbarului, lăsau să se vadă o reţea de vinişoare albastre; fruntea netedă, îngustă ca frunţile antice, dar de o rotunjime şi formă desăvârşite, se unea printr-o linie perfectă cu nasul sever şi drept, ca o camee, cu nări trandafirii fremătând la cea mai mică emoţie, ca cele ale unei tigroaice îndrăgostite; gura mică, rotundă, foarte aproape de nas, îşi arcuia dispreţuitor buza de sus, dar o voluptate nemăsurată, o neînchipuită dorinţă de viaţă radia în roşul strălucitor şi în luciul umed al buzei inferioare. Ochii aveau pleoape înguste, sprâncene subţiri şi aproape drepte. Nu vom încerca să dăm despre ei o idee exactă – erau o flacără, o melancolie, o limpezime scânteietoare, în stare să sucească până şi capul de câine al zeului Anubis; fiecare privire a ochilor acestora era un poem mai frumos decât al lui Homer sau Mimnerme; o bărbie imperială, dominatoare şi plină de forţă încheia cu demnitate profilul acesta fermecător.

Stătea în picioare, pe prima treaptă a bazinului, într-o atitudine plină de graţie şi mândrie – uşor lăsată pe spate, cu piciorul suspendat ca o zeiţă pe cale să-şi părăsească piedestalul şi a cărei privire se mai afla încă în cer; două cute minunate plecau, drepte, de la vârfurile sânilor până la pământ. Dacă i-ar fi fost contemporan şi dacă ar fi putut să o vadă, Cliomene ar fi sfărâmat-o, de ciudă, pe Venus a lui.

Înainte de a intra în apă, lăsându-se în voia unui alt capriciu, îi ceru Charmionei să-i schimbe pieptănătura – părul îi sta prins într-un fileu argintiu – căci ar fi preferat o coroană de flori de lotus şi stuf, ca o zeitate marină. Charmion se supuse; eliberat, părul i se desfăcu în cascade negre peste umeri şi îi înconjură obrajii frumoşi cu ciorchini de strugure copt.

Apoi, rochia de in, ţinută doar de o agrafă de aur, se desprinse, lunecă de-a lungul trupului de marmură şi îi căzu, nor alb, la picioare, ca lebăda la picioarele Ledei...

Dar unde era oare Meiamun?

O, cruzime a sorţii, atâtea obiecte lipsite de simţire se bucură de favoruri care ar umple de bucurie pe un îndrăgostit! Vântul care se zbenguie într-un păr înmiresmat sau care dă unor buze frumoase săruturi pe care nu le poate preţui, apa căreia nu-i pasă de voluptatea aceasta şi care învăluie într-o singură dezmierdare un trup frumos şi adorat, oglinda care reflectă atâtea imagini fermecătoare, coturnul ori sandaua care cuprinde un picioruş divin – o, câte fericiri pierdute!

Cleopatra îşi înmuie în apă călcâiul roşietic şi coborî câteva trepte; unda înfiorată îi înfiripa o cingătoare şi brăţări de argint, rostogolindu-se în mărgăritare peste piept şi umeri, ca un şirag de mărgele desfăcut; părul lung, ridicat de apă, i se aşternea în spate ca o mantie regească; era, până şi la baie, regină. Se ducea şi venea, se cufunda şi aducea în pumni pulbere de aur pe care o azvârlea, râzând, câte uneia dintre slujnicele ei; alteori se prindea de balustrada bazinului, îşi ascundea şi dezvăluia comorile – aci îşi descoperea doar spinarea netedă şi lucioasă, aci se arăta întreagă ca Venus Anadyomene, schimbând neîncetat imaginile frumuseţii sale.

Deodată scoase un ţipăt mai ascuţit decât Diana surprinsă de Acteon; văzuse strălucind prin frunziş un ochi aprins, galben şi fosforescent ca al unui crocodil sau leu.

Era Meiamun care, făcut una cu pământul, în spatele unei tufe de frunziş, mai tremurător decât un pui de căprioară în lanuri, se îmbăta cu primejdioasa fericire de a o privi pe regină în baie. Deşi era curajos până la temeritate, strigătul Cleopatrei îi pătrunse în inimă mai rece ca lama unei spade; o sudoare de moarte îi acoperi trupul; arterele îi vuiau la tâmple cu zgomot strident, mâna de fier a neliniştii îl strângea de gât şi îl înăbuşea.

Eunucii dădură fuga înarmaţi cu lăncii; Cleopatra le arătă pâlcul de copaci, unde îl găsiră pe Meiamun pitulat, ghemuit. O apărare nu ar fi fost cu putinţă, nici nu o încercă, şi se lăsă prins. Se pregăteau să-l ucidă cu nepăsarea crudă şi neroadă proprie eunucilor, dar Cleopatra, care avusese timp să se înfăşoare în *calasiris*-ul ei, le făcu semn cu mâna să se oprească şi să i-l aducă pe prizonier.

Meiamun nu putu face altceva decât să cadă în genunchi şi să întindă spre ea mâini rugătoare ca spre altarul zeilor.

— Eşti vreun asasin plătit de Roma? Ce căutai în locurile acestea sacre, din care bărbaţii sunt izgoniţi? întrebă Cleopatra schiţând un gest de imperioasă interogare.

— Fie ca sufletul meu să cântărească puţin în balanţa Amenti-ului, fie ca Tmei, fiică a soarelui şi a zeiţei adevărului să mă pedepsească de ţi-am purtat vreodată gând rău, o, regină! răspunse Meiamun, stând mai departe în genunchi.

Sinceritatea şi loialitatea străluceau atât de vădit pe chipul lui, încât Cleopatra părăsi pe loc bănuiala aceasta şi îl păroni pe egiptean cu priviri mai puţin straşnice, mai puţin mânioase; îl găsea frumos.

— Ce temei te-a împins, atunci, într-un loc în care nu puteai găsi decât moartea?

— Te iubesc, spuse Meiamun cu glas scăzut dar limpede; căci îşi recăpătase curajul, ca în toate situaţiile foarte grele pe care nimic nu le mai poate înrăutăţi.

— A, făcu Cleopatra, aplecându-se spre el şi apucându-i braţul cu o mişcare bruscă şi neaşteptată, tu ai trimis săgeata cu sulul de papirus; pe Oms, câine al infernului, eşti un nemernic foarte îndrăzneţ!... Acum te recunosc; demult te văd rătăcind ca o umbră plângătoare în preajma locurilor în care trăiesc... Ai fost la procesiunea zeiţei Isis, la panegiricul de la Hermonthis, ai urmărit luntrea regească. Ah, ai nevoie de o regină!... Nu ai ambiţii mărunte; te aşteptai, poate, să fii răsplătit cu aceeaşi monedă... Te voi iubi, fireşte... De ce nu?

— Regină, răspunse Meiamun, cu un aer de melancolie gravă, nu-ţi bate joc. Sunt smintit, este adevărat; am meritat moartea, tot adevărat este; fii umană, porunceşte să fiu ucis.

— Nu, astăzi am poftă să fiu miloasă; îţi dăruiesc viaţa.

— Ce să fac cu ea? Te iubesc.

— Ei bine, vrerea ţi se va împlini, vei muri, îi răspunse Cleopatra; ai avut un vis ciudat, smintit; dorinţele tale au depăşit, în închipuire, un prag de netrecut – gândeai că eşti cumva Cezar sau Marc-Antoniu, o iubeşti pe regină! În ceasurile de nebunie ţi-ai zis că în urma unor împrejurări care nu

se întâmplă decât o dată la o mie de ani, într-o zi Cleopatra o să te iubească. Ei bine, ceea ce ai crezut că s-ar putea împlini se va împlini, din visul tău voi face realitate; îmi place să dau viaţă, o dată, unei speranţe smintite. Vreau să revărs peste tine splendori, raze şi fulgere; vreau ca norocul tău să cadă în uluire. Erai în josul roţii, te voi aşeza sus – brusc, pe neaşteptate, fără tranziţie. Te iau din neant, fac din tine egalul unui zeu şi te cufund iar în neant; atâta tot: dar nu veni să mă numeşti crudă, să-mi implori mila, să nu-ţi slăbeşti cumva puterile la ceasul hotărât. Sunt bună, mă plec nebuniei tale; aş avea dreptul să poruncesc pe loc uciderea ta; dar spui că mă iubeşti, te voi ucide mâine; viaţa ta pentru o noapte. Sunt generoasă, ţi-o cumpăr, aş putea-o lua. Dar ce faci la picioarele mele? Ridică-te şi dă-mi mâna, să ne întoarcem la palat.

Capitolul VI

Lumea noastră-i foarte mică pe lângă lumea antică, sărbătorile noastre sunt nimic pe lângă somptuozităţile înspăimântătoare ale patricienilor romani şi ale prinţilor asiatici; prânzurile lor obişnuite ar trece astăzi drept orgii, şi un întreg oraş modern ar trăi o săptămână din rămăşiţele unei mese luate de Lucullus cu câţiva prieteni intimi. Greu putem înţelege astăzi, cu mizerabilele noastre obiceiuri, existenţele acelea uriaşe, realizând tot ceea ce imaginaţia poate născoci mai îndrăzneţ, mai ciudat, mai monstruos în afara posibilului. Palatele noastre sunt grajduri în care Caligula nu ar fi vrut să-şi lase calul; cel mai bogat dintre regii constituţionali nu duce viaţa unui mărunt satrap sau a unui proconsul roman. Sorii orbitori care străluceau pe pământ s-au stins pe vecie în neantul uniformităţii; peste negrul furnicar al oamenilor nu se mai înalţă coloşi dintr-aceia cu forme de Titan, care străbăteau lumea în trei paşi, precum caii lui Homer; nu mai apare un turn Lylack sau un turn Babel escaladând cerul cu infinitele-i spirale, nu mai sunt temple nemăsurat de mari. Durate din bucăţi de munţi, nici terase regeşti pe care fiecare secol şi fiecare popor nu le-a putut înălţa decât cu o treaptă şi din care prinţul, rezemat în coate pe balustradă, putea privi faţa lumii ca pe o hartă desfăşurată; nu mai există oraşe din acelea dezordonate, alcătuite dintr-o încâlcită îngrămădire de edificii ciclopice, cu circumvoluţii profunde, cu arene urlând zi şi noapte, cu rezervoare umplute cu apă de mare şi populate cu leviathani[13] şi balene, cu rampe colosale şi terase suprapuse, cu turnuri având creştetul muşcat de nori, cu palate uriaşe, apeducte, cetăţi-amfiteatre şi cu necropole tenebroase! Din păcate, nimic decât stupi de ghips pe tabla de şah a caldarâmurilor.

Ne mirăm că oamenii nu s-au răzvrătit împotriva confiscării tuturor bogăţiilor şi forţelor vii întru profitul câtorva rari privilegiaţi şi că atari exorbitante fantezii nu au întâlnit piedici pe drumul lor sângeros. Ei bine, existenţele acestea uluitoare reprezentau realizarea, în lumina soarelui, al visului pe care fiecare îl nutrea noaptea – personificări ale gândirii de rând; popoarele se priveau trăind simbolizate într-unul dintre aceste meteorice nume, flăcări nestinse în noaptea timpurilor. Astăzi, lipsit de spectacolul acesta orbitor al voinţei atotputernice, de această înaltă contemplare a unui suflet omenesc ale cărui dorinţi, începând cu cea mai mică, se traduc în acţiuni extraordinare, în enormităţi de granit şi bronz, lumea se plictiseşte nespus, cu disperare, omul nu mai este înfăţişat în fantezia sa imperială.

Povestea pe care o scriem şi marele nume al Cleopatrei care se găseşte în ea ne-au aruncat în asemenea reflecţii neplăcute urechilor civilizate. Dar

[13] Monştri din folclorul vechiului orient, simbolizând puterile răului.

spectacolul lumii antice este ceva atât de zdrobitor, de descurajant pentru imaginaţiile care se închipuie fără de măsură şi pentru spiritele care cred că au atins limitele măreţiei feerice, încât nu ne-am putut împiedica să consemnăm aici doleanţele şi tristeţile noastre de a nu fi fost contemporani cu Sardanapal, Teglath Palazar, Cleopatra regina Egiptului sau măcar cu Heliogabal, împărat al Romei şi slujitor al Soarelui.

Avem de descris o nemaipomenită orgie, un ospăţ în stare să-l treacă în umbră pe cel al lui Balthazar, o noapte a Cleopatrei. Cum vom putea, când limba franceză e atât de castă, de glacial-puritană, să descriem violenţa frenetică, dezmăţul necuprins care nu se sfieşte să amestece sângele cu vinul, aceste două purpuri, precum şi pornirile unei voluptăţi nesătule năpustindu-se către imposibil cu toată ardoarea simţurilor pe care îndelungatul post creştin nu le-a domolit încă?

Noaptea făgăduită trebuia să fie fără seamăn de frumoasă; trebuia ca toate bucuriile posibile dintr-o existenţă umană să se concentreze în câteva ceasuri; din viaţa lui Meiamun trebuia făcut un elixir puternic, pe care el să-l poată sorbi dintr-o singură cupă. Cleopatra voia să-l uluiască pe cel care-i căzuse victimă de bunăvoie, să-l cufunde într-un vârtej de voluptăţi ameţitoare, să-l zăpăcească, să-l îmbete cu vinul orgiei, pentru ca moartea, deşi acceptată, să sosească nevăzută şi neînţeleasă.

Să-i poftim pe cititori în sala banchetului.

Arhitectura zilelor noastre oferă puţine puncte de comparaţie cu construcţiile imense ale căror ruine seamănă mai degrabă cu nişte prăbuşiri de munţi decât cu rămăşiţe de edificii. Era nevoie de toate exagerările vieţii antice, pentru a însufleţi şi umple aceste palate nemaivăzute, ale căror săli erau atât de vaste, că nu puteau avea alt plafon decât cerul – minunat plafon şi demn, într-adevăr, de asemenea arhitectură!

Sala festinului avea proporţii uriaşe, babiloniene; ochiul nu-i putea pătrunde adâncimea nemăsurată; coloane monstruos de mari, scurte, îndesate, solide încât să poată ţine polul, îşi desfăşurau greoi fusul aşezat pe un soclu împestriţat cu hieroglife, şi susţineau cu capitelurile lor burtoase, gigantice arcade de granit care se derulau în trepte, ca nişte scări răsturnate. Între coloane, câte un sfinx colosal din bazalt, având pe cap *pschent*-ul, îşi arăta ochiul alungit, bărbia ca un corn şi arunca în sală o privire fixă şi misterioasă. La catul al doilea, puţin mai intrat faţă de primul, capitelurile coloanelor, mai zvelte ca formă erau înlocuite cu patru capete de femei ce se rezemau având canelurile şi cârlionţii pieptănăturii egiptene; în loc de sfincşi, idoli cu capete de tauri, impasibili spectatori ai delirurilor nocturne şi ai furiilor orgiace, erau aşezaţi în jilţuri de piatră, asemenea unor oaspeţi răbdători care aşteaptă ca ospăţul să înceapă.

Un al treilea cât, reprezentând un ordin arhitectonic diferit, cu elefanţi din bronz, aruncând apă înmiresmată prin trompă, încununa edificiul; deasupra, cerul se deschidea ca o prăpastie albastră, iar stelele curioase se rezemau de friză.

Uimitoare scări de porfir, atât de lucioase încât oglindeau siluetele ca nişte oglinzi, urcau şi coborau din toate părţile, legând între ele aceste mari mase arhitectonice.

Nu încercăm aici decât o schiţă fugară, pentru a face înţeleasă rânduiala acestei construcţii formidabile, cu proporţii în afara oricărei măsuri umane. Ar fi nevoie de pensula lui Martinn, marele pictor al urieşeniilor dispărute, şi noi nu avem, în locul profunzimii apocaliptice a manierei negre, decât o peniţă firavă; dar imaginaţia va umple golul; mai puţin favorizaţi ca pictorul şi muzicianul, nu putem înfăţişa obiectele decât unele după altele. Nu am vorbit decât despre sala ospăţului, lăsându-i la o parte pe meseni; şi încă nu am făcut decât să o pomenim. Cleopatra şi Meiamun ne aşteaptă; iată-i venind.

Meiamun era înveşmântat cu o tunică de in spuzită de stele, cu o mantie de purpură, iar în păr avea benzi ca un rege oriental. Cleopatra purta o rochie verzuie, despicată într-o parte şi prinsă cu albini de aur. În jurul braţelor goale se înfăşurau două şiruri de perle mari; pe cap strălucea coroana înstelată cu aur. În pofida surâsului de pe buze, un nor de grijă îi umbrea uşor fruntea frumoasă, iar sprâncenele i se apropiau câteodată într-o mişcare febrilă. Ce anume o putea oare nemulţumi pe marea regină?! În schimb Meiamun avea faţa înflăcărată şi luminoasă a omului căzut în extaz sau pradă unei viziuni; efluvii sclipitoare, plecând de la tâmple şi frunte, îi alunecau ca un nimb de aur, asemenea unuia dintre cei doisprezece zei mari ai Olimpului.

O bucurie gravă, profundă îi strălucea în trăsături; îşi îmbrăţişase himera cu aripi înfricoşate, fără ca ea să-şi ia zborul; îşi atinsese ţinta vieţii. Chiar dacă avea să trăiască vârsta lui Nestor şi a lui Priam, chiar dacă avea să-şi vadă tâmplele vânoase acoperite de păr alb, precum cel al marelui preot al lui Amon, nimic nou nu avea să mai simtă, nimic nou nu avea să mai afle. Dobândise atât de mult dincolo de speranţele sale nebuneşti, încât lumea nu avea a-i mai da nimic.

Cleopatra îl făcu să se aşeze lângă ea, pe un tron străjuit de grifoni de aur şi îşi lovi una de alta mâinile micuţe. Şi deodată linii de foc, brâie scânteietoare conturară proeminenţele arhitecturii; ochii sfinxului aruncară fulgere fosforice, din botul idolilor ţâşni o respiraţie de foc; în loc de apă înmiresmată, elefanţii sloboziră o coloană roşiatică; braţe de bronz zvâcniră

din ziduri cu torţe în mână; în inima sculptată a lotuşilor se desfăcură jerbe de scântei.

Flăcări mari, albăstrii, se unduiau în trepiedele de aramă, candelabre uriaşe îşi scuturau, într-un abur fierbinte, lumina despletită; totul sclipea, scânteia. Curcubeiele prismatice se întretăiau şi se spărgeau în aer; faţetele cupelor, muchiile marmurei şi ale matostatului, cizelurile vazelor, totul căpăta strălucire, luciu şi fulgerare. Lumina se revărsa în torente şi cădea din treaptă în treaptă ca o cascadă pe o scară de porfir – ca reverberaţia unui incendiu într-un râu; dacă regina din Saba ar fi urcat-o, şi-ar fi ridicat rochia, închipuindu-şi că păşeşte în apă ca peste pardoseala de oglindă a lui Solomon. Prin ceaţa aceasta strălucindă, chipurile monstruoase ale coloşilor, animalele, hieroglifele păreau să se însufleţească şi să capete o părelnică viaţă; berbecii de granit negru rânjeau ironic şi îşi loveau coarnele aurite, idolii respirau zgomotos prin nări fremătânde.

Orgia era în toi; mâncărurile din limbi de phenicoptere şi din ficaţi de peşte-papagal, murenele îngrăşate cu carne de om şi preparate cu *garum,* creierii de păun, mistreţii plini de păsări vii şi toate minunăţiile ospeţelor antice, înzecite şi însutite, se îngrămădeau în cele trei laturi ale giganticului tricliniu[14]. Vinurile de Creta, de Massic şi de Falerne spumegau în cratere[15] de aur încununate de trandafiri, umplute de către paji asiatici, al căror păr frumos, unduitor, slujea mesenilor să-şi şteargă mâinile. Muzicanţi care cântau din sistre, timpanoane, sambuca-le şi harfe cu douăzeci şi una de coarde umpleau traveele superioare şi îşi răspândeau murmurul armonios în furtuna de zgomote care acoperea serbarea – trăsnetul nu ar fi avut glas destul de puternic să se facă auzit.

Cu capul lăsat pe umărul Cleopatrei, Meiamun nu se mai simţea stăpân pe mintea lui; sala ospăţului se învârtea în juru-i, ca un imens coşmar arhitectural; prin vălul ameţitoarelor uimiri, zărea perspective şi colonade fără sfârşit; noi zone de porticuri se suprapuneau celor reale şi se afundau în bolta cerului până la înălţimi unde niciun fel de turnuri Babel nu ar fi ajuns vreodată. De nu ar fi simţit în mâna lui mâna dulce şi rece a Cleopatrei, s-ar fi crezut purtat într-o lume fermecată de către cine ştie ce vraci din Thessalia sau mag din Persia.

Spre sfârşitul ospăţului, pitici gheboşi şi bufoni executară dansuri şi lupte groteşti; apoi tinere egiptene şi fete din Grecia, închipuind orele negre şi

---

[14] Sală de mese la romani.

[15] Vas mare antic, cu gura largă şi două mânere, care servea la masă pentru amestecarea vinului cu apa.

albe, dansară după moda ioneană un dans voluptuos, cu neasemuită desăvârşire.

Cleopatra însăşi se ridică de pe tron, îşi lepădă mantia regească, înlocui diadema sideral printr-o coroniţă de flori, îşi potrivi în mâini castaniete din alabastru şi începu să danseze în faţa lui Meiamun, pierdut în extaz. Frumoasele ei braţe rotunde, ca toartele unei vaze de marmură, scuturau pe deasupra capului ciorchini de note sclipitoare, iar castanietele gângureau cu o volubilitate crescândă. Ridicată pe vârfurile rumene ale degetelor de la picioarele ei mici, făcea paşi repezi şi venea să atingă cu un sărut fruntea lui Meiamun, apoi îşi reîncepea dansul şi plutea în jurul lui, când lăsându-se pe spate, cu capul răsturnat, cu ochii pe jumătate închişi, cu braţele moi şi ca moarte, cu părul despletit, atârnându-i ca unei bacante de pe muntele Menal înfierbântată de zeul ei, când uşoară, sprinţară, surâzătoare, fluturândă, neobosită şi mai capricioasă în meandrele ei decât o albină care adună miere. Exprima totul – dragostea inimii, voluptatea simţurilor, patima fierbinte, tinereţea nesecată şi proaspătă, făgăduiala bucuriei apropiate.

Ruşinoasele stele nu mai priveau, castele lor pupile de aur nu ar fi putut îndura asemenea spectacol; până şi cerul se dăduse la o parte şi o boltă de abur învăpăiat acoperea sala.

Cleopatra veni să se aşeze lângă Meiamun. Noaptea se scurgea, ultimul dintre ceasurile întunecate avea să se mistuie şi el; un licăr albăstriu pătrunse cu pas nesigur în tumultul acesta de lumini roşii, ca o rază de lună care cade într-un cuptor; arcadele superioare se înveşmântau încet-încet în culoarea azurului, se făcea ziuă.

Meiamun luă vasul de corn pe care i-l întinse un sclav etiopian cu faţă sinistră şi care conţinea o otravă atât de puternică, încât orice alt vas ar fi plesnit. După ce îi aruncă iubitei viaţa sa cuprinsă într-o ultimă privire, îşi duse la buze cupa funestă, în care licoarea otrăvită fierbea, şuiera.

Cleopatra păli şi îşi puse mâna pe braţul lui Meiamun, ca să-l oprească. Curajul lui o mişca; voia să-i spună: „Mai trăieşte, ca să mă iubeşti, o doresc...", când răsună glas de goarnă. Patru crainici intrară călare în sala ospăţului; erau ofiţeri de-ai lui Marc-Antoniu, care îl precedau pe stăpân cu numai câţiva paşi. Cleopatra dădu încetişor drumul braţului lui Meiamun. O rază de soare veni să se joace pe fruntea ei, ca pentru a înlocui diadema lipsă.

— Vezi, bine că a sosit clipa; s-a făcut ziuă, e ceasul la care visele cele frumoase dispar, spuse Meiamun. Apoi goli dintr-odată cupa fatală şi căzu ca lovit de trăsnet. Cleopatra îşi plecă fruntea şi o lacrimă fierbinte, singura vărsată în viaţă, se uni în cupa ei cu mărgăritarul topit.

— Pe Hercule, frumoasa mea regină, zadarnic m-am grăbit, văd că am ajuns prea târziu, spuse Marc-Antoniu intrând în sala ospăţului; cina s-a încheiat. Dar ce-i cu acest cadavru căzut pe lespezi?

— O, nimic! răspunse Cleopatra surâzând; e vorba de o otravă pe care o încercam, ca să mă slujesc de ea dacă împăratul Augustus m-ar lua cumva prizonieră. Ţi-ar plăcea, dragul meu stăpân, să te aşezi lângă mine şi să-i vezi dansând pe bufonii greci?...

Capitolul I

Mare sărbătoare la Sardes[16], după cinci sute de ani de la războiul troian şi cu şapte sute cincisprezece înaintea erei noastre. Regele Candaule se căsătorea. Poporul era stăpânit de neliniştea voioasă şi de tulburarea fără ţel pe care orice eveniment îl inspiră maselor, deşi nu le priveşte întru nimic, deşi totul se petrece în sfere superioare de care nu se vor apropia niciodată.

De când Febus-Apolo, în picioare pe cvadrigă[17], poleia cu razele sale crestele muntelui Tmolus, fertil în şofran, bravii sardieni se aflau într-un necontenit du-te-vino, urcând şi coborând treptele de marmură care legau cetatea de Pactole, acest râu bogat în care Midas[18], scăldându-se, a acoperit nisipul cu fire de aur. S-ar fi zis că fiecare dintre cetăţenii aceia de treabă se însura el însuşi, într-atât aveau cu toţii un aer important şi solemn.

În agora, pe treptele templelor, de-a lungul porticurilor se formau grupuri-grupuri. La fiecare colţ de stradă întâlneai femei trăgând după ele bieţi copii al căror pas inegal nu se prea potrivea cu nerăbdarea şi curiozitatea maternă. Fetele zoreau către fântâni, cu urna stând în echilibru pe creştet sau ţinută de braţele lor albe ca de două toarte naturale, pentru a face provizie de apă în casă, astfel încât să poată fi libere la ceasul la care avea să treacă alaiul nupţial. Spălătoresele strângeau grăbite tunicile şi hlamidele abia zvântate şi le stivuiau pe cărucioare trase de catâri. Sclavii învârteau piatra de moară fără să mai fie nevoie ca biciul supraveghetorului să le gâdile umerii goi şi împânziţi de cicatrice. Sardes se grăbea să-şi încheie treburile zilnice de care nicio sărbătoare nu scuteşte.

Drumul ce urma să fie străbătut de cortegiu fusese presărat cu nisip fin şi galben. Din loc în loc, trepiede din aramă slobozeau spre cer fum înmiresmat de scorţişoară şi nard. Erau, de altfel, singurii aburi care tulburau puritatea azurului. Norii unei zile de cununie nu trebuie să se nască decât din miresme arse. Ramuri de mirt şi de oleandri înţesau pământul, iar pe zidurile palatelor se desfăşurau, prinse cu inele de bronz, tapiserii în care acele captivelor harnice, întreţesând lâna cu aurul şi argintul, înfăţişaseră felurite scene din istoria zeilor şi a eroilor: Ixion îmbrăţişând norul, Diana făcând baie, surprinsă la lac de către Acteon, păstorul Paris, arbitrul frumuseţii pe muntele Ida, între Hera cea cu braţe marmoreene, Atena cu ochi ca verdele mării şi Afrodita gătită cu centura magică, bătrânii troieni ridicându-se la

---

[16] Sardes (în greacă: Sardeis – vechi oraş din Asia Mică (Lidia), pe râul Pactole.

[17] Car antic pe două roţi, tras de patru cai înhămaţi unul lângă altul.

[18] Rege al Frigiei (secolul VIII î.e.n.).

trecerea Elenei pe lângă porţile Sceei, subiect extras dintr-un poem al orbului din Meles. Cele mai multe expuseseră cu precădere scene inspirate din viaţa lui Heracles tebanul, spre a-l măguli pe Candaule care era un Heraclid – descendent prin Alceu al acestui erou. Restul se mulţumiseră să împodobească pragul caselor, în semn de bucurie, cu ghirlande şi coroniţe.

În grupurile înşiruite de la intrarea casei regale până la poarta oraşului, de unde trebuia să sosească tânăra regină, se discuta, fireşte, despre frumuseţea vestită în toată Asia a miresei şi despre firea mirelui care, fără a fi întru totul ciudată, părea greu de cântărit după măsura comună.

Nyssia, fiica satrapului Megabaz, era înzestrată cu o puritate a trăsăturilor şi cu o perfecţiune a formelor încântătoare – cel puţin aşa zvoniseră sclavele care o slujeau şi prietenele care o însoţeau la baie; căci niciun bărbat nu se putea lăuda că ar cunoaşte la Nyssia altceva decât culoarea vălului şi cutele elegante pe care, fără voie, trupul ei de statuie le imprima stofelor moi ce o acopereau.

Barbarii nu împărtăşeau părerile grecilor în privinţa pudorii; în timp ce tinerii din Akhaia nu-şi fac niciun scrupul din a-şi lăsa să strălucească, în soarele stadionului, trunchiul fricţionat cu uleiuri, iar fecioarele spartane dansează fără văluri în faţa altarului Dianei, cei din Persepolis, Ecbatan şi Bactra pun mai mare preţ pe pudoarea trupească decât pe cea sufletească, socotind impure şi blamabile aceste libertăţi, acordate de moravurile greceşti plăcerii ochiului, şi gândesc că nu-i cinstită o femeie care-i lasă pe bărbaţi să întrezărească mai mult decât vârful piciorului, când îşi unduieşte, în mers, cutele discrete ale unui veşmânt lung.

În pofida acestui mister, sau poate că în virtutea lui, reputaţia Nyssiei se răspândise repede în toată Lidia, devenind atât de cunoscută, încât ajunsese până la Candaule, deşi regii sunt îndeobşte cel mai prost informaţi din regatul lor şi trăiesc ca nişte zei într-un fel de nor care le ascunde cunoaşterea celor pământeşti.

Eupatrizii[19] din Sardes, care sperau că tânărul rege avea să-şi aleagă, poate, nevastă din familia lor, hetairele din Atena, Samos, Milet şi Cipru, sclavele frumoase venite de pe malurile Indus-ului, blondele fete aduse cu cheltuială din străfundul ceţurilor cimeriene se fereau să rostească în faţa lui Candaule vreun cuvânt care să aibă, mai mult sau mai puţin, legătură cu Nyssia. Cele mai curajoase în materie de frumuseţe, se dădeau înapoi la gândul unei lupte pe care o presimţeau inegală.

Şi cu toate acestea, nimeni în oraşul Sardes, nici chiar în Lidia, nu văzuse această adversară de temut; nimeni în afară de o singură fiinţă care, de la

[19] Eupatrid – membru al aristocraţiei gentilice în Atica.

întâlnirea aceea, îşi ţinuse gura tot atât de ferecată ca şi când Harpocrate, zeul tăcerii, i-ar fi pecetluit-o cu degetul său. Era Gyges, căpitanul gărzii lui Candaule. Într-o zi, frământat de planuri şi ambiţii nelămurite, Gyges rătăcea pe dealurile Bactrei, unde fusese trimis de stăpânul său pentru o misiune secretă şi importantă. Cugeta la bucuriile atotputerniciei, la fericirea de a călca pe purpură cu sandale de aur, de a pune diademe pe capul celei mai frumoase femei; asemenea gânduri făceau să-i clocotească sângele în vine şi, vrând parcă să urmeze zborul viselor sale, împungea nervos cu călcâiul pântecele albit de spumă al calului său numid.

Vremea, din cât fusese de calmă până atunci, deveni furtunoasă ca şi sufletul războinicului, iar Boreas[20], cu părul zbârlit de negurile Traciei, cu obrajii umflaţi, cu braţele încrucişate, biciuia cu zbateri mari de aripă nori groşi de ploaie.

Un grup de tinere fete care culegeau flori pe câmp, speriate de furtună, se întorceau grăbite în oraş, ducându-şi recolta înmiresmată în poala rochiei. Văzând de departe un străin ce venea călare, îşi trăseseră mantia pe faţă, potrivit unui obicei al barbarilor; dar iată că în clipa în care Gyges trecea pe lângă cea a cărei ţinută mândră şi ale cărei veşminte mai bogate păreau să o desemneze pe stăpâna grupului, o pală de vânt mai puternică smulse vălul necunoscutei şi, rotindu-l prin aer ca pe o pană, îl duse atât de departe încât era cu neputinţă să mai poată fi luat înapoi. Cea care se pomeni astfel cu chipul descoperit în faţa lui Gyges, simplu căpitan de gardă al regelui Candaule, era Nyssia, fiica lui Megabaz. Oare numai suflarea lui Boreas pricinuise accidentul sau Eros – care îşi face o plăcere din a tulbura sufletele – făcuse şotia, tăind legătura vălului proteguitor? Oricum, Gyges rămase ţintuit locului în faţa acestei Meduze a frumuseţii. Unduitoarea rochie a Nyssiei dispăruse demult dincolo de poarta oraşului, şi Gyges tot nu se urnise din loc. Deşi nimic nu explica împrejurarea, el avu sentimentul că o văzuse pe fiica satrapului, iar întâlnirea aceasta, care avea aproape caracterul unei fantasme, se potrivea atât de bine cu gândul care îl stăpânea în clipa aceea, încât nu se putu împiedica să vadă în asta ceva fatal, orânduit de zei. Într-adevăr, pe această frunte ar fi vrut el să aşeze diadema – care alta s-ar fi dovedit mai vrednică? Dar ce probabilitate exista ca el, Gyges, să aibă de împărţit un tron cu cineva? Nu încercase să dezlege tâlcul întâmplării şi să se încredinţeze că cea căreia hazardul – acest mare scamator – îi dezvăluise chipul era cu adevărat fiica lui Megabaz. Nyssia îi fugise de sub ochi cu atâta repeziciune, încât i-ar fi fost cu neputinţă să o regăsească şi, de altfel, fusese mai degrabă uluit, fascinat, trăsnit oarecum,

[20] Zeu al vântului de nord (la greci).

decât fermecat de apariţia aceasta supraomenească, de acest monstru de frumuseţe.

Totuşi, chipul întrezărit doar o clipă i se încrustase în inimă cu trăsături adânci, cum sunt cele făcute de sculptori pe fildeş cu poansonul înroşit în foc. Încercase din răsputeri să şteargă imaginea aceasta – căci iubirea nutrită pentru Nyssia îi pricinuia o tainică groază – dar nu izbutise. O desăvârşire împinsă până la asemenea culmi este totdeauna prilej de îngrijorare, iar femeile care se dovedesc atât de asemănătoare cu zeiţele nu pot aduce decât nenorocire unor bieţi muritori; ele sunt create pentru adulterele cereşti, iar bărbaţii, chiar şi cei mai curajoşi, nu se avântă decât cu teamă în asemenea iubiri. De aceea, în sufletul lui Gyges, dinainte copleşit şi descurajat de sentimentul imposibilului, nu încolţise nicio speranţă. Înainte de a-i adresa Nyssiei vreun cuvânt, ar fi vrut să despoaie cerul de veşmântu-i stelar, să-i răpească lui Phoebus coroana de raze, uitând totuşi că femeile nu se dăruie decât celor care nu le merită şi că mijlocul de a te face iubit de ele este să te porţi ca şi când ai dori să te urască.

Din clipa aceea trandafirii bucuriei nu mai înfloriră în obrajii lui: ziua era trist şi mohorât, părea că păşeşte singur în visul său, ca un muritor care a văzut o divinitate; noaptea era hăituit de vise care i-o arătau pe Nyssia aşezată lângă el, pe perne de purpură, între grifonii de aur ai estradei regeşti.

Aşadar, întrucât Gyges, singurul care pe bună dreptate ar fi putut vorbi despre Nyssia, nu spusese nimic, locuitorii din Sardes nu puteau face decât presupuneri, care de care mai ciudate şi chiar de-a dreptul himerice. Datorită vălurilor care o acopereau, frumuseţea Nyssiei devenise un fel de mit, de poem, de canava pe care fiecare o broda după bunu-i plac.

— Dacă ceea ce se vorbeşte nu-i scorneală, zicea graseind un tânăr dezmăţat din Atena, ţinându-şi mâna pe umărul unui copil asiatic, nici Plangon, nici Archenassa, nici Tais nu pot suferi asemuire cu această minune barbară; totuşi, greu îmi vine a crede că ar fi pe potriva nemaipomenitei Theano din Colophon, căreia i-am plătit o noapte cu tot aurul pe care l-a putut duce, băgându-şi până la umeri braţele albe în sipetul meu de cedru.

— Pe lângă ea, adăugă un eupatrid care se ţinea că le ştie pe toate mai bine ca oricare altul, pe lângă ea fiica Cerului şi a Mării ar arăta ca o slujnică etiopiană.

— Ce spui dumneata acolo-i hulă, cu toate că Afrodita este o zeiţă bună şi îngăduitoare; fii cu băgare de seamă să nu atragi asupră-ţi mânia ei.

— Pe Hercule! – greu jurământ într-un oraş cârmuit chiar de către coborâtori din neamul său – nu mă dezic nici măcar cu o vorbuliţă.

— Păi cum, ai văzut-o?

— Nu, dar am în slujba mea un sclav, care cândva a fost al Nyssiei şi care mi-a descris-o în fel şi chip.

— Este adevărat, întrebă, cu aer de copil, o femeie cu înfăţişare îndoielnică şi a cărei mantie roz, obraji sulemeniţi şi păr lucios de atâtea uleiuri grăiau despre nişte nefericite pretenţii de tinereţe demult apusă, este adevărat că Nyssia are câte două pupile în fiecare ochi? Asta trebuie să fie urât, şi nu înţeleg cum a putut Candaule să se îndrăgostească de o asemenea monstruozitate, câtă vreme în Sardes şi în Lidia nu-i lipsă de femei a căror privire n-are cusur.

Şi zicând acestea, Lamia se tot răsfăţa şi sclifosea, privindu-se cu înţeles într-o oglinjoară de metal topit scoasă din sân şi care îi sluji spre cuminţirea câtorva bucle răzvrătite de neobrăzarea vântului.

— Cât priveşte pupila dublă, îmi pare a fi un basm de adormit copiii, spuse patricianul cel bine informat. Sigur este însă că Nyssia are privirea atât de pătrunzătoare, încât vede prin ziduri; pe lângă ea linxul e miop.

— Cum poate un om cu scaun la cap să înşire cu sânge rece asemenea nerozii? îi întrerupse un burghez, căruia pleşuvia şi valul de barbă albă în care îşi adâncea degetele în timp ce vorbea îi dădeau o înfăţişare de superioritate şi de agerime filosofică. Adevărul este că fiica lui Megabaz nu vede mai limpede ca mine sau ca dumneata. Numai că preotul egiptean Thutmosis, care ştie atâtea taine minunate, i-a dăruit piatra misterioasă ce se găseşte în capul dragonilor şi al cărei har este, după cum bine ştie oricine, să uşureze celor care o stăpânesc pătrunderea cu ochiul în cele mai opace umbre şi corpuri. Nyssia poartă neîntrerupt piatra asta la cingătoare sau pe brăţară; aşa se explică vederea ei pătrunzătoare.

Interpretarea bătrânului păru cea mai firească tuturor celor din grupul a căror tăifăsuire am încercat să o redăm, iar părerea Lamiei şi a patricianului fură respinse, ca de necrezut.

— Oricum, reluă iubitul lui Theano, o să ne putem da seama. Întrucât îmi pare că am auzit răsunând în depărtare trâmbiţe şi, fără să fiu dăruit cu văzul Nyssiei, zăresc crainicul venind încoace, cu ramuri de palmier în mâini, vestind sosirea cortegiului nupţial şi îndemnând astfel mulţimea să se rânduiască.

La ştirea aceasta, care se răspândi foarte repede, bărbaţii vânjoşi îşi făcură loc cu coatele, ca să ajungă în faţă de tot; băieţii sprinţari, îmbrăţişând trunchiurile coloanelor, încercară să se ridice până la capiteluri şi să se aşeze acolo; alţii, nu fără să-şi fi zdrelit genunchii de scoarţa copacilor, izbutiră să se cocoaţe şi să se instaleze destul de comod în deschiderea câte unei crăcane; femeile îşi aşezară copilaşii pe umeri, îndemnându-i stăruitor să li se prindă bine cu braţele de gât. Cei care aveau fericirea să locuiască pe

strada pe care trebuiau să treacă regele Candaule şi Nyssia ori îşi aplecau capetele din înaltul acoperişurilor, ori – ridicându-se în cot – părăseau pernele de care se sprijiniseră până atunci.

Un murmur de satisfacţie şi de uşurare străbătu mulţimea care aştepta de ceasuri multe, căci suliţele soarelui amiezii începeau să împungă.

Războinicii, împovărător de înarmaţi – cu platoşe de bivol acoperite cu lame de metal, cu căşti împodobite de egrete din păr de cal vopsite în roşu, cu knemide garnisite cu cositor, cu centiroane bătute în ţinte, cu scuturi având pe ele pictate blazoane şi cu săbii de aramă – mărşăluiau în spatele unui rând de trâmbiţaşi care suflau vârtos în lungile lor tuburi scânteinde în soare. Caii acestor războinici, albi ca picioarele zeiţei Thetis, ar fi putut sluji de model, prin nobleţea alurii şi puritatea rasei, celor pe care Fidias i-a sculptat mai târziu pe metopele Partenonului.

În fruntea acestei trupe călca Gyges, care îşi binemerita numele, căci în lidiană el înseamnă *frumos*. Trăsăturile sale, de o desăvârşită regularitate, păreau tăiate în marmură, într-atât era de palid, căci tocmai recunoscuse în Nyssia, deşi acoperită de vălul tinerelor soţii, pe femeia al cărei chip i-l dezvăluise, lângă zidurile Bactrei, vântul cel trădător.

— Chipeşul Gyges pare foarte trist, îşi spuneau fetele. Nu cumva, cine ştie ce trufaşă frumuseţe i-a dispreţuit iubirea... Sau poate că vreuna părăsită de el a pus o vrăjitoare din Tesalia să-i facă farmece? Oare inelul cabalistic pe care se zice că l-a găsit în mijlocul unei păduri, în pântecele unui cal de bronz, să-şi fi pierdut puterea şi, încetând a-l mai face nevăzut pe stăpân, să-l fi descoperit dintr-odată vederii uimite a vreunui soţ de treabă care se credea singur în camera lui conjugală?

— Poate că şi-a pierdut harurile şi drahmele la jocul lui Palamede, sau de vină o fi ciuda că n-a câştigat premiul la Jocurile Olimpice... Se bizuia mult pe calul său Hyperion.

Niciuna din aceste presupuneri nu era adevărată. Dar tocmai adevărul nu poate fi presupus.

După batalionul comandat de Gyges, urmau băieţi tineri cu coroniţe de mirt pe cap, care, slujindu-se de lire de fildeş şi de un arcuş, acompaniau imnuri de epitalam[21], în stil lidian; erau înveşmântaţi cu tunici trandafirii, brodate cu modele greceşti în fir de argint, iar părul le flutura pe umeri în bucle dese.

---

[21] Cântec de nuntă sau mic poem, compus în cinstea mirilor, cu prilejul oficierii căsătoriei.

Îi precedau pe purtătorii de daruri, sclavi robuşti, pe jumătate goi, ale căror trupuri dezvăluiau împletiri de muşchi demne de a stârni invidia celor mai vânjoşi atleţi.

Pe brancardele susţinute de doi sau patru oameni, chiar de mai mulţi, potrivit cu greutatea obiectelor de pe ele, erau aşezate enorme cratere de aramă, cizelate de cei mai vestiţi artişti; de asemenea, vase din aur şi argint, cu părţile laterale decorate cu basoreliefuri şi cu toartele graţios împletite cu himere[22], frunze şi femei goale; apoi vase minunate pentru spălarea picioarelor oaspeţilor iluştri, alte vase din metal, în formă de ulcior, încrustate cu pietre preţioase, conţinând parfumurile cele mai rare: smirnă din Arabia, scorţişoară din India, nard din Persia, esenţă de trandafir din Smirna; kameline sau casolete cu capacele străpunse de găuri, sipete din cedri şi fildeş de o lucrătură minunată, care se deschideau potrivit unor taine numai de născocitorul lor cunoscute şi care conţineau brăţări de aur din Ophir, coliere de perle cu cele mai frumoase reflexe, agrafe pentru mantii, constelate cu rubine şi alte pietre preţioase de un roşu-închis. Se mai aflau pe brancardele acelea obiecte necesare toaletei – bureţi galbeni, fiare de ondulat părul, dinţi de lup marin slujind la lustruirea unghiilor, fard verde de Egipt, care se preschimbă în cel mai frumos roşu când atinge pielea, anumite pudre pentru înnegrirea pleoapelor şi a sprâncenelor, în sfârşit, tot ceea ce cochetăria feminină poate născoci ca rafinament. Alte tărgi erau acoperite cu rochii de purpură[23], din cea mai fină lână şi de toate nuanţele, de la stacojiul trandafirului până la roşul întunecat al sucului de strugure; se mai aflau acolo *calasiris*-uri din pânză de Canope[24], care, aruncată albă în cazanul vopsitorului, ieşea de acolo împestriţată de cele mai vii culori, datorită diferiţilor mordanţi[25] cu care era impregnată. Alături de ele se găseau tunici aduse din fabuloasa ţară Seres, de la capătul lumii, făcute cu firul ţesut de un vierme care trăieşte pe frunze, şi atât de subţiri încât ar fi putut trece printr-un inel.

Etiopieni lucind ca smoala, cu capul anume încins de o cordeluţă, pentru ca vinele frunţii să nu plesnească de eforturile făcute în purtarea poverii, duceau cu mare pompă o statuie a lui Hercule, strămoşul lui Candaule, de o mărime colosală, făcută din aur şi fildeş; îl însoţeau măciuca, pielea de leu

---

[22] Himeră – monstru în mitologia antică greacă, închipuit ca un animal cu cap de leu, cu corp de capră şi coadă de şarpe.

[23] Stofă scumpă vopsită cu purpură.

[24] Vechi oraş egiptean aflat la nord-est de Alexandria.

[25] Substanţă chimică; fixează coloranţii pe fibrele textile.

din Nemeea[26], cele trei mere din grădina Hesperidelor[27] şi toate atributele consacrate. Cele două statui reprezentând-o pe Venus celesta şi pe Venus Genitrix – sculptate în marmură de Paros, de către cei mai buni elevi ai şcolii din Sycione, marmură a cărei transparenţă pare anume făcută pentru a înfăţişa carnaţia mereu tânără a nemuritoarelor – urmau efigia lui Hercule, ale cărei contururi groase şi forme pline scoteau şi mai bine în relief armonia şi eleganţa proporţiilor.

Un tablou al lui Bularque, plătit cu aur de către Candaule, pictat pe lemn de zadă-femelă şi reprezentând înfrângerea de la Magnetes, stârnea admiraţia generală prin perfecţiunea desenului, firescul atitudinilor şi armonia culorilor, deşi artistul nu folosise decât cele patru tente de bază: albul, ocrul atic, roşul pontic şi atramentumul[28]. Tânărul rege iubea pictura şi sculptura, mai mult poate decât i s-ar cuveni unui monarh, şi i se întâmplase adesea să cumpere un tablou pe un preţ ce egala venitul anual al unui oraş.

Cămile cu una şi două cocoaşe, splendid înşeuate, purtând pe gât muzicanţi care sunau din talgere şi cântau la chimvale, duceau ţăruşii auriţi, sforile şi pânzele cortului menit tinerei regine pentru călătorii şi partide de vânătoare.

În orice altă împrejurare, asemenea splendori ar fi încântat peste măsură poporul din Sardes, dar acum curiozitatea lui avea altă ţintă, astfel că privi la partea aceasta de cortegiu nu fără oarecare nerăbdare. Fetele tinere şi băieţii chipeşi, care agitau torţe aprinse şi presărau pumni de brânduşe, nu-i cuceriră deloc atenţia. Gândul că o vor vedea pe Nyssia stăpânea toate minţile.

În sfârşit, apăru Candaule, urcat pe un car tras de patru cai, la fel de frumoşi şi de focoşi ca ai Soarelui, umplând cu spuma lor albă zăbalele de aur, scuturându-şi coama împletită cu purpură, şi cu greu struniţi de vizitiul care sta în picioare, lângă prinţ, şi care se lăsa spre spate, ca să aibă mai multă putere.

Candaule era un tânăr viguros, îndreptăţind pe deplin originea sa herculeană: un gât ca de taur, aproape fără inflexiuni, lega capul de umeri; părul, negru şi lucios, se răsucea în cârlionţi mici, rebeli, acoperind pe alocuri cordeaua diademei; urechile, mici şi drepte, erau viu colorate, fruntea se boltea mult, deşi se arăta oarecum îngustă, ca toate frunţile

---

[26] Localitate din vechea Grecie, cunoscută mai ales pentru legenda potrivit căreia Hercule ar fi scăpat ţinutul de un leu primejdios.

[27] Grădină a zeilor în care se găseau vestitele *mere de aur* furate de Hercule.

[28] Atramentum – cerneală neagră de care se foloseau anticii pentru a scrie, lustrui şi vopsi.

antice; ochii, blânzi şi melancolici, obrajii ovali, bărbia în curbe dulci şi discrete, gura cu buzele uşor întredeschise, braţul atletic ce se termina cu o mână de femeie arătau mai degrabă o fire de poet decât de războinic. Într-adevăr, deşi era curajos şi iscusit în toate exerciţiile fizice, supunând un cal tot atât de lesne ca un lapit[29], deşi putea să taie înot curentul fluviilor care coboară din munţi, învălvorate de topirea zăpezilor, deşi era în stare să folosească arcul lui Odiseu şi scutul lui Ahile, nu părea să aibă spiritul preocupat de cuceriri, iar războiul atât de ispititor pentru tinerii regi nu-l atrăgea decât prea puţin. Se mulţumea să respingă atacurile vecinilor ambiţioşi, fără să caute a-şi lărgi teritoriile. Prefera să clădească palate, şi atunci nu puţine erau sfaturile date arhitecţilor, să colecţioneze statui şi tablouri de-ale vechilor şi noilor pictori. Avea lucrări aparţinând unor artişti ca Telephanes din Sicyone, Cleantes şi Ardices, din Corint, Hygiemon, Dinias, Charmade, Eumarus şi Cimon – unele erau desene simple, altele în culori sau monocrome. Se vorbea chiar că – lucru destul de nedemn pentru un prinţ – Candaule ar fi mânuit el însuşi, cu mâinile-i regeşti, dalta sculptorului şi buretele pictorilor care foloseau procedeul diluării culorilor în ceară topită.

Dar pentru ce să ne oprim, la Candaule? Cititorul este fără îndoială la fel ca poporul din Sardes, vrea să o cunoască pe Nyssia.

Fiica lui Megabaz era urcată pe un elefant cu piele zgrunţuroasă, cu urechi imense, semănând cu nişte drapele, care înainta cu pas greu, dar iute, ca o navă printre valuri. Colţii şi trompa erau încercuite cu inele de argint; coliere din mărgele enorme îi înconjurau picioarele-coloane. Pe spinarea acoperită de un minunat covor persan cu desene multicolore, se înălţa un fel de estradă însolzată de ornamente lucrate din aur, constelată cu onix, sardonix, crizolit, lapislazuli, opal; pe estrada aceasta şedea tânăra regină, într-atât de acoperită cu pietre scumpe, că-ţi lua ochii. O mitră în formă de cască, pe care perlele alcătuiau o împletire de ramuri şi flori, precum şi litere în maniera orientală, îi acoperea capul; urechile, perforate la lobi şi pe margine, erau încărcate de ornamente înfăţişând cupe, semiluni şi zurgălăi; coliere din verigi de aur şi argint ajurate îi încolăceau gâtul de trei ori, coborând pe piept cu un uşor freamăt metalic; şerpi de smarald cu ochi de rubine şi topaz se prindeau, după ce descriau mai multe spirale, pe braţele ei, muşcându-şi coada; brăţările acestea se uneau prin lanţuri de nestemate, iar greutatea lor era atât de mare, încât două slujnice stăteau îngenuncheate lângă Nyssia şi îi susţineau coatele. Era îmbrăcată cu o rochie brodată de lucrătorii din Tyr, cu desene sclipitoare închipuind frunze de aur cu fructe de diamante, iar peste această rochie o tunică scurtă de Persepolis, abia

[29] Lapiţi – popor semilegendar locuind în munţii Thessaliei.

ajungându-i până la genunchi, şi a cărei mânecă despicată stătea prinsă cu o agrafă de safir; talia îi era înconjurată cu o cingătoare care cobora peste şolduri până la şale, făcută dintr-o stofă îngustă, împestriţată de dungi, flori şi frunze care formau simetrii, desene, după cum se găseau apropiate de aranjarea cutelor pe care doar fetele din India le ştiau potrivi. Pantalonul dintr-un in foarte subţire, pe care fenicienii îl numesc *sindon,* se încheia deasupra gleznelor cu cercuri ornate cu clopoţei de aur şi argint, completându-i toaleta aceasta de o bogăţie ciudată şi întru totul diferită de gustul grecesc. Dar vai, un *flameum* de culoarea şofranului acoperea fără milă chipul Nyssiei care, cu tot vălul acesta, părea stânjenită din pricina atâtor priviri aţintite asupra ei şi făcea deseori semn unei sclave aşezate în spatele ei să coboare umbrela de soare din pene de struţ, ca să fie şi mai bine ferită de curiozitatea mulţimii.

Zadarnic o implorase Candaule; nu o putuse hotărî să renunţe la văl, nici chiar pentru această împrejurare solemnă. Tânăra barbară refuzase să plătească poporului bun-venitul ei de frumuseţe. Dezamăgirea fu mare. Lamia pretinse că Nyssia nu îndrăznea să se descopere, din teama de a-şi arăta pupilele duble; tânărul dezmăţat rămase convins că tot Theano din Colophon era mai frumoasă decât regina sardă, iar Gyges suspină când o văzu pe Nyssia coborând – după ce îl făcuse pe elefant să îngenuncheze peste capetele înclinate ale sclavelor din Damasc – ca pe o scară vie până în pragul locuinţei regale, unde eleganţa arhitecturii greceşti se împletea cu fanteziile şi exagerările gustului asiatic.

Capitolul II

În calitatea noastră de poet avem dreptul să ridicăm acel *flameum* de culoarea şofranului care o acoperea pe tânăra soţie – mai fericiţi, deci, decât cetăţenii din Sardes care, după o zi întreagă de aşteptare, s-au văzut siliţi să se întoarcă acasă şi să se mulţumească la fel, ca şi până atunci, cu simple presupuneri.

Nyssia îşi întrecea cu adevărat faima, oricât ar fi fost de mare; se părea că natura îşi propusese, creând-o, să ajungă la hotarele puterii sale şi să se facă astfel iertată pentru toate bâjbâielile şi încercările-i neizbutite. S-ar fi zis că, stăpânită de un sentiment de pizmă la adresa viitoarelor minunăţii ale sculptorilor greci, ar fi vrut să modeleze la rândul ei o statuie şi să arate că era încă o neîntrecută maestră într-ale plasticii.

Fulgul de nea, strălucirea de mică a marmurei de Paros, pulpa lucitoare a florilor de balsamină ar da o prea palidă idee despre substanţa ideală din care era plămădită Nyssia. Carnaţia aceasta atât de fină şi delicată se lăsa pătrunsă de lumina zilei şi se modela în contururi transparente, în linii

suave, armonioase ca muzica. Potrivit timpului, se poleia cu soare sau purpură, precum trupul unei divinităţi, şi părea să răspândească lumină, viaţă. Nimeni nu ar putea spune câte perfecţiuni fără de număr cuprindea ovalul, cu nobleţe alungit, al chipului ei cast, nimeni – nici sculptorul cu dalta sa, nici pictorul cu penelul, nici poetul cu al său cuvânt, de-ar fi fost şi Praxiteles, Apelles ori Mimnermos. Pe fruntea ei netedă, inundată de unduirile unui păr strălucitor asemenea electrumului[30] în topire şi pudrat cu pilitură de aur, după obiceiul babilonian, străjuia ca pe un tron de iaspis netulburata seninătate a frumuseţii desăvârşite.

În ce priveşte ochii, fără să îndreptăţească deplin cele ce se spuneau în popor, erau totuşi ciudaţi, deşi fără seamăn; sprâncenele brune ale căror capete se subţiau graţios, ca vârfurile arcului lui Eros şi pe care le unea o linie de vopsea neagră, după moda asiatică, genele lungi cu umbre mătăsoase contrastau viu cu cele două stele de safir, pe un cer de argint lucios, care le slujeau de irisuri. Acele irisuri, a căror pupilă era mai neagră decât negrul, aveau ciudate variaţii de nuanţe – de la safir treceau la peruzea, de la peruzea la acvamarin, de la acvamarin la chihlimbarul galben şi, uneori, asemenea unui lac limpede, al cărui fund ar fi presărat cu nestemate, lăsa să se întrevadă, la adâncimi incalculabile, nisipuri de aur şi diamant peste care fibrile verzi zvâcneau şi se răsuceau în şerpi de smarald. Ca şi cum în aceste orbite cu fulgerări fosforice şi-ar fi adunat toate strălucirile razele sorilor stinşi, splendorile unor lumi dispărute, gloriile olimpurilor apuse; contemplându-i, îţi aminteai de eternitate şi te simţeai cuprins de ameţeală, ca într-o aplecare pe marginea infinitului...

Expresia acestor ochi nemaipomeniţi nu era mai puţin schimbătoare decât culorile lor. Aci întredeschizându-şi pleoapele, ca porţile unor lăcaşuri cereşti, te chemau în elizee de lumină şi de bucurie nespusă, făgăduindu-ţi împlinirea înzecită, însutită a tuturor viselor de fericire, de parcă ţi-ar fi ghicit tainele cugetului; aci de nepătruns ca nişte scuturi alcătuite din şapte straturi suprapuse, din cel mai tare metal, te făceau să-ţi pleci privirile, săgeţi moleşite, fără putere; dintr-o singură mişcare a sprâncenei, dintr-o anume privire, mai puternică decât trăsnetul lui Zeus, ei te aruncau de la înălţimile celor mai ambiţioase urcuşuri în abisuri mult prea adânci ca să te mai poţi întoarce de acolo. Însuşi uriaşul Typhon, care se răsuceşte sub vulcanul Etna, n-ar fi putut ridica munţii de dispreţ cu care te copleşeau; era limpede atunci că şi de-ai fi trăit o mie de olimpiade sau de-ai fi avut frumuseţea bălaiului fiu al Latonei, sau geniul lui Orfeu, sau puterea fără

[30] Electrum – aur nativ, care conţine o mare cantitate de argint.

margini a regilor asirieni, sau comorile Kabirilor, Telchinilor sau Dactililor zei stăpâni pe bogăţiile subterane, tot nu ai fi putut îmblânzi ochii aceia.

Alteori erau plini de melancolii atât de dulci şi convingătoare, plini de efluvii şi iradiaţii atât de intense, încât şi gheţurile lui Nestor şi Priam s-ar fi topit la vederea lor ca ceara din aripile lui Icar în apropierea zonelor de foc. Pentru numai una dintre privirile acelea ţi-ai fi cufundat mâinile în sângele oaspetelui, ai fi risipit în cele patru zări cenuşa tatălui, ai fi doborât sfintele imagini ale zeilor şi răpit focul din cer precum Prometeu, furul cel divin.

Dar expresia lor cea mai obişnuită, trebuie să o spunem, era castitatea descumpănitoare, răceala sublimă, deplina ignorare a oricărei pasiuni umane, atât de limpede exprimate, încât privirile ochilor-clar-de-lună ai zeiţei Phoebe sau cele verde-marin ale zeiţei Atena ar fi putut părea mai obscene şi mai aţâţătoare decât ale unei tinere babiloniene aducând jertfă zeiţei Mylitta, în incinta de frânghii de la Succoth-Benolh. Virginitatea lor de neînvins părea să desfidă iubirea.

Obrajii Nyssiei, pe care nicio privire omenească nu-i profanaseră, în afară de cea a lui Gyges, în ziua în care vântul îi smulsese vălul, aveau floarea tinereţii, erau de o paloare dulce, o delicată granulaţie a pielii şi de o fineţe ca a pufului, despre care chipul femeilor noastre, mereu expus la aer şi soare, nu ne-ar putea da nici cea mai ştearsă idee; pudoarea aducea în obrajii aceştia înnourări trandafirii, aşa cum o picătură de tinctură roşie ar putea isca într-o cupă plină de lapte, iar când nicio emoţie nu-i colora, căpătau reflexe argintii, calde iluminări, asemenea unui alabastru primind lumină dinlăuntru; lampa era însuşi sufletul ei încântător, lăsat să fie întrevăzut de transparenţa carnaţiei.

O albină s-ar fi putut înşela văzându-i gura a cărei formă era atât de desăvârşită, colţurile cu atâta puritate arcuite, roşul atât de aprins şi de bogat, încât chiar zeii ar fi coborât din sălaşurile lor olimpiene, ca să o atingă uşor, cu buzele lor umede de nemurire, dacă gelozia zeiţelor n-ar fi ştiut pune rânduială. Ferice de aerul care mângâia purpura şi perlele acelea, care dilata nări atât de fin croite şi nuanţate în tonuri de trandafiriu ca sideful scoicilor aruncate de mare pe malurile Ciprului, la picioarele zeiţei Venus Anadyomene. Dar există astfel o sumedenie de fericiri acordate unor lucruri care nu le pot înţelege. Ce îndrăgostit n-ar vrea să fie veşmântul prea-iubitei sau apa în care se îmbăiază?

Astfel era Nyssia, dacă drept este să folosim asemenea cuvinte după o descriere atât de vagă a chipului ei. Dacă înceţoşatele noastre limbi ale nordului ar avea calda libertate, entuziasmul de flacără al Sir-Hasirim-ului, poate că, prin comparaţii, trezind în mintea cititorului unele amintiri legate de flori, de parfumuri, de muzică şi soare, evocând prin magia cuvintelor tot

ceea ce creaţia poate conţine ca imagini graţioase şi fermecătoare, poate că atunci am fi putut da cât de cât o idee despre fizionomia Nyssiei. Dar numai lui Solomon îi este îngăduit să asemuiască nasul unei femei frumoase cu turnul Libanului care priveşte spre Damasc. Şi, cu toate acestea, ce poate fi mai important pe lume ca nasul unei femei frumoase? Dacă Elena, alba Tyndaridă, ar fi fost cârnă, ar mai fi avut loc războiul Troiei? Iar dacă Sem Rami nu ar fi avut un profil desăvârşit, ar mai fi sedus ea pe bătrânul monarh al Nin-Nevet-ului, şi-ar mai fi încins fruntea cu mitra de perle, semn al puterii supreme?

Deşi Candaule adusese la palat cele mai frumoase sclave din Sur, Ascalon, Sogd, Sakkes, Ratsaf, cele mai vestite curtezane din Efes, Pergam, Smirna şi Cipru, el se simţi adânc cucerit de farmecul Nyssiei... Nici nu bănuise, până atunci, că ar putea exista asemenea perfecţiune.

Liber, în calitatea sa de soţ, să se cufunde în contemplarea acestei frumuseţi, se văzu cuprins de uimire şi ameţeală, aidoma celui care se apleacă asupra unui abis ori îşi aţinteşte privirea în soare; încercă un fel de delir al posesiunii, asemenea preotului prea-plin de imaginea zeului care sălăşluieşte în el. Orice alt gând îl părăsi, iar universul nu-i mai apăru decât ca o negură în care strălucea fantasma scânteietoare a Nyssiei. Fericirea lui se preschimbă în extaz, dragostea în nebunie. Uneori, atâta fericire îl înfricoşa. Să nu fii decât un rege oarecare, decât descendentul îndepărtat al unui erou devenit zeu după multe istoviri, să nu fii decât un bărbat de rând plămădit din carne şi oase şi, totuşi, fără a fi făcut ceva pentru a o merita, fără a fi gâtuit – precum strămoşul său – o hidră sau sfâşiat un leu, să ai parte de o fericire de care abia Zeus, cel cu păr minunat, ar putea fi vrednic cât este el de stăpân al Olimpului! Într-un fel se ruşina că el singur acapara asemenea comoară, că răpea omenirii minunea aceasta, că era dragonul cu solzi şi cu gheare menit să păzească modelul viu al idealului năzuit de îndrăgostiţi, de sculptori şi de poeţi. Tot ceea ce aceştia au visat în aspiraţiile, melancoliile şi deznădejdile lor, avea el, Candaule, un oarecare tiran al Sardei, posedând abia câteva sărmane sipete pline cu perle, câteva cisterne pline cu monezi de aur şi treizeci sau patruzeci de mii de sclavi cumpăraţi sau capturaţi în războaie!

Pentru Candaule fericirea era mult prea mare; puterea care nu i-ar fi lipsit, fără îndoială, ca să suporte loviturile sorţii, îi lipsea acum pentru fericire. Bucuria i se revărsa din suflet, ca apa dintr-un vas pe foc şi, în exagerarea admiraţiei sale faţă de Nyssia, ajunsese să şi-o dorească mai puţin timidă şi mai puţin pudică, deoarece îi venea greu să păstreze doar pentru el taina unei asemenea frumuseţi.

„O, îşi spunea în reveriile sale adânci care îi ocupau tot timpul nepetrecut lângă regină, ciudată mi-e soarta! Sunt nefericit pentru o pricină care ar face bucuria oricărui alt soţ. Nyssia nu vrea să iasă din umbra gineceului şi refuză, în pudoarea ei barbară, să-şi ridice vălul în faţa altora. Totuşi, cu câtă îmbătare orgolioasă i-ar plăcea dragostei mele să o vadă stând strălucitoare şi sublimă în capul scărilor regale, dominându-mi poporul căzut în genunchi şi făcând să dispară, precum în zori aurora, toate palidele stele care în timpul nopţii s-au crezut sori! Semeţe lidiene care gândiţi a fi frumoase, doar Nyssiei îi datoraţi, fiindcă-i retrasă, faptul că nu păreţi, chiar şi iubiţilor voştri, la fel de urâte ca sclavele din Nahasi şi Kusch, cu ochi oblici, cu buze groase. O singură dată doar, dacă ar străbate străzile oraşului Sardes, cu faţa descoperită, i-aţi trage zadarnic pe adoratorii voştri de pulpana tunicii – niciunul nu ar întoarce capul; iar dacă ar face-o, v-ar întreba cum vă cheamă, într-atât de tare v-ar fi dat uitării. S-ar duce să se arunce sub roţile de argint ale carului ei, pentru a trăi voluptatea de a fi striviţi de ea, asemenea acelor evlavioşi ai Indus-ului care pardosesc cu propriile trupuri calea idolului lor. Iar voi, zeiţelor cântărite în judecată de către Paris-Alexandru, dacă Nyssia ar fi concurat, niciuna dintre voi nu ar mai fi plecat cu mărul, nici chiar Afrodita, în ciuda brâului şi a făgăduinţei sale de a face ca păstorul-arbitru să fie iubit de cea mai frumoasă femeie din lume!... Şi când te gândeşti, vai, că asemenea frumuseţe nu este nemuritoare, că anii vor vătăma liniile acestea divine, admirabilul imn de forme, poemul ale cărui strofe sunt contururi şi pe care nimeni din lumea asta nu l-a citit şi nu trebuie să-l citească în afară de mine! Măcar de-aş şti, cu ajutorul liniilor şi al culorilor, imitând jocul umbrei şi al luminii, să fixez pe lemn o rază din chipul acesta ceresc; dacă marmura nu s-ar dovedi potrivnică dălţii mele, aş croi, ca în cea mai pură vână de Paros sau de pentelică un simulacru al acestui trup fermecător, care ar face să cadă, de pe altarele lor, orgolioasele chipuri ale zeiţelor! Iar mai târziu, când pe sub mâlul potopurilor sau pe sub colbul oraşelor căzute în neant, oamenii evurilor viitoare ar da peste vreo bucată din această pietrificată umbră a Nyssiei, ei şi-ar spune: iată, aşadar, cum erau făcute femeile acestei lumi dispărute! Şi ar ridica un templu, spre a ocroti divina frântură. Dar nu am nimic – doar o admiraţie neroadă şi o iubire smintită! Unic adorator al unei divinităţi necunoscute, nu am niciun mijloc de a răspândi cultul ei pe pământ."

Astfel, entuziasmul artistului stinsese gelozia iubitului; admiraţia era mai puternică decât dragostea. Dacă în loc să o ia de nevastă pe Nyssia, fiica satrapului Megabaz, cu capul plin de idei orientale, ar fi luat vreo grecoaică din Atena sau din Corint, nu mai încape îndoială că ar fi chemat la curte pe cei mai pricepuţi dintre pictori şi sculptori şi le-ar fi dat-o pe regină drept

model, cum a făcut mai târziu Alexandru cel Mare cu Campaspe, favorita lui, care a pozat goală în faţa lui Apelles. Atare fantezie nu ar fi întâlnit nicio rezistenţă din partea unei femei provenite dintr-o ţară în care cele mai caste îşi făceau o glorie din a fi contribuit, unele în privinţa spatelui, altele într-a sânilor, la desăvârşirea unei statui celebre. Dar neîmblânzita Nyssia consimţea cu greu să-şi lase vălurile chiar şi în întunericul discret al patului nupţial, iar nerăbdările regelui, în loc să o încânte, mai mult o şocau. Doar ideea credinţei şi a supunerii pe care o femeie o datorează bărbatului ei o făcea să cedeze uneori capriciilor, cum le numea ea, lui Candaule.

Deseori o ruga să-şi lase, în revărsare pe umeri, valurile părului, fluviu de aur mai bogat decât Pactole, să-şi aşeze pe frunte o coroană de viţă sălbatică şi tei, ca o bacantă a Menalului, să se culce pe o piele de tigru cu dinţi de argint, cu ochi de rubine, abia acoperită de norul unei ţesături mai fine decât vântul ţesut, ori să stea în picioare într-o cochilie de sidef, lăsând să plouă din păru-i împletit o rouă de mărgăritare în loc de picături din apa mării.

Când îşi găsea locul cel mai potrivit, Candaule cădea într-o contemplare mută; mâna lui trasând prin aer vagi contururi părea să schiţeze un proiect de tablou, şi ar fi stat aşa ore întregi dacă Nyssia, curând plictisită de rolul de model, nu i-ar fi reamintit pe un ton rece şi dispreţuitor că asemenea distracţii erau nedemne de maiestatea sa regală şi potrivnice sfintelor legi ale căsătoriei. „În felul acesta – spunea ea, retrăgându-se drapată până la ochi, în cele mai secrete refugii ale apartamentului ei – este tratată o ibovnică, nu o femeie cinstită şi de obârşie aleasă".

Aceste mustrări înţelepte nu-l cuminţeau pe Candaule a cărui patimă creştea odată cu răceala – şi ea crescândă – pe care i-o arăta regina. Şi astfel ajunse în situaţia că nu mai putea păstra doar pentru el castele taine ale căsniciei. Simţi nevoia unui confident, ca un prinţ de tragedie modernă. Nu se apucă, vă daţi seama, să aleagă vreun filosof aspru, cu chip încruntat, cu un val de barbă căruntă lăsată peste o mantie ciuruită de găuri orgolioase, nici vreun războinic în stare să vorbească numai de baliste, catapulte şi care armate cu seceri, nici vreun eupatrid grav, plin de sfaturi şi maxime politice, ci chiar pe Gyges, a cărui faimă de bărbat curtenitor îl făcea să treacă drept un cunoscător în materie de femei.

Într-o seară îi puse mâna pe umăr, cu un aer mai apropiat, mai cordial ca de obicei şi, aruncându-i o privire semnificativă, făcu câţiva paşi şi se depărtă de grupul curtenilor, zicând cu glas tare:

— Vino, Gyges, să-mi dai o părere în privinţa efigiei pe care sculptorii din Sicyone au tăiat-o de curând în basorelieful care îmi înfăţişează strămoşii.

— O, rege, dar ştiinţa ta este mai presus de a preaumilului tău supus şi nu ştiu cum să preţuiesc cinstea pe care mi-o faci vrând a te sfătui cu mine, răspunse Gyges, schiţând un semn de încuviinţare.

Candaule şi alesul său străbătură mai multe săli decorate în gust elenic, în care acanta[31] corintică, voluta ionică înfloreau şi învăluiau capitelul coloanelor, în care frizele erau populate de figurine lucrate în plastică policromă reprezentând procesiuni şi sacrificii, apoi ajunseră într-o parte mai retrasă a vechiului palat, ale cărui ziduri erau alcătuite din pietre cu muchii neregulate şi îmbinate fără ciment, în maniera ciclopică. Arhitectura aceasta veche avea dimensiuni colosale şi era de un mare efect. Ea grăia despre geniul extraordinar al vechilor civilizaţii orientale şi reamintea risipa de granit şi cărămizi din Egipt şi Siria. Ceva din spiritul vechilor arhitecţi ai turnului din Lilacq supravieţuia în aceşti stâlpi groşi cu adânci caneluri răsucite, al căror capitel era format din patru capete de tauri înfruntându-se, legate prin noduri de şerpi care păreau că ar vrea să-i devoreze, obscură emblemă cosmogonică, cu sens ce nu mai era inteligibil, căci coborâse în mormânt odată cu pontifii din secolele precedente. Uşile nu erau nici pătrate, nici rotunde, ele descriau un fel de ogivă destul de asemănătoare cu mitra magilor, subliniind astfel prin asemenea ciudăţenie particularitatea construcţiei.

Porţiunea aceasta de palat forma un fel de curte înconjurată de un portic, al cărui basorelief genealogic, la care făcuse aluzie Candaule, împodobea arhitrava.

În mijloc se afla un Hercule, cu partea de sus a trupului descoperită, aşezat pe un tron, cu picioarele pe un scăunel, după ritualul reprezentării personajelor divine. Proporţiile uriaşe nu lăsau loc nici unei îndoieli asupra apoteozei sale; asprimea, lipsa de fineţe, cu adevărat arhaice, ale operei ieşită din dalta vreunui artist primitiv, îi dădea un aer de măreţie barbară, de frumuseţe sălbatică, mai potrivită poate cu firea acestui erou ucigător de monştri decât ar fi fost lucrarea vreunui sculptor cu multă experienţă în arta sa.

La dreapta tronului se afla Alceu, fiul eroului şi al Omphalei, apoi Ninus, Belus, Argon, primii regi ai dinastiei Heraclizilor, precum şi tot şirul de regi intermediari, dintre care ultimii erau Ardys, Alyatte, Meles sau Myrsus, tatăl lui Candaule şi, în sfârşit, Candaule însuşi.

Toate personajele acestea, având părul împletit în codiţe subţiri, cu barba spiralată, cu ochi migdalaţi, cu atitudini aspre, cu gesturi stingherite şi

---

[31] Ornament arhitectonic caracteristic capitelurilor corintice şi compozite, care imită frunzele de acantă.

reţinute, păreau însufleţite de o viaţă artificială datorată razelor unui apus de soare sau culorii roşiatice cu care timpul acoperă marmura şi ţinuturile calde. Inscripţiile în caractere antice, săpate lângă ele, în chip de legendă, sporea şi mai mult ciudăţenia misterioasă a acestor lungi procesiuni de figuri cu veşminte stranii, barbare.

Printr-o întâmplare pe care Gyges nu se putu împiedica să nu o observe, statuia lui Candaule ocupa chiar ultimul loc liber de la stânga lui Hercule. Ciclul dinastiei se închidea şi, pentru a-i primi pe descendenţii lui Candaule, ar fi trebuit construit neapărat un alt portic şi început un nou basorelief.

Candaule, al cărui braţ era în continuare petrecut pe după umărul lui Gyges, ocoli în tăcere porticul; părea să şovăie, nu-i venea să ia capăt de vorbă şi parcă uitase cu totul pretextul pentru care îl adusese pe căpitanul gărzii în acest loc singuratic.

— Ce-ai face, Gyges, spuse întru sfârşit Candaule, rupând o tăcere stânjenitoare pentru amândoi, dacă ai fi un scufundător şi dacă din pântecele verzui al oceanului ai scoate o perlă desăvârşită, de o strălucire şi de o puritate fără seamăn, de un preţ care ar seca până şi cele mai bogate vistierii?

— Aş închide-o, răspunse Gyges oarecum mirat de atare întrebare neaşteptată, într-o cutie de cedru, îmbrăcată în foiţe de bronz, şi aş ascunde-o într-un loc pustiu, sub o stâncă urnită din loc; din timp în timp, când aş fi sigur că nu mă vede nimeni, m-aş duce să-mi contemplu nestemata cea fără de preţ şi să admir culorile cerului contopindu-se cu apele ei sidefii.

— Iar eu, urmă Candaule, cu ochii aprinşi de înflăcărare, dacă aş fi stăpân pe giuvaierul acesta scump, l-aş vrea încrustat în diademă, l-aş oferi în voie văzului tuturor, luminii curate a soarelui, m-aş împodobi cu strălucirea lui şi aş surâde mândru când s-ar zice: nicicând rege sirian sau babilonian, nicicând tiran grec sau trinacrian nu a avut perlă cu atât de frumoase reflexe, ca regele Candaule, fiu al lui Myrsus şi coborâtor din Hercule, rege al oraşului Sardes şi al Lidiei! Pe lângă Candaule, Midas, care preschimba totul în aur, nu-i decât un cerşetor ca şi Irus de sărac.

Gyges asculta cu uimire spusele lui Candaule şi încerca să pătrundă tâlcul ascuns al unor asemenea divagaţii lirice. Regele părea să se găsească într-o stare de aţâţare nemaipomenită: ochii îi sclipeau de exaltare, un abur trandafiriu, ca cel iscat de fierbinţeli, îi acoperise obrajii, nările sale dilatate trăgeau cu putere aer în piept.

— Ei bine, Gyges, continuă Candaule, fără a se vedea că ar fi băgat de seamă aerul îngrijorat al favoritului său, eu sunt scufundătorul. În acest fără de lumină ocean uman în care zadarnic se frământă atâtea făpturi neizbutite şi nedorite, atâtea tipuri de o sluţenie bestială, nefericite încercări ale naturii

care se exersează, am găsit frumuseţea pură, luminoasă, neîntinată, fără cusur, idealul adevărat, visul împlinit, o formă pe care niciodată vreun pictor sau sculptor nu au putut-o tălmăci pe pânză ori în marmură: am găsit-o pe Nyssia!

— Cu toate că regina este stăpânită de pudoarea plină de sfiiciune a femeilor din orient, cu toate că niciun bărbat în afară de soţul ei nu i-a văzut trăsăturile chipului, faima cea cu o sută de limbi şi o sută de urechi i-a trâmbiţat pretutindeni harurile, spuse Gyges, înclinându-se cu respect.

— Zvonuri vagi, neînsemnate. Se vorbeşte despre ea ca despre toate femeile care nu sunt chiar urâte, că este mai frumoasă decât Afrodita sau Elena; dar nimeni nu poate bănui, nici pe departe, atâta perfecţiune. Zadarnic am rugat-o să apară fără văl la câte o serbare publică, la oficierea solemnă a sacrificiilor, sau să se arate o clipă rezemându-se de balustrada terasei regale, oferind astfel poporului imensa bucurie a uneia dintre înfăţişările ei, desfătându-l cu unul dintre profilurile ei, într-aceasta fiind mai generoasă decât zeiţele care nu dăruiesc adoratorilor decât palide simulacre de alabastru sau fildeş. Dar nu a consimţit niciodată. Şi, lucru ciudat, dragul meu Gyges, chiar roşesc vrând a ţi-l mărturisi, altă dată eram gelos; aş fi vrut să-mi ascund iubirea de orice privire – niciun întuneric nu era destul de adânc, niciun mister destul de nepătruns. Acum nu mă mai recunosc, nu mai am nici ideile iubitului, nici pe cele ale soţului; dragostea mea s-a topit în adoraţie, precum o ceară uşoară într-o vatră de jăratec. Toate sentimentele meschine, de gelozie sau de posesiune au dispărut. Nu! Opera cea mai desăvârşită dăruită de cer pământului, din ziua în care Prometeu a pus o flacără sub sânul stâng al statuii de lut, nu poate fi ţinută astfel în bezna de gheaţă a gineceului! Dacă ar fi să mor, taina acestei frumuseţi ar rămâne prin urmare pe vecie îngropată sub cernitele văluri ale văduviei. Ascunzând-o, mă simt vinovat, ca şi cum aş avea la mine soarele şi l-aş împiedica să lumineze omenirea. Şi când mă gândesc la liniile acelea armonioase, la divinele contururi pe care abia cutez să le ating cu un sărut sfios, îmi simt inima gata să se spargă şi aş vrea ca un ochi prieten să-mi poată împărtăşi fericirea, pentru ca după aceea, ca un critic sever căruia îi arăţi un tablou, să recunoască, după un examen atent, că nu are cusur şi că posesorul lui nu a fost înşelat de propriul entuziasm. Da, adesea m-am simţit ispitit să îndepărtez vălurile acestea odioase dar, în castitatea ei sălbatică, Nyssia nu mi-ar ierta-o. Totuşi, nu pot duce singur o fericire atât de mare, am nevoie de un confident al stărilor mele de extaz, de un ecou care să răspundă strigătelor mele de admiraţie – iar acela vei fi tu!

După ce rosti aceste cuvinte, Candaule dispăru printr-o ieşire secretă. Rămas singur, Gyges nu se putu opri să nu observe că întâmplarea părea să-l

aşeze necontenit în calea Nyssiei. Hazardul îl ajutase să-i cunoască frumuseţea neîngăduită privirilor. Dintre toţi prinţii şi satrapii îl luase de bărbat pe Candaule, regele în a cărui slujbă se afla şi, printr-un capriciu straniu, pe care nu se putea împiedica să-l socoată aproape fatal, regele acesta îi făcuse chiar lui confidenţe despre făptura misterioasă de care nu se apropia nimeni, vrând parcă să desăvârşească neapărat opera vântului din valea Bactrei. Oare nu era vădită mâna zeilor în toate aceste împrejurări? Spectrul acesta al frumuseţii, al cărui văl se ridica puţin câte puţin ca pentru a-l înflăcăra, nu-l ducea oare, fără să-şi dea seama, spre împlinirea unui mare destin? Iată întrebările pe care şi le punea Gyges. Dar, neputând pătrunde încă tainele viitorului, hotărî să aştepte scurgerea evenimentelor şi ieşi din curtea portretelor în care bezna începea să umple ungherele, făcând ca efigiile strămoşilor lui Candaule să pară din ce în ce mai bizare şi mai ameninţătoare.

Să fi fost un simplu joc de lumină sau o iluzie pricinuită de acea vagă nelinişte încercată până şi de cei mai vajnici odată cu lăsarea nopţii peste monumentele antice? În clipa în care trecu pragul, Gyges avu impresia că aude gemete surde ieşind dintre buzele de piatră ale basoreliefului şi i se păru că Hercule făcea eforturi uriaşe pentru a-şi desprinde măciuca de granit.

Capitolul III

În ziua următoare, luându-l pe Gyges deoparte, Candaule continuă discuţia începută sub porticul Heraclizilor. Şi întrucât făcuse începutul, deci nu se mai simţea stânjenit, i se destăinui fără nicio reţinere confidentului său; iar dacă Nyssia l-ar fi putut auzi, poate că i-ar fi iertat indiscreţiile conjugale în schimbul elogiilor pasionate pe care le aducea farmecelor ei.

Gyges îi asculta preamăririle, cu aerul puţin stingherit al omului care nu ştie încă dacă nu cumva interlocutorul său nu se prefăcea mai entuziasmat decât era în realitate, anume pentru a provoca o destăinuire ce nu vine uşor. De aceea Candaule îi spuse pe un ton necăjit:

— Văd eu, Gyges, că nu mă crezi. Gândeşti că mă laud sau că m-am lăsat subjugat ca un plugar vânjos de o ţărancă trupeşă pe obrajii căreia zeiţa Higia a strivit culorile grosolane ale sănătăţii; nu, pe toţi zeii, nu! Am adunat la mine, ca într-un buchet viu, cele mai frumoase flori ale Asiei şi Greciei; începând cu Dedal, ale cărui statui vorbeau şi păşeau, cunosc tot ceea ce arta sculptorilor şi a pictorilor a creat. Linus, Orfeu, Homer m-au învăţat armonia şi ritmul; nu cu legătura dragoste pe ochi privesc. Judec cu sânge rece. Elanurile tinereţii nu au nimic de-a face cu admiraţia mea... Chiar de-aş fi la fel de bătrân, de ramolit şi brăzdat de zbârcituri ca Typhon, tot asta mi-ar fi

părerea. Dar îţi iert neîncrederea şi lipsa de entuziasm. Ca să mă înţelegi, ar trebui să o contempli pe Nyssia în strălucirea luminoasă a trupului ei neasemuit de alb, fără umbre stânjenitoare, fără acoperitori pizmaşe, aşa cum natura a modelat-o cu mâinile ei într-un moment de inspiraţie care nu se va repeta. În seara asta o să te ascund într-un ungher al apartamentului nupţial... ai s-o vezi!

— Cerule, ce-mi cereţi? răspunse tânărul războinic cu respectuoasă dârzenie. Cum aş putea, din adâncul pulberii, din abisul nimicniciei mele să ridic ochii spre soarele acesta de perfecţiuni, care m-ar putea lăsa orb pe viaţă sau neînstare să mai desluşesc în bezne decât un spectru scânteietor?... Fie-vă milă de un sclav umil, nu-l siliţi la o faptă atât de potrivnică regulilor virtuţii; fiecare trebuie să privească numai la ceea ce îi aparţine. Ştiţi doar că nemuritoarele pedepsesc întotdeauna pe imprudenţii sau pe cutezătorii care le surprind în divina lor goliciune. Vă cred, Nyssia este cea mai frumoasă femeie, sunteţi cel mai fericit dintre soţi şi dintre îndrăgostiţi. Hercule, strămoşul măriei-voastre nu a găsit, în nenumăratele sale cuceriri, nimic care să se asemene cât de cât cu cea care vă este regină. Dacă măria-voastră, prinţ pe care artiştii cei mai cu faimă îl iau drept judecător şi sfătuitor, o socotiţi de neasemuit, ce preţ mai are părerea unui soldat de rând ca mine? Renunţaţi la capriciul acesta care, îndrăznesc s-o spun, nu-i vrednic de măreţia regească şi de care vă veţi căi de îndată ce vă va fi fost împlinit.

— Ascultă, Gyges, reluă Candaule, văd că nu ai încredere în mine; gândeşti că vreau să te încerc, dar îţi jur pe cenuşa rugului de unde strămoşul meu a ieşit zeu că vorbesc deschis, fără gânduri ascunse!

— O, Candaule, nu de buna-voastră credinţă mă îndoiesc, pasiunea vă este sinceră; dar poate că după ce vă voi fi dat ascultare, o să nutriţi faţă de mine un dezgust profund şi o să mă urâţi că nu v-am ţinut piept cu tărie mai mult. Veţi voi să luaţi înapoi, din ochii aceştia, indiscreţi cu sila, imaginea pe care le-aţi lăsat-o s-o întrevadă într-un moment de delir şi cine ştie dacă nu-i veţi osândi să intre în noaptea veşnică a mormântului, spre a-i pedepsi că s-au deschis când trebuiau să se închidă.

— Nu-ţi fie teamă de nimic; îţi dau cuvântul meu de rege că nu ţi se va face niciun rău.

— Iertare pentru sclav dacă mai cutează, după asemenea încredinţare, să vină cu vreo împotrivire. V-aţi gândit că ceea ce îmi propuneţi este o profanare a sanctităţii căsătoriei, un fel de adulter vizual? Adesea femeia îşi lasă pudoarea odată cu veşmintele şi, de îndată ce a fost violată de o privire, poate crede, fără a înceta să fie virtuoasă, că şi-a pierdut floarea neprihanei. Îmi făgăduiţi că nu mă veţi urî, dar cine mă va feri de mânia Nyssiei, ea cea

atât de retrasă, de castă, de o pudoare atât de temătoare, de sălbatică, de virginală, încât ai crede-o încă neştiutoare într-ale căsătoriei? Dacă află de sacrilegiul de care mă voi face vinovat din supunere faţă de vrerile stăpânului meu, la ce supliciu mă va osândi oare, pentru a mă face să ispăşesc asemenea fărădelege? Cine mă va putea pune la adăpost de mânia ei răzbunătoare?

— Nu te ştiam atât de înţelept şi de prudent, spuse Candaule, cu un surâs uşor ironic; dar toate primejdiile astea sunt închipuite şi te voi ascunde în aşa fel încât Nyssia să nu ştie niciodată că a mai văzut-o şi altul îţi afară de regescul ei bărbat.

Nemaiputându-se apăra, Gyges încuviinţă printr-un semn, pentru a arăta că se supune voinţei regelui. Rezistase cât îi stătuse în putinţă, astfel că de-aici înainte cugetul lui era împăcat în privinţa celor ce trebuiau să se întâmple. De altfel, se temea că împotrivindu-se mai tare dorinţei lui Candaule, ar putea supăra destinul care, pentru cine ştie ce temei deosebit şi suprem, pe care nu-i era dat să-l pătrundă, părea că-l vrea aproape de Nyssia.

Fără să presimtă vreun deznodământ anume, vedea trecând nedesluşit prin faţa lui mii de imagini tumultuoase şi tulburi. Dragostea aceasta subterană, ghemuită în josul scării sufletului său, mai urcase câteva trepte, călăuzită de o nesigură licărire de speranţă; povara imposibilului nu-i mai apăsa atât de greu pieptul, acum când se vedea ajutat de zei. Într-adevăr, cine ar fi gândit că pentru Gyges, în curând, farmecele prealăudate ale fiicei lui Megabaz aveau să nu mai fie un mister!

— Vino, Gyges, spuse Candaule, prinzându-l de mână, să profităm de moment. Nyssia se plimbă cu femeile ei în grădini; să studiem locul şi să orânduim stratagema pentru diseară.

Regele îşi luă confidentul de mână şi îl călăuzi, făcând multe ocoluri până la apartamentul nupţial. Uşile dormitorului erau făcute din scânduri de cedru atât de bine unite, încât era cu neputinţă să le mai bănuieşti îmbinările. Tot frecându-le cu lână îmbibată în ulei, sclavii dăduseră lemnului luciul marmurei; cuiele de aramă cu capetele tăiate în faţete, care înstelau aceste uşi, aveau, toate, strălucirea aurului celui mai curat. Un complicat sistem de curele şi de inele metalice, a căror împletire Candaule şi soţia lui o cunoşteau, slujea de închizătoare; căci în acele timpuri legendare, lăcătuşeria era încă în faşă.

Candaule desfăcu nodurile, dădu voie inelelor să lunece pe curea, ridică – cu un mâner pe care îl introduse într-un nat – bara care închidea uşa pe dinăuntru şi, poruncind lui Gyges să se lipească de perete, împinse peste el un canat, astfel încât să-l ascundă cu totul; dar uşa nu se îmbina chiar atât de

perfect în cadrul ei din grinzi de stejar, cu grijă lustruite şi trase la aţă de către un meşter priceput, astfel că tânărul războinic putea zări clar, prin micul spaţiu lăsat pentru jocul ţâţânilor, întreg interiorul camerei.

În faţa uşii, patul regesc se înălţa pe o estradă de câteva trepte, acoperită cu un covor de purpură; coloane de argint cizelat îi susţineau antablamentul împodobit cu frunze în relief printre care amoraşi se jucau cu delfini; perdele groase brodate cu fir de aur înconjurau patul ca foile unui cort.

Pe altarul zeilor protectori ai căminului erau aşezate vaze din metal preţios, vase smălţuite cu flori, cupe cu două toarte şi toate cele trebuitoare libaţiilor.

De-a lungul pereţilor căptuşiţi cu scânduri de cedru minunat lucrate, se sprijineau din loc în loc statui din bazalt negru, în poziţiile rigide ale artei egiptene şi ţinând în mâini o torţă de bronz în care se putea introduce o bucăţică de lemn răşinos.

O lampă de onix, atârnată cu lanţ de argint cobora din bârna plafonului denumită „neagra", fiindcă era mai expusă fumului decât celelalte. În fiecare seară un sclav avea grijă să o umple cu ulei parfumat.

Aproape de căpătâi sta agăţat, de o coloană mică, un trofeu de arme compus dintr-o cască cu vizieră, dintr-un scut căptuşit cu patru piei de taur, împodobit cu foiţe de bronz şi alamă, dintr-o spadă cu două tăişuri şi din suliţe de frasin cu vârfuri de aramă.

De nişte cuie de lemn atârnau tunicile şi mantiile lui Candaule: unele simple, altele duble, adică putând înfăşura trupul de două ori; deosebite erau o mantie muiată de trei ori în purpură şi garnisită cu o broderie reprezentând o vânătoare în care câini de Laconia fugăreau şi sfâşiau cerbi şi o tunică dintr-o ţesătură fină şi delicată ca foiţa de ceapă, care strălucea ca şi când ar fi fost ţesută din raze de soare. În faţa trofeului de arme se găsea un jilţ cu încrustaţii de fildeş şi argint, acoperit cu o piele de leopard împestriţată de mai mulţi ochi decât trupul lui Argus; jilţul avea şi o treaptă ajurată pe care Nyssia îşi lăsa veşmintele.

— De obicei mă retrag primul, îi spuse Candaule lui Gyges şi las uşa deschisă ca acum; Nyssia, care întotdeauna are de terminat o floare la tapiserie sau porunci de dat femeilor, mai întârzie; în sfârşit vine; apoi, ca şi cum efortul acesta ar costa-o mult, îşi lasă încet, una câte una, pe jilţul acesta, vălurile şi tunicile care o învăluie toată ziua precum benzile de pânză o mumie. Din ascunzătoarea ta ai să-i poţi urmări mişcările graţioase, ai să-i poţi admira farmecele fără seamăn şi ai să judeci singur de-i Candaule un smintit care se laudă aiurea ori de-i stăpân cu adevărat pe cea mai scumpă şi aleasă perlă care a împodobit vreodată o diademă!

— O, rege, v-aş crede şi fără această dovadă, răspunse Gyges ieşind din ascunzătoare.

— După ce şi-a scos veşmintele, continuă Candaule, fără a lua seama la vorbele confidentului, vine lângă mine; iată clipa în care trebuie să te strecori afară, căci în drumul de la jilţ la pat ea întoarce uşii spatele. Să calci uşor, ca şi când ai păşi peste vârfurile spicelor pârguite, fii cu băgare de seamă să nu-ţi scârţâie sub sanda vreun fir de nisip, ţine-ţi răsuflarea şi retrage-te cât mai pe nesimţite cu putinţă. Vestibulul este cufundat în beznă, iar palidele raze ale singurei lămpi care rămâne aprinsă nu trec de pragul încăperii. Aşadar este sigur că Nyssia nu te va putea zări, iar mâine va exista cineva în lumea asta care îmi va înţelege extazul şi nu se va mai mira de izbucnirile mele admirative. Dar uite că se înserează, curând soarele îşi duce caii la adăpat în apele hesperiene, la marginea pământului, dincolo de coloanele aşezate de strămoşul meu; intră în ascunzătoare, Gyges, şi cu toate că ceasurile de aşteptare sunt grele, îţi jur pe Eros cel cu săgeţi de aur că nu vei regreta!

După încredinţarea aceasta, Candaule îl părăsi pe Gyges din nou ascuns în spatele uşii. Starea de inacţiune forţată în care se găsea tânărul confident al regelui îi lăsa timp să se gândească. Fără îndoială că situaţia era dintre cele mai ciudate. Pe Nyssia o iubea cum ai iubi o stea, fără speranţa de a fi iubit; încredinţat de zădărnicia oricărei încercări, nu făcuse niciun efort să se apropie de ea. Şi iată că, totuşi, printr-un concurs de împrejurări nemaipomenit, avea să vadă comori rezervate doar amanţilor şi soţilor; niciun cuvânt, nicio privire nu fuseseră schimbate între el şi Nyssia, care ignora probabil până şi existenţa celui pentru care frumuseţea ei avea să fie lipsită, curând, de orice mister. Să fii necunoscut de cea a cărei pudoare nu ar trebui să-ţi sacrifice nimic, ce poziţie stranie! Să iubeşti în taină o femeie şi să te vezi adus de bărbatul ei până în pragul camerei nupţiale, să ai drept călăuză spre comoara aceasta pe dragonul care ar trebui să o apere de apropierea oricui, oare nu te-ar face toate acestea să te miri şi să te minunezi de ciudatele combinaţii ale destinului?

Cam acestea îi erau gândurile, când auzi zgomot de paşi pe lespezi. Erau sclavii care veneau să împrospăteze uleiul din lampă, să presare miresme peste cărbunii din kamklin-uri şi să aşeze blănile de oaie vopsite în purpură şi şofran care alcătuiau aşternutul regesc.

Ora se apropia, şi Gyges simţea înteţindu-i-se bătăile inimii, zvâcnetul arterelor. Ba chiar îi veni să plece înainte de sosirea reginei, chiar dacă pe urmă avea să-i spună lui Candaule că stătuse acolo; nu ar mai fi avut decât să se pornească apoi pe laudele cele mai grozave, ce mai... pe încredere. Îi era silă – căci în ciuda purtărilor sale puţintel uşuratice, nu-i lipsea delicateţea

sufletească – să-şi însuşească o favoare pentru care, de i-ar fi fost acordată de bunăvoie, şi-ar fi dat chiar viaţa. Complicitatea soţului făcea ca hoţia să fie, întrucâtva, şi mai odioasă, şi ar fi preferat să datoreze oricărei alte împrejurări fericirea de a vedea minunea Asiei în toaleta ei nocturnă. Poate că şi primejdia – ca istorici cinstiţi se cade să o mărturisim – avea ceva de spus în scrupulele sale virtuoase. Lui Gyges nu-i lipsea curajul, fără îndoială; urcat în carul său de luptă ar fi sfidat pe cei mai trufaşi luptători; la vânătoare ar fi atacat, fără să pălească, mistreţul din Calidon sau leul din Nemeea... Dar să explice cine-o vrea enigma aceasta – se înfiora la gândul de a privi o femeie frumoasă din spatele unei uşi întredeschise. Nimeni nu posedă chiar toate formele de curaj. Simţea, de asemenea, că după ce o va vedea urmările vor fi grave. Hotărâtor moment în viaţa lui; pentru că avea să o întrezărească o clipă îşi pierduse pacea sufletului. Dar atunci, după cele ce se vor petrece, ce avea să mai fie? O să mai poată oare trăi, când acestui cap divin care-i învăpăia visele avea să i se adauge un trup fermecător zămislit pentru sărutări zeieşti? Ce se va face dacă de acum înainte nu-şi va mai putea îngrădi patima în umbră şi tăcere? Să ofere curţii Lidiei spectacolul ridicol al unei iubiri smintite, să atragă asupra sa, prin nesăbuinţi, mila dispreţuitoare a reginei? Nu era deloc cu neputinţă, de vreme ce mintea lui Candaule, stăpânul legitim al Nyssiei, nu putuse rezista tulburării pricinuite de această frumuseţe supraomenească, el, tânărul rege nepăsător, care până atunci îşi râsese de iubire, preferând oricărui alt lucru tablourile şi statuile. Toate cugetările acestea erau foarte înţelepte, dar şi foarte de prisos, căci în aceeaşi clipă Candaule intră în cameră şi spuse cu glas scăzut, dar desluşit, în timp ce trecea pe lângă uşă:

— Răbdare, sărmanul meu Gyges, îndată vine şi Nyssia!

Când văzu că nu mai poate da înapoi, Gyges, care la urma urmei era un bărbat tânăr, uită de orice şi nu se mai gândi decât la fericirea de a-şi îndestula ochii cu încântătorul spectacol pe care i-l oferea Candaule. Nu-i poţi cere unui căpitan de douăzeci şi cinci de ani să aibă austeritatea unui filosof albit de vreme.

În sfârşit, un susur lin de stofe foşnitoare trecând peste lespezi, pe care adânca linişte a nopţii te lăsa să-l desluşeşti, vesti sosirea reginei. Într-adevăr, ea era; cu pas cadenţat şi ritmat ca o odă, trecu pragul dormitorului; adierea vălului ei unduitor aproape că atinse obrazul încins al lui Gyges, care fu cât pe ce să-şi piardă cumpătul, văzându-se silit să se rezeme de perete, într-atât de puternică îi era emoţia; îşi reveni însă şi, apropiindu-se de interstiţiul uşii, îşi luă poziţia cea mai bună, astfel încât să nu piardă nimic din scena al cărei nevăzut martor avea să fie.

Nyssia făcu câţiva paşi spre scăunelul de fildeş şi începu să-şi scoată acele terminate cu bile de aur goale pe dinăuntru care îi fixau vălul pe creştetul capului şi iată că din colţul întunecos în care era ascuns, Gyges putu privi în voie chipul acela mândru şi fermecător, până atunci doar întrezărit; putu vedea gâtul rotunjit, delicat şi viguros totodată, pe care Afrodita imprimase, cu unghia degetului său mic, cele trei linii uşoare denumite astăzi colierul lui Venus; ceafa pe alabastrul căreia se răsuceau cârlionţi neastâmpăraţi şi nesupuşi; umerii argintaţi care ieşeau pe jumătate din despicătura hlamidei, precum discul lunii ţâşneşte dintr-un nor opac. Candaule, pe jumătate ridicat în perne, îşi privea nevasta, cu distrată afectare şi îşi spunea: „Acum Gyges, atât de rece în aparenţă, atât de mofturos şi dispreţuitor, trebuie să fie aproape convins".

Deschizând o casetă ce se afla pe o masă al cărei picior era format din gheare de leu, regina îşi despovără de brăţări şi lanţuri de nestemate frumoasele ei braţe, încărcate de giuvaieruri, care s-ar fi putut lua la întrecere, pentru forma şi albul lor, cu cele ale Herei, sora şi soţia lui Zeus, regele Olimpului. Oricât ar fi fost de preţioase acele bijuterii, nu meritau desigur locul pe care îl acopereau, iar dacă Nyssia ar fi fost cochetă, s-ar fi putut crede că nu şi le punea decât pentru a se face rugată să le scoată; inelele lanţurilor şi cizelurile lăsaseră pe pielea ei fină şi gingaşă, ca lăuntrul crinului, uşoare amprente trandafirii, pe care le şterse îndată, trecându-şi peste ele vârfurile rotunde şi delicate ale degetelor micuţei sale mâini.

Apoi, cu mişcare de columbă care se înfioară în zăpada penetului ei, îşi scutură părul; nemaiţinute de nicio spelcă, cosiţele se despletiră în spirale moi pe spate şi piept, ca nişte zambile; rămase câteva clipe aşa, înainte de a strânge buclele resfirate, pe care le adună apoi într-un singur mănunchi. Minunat era să vezi blondele inele strălucind ca nişte ţâşniri de aur printre degetele de argint şi braţele-i unduitoare precum gâtul de lebădă ce se arcuiau pe deasupra capului pentru a răsuci şi prinde cosiţa. Dacă din întâmplare v-aţi îndreptat privirile asupra frumoaselor vase etrusce, cu figurine roşii pe fond negru, ornamentate cu unul dintre subiectele denumite „toaleta grecească", veţi avea cât de cât o idee despre graţia Nyssiei în această atitudine care din antichitate şi până în zilele noastre a prilejuit atâtea teme inspirate pictorilor şi sculptorilor de statui.

După ce-şi potrivi părul, se aşeză pe marginea scăunelului de fildeş şi începu să desfacă bentiţele coturnilor. Noi, modernii, datorită oribilului nostru sistem de încălţăminte, aproape la fel de absurd ca şi cel chinezesc, nu mai ştim ce înseamnă un picior. Al Nyssiei era de o rară desăvârşire, chiar şi pentru Grecia sau Asia antică. Degetul mare, uşor îndepărtat, ca la pasăre, celelalte puţin lungi, rânduite cu o fermecătoare simetrie, unghiile

bine formate şi strălucitoare ca nişte agate, gleznele fine şi zvelte, călcâiul uşor trandafiriu – totul era perfect. Gamba care se lega de acest picior căpăta, la lumina lămpii, reflexele marmurei lustruite şi era de o puritate, de o linie fără cusur.

Gyges, pierdut în contemplare şi înţelegând sminteala lui Candaule, îşi spunea că ar fi ştiut să păstreze pentru el asemenea comoară, dacă zeii i-ar fi dăruit-o.

— Ei bine, Nyssia, nu vii să dormi lângă mine? o întrebă Candaule, văzând că regina nu se grăbea defel şi dorind să scurteze pânda lui Gyges.

— Ba da, dragul meu stăpân, acum termin, îi răspunse Nyssia.

Şi îşi desprinse agrafa care-i prindea peplum-ul pe umăr – doar rochia trebuia să mai cadă. În spatele uşii, Gyges îşi simţea vinele zvâcnindu-i la tâmple; inima îi bătea atât de tare, încât i se părea că ar putea fi auzită în cameră şi, ca să-i domolească pulsaţiile, îşi apăsă mâna pe piept, iar când Nyssia, cu o mişcare de o graţie lentă, îşi desfăcu cingătoarea rochiei, tânărul crezu că o să-i fugă pământul de sub picioare.

Iar Nyssia – să fi fost vreo presimţire instinctivă sau poate că epiderma ei, deloc pângărită de priviri profane, era înzestrată cu o susceptibilitate magnetică atât de vie încât putea simţi raza unui ochi pătimaş, deşi nevăzut? Nyssia păru să şovăie în a-şi scoate rochia, ultimul meterez al pudorii ei. De două sau trei ori umerii, sânii, braţele goale fremătară nervos, ca atinse de aripa unui fluture noptatec sau ca şi cum buze necuviincioase ar fi cutezat, în beznă, să se apropie de ele.

În sfârşit, părând a se hotărî, îşi lepădă rochia, astfel că albul poem al trupului ei divin apăru deodată în toată splendoarea sa, ca statuia unei zeiţe dezbărate de învelişul pânzelor în ziua inaugurării unui templu. Lumina lunecă înfiorată peste formele acelea minunate şi le învălui într-un sărut sfios, profitând de un prilej foarte rar, din păcate: razele răspândite prin odaie, nemaivrând să îmbăieze în lumina lor urne de aur, închizători de giuvaieruri, se adunară, toate, asupra Nyssiei, lăsând alte lucruri în umbră. Dacă aş fi un grec din vremea lui Pericle, aş putea lăuda în voie aceste frumoase linii şerpuitoare, aceste arcuiri elegante, coapse netede şi sâni care ar putea sluji de tipar costumului zeiţei Hebe; dar ipocrizia modernă nu ne permite ceea ce i se îngăduie dălţii, şi apoi există lucruri care nu se pot scrie decât în marmură.

Candaule surâdea cu un aer de trufaşă satisfacţie. Cu pas grăbit, parcă ruşinată că-i atât de frumoasă, nefiind în fapt decât fiica unui bărbat şi a unei femei, Nyssia se îndreptă spre alcov, cu braţele încrucişate la piept; dar, printr-o mişcare neaşteptată, ea se întoarse înainte de a trece în pat alături de regescul soţ şi văzu, prin interstiţiul uşii, flacăra unui ochi scânteietor

precum nestemata purpurie din legendele orientale; căci dacă nu era adevărat că avea iris dublu şi că poseda piatra care se găseşte în capul dragonilor, era totuşi adevărat că ochiul ei verde străpungea bezna ca privirea verde-albăstruie a pisicii şi a tigrului.

Un ţipăt asemănător celui scos de căprioară când primeşte în coastă o săgeată, în chiar clipa în care visează tihnit sub frunziş, fu cât pe ce să-i ţâşnească din gâtlej; totuşi, avu puterea să se stăpânească şi se întinse lângă Candaule, rece ca un şarpe, cu vineţiul morţii prelins peste obraji şi peste buze; niciun muşchi nu-i tresări, nicio fibră nu-i fremătă şi, curând, respiraţia ei înceată şi netulburată trebuia să arate că Morfeu îi distilase peste pleoape sucul macilor lui.

Bănuise şi înţelesese totul!

Capitolul IV

Înnebunit, tremurând, Gyges se retrăsese urmând instrucţiunile lui Candaule, iar dacă Nyssia, printr-o întâmplare fatală, nu şi-ar fi întors capul în timp ce se urca în pat şi nu l-ar fi zărit apoi fugind, fără îndoială că nu ar fi ştiut niciodată de jignirea pe care un soţ mai pătimaş decât scrupulos o adusese farmecelor ei.

Tânărul războinic, care cunoştea bine toate cotiturile palatului, găsi uşor o ieşire. Traversă oraşul cu pas împleticit, ca un nebun scăpat de la Anticyre şi, recunoscut de santinela care străjuia lângă meterez, puse de i se deschise poarta şi ieşi în câmp. Capul îi ardea, obrajii şi-i simţea aprinşi ca de jarul fierbinţelilor; dintre buzele sale uscate ţâşnea o răsuflare gâfâitoare. Se culcă pe iarba umedă de lacrimile nopţii, să afle puţină răcoare; apoi, desluşind în beznă, prin iarba ţepoasă şi brâncuţe, susurul cristalin al unui izvor, se târî într-acolo, îşi afundă mâinile şi braţele în limpezimea apei, îşi spălă faţa şi bău câteva înghiţituri, să-şi astâmpere arşiţa mistuitoare. Cine l-ar fi văzut, în lumina palidă a stelelor, l-ar fi luat drept un Narcis privindu-şi chipul reflectat de oglinda apei; dar nu de el, firește, era îndrăgostit Gyges.

Scurta apariţie a Nyssiei îl orbise ca tăişul ascuţit al unui fulger; o vedea plutind în faţa lui într-un vârtej luminos şi înţelegea că nu va mai putea niciodată să alunge icoana aceasta. Dragostea lui crescuse dintr-odată, înflorise ca plantele acelea care se deschid la un bubuit de tunet. De-acum înainte i-ar fi fost cu neputinţă să-şi mai poată stăpâni patima. Era ca şi cum li s-ar fi spus valurilor împurpurate pe care Poseidon le răscoleşte cu tridentul să stea cuminţi în albia lor de nisip şi să nu spumege izbindu-se de stâncile ţărmului. Gyges nu mai era stăpân pe sine; încerca deznădejdea neagră a omului urcat într-un car, care vede că, speriaţi, caii lui nu mai răspund hăţurilor şi că aleargă în galop furios spre o prăpastie căptuşită cu

stânci. Sute de gânduri, unele mai năstruşnice decât altele, i se învălmăşeau în minte: învinovăţea destinul, îşi blestema mama că-l născuse, şi zeii că nu-l aşezaseră pe un tron, ca să o poată lua de soţie pe fiica satrapului.

O durere cumplită îi muşca inima – era gelos pe rege. Din clipa în care rochia căzuse la picioarele Nyssiei, ca un zbor de albă porumbiţă ce poposeşte în iarbă, i se păruse că ea îi aparţine, se simţea frustrat de către Candaule de un bun al său. Până atunci, în visările sale pătimaşe, nu se gândise şi la soţ; doar la regină, ca la o pură abstracţie, fără să-şi reprezinte clar toate aceste detalii intime ale vieţii obişnuite conjugale, atât de amar-dureroase pentru cei ce iubesc o femeie aflată în puterea altuia. Acum văzu capul bălai al Nyssiei aplecându-se ca o floare lângă capul brun al lui Candaule, iar gândul acesta îi aţâţa furia la culme, ca şi cum o singură clipă de gândire nu ar fi trebuit să-l convingă deplin că lucrurile nu se puteau petrece altfel şi simţea născându-i-se în suflet, împotriva stăpânului său, o ură dintre cele mai nedrepte. Faptul că-l lăsase să asiste la dezbrăcarea reginei i se păruse a fi o ironie sângeroasă, un odios rafinament de cruzime; dar el uita că regele nu avea cum să ştie de dragostea lui, că nu căutase în el decât pe confidentul de moravuri cam uşoare, cunoscător în ale frumuseţii. Ceea ce ar fi trebuit să socoată drept o înaltă favoare, avea asupra lui efectul unei injurii de moarte, care îl făcea să mediteze la răzbunare. Şi, la gândul că a doua zi scena al cărei martor nevăzut şi tăcut fusese avea să se repete negreşit, limba i se lipea de cerul gurii, fruntea i se umplea de sudori reci, iar mâna căuta, tremurândă, măciulia spadei sale late cu două tăişuri.

Totuşi, mulţumită răcorii nopţii, această bună sfătuitoare, îşi recăpătă puţin calmul şi se întoarse în Sardes, înainte ca ziua să fie chiar zi, pentru a nu-i lăsa pe puţinii locuitori şi sclavi matinali să-i vadă paloarea şi îmbrăcămintea răvăşită. Se duse la postul pe care îl ocupa de obicei la palat, bănuind prea bine că regele se va grăbi să-l cheme şi, oricare ar fi fost sentimentele care îl frământau, nu era destul de tare ca să înfrunte mânia regelui şi nu avea cum să evite a-i mai fi totuşi confident, rol care îi inspira mai mult decât groază. Când ajunse la palat, se aşeză pe treptele vestibulului cu pereţii acoperiţi de lambriuri din lemn de chiparos, se rezemă de o coloană şi, pretextând că ar fi obosit după o veghe sub arme, îşi înfăşură capul în mantie şi se prefăcu că doarme, ca să nu mai aibă a răspunde la întrebările celorlalţi oşteni din gardă.

De-a fost cumplită pentru Gyges noaptea, la fel a fost şi pentru Nyssia, căci nicio clipă nu se îndoi că l-ar fi ascuns Candaule. Stăruinţa cu care acesta îi ceruse să nu-şi mai acopere cu atâta severitate un chip făcut de zei întru minunarea oamenilor, ciuda arătată de el când ea se împotrivise să apară îmbrăcată după moda greacă la sacrificii şi solemnităţi publice,

ironiile de care nu o scutise privitor la ceea ce el numea sălbăticia ei barbară, totul îi dovedea că tânărul Heraclid, nepăsător în ale pudorii, ca un sculptor din Atena sau Corint, voise să primească pe cineva în tainele pe care toţi trebuie să le ignore; căci nimeni nu ar fi putut avea atâta îndrăzneală încât să întreprindă, fără încuviinţarea lui, astfel de acţiune, pedepsită cu moartea dacă ar fi fost descoperită.

Greu s-au mai scurs pentru ea întunecatele ceasuri! Cu câtă nelinişte a aşteptat ca dimineaţa să-şi contopească tentele albăstrii cu licărul galben al lămpii aproape stinse! I se părea că Apolo nu se va mai urca în carul său şi că o mână nevăzută ţinea în loc nisipul din clepsidră. Noaptea aceasta, la fel de scurtă ca oricare alta, i se păru că are şase luni, ca nopţile cimeriene.

Cât a ţinut noaptea, Nyssia a stat neclintită şi dreaptă pe marginea patului, de teamă să nu o atingă Candaule. Chiar dacă până atunci ea nu nutrise faţă de fiul lui Myrsus o dragoste prea aprinsă, avea pentru el măcar afecţiunea gravă şi senină pe care orice femeie cinstită o are faţă de bărbatul ei, deşi libertatea lui de moravuri, întru totul grecească, îi displăcea deseori, deşi avea despre pudoare idei întru totul opuse alor ei; dar după o asemenea jignire, nu mai simţea pentru el decât ură haină şi dispreţ de gheaţă – dezmierdărilor lui le-ar fi preferat moartea. Astfel de ofensă era cu neputinţă de iertat, căci la barbari şi mai ales la perşi şi la bactrieni era o mare dezonoare să fii văzut fără veşminte – şi asta nu numai pentru femei, ci şi pentru bărbaţi.

În sfârşit Candaule se sculă, iar Nyssia, deşteptându-se din somnul ei simulat, ieşi în grabă din odaia pe care acum o socotea profanată, ca şi cum ar fi slujit nopţilor orgiace ale unor bacante sau curtezane. Era dornică să nu mai respire aerul acela impur şi, pentru a se putea lăsa în voia amărăciunii sale, se grăbi să se refugieze în apartamentul de sus rezervat femeilor; îşi chemă sclavele bătând din palme şi ceru să i se toarne pe braţe, pe umeri, pe piept şi pe tot corpul ibrice pline cu apă, de parcă prin acest fel de baie purificatoare spera să şteargă pângărirea adusă de privirile lui Gyges. Ar fi vrut, cumva, să-şi smulgă această piele pe care părea să fi lăsat urme raza unui ochi înflăcărat. Luând din mâinile slujnicelor ştergarele pufoase menite să soarbă şi ultimele mărgăritare de apă, se frecă atât de tare încât în locurile acelea se ivi o roşeaţă uşor purpurie.

— Zadarnic, spuse ea, lăsând să-i cadă ştergarele şi dând voie slujnicelor să plece, zadarnic mi-aş turna pe mâini toată apa izvoarelor şi a fluviilor... Nici Oceanul cu negrele sale hăuri nu m-ar putea purifica. Asemenea pată nu se spală decât cu sânge. O, privirea, privirea aceea s-a încrustat în fiinţa mea, mă strânge, mă înfăşoară şi mă arde ca tunica îmbibată de puroi a lui Nessus; o simt pe sub veşminte, ca o ţesătură otrăvită pe care nimic nu mi-o

poate desface de trup. În van îngrămădi-voi pe mine haină peste haină, în van voi alege stofele cele mai puţin străvezii, mantiile cele mai groase... Pe carnea mea voi purta mereu această rochie scârnavă ţesută dintr-o privire adulteră şi neruşinată. La ce bun să fi fost crescută în mare însingurare, din clipa în care am părăsit pântecele mamei mele, la ce bun să fi fost acoperită, precum Isis zeiţa egipteană, de un văl pe care nimeni nu l-ar fi ridicat câtuşi de puţin fără să plătească cu viaţa asemenea îndrăzneală, la ce bun să fi stat departe de orice dorinţă josnică, de orice gând profan, necunoscută de bărbaţi, fecioară ca neaua pe care nici vulturul nu şi-a putut săpa urma ghearelor, într-atât de sus îşi ridică creştetul, în văzduhul pur şi de gheaţă, muntele acoperit de ea? A fost de ajuns capriciul depravat al unui grec-lidian, pentru a mă face să pierd într-o clipă, fără să fiu vinovată, rodul atâtor ani de precauţii şi rezervă. Inocentă şi dezonorată, ascunsă tuturor şi cu toate acestea ştiută de toţi... iată soarta pe care mi-a hărăzit-o Candaule!... Cine mă poate încredinţa că la ora asta Gyges nu pălăvrăgeşte despre farmecele mele, cu soldaţii, în pragul palatului? O, ruşine! O infamie! Doi bărbaţi m-au văzut goală şi amândoi se bucură de blânda lumină a soarelui! Cu ce se deosebeşte acum Nyssia de cea mai neruşinată hetairă, de curtezana cea mai desfrânată? Trupul acesta pe care am încercat să-l fac vrednic a fi lăcaşul unui suflet curat şi nobil slujeşte acum drept subiect de sporovăială; se discută despre el ca despre un idol lasciv venit din Sicyone ori Corint – de bine sau de rău: umărul este desăvârşit, braţul minunat, poate puţin cam subţire, ştiu şi eu? Tot sângele din inimă îmi urcă în obraji la asemenea gând. O, frumuseţe, dar nefast al zeilor! De ce nu sunt femeia unui sărman păstor de capre din munţi, cu moravuri curate şi simple! El n-ar fi pus de santinelă, în pragul colibei sale, un alt păstor ca el, spre a-i profana umila fericire! Formele slăbite, părul neîngrijit, obrazul ofilit de arsura vuitului m-ar fi ferit de o atât de grosolană insultă, iar sluţenia mea cinstită nu ar fi avut pentru ce roşi. Cum să mai îndrăznesc, după scena de astă-noapte, să mai trec pe lângă bărbaţii aceştia, dreaptă şi mândră sub cutele unei mantii care nu mai are ce ascunde nici unuia, nici altuia; mă voi prăbuşi moartă de ruşine pe caldarâm! Candaule, Candaule, aveam totuşi dreptul la mai mult respect din partea ta, şi nimic în purtarea mea nu a putut îndreptăţi asemenea jignire. Am fost oare una dintre acele neveste ale căror braţe se încolăcesc ca iedera de gâtul bărbatului şi care seamănă mai mult cu sclave cumpărate pe bani pentru plăcerea stăpânului decât cu femei neprihănite şi de obârşie aleasă? Am cântat eu vreodată, după ospeţe, imnuri amoroase, însoţindu-mă de liră, cu buzele umezite de vin, cu umărul dezgolit, cu capul încununat de trandafiri, îngăduind prin vreo necuviinţă să

fiu tratată ca o ibovnică pe care o arăţi tovarăşilor tăi întru desfrâu, după petrecere?

În timp ce Nyssia se cufunda astfel în durere, lacrimi mari îi izvorau din ochi ca picăturile de ploaie din caliciul de azur al unui lotus după o furtună şi, prelingându-i-se pe obrajii palizi, cădeau peste mâinile ei frumoase lăsate în voie, deschise a nepăsare, asemenea unor trandafiri scuturaţi pe jumătate, căci creierul nu le mai da nicio poruncă de a se mişca. Nici chiar Niobe, văzând cum îi piere cel de al paisprezecelea copil lovit de săgeţile lui Apolo şi ale Dianei, nu exprima prin atitudinea ei mai mare deznădejde; dar, peste puţin, smulgându-se din starea aceasta de prostraţie, se rostogoli pe podea, îşi sfâşie hainele, răspândi cenuşă pe frumosu-i păr resfirat, îşi ară cu unghiile pieptul şi obrajii, în hohote de plâns lăsându-se pradă tuturor exceselor durerii orientale, cu o violenţă sporită de faptul că fusese nevoită să-şi stăpânească îndelung indignarea, ruşinea, sentimentul demnităţii rănite şi toate simţămintele care îi învolburau sufletul; căci îi fusese frântă mândria de-o viaţă, iar gândul că nu avea a se mustra de nimic n-o mângâia. Doar nevinovatul cunoaşte remuşcarea, a spus-o prea bine un poet. Se căia de crima pe care altul o săvârşise.

Făcu totuşi un efort, porunci să i se aducă un coş cu lâneturi de diferite culori, fusele pline de câlţi şi, după obiceiul ei, împărţi femeilor de lucru. Dar i se păru că sclavele o priveau mai altfel, că nu-i mai arătau ca înainte un respect temător. Glasul ei nu mai suna cu aceeaşi siguranţă, mersul îi era parcă mai umil, mai furişat; se simţea, lăuntric, decăzută.

Scrupulele îi erau, de bună seamă, exagerate, iar virtutea ei nu avusese a suferi de pe urma smintelii lui Candaule; dar anumite idei, supte odată cu laptele prunciei, au o putere de neînfrânt, iar pudoarea trupească este împinsă de către popoarele orientale până la o exagerare aproape de neînţeles pentru cele occidentale. Când la palatul lui Megabaz un bărbat voia să-i vorbească Nyssiei, în limba lor, în bactriană, trebuia să o facă plecându-şi plivirile, iar doi eunuci, cu junghere în mână, îi stăteau alături, gata să i le înfigă în piept de-ar fi cutezat să ridice capul ca s-o privească pe prinţesă, deşi faţa ei nu era descoperită. Vă daţi deci lesne seama ce injurie de moarte trebuia să însemne pentru o femeie, astfel crescută, fapta lui Candaule, faptă pe care o altă femeie ar fi socotit-o doar un act de uşurătate vinovată. De aceea gândul răzbunării îi răsărise pe loc în minte, dându-i îndestulă stăpânire de sine pentru a înăbuşi, înainte de a-i ajunge pe buze, strigătul pudorii ofensate, când, întorcând capul, văzuse arzând în beznă ochiul scânteietor al lui Gyges. I-a trebuit curajul războinicului stând la pândă care, lovit de o suliţă rătăcită, nu scoate niciun vaiet, din teama de a nu-şi trăda prezenţa în spatele adăpostului său de frunziş sau de trestie, astfel încât lasă

sângele să-i zebreze pielea cu lungi dâre roşii. Dacă nu şi-ar fi înăbuşit primul strigăt, Candaule, prevenit şi alarmat, s-ar fi ştiut păzi, făcând astfel şi mai anevoioasă, dacă nu chiar imposibilă, punerea în aplicare a planurilor ei.

Totuşi nu avea încă niciun plan clar, dar era hotărâtă să obţină grea ispăşire pentru insulta adusă onoarei sale. Mai întâi se gândise să-l ucidă ea însăşi pe Candaule, în somn, cu spada ce sta atârnată deasupra patului. Dar i-ar fi fost silă să-şi scalde în sânge frumoasele mâini. Şi-apoi se temea să nu dea greş, astfel că, oricât ar fi fost de mâniată, şovăia în faţa unei acţiuni extreme, prea puţin cuviincioasă pentru o femeie.

Deodată păru să se decidă pentru un anumit plan; o chemă pe Statira, una dintre slujitoarele venite cu ea din Bactra, în care avea mare încredere. Îi vorbi câteva minute cu glas coborât, la ureche, deşi nu mai era nimeni în apartament, ca şi cum s-ar fi temut să nu o audă zidurile.

Statira făcu o plecăciune adâncă şi se retrase.

Ca toţi cei pândiţi de o mare primejdie, Candaule înota într-o siguranţă desăvârşită. Era încredinţat că Gyges se strecurase afară neobservat şi nu se mai gândea decât la fericirea de a vorbi cu el despre farmecele fără asemănare ale soţiei sale.

Drept pentru care porunci să fie chemat, ducându-se apoi cu el în curtea Heraclizilor.

— Ei bine, Gyges, îi spuse el surâzător, adevărat este că nu te-am minţit când te-am încredinţat că nu vei regreta şederea ta de câteva ceasuri în spatele preafericitei uşi? Am avut dreptate? Cunoşti femeie mai frumoasă ca regina? Dacă ştii vreuna care s-o întreacă, spune-mi cinstit şi du-i din parte-mi acest şirag de mărgăritare, emblemă a puterii.

— Stăpâne, răspunse Gyges cu glas tremurat de emoţie, nicio făptură omenească nu-i vrednică să fie asemuită cu Nyssia; nu şiragul de perle al reginelor s-ar cuveni frunţii ei, ci coroana siderală a nemuritoarelor.

— Ştiam eu că, până la urmă, gheaţa ta o să se topească la razele acestui soare! Îmi înţelegi acum patima, nebunia, dorinţele mele smintite. Nu-i aşa, Gyges, că inima unui bărbat nu-i destul de largă să poată cuprinde asemenea iubire? Trebuie să se reverse, să se destăinuie.

O roşeaţă puternică urcă în obrajii lui Gyges, care înţelegea acum prea bine admiraţia lui Candaule.

Regele i-o observă şi spuse, în parte râzând, în parte sever:

— Sărmane prieten, nu face cumva prostia să te îndrăgosteşti de Nyssia, ar fi timp pierdut; ceea ce ţi-am arătat este o statuie, nu o femeie. Ţi-am îngăduit să citeşti câteva strofe dintr-un poem frumos, al cărui manuscris doar mie îmi aparţine, ca să-ţi cer părerea, atâta tot.

— Nu trebuie să-mi reamintiţi nimicnicia, stăpâne. Uneori până şi cel mai din urmă sclav are, în somn, câte o vedenie strălucitoare şi fermecătoare, cu forme desăvârşite, carnaţie sidefie şi păr minunat. Eu am visat... cu ochii deschişi; sunteţi zeul care mi-a trimis acest vis.

— Acum, reluă regele, nu am, cred, nevoie să-ţi reamintesc că trebuie să păstrezi tăcerea: dacă nu-ţi pecetluieşti gura, ai putea afla pe propria-ţi piele că Nyssia nu-i tot atât de bună pe cât e de frumoasă.

Regele schiţă, pentru confidentul său, un semn de despărţire şi se retrase, pentru a se duce să vadă un pat antic, sculptat de Ikmalius, meşter vestit, care-i fusese propus spre cumpărare. Abia plecase Candaule, că o femeie înfăşurată într-o mantie lungă, în aşa fel încât nu i se vedea decât un ochi, după obiceiul barbar, ieşi din umbra unei coloane în spatele căreia stătuse ascunsă cât timp regele şi favoritul său vorbiseră, păşi drept spre Gyges, îi puse un deget pe umăr şi-i făcu semn să o urmeze.

Capitolul V

Statira, urmată de Gyges, ajunse în faţa unei uşiţe, dădu ivărul la o parte, trăgând de un inel de argint legat de o cureluşă de piele şi începu să urce o scară cu trepte cam pieptişe, croită în grosimea zidului. La capătul scării se afla o a doua uşă, pe care o deschise cu o cheie făcută din alamă şi fildeş. De îndată ce Gyges intră, ea se făcu nevăzută, fără să-i explice în vreun fel ce anume se pretindea de la el.

Curiozitatea lui Gyges nu era lipsită de nelinişte; nu înţelegea prea bine ce putea să însemne mesajul acesta misterios. I se păruse a recunoaşte oarecum în tăcuta Iris pe vina dintre femeile Nyssiei, iar drumul pe care ea îl condusese era cel al apartamentelor reginei. Se întreba cu groază dacă fusese cumva zărit în ascunzişul său ori trădat de Candaule, căci amândouă presupunerile erau posibile.

La gândul că Nyssia ar putea şti totul, sudori fierbinţi şi de gheaţă îi năpădiseră faţa; încercă să fugă, dar Statira închisese uşa, astfel că orice putinţă de retragere îi era curmată; făcu aşadar câţiva paşi prin camera întunecată de draperiile groase de purpură şi se pomeni faţă în faţă cu Nyssia. Avu impresia că vede venind spre el o statuie, într-atât era de palidă. Culorile vieţii îi părăsiseră obrajii, doar o slabă nuanţă trandafirie îi înviora buzele; pe tâmplele ei fine, câteva abia vizibile vinişoare îşi împleteau reţeaua azurie; lacrimile îi îndureraseră pleoapele şi lăsaseră urme lucitoare în puful obrajilor; licărul de crisopraz al ochilor îşi pierduse din intensitate. Dar astfel era şi mai frumoasă, şi mai înduioşătoare. Durerea dăduse un suflet frumuseţii ei marmoreene.

Rochia, în neorânduială, slab prinsă pe umăr, lăsa să i se vadă braţele goale, pieptul şi începutul sânilor de un alb mort. Asemenea unui războinic biruit în prima luptă, pudoarea ei se dăduse învinsă. La ce i-ar mai fi slujit veşmintele care ascund formele, mantiile cu cutele bine strânse? Gyges o ştia acum, nu-i aşa? Ce rost mai are să aperi ceva pierdut?

Se duse drept spre Gyges şi, aţintindu-l cu o privire autoritară, luminoasă şi poruncitoare, îi spuse cu glas hotărât şi sacadat:

— Nu minţi, nu căuta tertipuri zadarnice; asumă-ţi măcar demnitatea şi curajul crimei; ştiu tot, am văzut tot! Niciun cuvânt de iertare, nu l-aş asculta. Candaule însuşi te-a ascuns după uşă. Nu aşa s-au petrecut lucrurile? Şi acum crezi că totul s-a terminat cu bine! Din nefericire nu sunt o grecoaică, prea-uşoară pradă a fanteziei artiştilor şi împătimiţilor. Nyssia nu vrea să fie jucăria nimănui. Acum există doi bărbaţi dintre care unul este de prisos pe pământ; trebuie să dispară! De nu moare el, nu pot trăi eu. Tu... sau Candaule. Îţi dau dreptul să alegi. Ucide-l, răzbună-mă şi cucereşte, prin omorul acesta, şi mâna mea, şi tronul Lidiei, ori dacă nu, fie ca o moarte imediată să te împiedice să mai priveşti, printr-o bunăvoinţă laşă, ceea ce nu ţi se cuvine a privi! Cel care a poruncit este mai vinovat decât cel care doar s-a supus. Şi-apoi, dacă devii soţul meu, nimeni nu mă va mai fi văzut fără a avea acest drept. Dar hotărăşte-te pe loc, căci doi dintre cei patru ochi în care goliciunea mea s-a oglindit trebuie să se stingă înainte de căderea nopţii.

Alternativa aceasta ciudată, propusă cu un sânge rece cumplit, cu o hotărâre de nestrămutat, îl surprinse atât de tare pe Gyges, care se aştepta la dojeni, la ameninţări, la o scenă violentă, încât rămase câteva minute fără culoare şi fără glas, livid ca o umbră pe ţărmurile negrelor fluvii ale infernului.

— Să-mi moi eu sângele în sângele stăpânului meu! Chiar tu, regină, îmi ceri asemenea nelegiuire? Îţi înţeleg mânia, o găsesc întemeiată, şi nu de mine a depins ca sacrilegiul acesta să aibă loc; dar ştii bine, regii sunt puternici, coboară dintr-un neam divin. Destinele noastre se află pe genunchii lor augusti şi nu noi, nişte bieţi muritori, putem şovăi la poruncile date. Voinţa lor ne răstoarnă împotrivirile, aşa cum un torent smulge digul. În numele picioarelor pe care ţi le sărut, a rochiei pe care o ating implorând, fii clementă! Uită injuria aceasta, de nimeni ştiută şi care va rămâne pe veci îngropată în umbră şi tăcere! Candaule te iubeşte, te admiră, iar greşeala lui din prea multă iubire izvorăşte.

— Dacă ai vorbi unui sfinx de granit, în asprele nisipuri ale Egiptului, mai mulţi sorţi de izbândă ai avea să-l înduplecă. Chiar dacă înaripatele-ţi vorbe ţi-ar ieşi neîntrerupt din gură, cât ar ţine o întreagă olimpiadă, tot nu mi-ai

putea schimba hotărârea. O inimă de aramă sălăşluieşte în pieptul meu de marmură... Ucide sau mori! Când raza soarelui, prefirată prin perdele, va fi atins piciorul acestei mese, alegerea să-ţi fie făcută... Aştept.

Şi Nyssia îşi încrucişă braţele la piept, într-o atitudine plină de o măreţie întunecată.

Aşa cum se afla, în picioare, neclintită şi palidă, cu privirea fixă, încruntând din sprâncene, cu părul vâlvoi, cu piciorul apăsând puternic lespedea, semăna cu Nemesis coborâtă de pe grifonul ei şi pândind ceasul în care va să lovească un vinovat.

— Negrele adâncuri ale Hadesului nu sunt de nimeni vizitate cu plăcere, îi răspunse Gyges. Este plăcut să te bucuri de lumina curată a zilei, şi chiar eroii ce locuiesc în insulele Fortunate[32] s-ar întoarce cu plăcere în patria lor. În fiecare dintre noi există instinctul de conservare şi, de vreme ce tot trebuie să curgă sânge, atunci mai bine să fie din vinele celuilalt decât dintr-ale mele.

Acestor sentimente mărturisite de Gyges, cu sinceritatea caracteristică celor din antichitate, li se alăturau altele mai nobile de care nu vorbea: era îndrăgostit nebuneşte de Nyssia şi gelos pe Candaule. Aşadar, nu numai frica de moarte îl făcea să primească treaba cea sângeroasă. Gândul de a-l lăsa pe Candaule liber stăpân al Nyssiei îi era de neîndurat; îl cuprinsese ameţeala fatalităţii. Printr-un şir de împrejurări stranii şi cumplite se vedea târât spre împlinirea viselor sale; un val puternic îl purta fără voia sa; Nyssia însăşi îi întindea mâna spre a-l face să urce treptele tronului regesc. Toate acestea îl făcură să uite că, totuşi, Candaule era stăpânul şi binefăcătorul său; căci nimeni nu poate scăpa de soarta sa, iar nevoia păşeşte ţinând într-o mână cuie, în cealaltă un bici, pentru a te opri sau a te împinge mai departe.

— Bine, răspunse Nyssia, iată cum vei trece la fapte. Şi scoase din sân un pumnal bactrian, cu mâner de jad şi împodobit cu cercuri de aur alb. Lama aceasta nu-i de aramă, ci dintr-un fier ce se lucrează greu, călit în foc şi apă. Nici Hefaistos nu ar putea face alta mai ascuţită şi mai tăioasă. Poate străpunge, ca pe o foaie de papirus subţire, platoşele de metal şi scuturile acoperite cu piele de dragon. Momentul, continuă ea cu acelaşi sânge rece, va fi cel al somnului. Să adoarmă şi să nu se mai trezească!

Complicele ei Gyges o asculta uluit, căci nu se aştepta să vadă atâta hotărâre din partea unei femei care nu voia să-şi ridice nici vălul.

— Locul capcanei va fi însăşi colţul în care nemernicul te ascunsese pentru a mă expune privirilor tale. Odată cu înserarea, voi trage canatul uşii peste tine, mă voi dezbrăca, mă voi culca şi, când va fi adormit, îţi voi face

[32] Veche denumire a insulelor Canare.

semn. Dar, mai cu seamă, nicio şovăială, iar mâna să nu-ţi tremure când va veni clipa! Acum, de teamă să nu te răzgândeşti, vreau să fiu sigură de persoana ta până la ora fatală; ai putea încerca să fugi, să-ţi vesteşti stăpânul... nu spera!

Nyssia fluieră într-un anumit fel şi, pe dată, apărură de după un covor înflorat de Persia patru monştri arămii, înveşmântaţi în rochii cu dungi în diagonală, din care se vedeau ieşind braţe muşchiuloase şi noduroase ca trunchiul de stejar; buzele groase, umflate, inelele de aur care le străpungeau nările, dinţii ascuţiţi că ai lupilor, expresia de supunere nătângă a feţelor îi făceau hidoşi.

Regina rosti câteva cuvinte într-o limbă necunoscută lui Gyges – în bactriană probabil – iar cei patru sclavi se năpustiră asupra tânărului, îl înşfăcară şi îl duseră cu ei, precum o doică un prunc în poala rochiei.

Care erau, totuşi, adevăratele gânduri ale Nyssiei? Să fi luat cu adevărat seama la Gyges, când îl întâlnise lângă Bactra şi să fi păstrat imaginea tânărului căpitan într-unul din ungherele tainice ale sufletului în care şi cele mai cinstite femei au ceva de ascuns? Oare dorinţa de a-şi răzbuna pudoarea era aţâţată de o altă dorinţă nemărturisită şi oare, dacă Gyges nu ar fi fost cel mai chipeş tânăr din Asia, ar mai fi dovedit ea atâta înverşunare în a-l pedepsi pe Candaule fiindcă i-a batjocorit sfânta căsătorie? Întrebare delicată, mai cu seamă după aproape trei mii de ani şi, cu toate că i-am consultat pe Herodot, pe Efestion, pe Platon, pe Dositei, pe Archiloc din Paros, pe Hesichius din Milet, pe Ptolemeu, pe Euphotion şi pe toţi care au vorbit fie mult, fie puţin despre Nyssia, despre Candaule şi despre Gyges, nu am putut ajunge la un rezultat sigur. A găsi după atâtea secole, sub ruinele atâtor imperii prăbuşite, sub cenuşa popoarelor dispărute o nuanţă atât de trecătoare este un lucru tare greu, ca să nu spunem cu neputinţă.

Oricum, hotărârea Nyssiei era fără de întoarcere; omorul acesta i se părea a fi o datorie sacră. La popoarele barbare, orice bărbat care a surprins o femeie goală este trimis la moarte. Regina se socotea în drepturile ei; numai că, întrucât injuria fusese secretă, îşi făcea dreptate cum putea. Complicele pasiv devenea călăul celuilalt, iar pedeapsa ţâşnea din crima însăşi. Mâna pedepsea capul.

Monştrii cu chip măsliniu îl închiseră pe Gyges într-un ungher întunecos al palatului, de unde i-ar fi fost imposibil să scape şi de unde strigătele sale nu s-ar fi putut auzi.

Îşi petrecu restul zilei într-o nelinişte cumplită, învinuind orele că nu-s bine măsurate şi că merg prea repede. Crima pe care avea să o săvârşească – deşi el nu-i era decât instrument, deşi ceda unei porniri de neînfrânt – i se înfăţişa cugetului în cele mai sumbre culori. Dacă lovitura avea să fie

zădărnicită de vreo împrejurare ce nu putea fi prevăzută de nimeni, dacă poporul din Sardes avea să se răzvrătească şi să răzbune moartea regelui său? Iată gândurile pline de miez, deşi inutile, pe care şi le făcea Gyges, aşteptând să fie scos din temniţă spre a fi condus în locul de unde nu trebuia să iasă decât pentru a-şi lovi stăpânul.

În sfârşit noaptea îşi desfăşură pe cer rochia înstelată, iar întunericul învălui oraşul şi palatul. Se auzi un pas uşor, o femeie acoperită de un văl intră în cameră, îl luă pe Gyges de mână şi îl conduse prin coridoarele întunecoase şi cu multe ocoluri ale edificiului regal, cu aceeaşi siguranţă pe care ar fi avut-o dacă înaintea ei ar fi păşit un sclav cu lampă sau torţe.

Mâna care o ţinea pe a lui Gyges era rece, plăcută şi mică; totuşi, degetele acestea flexibile îl strângeau până la durere, cum ar fi făcut-o degetele de bronz ale unei statui însufleţite printr-o minune; în presiunea aceasta mereu aceeaşi, asemănătoare cu un cleşte, căreia nicio şovăială pornită din minte sau inimă nu-i aducea vreo schimbare, se exprima rigiditatea unei voinţe neînduplecate. Învins, subjugat, copleşit, Gyges ceda acestei târâri imperioase, ca şi cum ar fi fost tras de braţul puternic al fatalităţii.

Nu astfel ar fi dorit, din păcate, să atingă pentru prima oară această frumoasă mână regească, mână care-i întindea pumnalul şi îl conducea spre crimă, căci Nyssia însăşi era cea care venise să-l ia pe Gyges spre a-l duce la locul capcanei.

Pe drumul dintre temniţă şi camera nupţială sinistrul cuplu nu schimbă niciun cuvânt.

Regina deznodă curelele, ridică stinghia uşii, aşezându-l pe Gyges în spatele canatului, aşa cum făcuse Candaule în ajun. Repetarea aceasta a aceloraşi acte, dar cu o intenţie atât de diferită, căpăta un caracter lugubru şi fatal. De data aceasta răzbunarea îşi punea piciorul pe fiecare urmă a insultei; pedeapsa şi crima treceau pe acelaşi drum. Ieri fusese rândul lui Candaule, astăzi al Nyssiei. Iar Gyges, complice al insultei, devenise şi cel al ispăşirii. Îl slujise pe rege pentru a dezonora regina, o slujea pe regină pentru a-l ucide pe rege, în egală măsură primejduit de viciile unuia şi de virtuţile celeilalte.

Fiica lui Megabaz părea să încerce o bucurie sălbatică, o plăcere feroce în a folosi exact metodele alese de regele lidian şi în a trece în serviciul omorului precauţiile luate pentru voluptuoasa fantezie.

— O să mă vezi şi în seara asta scoţându-mi veşmintele care-i displăceau atât de mult lui Candaule. Spectacolul te plictiseşte, cred, spuse regina cu un accent de ironie amară, stând în pragul camerei; până la urmă mă vei găsi urâtă. Şi un râs sardonic, nefiresc, crispă o clipă gura ei palidă; apoi, reluându-şi expresia de nepăsare şi severitate, adăugă: Să nu-ţi închipui că

ai să te poţi strecura afară, ca rândul trecut; ştii că am o vedere pătrunzătoare. La cea mai mică mişcare din partea ta, îl trezesc pe Candaule şi înţelegi că nu ţi-ar fi deloc uşor să explici ce cauţi în apartamentul regelui, în spatele unei uşi, cu un pumnal în mână. De altfel, sclavii mei bactrieni, negrăitorii mei arămii, care te-au ferecat mai înainte, păzesc ieşirile din palat, cu porunca de a te ucide dacă ai încerca să ieşi. Prin urmare, să nu te oprească zadarnice scrupule de fidelitate. Gândeşte-te că te voi face rege peste Sardes şi că... te voi iubi de mă vei răzbuna. Sângele lui Candaule îţi va fi mantia de purpură, iar moartea lui îţi va face un loc în patul acesta.

Sclavii veniră, potrivit obiceiului, să schimbe jarul trepiedelor, să împrospăteze uleiul din lămpi, să aştearnă pe patul regesc covoare şi piei de animale, iar Nyssia se grăbi să intre în cameră, de cum le auzi paşii răsunând în depărtare.

După câtva timp, Candaule sosi foarte vesel: cumpărase patul de la Ikmalius şi îşi propunea să înlocuiască astfel patul în stil oriental care, zicea el, nu-i plăcuse niciodată prea mult. Păru mulţumit că o şi găsea pe Nyssia în odaia conjugală.

— Ghergheful, fusele şi acele nu mai au astăzi pentru tine aceeaşi putere de atracţie ca altă dată? Într-adevăr, e o treabă monotonă să treci la nesfârşit o aţă printre alte aţe şi mă uimeşte plăcerea pe care o ai, îndeobşte, pentru asta. La drept vorbind, mă temeam ca nu cumva, într-o bună zi, văzându-te atâtea de pricepută, Palas-Atena să-ţi rupă naveta pe cap, înciudată, aşa cum a făcut cu sărmana Aracneea.

— În seara asta m-am simţit cam obosită, stăpâne, şi am coborât din apartamentele de sus mai devreme ca de obicei. Nu ţi-ar plăcea să bei, înainte de culcare, o cupă de vin negru de Samos amestecat cu miere de Hymet? Şi turnă dintr-o urnă de aur, într-o cupă din acelaşi metal, băutura cu întunecate culori, în care storsese adormitoarele sucuri ale nepenthesului.

Candaule luă cupa de toarte şi bău vinul până la ultima picătură; dar tânărul Heraclid avea cap zdravăn, astfel că, stând într-un cot între pernele culcuşului, o privea pe Nyssia cum se dezbracă, fără ca pulberea somnului să-i înglodeze încă ochii.

Ca şi în ajun, Nyssia îşi desfăcu părul, lăsând să i se reverse peste umeri bogatele valuri blonde. Din ascunzătoarea sa, Gyges avu impresia că buclele căpătau culori sângerii, că reflexe de flacără şi sânge le aprindeau, că se prelungeau în unduiri viperiene, asemenea părului Gorgonelor şi Meduzelor.

Treaba aceasta simplă şi graţioasă împrumuta, de la lucrurile cumplite ce aveau să se petreacă, o trăsătură înspăimântătoare şi fatală, care îl făcea pe ucigaşul ascuns să se înfioare de groază.

Nyssia îşi scoase apoi brăţările; dar mâinile, devenite mai rigide din pricina contracţiilor nervoase, îi slujeau prost nerăbdarea. Rupse firul unei brăţări din bobiţe de chihlimbar încrustate cu aur, care se rostogoliră cu zgomot pe podea şi îl făcură pe Candaule să-şi deschidă iar pleoapele care i se lăsaseră.

Fiecare dintre bobiţele acestea pătrundea în sufletul lui Gyges ca o picătură de plumb topit ce cade în apă.

După ce-şi desfăcu şi coturnii, regina îşi aruncă primul văl pe jilţul de fildeş. Astfel pus, vălul acesta îi făcu lui Gyges impresia uneia dintre acele pânze cu falduri sinistre în care sunt înfăşuraţi morţii pentru a fi duşi la rug. Totul în camera aceasta, care în ajun i se păruse atât de veselă şi de minunată, îi apărea acum livid ori întunecat şi ameninţător. Statuile de bazalt îşi roteau ochii şi rânjeau hidos. Lampa sfârâia şi lumina i se despletea în raze roşii, sângerii, precum coama unei comete; în colţurile slab luminate se schiţau vag monstruoase forme de stafii, de strigoi. Mantiile agăţate în cuiele de lemn se însufleţeau pe perete, căpătând o falsă viaţă şi aparenţe omeneşti, iar când Nyssia, părăsindu-şi ultimul văl, înaintă spre pat, albă şi goală ca o umbră, el crezu că Moartea rupsese legăturile de diamant cu care Heracles o înlănţuise cândva la porţile infernului, când îl eliberase pe Alceste, şi că venea să-l ia chiar ea pe Candaule.

Biruit de puterea sucurilor de nepenthes, regele adormise. Nyssia îi făcu semn lui Gyges să iasă din ascunzătoare şi, punându-şi degetul pe pieptul victimei, aţinti asupra complicelui o privire atât de umedă, atât de vie şi tânjitoare, atât de bogată în făgăduieli ameţitoare, încât Gyges, tulburat de patimă peste măsură, fascinat, se năpusti din ascunziş asemenea unui tigru de pe vârful stâncii unde s-a ghemuit la pândă, străbătu dintr-un salt încăperea şi înfipse până-n plăsele pumnalul bactrian în inima descendentului lui Hercule. Pudoarea Nyssiei aflase răzbunare, iar visul lui Gyges împlinire.

Astfel se încheia dinastia Heraclizilor, după ce fiinţase cinci sute de ani şi începea cea a Mermnazilor prin Gyges, fiul lui Dascylus. Indignaţi de moartea lui Candaule, sardienii schiţară o mişcare de revoltă; dar întrucât oracolul din Delfi se declarase de partea lui Gyges, care îi trimisese numeroase vase de argint şi şase cratere de aur cântărind treizeci de talanţi, noul rege se menţinu mult pe tronul Lidiei, stăpâni ani îndelungaţi, trăi fericit şi nu-şi arătă nimănui soţia, ştiind prea bine cât l-ar putea costa.

ARRIA MARCELLA

Trei tineri, trei prieteni, care călătoriseră împreună în Italia, vizitau anul trecut muzeul Studi, la Neapole, unde au fost strânse la un loc diferite obiecte antice dezgropate cu prilejul săpăturilor de la Pompei şi Herculanum.

Se răspândiseră prin săli şi priveau, după voia fiecăruia, la mozaicurile, bronzurile, frescele desprinse de pe pereţii oraşului mort, iar când unuia dintre ei i se părea că a văzut ceva deosebit îi chema pe ceilalţi cu strigăte de bucurie, spre scandalizarea englezilor taciturni şi a burghezilor gravi, ocupaţi cu răsfoirea catalogului.

Dar cel mai tânăr dintre ei, oprit în faţa unei vitrine, părea să nu audă exclamaţiile camarazilor săi, într-atât îi era de profundă contemplarea. Ceea ce examina el cu atât de mare atenţie era o bucată de cenuşă pietrificată, închipuind o amprentă scobită: s-ar fi zis că este un fragment din tiparul unei statui, spart la turnare; ochiul expert al unui artist ar fi recunoscut uşor, în fragmentul acesta, cupa unui sân admirabil şi al unei părţi de trunchi, de un stil tot atât de pur ca cel al unei statui greceşti. Se ştie – chiar şi cel mai modest ghid pentru călători o spune – că lava, răcită în jurul trupului unei femei, i-a păstrat fermecătorul contur. Mulţumită capriciului erupţiei care a distrus patru oraşe, această nobilă formă, căzută în uitare de aproape două mii de ani, a ajuns să existe până în zilele noastre; rotunjimea unui sân a străbătut secole, în timp ce atâtea imperii dispărute nu au lăsat nicio urmă! O amprentă a frumuseţii care, aşezată de hazard pe o piatră vulcanică, nu s-a şters.

Văzându-l că nu se poate smulge din contemplare, cei doi prieteni ai lui Octavien veniră spre el, iar Max, atingându-i umărul, îl făcu să tresară ca cineva surprins asupra unei taine. Era limpede că Octavien nu-i auzise venind – nici pe Max, nici pe Fabio.

— Haide, Octavien, nu mai zăbovi aşa, ore întregi, la fiecare vitrină, o să pierdem trenul şi n-o să mai vedem azi Pompeiul.

— La ce se uită amicul? adăugă Fabio, care se apropiase. Aaa, la amprenta găsită în casa lui Arrius Diomedes. Şi aruncă asupra lui Octavien o privire scurtă, ciudată.

Octavien roşi uşor, îl luă de braţ pe Max şi vizita la muzeu se încheie fără alt incident. După ce ieşiră din Studi, cei trei prieteni urcară într-un *corricolo,* ca să ajungă la gară. Trăsura aceasta cu roţi mari, roşii, cu strapontina constelată de cuie din alamă, cu cal slab dar focos, înhămat ca un catâr spaniol, alergând în galop pe dalele mari de lavă, este mult prea cunoscută ca să mai fie necesară, aici, o descriere a ei; şi-apoi, nu impresii de

călătorie despre oraşul Neapole scriem, ci istorioara simplă a unei întâmplări bizare şi greu de crezut, deşi adevărată.

Calea ferată care duce la Pompei tiveşte aproape neîntrerupt marea, ale cărei lungi volute de spumă se rostogolesc peste un nisip negricios, asemănător cu cărbunele cernut. Ţărmul acesta este format, într-adevăr, din scurgeri de lavă şi cenuşă vulcanică şi produce, prin culoarea sa închisă, un contrast limpede cu siniliul cerului şi al apei; în atâta strălucire, pământul singur poate reţine umbră.

Satele pe care le traversezi sau pe lângă care treci – Portici, devenit celebru datorită operei domnului Auber[33], apoi Resina, Torre del Greco, Torre dell'Annunziata, ale cărui case cu arcade şi acoperişuri în terase le poţi zări în trecere, au – în pofida soarelui puternic şi a varului meridional – ceva plutonian şi feruginos ca Manchester-ul sau Birmingham-ul; colbul este negru, o funingine nepalpabilă se agaţă de toate, simţi că marea făurărie a Vezuviului gâfâie şi fumegă la doi paşi.

Cei trei prieteni coborâră la Pompei, râzând între ei de amestecul antic-modern, pe care cuvintele *Staţia Pompei* îl trezesc, firesc, în minte. Un oraş greco-roman şi un debarcader de *railway!*[34]

Traversară câmpul plantat cu bumbac, deasupra căruia pluteau câţiva pufuşori albi, care desparte calea ferată de oraşul dezgropat şi luară un ghid la hanul clădit în afara vechilor metereze sau, vorbind mai exact, un ghid îi luă pe ei. Calamitate greu de ocolit în Italia.

Era una din zilele acelea minunate, atât de obişnuite la Neapole, în care, prin strălucirea soarelui şi transparenţa văzduhului, obiectele capătă culori care în nord par de basm, aparţinând mai degrabă visului decât realităţii. Oricine a văzut o dată lumina aceasta de aur şi azur, duce cu sine, în desimea ceţurilor de-acasă, o nostalgie de netămăduit.

Oraşul renăscut, scuturându-se în parte de linţoliul său încenuşat, dezvăluia mii de amănunte într-o lumină orbitoare. Vezuviul îşi contura în depărtare conul striat de lave albastre, trandafirii, violete, arămite de soare. O ceaţă uşoară, aproape imperceptibilă în lumină, îmbrobodea creştetul ciupit al muntelui; la prima vedere l-ai fi putut lua drept unul dintre norii aceia care, chiar pe vremea cea mai senină, estompează fruntea vârfurilor înalte. Dacă priveai mai îndeaproape, vedeai fire subţiri de vapori albi ieşind din creasta muntelui ca din găurile unei casolete, spre a se contopi apoi într-un abur uşor. Vulcanul, blajin în ziua aceea, îşi fuma foarte liniştit pipa şi, de

---

[33] *Auber Esprit* (1782–1871), compozitor francez, autor a numeroase opere şi operete, printre care *Muta din Portici*.

[34] Cale ferată (engl.).

n-ar fi fost exemplul Pompeiului îngropat la picioarele sale, nimeni nu l-ar fi crezut mai feroce decât colina Montmartre; de partea cealaltă – dealuri frumoase, cu linii voluptuos ondulate precum coapsele unei femei, închideau orizontul; iar mai departe marea, care odinioară aducea la picioarele meterezelor bireme şi trireme[35], trăgea neabătuta ei linie de sineală.

Înfăţişarea Pompeiului este dintre cele mai surprinzătoare; saltul acesta brusc cu nouăsprezece secole în urmă uimeşte până şi firile cele mai prozaice şi mai puţin receptive – doi paşi te conduc de la viaţa antică la cea modernă şi de la creştinism la păgânism; de aceea, când cei trei prieteni văzură străzile acelea, în care formele unei existenţe dispărute s-au păstrat intacte, ei încercară, oricât de mult i-ar fi pregătit cărţile şi desenele, un sentiment pe cât de ciudat, pe atât de profund. Octavien mai cu seamă părea uluit şi îl urma pe ghid păşind ca un somnambul, fără să mai asculte denumirile monotone şi învăţate pe de rost, pe care acest om fără căpătâi le debita ca pe o lecţie.

Privea năucit la făgaşele carelor săpate în pavajul ciclopic al străzilor, făgaşe care par să dateze de ieri, într-atât le este de proaspătă urma; privea inscripţiile acelea în litere roşii, trase cu pensulă cursivă pe pereţi; afişe de spectacol, cereri de închiriere, formule votive, firme, anunţuri de tot soiul, curioase – cum ar fi, peste două mii de ani, pentru necunoscutele popoare ale viitorului, o bucată de zid parizian regăsit cu afişele şi pancartele sale; casele cu acoperişuri năruite, lăsând să se vadă, dintr-o privire, toate tainele interiorului, toate detaliile vieţii zilnice neglijate de istorici, dispărute odată cu civilizaţiile, fântânile abia secate, acel forum surprins de catastrofă în toiul unei reparaţii şi ale cărui coloane, arhitrave, gata tăiate, gata sculptate aşteaptă, în puritatea lor lineară, să fie aşezate la locul lor, templele acelea închinate unor zei trecuţi în mitologie şi care pe atunci nu aveau niciun ateu, prăvălioarele din care nu lipseşte decât negustorul, cârciumile în care se mai poate vedea pata circulară lăsată de cănile băutorilor, cazarma cu coloane vopsite în gălbui şi miniu, scrijelite de soldaţi cu caricaturi de-ale combatanţilor, şi acele duble teatre de dramă şi cânt juxtapuse, care şi-ar putea relua reprezentaţiile dacă, potrivit amarei reflecţii a lui Hamlet, trupa preschimbată în argilă nu ar avea de cetluit cepul vreunui butoi de bere sau de astupat o crăpătură de zid, ca ţărâna lui Alexandru şi Cezar.

Fabio păşi pe scena teatrului tragic, în timp ce Octavien şi Max urcară până sus la ultimele gradene[36]; acolo, Fabio începu să recite, gesticulând,

---

[35] Galere cu câte două şi trei rânduri de rame.

[36] Graden – fiecare dintre treptele unui amfiteatru sau stadion pe care sunt aşezate băncile sau scaunele.

frânturi de poezie ce-i veneau în minte, spre marea spaimă a şopârlelor care se răspândeau, cu coada fremătândă, adăpostindu-se în crăpăturile de la temelia zidurilor în ruină; şi, cu toate că vasele de aramă sau lut destinate a repercuta sunetele nu mai existau, glasul său nu se dovedi mai puţin plin şi vibrant.

Ghidul îi conduse apoi, străbătând culturile care acoperă părţile din Pompeiul încă îngropat, până la amfiteatrul situat la cealaltă extremitate a oraşului. Păşiră pe sub arborii ale căror rădăcini se afundă în acoperişurile edificiilor îngropate, dezbinând ţiglele, despicând plafoanele, dislocând coloanele, şi trecură peste ogoarele unde legume oarecare rodesc peste minuni ale artei – imagini materiale ale uitării pe care timpul o aşterne peste lucrurile cele mai frumoase.

Amfiteatrul nu-i surprinse. Îl văzuseră pe cel din Verona, mai vast şi la fel de bine conservat şi cunoşteau dispunerea acestor arene antice, le erau tot atât de familiare ca locurile rezervate taurilor în Spania, cu care se asemănau mult, mai puţin soliditatea construcţiei şi frumuseţea materialelor.

Făcură aşadar cale întoarsă, o tăiară drept prin strada Norocului, ascultându-l distraţi pe ghid care, trecând pe lângă fiecare casă, o pomenea cu numele ce-i fusese dat la descoperirea ei, potrivit câte unei caracteristici: casa Taurului de bronz, casa Faunului, casa Vaporului, templul Norocului, casa lui Meleagre, taverna Norocului, colţ cu strada Consulară, Academia de Muzică, Cuptorul banal, Farmacia, dugheana Chirurgului, Vama, lăcaşul Vestalelor, hanul lui Albinus, Termopile şi aşa mai departe, până la poarta ce duce spre Calea Mormintelor.

Poarta aceasta din cărămizi, acoperită de statui şi ale cărei ornamente au dispărut, oferă în arcada ei interioară două şanţuri adânci menite a înlesni lunecarea unui gard mobil de fier, asemenea sistemului unui donjon din evul mediu, sistem de apărare socotit specific acestuia.

— Cine ar fi bănuit, spuse Max prietenilor săi, că Pompei, oraşul acesta greco-latin, poseda o închidere atât de gotic-romantică? Vă puteţi închipui un cavaler roman care, întârziind, sună din corn, în faţa acestei porţi, pentru a i se ridica grilajul, asemenea unui paj din veacul al cincisprezecelea?

— Nimic nu-i nou sub soare, îi răspunse Fabio, şi nici aforismul ăsta nu-i nou, de vreme ce a fost formulat de Solomon.

— Poate că o fi ceva nou sub lună?! continuă Octavien, surâzând cu melancolică ironie.

— Dragul meu Octavien, interveni Max, care în răstimpul acestei mici conversaţii se oprise în faţa unei inscripţii cu cretă roşie pe zidul exterior, vrei să vezi lupte de gladiatori? Poftim afişele: „Luptă şi vânătoare la 5 a

nonelor lui aprilie – vor fi înălţate pavilioanele – douăzeci de gladiatori vor lupta la none"; iar dacă ţi-e teamă să nu-ţi strici prospeţimea tenului, te poţi linişti, căci vor fi întinse pânze; doar dacă nu preferi cumva să te duci devreme la amfiteatru, ăştia o să-şi taie beregatele dimineaţa – *matutini erunt;* mai complezent nici că poate fi cineva.

Tot tăifăsuind astfel, cei trei prieteni mergeau de-a lungul căii tivite de morminte care, în viziunea noastră modernă, ar însemna un drum lugubru într-un oraş, dar care pentru antici nu avea aceleaşi semnificaţii triste; mormintele lor conţineau, în loc de un cadavru groaznic, un pumn de cenuşă, abstractă idee a morţii. Arta înfrumuseţa aceste ultime lăcaşuri şi, cum spune Goethe, păgânul decora sarcofagele şi urnele cu imagini ale vieţii.

Asta îi şi făcea, probabil, pe Max şi pe Fabio să viziteze – cu o curiozitate sprinţară şi cu o voioasă plenitudine a existenţei pe care nu ar fi resimţit-o într-un cimitir creştin – aceste monumente funebre atât de vesel aurite de soare şi care, aşezate la marginea drumului, par să fie încă legate de viaţă, fără să inspire niciuna dintre acele repulsii reci sau terori neobişnuite, cum se întâmplă cu lugubrele noastre lăcaşuri de veci. Se opriră în faţa mormântului Mammiei, preoteasă publică, lângă care a crescut un copac, un chiparos sau un plop; se aşezară în hemiciclul tricliniumului meselor funerare, râzând ca nişte moştenitori; citiră, făcând glume deocheate, epitaful lui Nevoleia, pe al lui Labeon şi pe cel al familiei Arria, urmaţi de Octavien, care părea mai tulburat decât nepăsătorii săi camarazi de soarta acestor dispăruţi de două mii de ani.

Ajunseră astfel la vila lui Arrius Diomedes, una dintre cele mai de vază locuinţe din Pompei. Urci nişte trepte de cărămidă, iar când ai trecut de uşa străjuită de două coloane mici laterale, te afli într-o curte asemănătoare cu un *patio*[37], care formează centrul caselor spaniole şi maure, şi pe care anticii le numeau *impluvium* sau *cavaedium*; paisprezece coloane din cărămizi acoperite cu stuc alcătuiesc, în cele patru părţi, un portic sau peristil acoperit, asemănător cu galeriile exterioare ale unei mănăstiri şi pe sub care se putea circula fără să-ţi fie teamă de ploaie. Caldarâmul acestei curţi îl formează un mozaic de cărămizi şi marmură albă, de un dulce şi plăcut efect pentru ochi. În mijloc, un bazin dreptunghiular de marmură, care există încă, recolta apele ploilor ce se scurgeau de pe acoperişul porticului. Ciudată senzaţie încerci când intri astfel în viaţa antică, trecând cu cizme lustruite pe marmura tocită de sandalele şi coturnii contemporanilor lui Augustus şi Tiberius.

[37] Curtea interioară a unei case (sp.).

Ghidul îi plimbă prin exedră, cum i se spune salonului de vară, deschis spre mare pentru a-i sorbi răcoroasele brize. Acolo erau primiţi oaspeţii, acolo se făcea siesta în orele de arşiţă, când sufla puternicul zefir african încărcat de melancolii şi furtuni. Îi conduse în bazilică; galerie lungă, deschisă, care dă lumină apartamentelor şi în care vizitatorii şi clienţii aşteptau să-i cheme omul anume pus să facă asta; îi conduse apoi pe terasa de marmură albă, de unde văzul cuprinde grădinile verzi şi marea albastră; după aceea le arătă *nymphaeum*-ul sau sala de baie, cu pereţii vopsiţi în galben, cu coloane de stuc, pardoseală din mozaic şi cada de marmură care a găzduit atâtea trupuri fermecătoare, dispărute ca nişte umbre; de asemenea, *cubiculum*[38]-ul, în care au plutit atâtea vise venite dinspre uşa de fildeş şi ale căror alcovuri amenajate în perete erau închise de un *conopeum* sau perdea, ale cărei inele de bronz mai zac pe podele; apoi tetrastilul sau sala de recreere, capela zeilor lari, camera arhivelor, biblioteca, muzeul tablourilor, gineceul sau apartamentul femeilor, alcătuit din camere mici, în parte ruinate, ai căror pereţi păstrează urme de picturi şi arabescuri ca nişte obraji de pe care nu s-a şters bine fardul.

După ce vizitară totul, coborâră la catul inferior, căci solul este mult mai jos dinspre partea grădinii decât dinspre Calea Mormintelor, traversară opt săli vopsite cu roşu antic, dintre care una cu nişe arhitectonice, cum sunt cele care se văd în vestibulul Sălii ambasadorilor de la Alhambra; în sfârşit ajunseră la un fel de pivniţă sau cramă, a cărei destinaţie era limpede indicată de opt amfore din argilă rezemate de perete şi care simţiseră, probabil, buchetul vinului de Creta, de Falerne şi de Masica, asemenea unor ode horaţiene.

O rază vie a luminii zilei trecea printr-un gemuleţ îngust, năpădit de urzici, ale căror frunze străbătute de lumină le preschimba în smaralde şi topaze, iar detaliul acesta natural şi vesel surâdea de minune, spulberând tristeţea locului.

— Aici a fost găsit, spuse ghidul cu glasu-i nepăsător al cărui ton se acorda prea puţin cu sensul cuvintelor, printre şaptesprezece schelete, şi cel al doamnei a cărei amprentă poate fi văzută la muzeul din Neapole. Avea cercei de aur, iar fâşii din mantia ei fină mai aderau la cenuşa solidificată care i-a păstrat forma.

Cuvintele banale ale ghidului stârniră o puternică emoţie în sufletul lui Octavien. Ceru să i se arate exact unde fuseseră descoperite rămăşiţele acelea preţioase şi, de n-ar fi fost prezenţa prietenilor, s-ar fi dedat cine ştie cărei porniri lirice extravagante; pieptul i se umfla, ochii i se umezeau pe

[38] Cameră de dormit în casele romane (lat).

furiş: catastrofa aceasta, ştearsă prin douăzeci de veacuri de uitare, îl impresiona ca o nenorocire abia întâmplată; moartea vreunei iubite sau a unui prieten nu l-ar fi întristat mai tare şi iată că, în timp ce Max şi Fabio stăteau cu spatele, o lacrimă căzu cu două mii de ani întârziere în locul pe care femeia aceasta, faţă de care simţea o dragoste retrospectivă, pierise înăbuşită de cenuşa fierbinte a vulcanului.

— Ajunge acum cu arheologia! exclamă Fabio. Nu avem de gând să scriem o dizertaţie despre o cană sau o ţiglă din vremea lui Iuliu Cezar, pentru a deveni membri ai unei academii de provincie; amintirile astea clasice mi-au dat o foame de lup. Să cinăm, dacă-i cu putinţă, în această *osteria* pitorească, unde mi-e teamă că o să ni se aducă doar biftecuri fosile şi ouă proaspete ouate înainte de moartea lui Pliniu. Nu voi spune ca Boileau: *Un prost rosteşte uneori un lucru important,* făcu Max râzând, şi ar fi necinstit; dar ideea asta nu-i rea. Mai frumos ar fi fost, totuşi, să ne ospătăm aici, într-un triclinium oarecare, culcaţi într-o rână precum anticii, serviţi de sclavi în maniera lui Lucullus ori Trimalcion. Drept este că nu prea văd multe stridii din lacul Lucrin; calcanii şi rândunicile de mare roşii, din Adriatica, lipsesc, mistreţul de Apulia nu-i pe piaţă; pâinile şi prăjiturile cu miere figurează în muzeul din Neapole la fel de tari ca pietrele lângă formele lor coclite; macaroana crudă pudrată cu *caccia-cavallo*[39], deşi foarte rea, e mai bună decât nimic. Ce zice scumpul nostru Octavien?

Octavien, căruia îi părea nespus de rău că nu se aflase la Pompei în ziua erupţiei Vezuviului, pentru a o salva pe doamna cu cercei de aur şi a-i merita astfel iubirea, nu auzise un cuvânt din această conversaţie gastronomică. Doar ultimele două vorbe rostite de Max îi deşteptară atenţia şi, cum nu avea poftă să înceapă o discuţie, schiţă în treacăt un semn de încuviinţare, iar grupul de prieteni reluă, pe lângă metereze, drumul spre restaurant.

Masa fu servită sub un fel de pridvor deschis care slujea de vestibul *osteriei* şi ai cărui pereţi văruiţi erau împodobiţi cu câteva tablouri de duzină, etichetate de gazdă cu nume ca: Salvator Rosa, Spagnoletto, cavaler Massimo şi altele la fel de celebre aparţinând şcolii napolitane, pe care se simţi obligat să le ridice în slăvi.

— Venerabilă gazdă, interveni Fabio, nu-ţi desfăşura zadarnic elocinţa. Nu suntem englezi şi preferăm în loc de pânze bătrâne, fete tinere. Trimite-ne mai degrabă lista de vinuri prin frumoasa aceea brună cu ochi de catifea, pe care am zărit-o pe scară.

Înţelegând că oaspeţii săi nu aparţineau genului uşor de încântat, al mărginiţilor şi burghezilor, omul încetă să-şi mai laude galena, pentru a-şi

[39] Corect : *caciocavallo,* caşcaval (it.).

ridica în slăvi pivniţa. Mai întâi, avea toate vinurile din soiurile cele mai alese: Château-Margaux, Grand-Lafite din Indii, Sillery de Moet, Hachmeyer, Scarlat-wine, Porto şi porter, bere şi ginger-ber, Lacryma-Christi alb şi roşu, Capri şi Falerne.

— Cum, ai vin de Falerne, brută, şi-l pui în coada listei, şi ne faci să îndurăm o litanie insuportabilă? se înfurie Max, sărind să-l ia de piept pe hotelier cu o mişcare de furie comică... N-ai simţul culorii locale? Eşti aşadar nevrednic să locuieşti în vecinătatea acestui ţinut antic?! Da' măcar e bun Falerne ăsta al tău? A fost pus în amfore sub consulul Plancus? – *consule Planco*.

— Nu-l cunosc pe consulul Plancus, iar vinul meu nu-i pus în amfore, dar e vechi şi costă 10 carlini sticla, răspunse gazda.

Amurgise, cobora noaptea, o noapte senină şi străvezie, mai clară fără îndoială decât amiaza Londrei; pământul căpătase tonuri azurii, iar cerul reflexe de argint neînchipuit de dulci; văzduhul era atât de calm, încât flacăra lumânărilor puse pe masă nici nu tremura măcar.

Un tânăr care cânta din flaut se apropie de masă şi rămase în picioare cu privirile aţintite asupra celor trei convivi, într-o atitudine de basorelief, scoţând din instrumentul cu sunete duioase, melodioase, una din acele cantilene populare în ton minor, cu farmec adânc.

Poate că băiatul acesta cobora în linie directă din flautistul care îl preceda pe Duilius.

— Masa ni se orânduieşte într-un chip destul de antic, nu ne mai lipsesc decât dansatoarele gaditane[40] şi coroniţe de iederă, spuse Fabio turnându-şi un pahar ochi cu vin de Falerne.

— Mă simt în formă să croiesc citate latineşti ca un foileton al ziarului *Débats*; îmi vin în minte strofe de odă, adăugă Max.

— Păstrează-le pentru tine, săriră Octavien şi Fabio, pe drept cuvânt alarmaţi; nimic mai indigest la masă ca latina.

O conversaţie înfiripată între nişte tineri care, cu ţigara în gură, cu coatele pe masă, privesc la un anumit număr de sticle goale, mai ales când vinul este îmbătător, ajunge repede la femei. Fiecare îşi expuse sistemul; iată, întrucâtva, rezumatul:

Fabio nu făcea caz de frumuseţe şi tinereţe. Fire mai realistă şi pătimaşă, nu se amăgea cu iluzii şi nu avea, în iubire, niciun fel de prejudecată. O ţărancă îi plăcea tot atât de mult cât o ducesă, numai să fie frumoasă; trupul îl impresiona mai mult decât rochia, râdea cu poftă de anumiţi prieteni îndrăgostiţi de câţiva metri de mătase şi dantelă şi zicea că atunci mai logic

[40] Din Gades, denumirea antică a oraşului spaniol Cadix.

ar fi să te îndrăgosteşti de taraba unui negustor de noutăţi. Opiniile acestea, rezonabile în fond, şi pe care nu le ascundea, îl făceau să treacă drept un bărbat excentric.

Lui Max, mai puţin artist decât Fabio, nu-i plăceau decât acţiunile dificile, intrigile complicate; căuta rezistenţe pentru a le învinge, virtuţi ce trebuiau seduse şi conducea dragostea ca o partidă de şah, cu lovituri gândite îndelung, cu efecte de suspensie, cu surprize şi stratageme vrednice de Polybiu. Aşa de pildă, într-un salon, tocmai femeia care părea să-l simpatizeze cel mai puţin era aleasă drept ţinta atacurilor sale; plăcerea de a o face să treacă de la antipatie la iubire, prin iscusite tranziţii, era pentru el o încântare; a se impune inimilor care îl respingeau, a birui voinţele rebele influenţei sale i se părea a fi cel mai plăcut dintre triumfuri. Asemenea anumitor vânători care colindă câmpurile, pădurile, văile, pe ploaie, soare şi ninsoare, obosindu-se nespus şi cu o înfocare de nimic domolită pentru un vânat neînsemnat pe care deseori nici nu-l mănâncă, Max nu se mai sinchisea de pradă de îndată ce-i aparţinea şi, aproape imediat, pornea în căutarea alteia.

În ce-l privea, Octavien mărturisea că realitatea nu-l încânta defel; nu că s-ar fi lăsat în voia unor vise de licean, plămădite din crini şi trandafiri ca un madrigal de Demoustier, dar găsea că în jurul oricărei frumuseţi se îngrămădeau prea multe detalii prozaice şi respingătoare, prea numeroşi tătici flecari şi decoraţi, prea multe mame cochete purtând flori naturale într-un păr fals, veri cu feţe roşii meditând la declaraţii, mătuşi caraghioase îndrăgostite de căţeluşi. O gravură în acvatintă[41] după Horace Verrret sau Delaroche, atârnată în camera unei femei, era destul pentru a-i stăvili în suflet o pasiune născândă. Mai mult poetic decât îndrăgostit, avea nevoie de o terasă de pe Isola Bella, pe lacul Maggiore şi de un clar de lună frumos pentru a crea cadrul unei întâlniri. Ar fi vrut să smulgă iubirea din mediul vieţii obişnuite şi să-i transporte scena în lumea stelelor. De aceea şi nutrise, rând pe rând, iubiri imposibile şi nebuneşti pentru toate marile tipuri feminine păstrate de artă sau istorie. Ca şi Faust, o iubise pe Elena şi ar fi vrut ca unduirile veacurilor să aducă până la el una dintre sublimele personificări ale dorinţelor şi viselor umane, a căror formă, nevăzută de ochiul obişnuit, dăinuie în spaţiu şi timp. Îşi alcătuise un serai ideal cu Semiramida, Aspasia, Cleopatra, Diane de Poitiers, Juana de Aragón. Uneori iubea şi statui; într-o zi, trecând pe la Luvru pe lângă Venus din Milo, exclamase: „O, cine îţi va reda braţele, ca să mă poţi strivi la sânul tău de marmură!" La Roma, văzând un păr des şi împletit, ce fusese deshumat

[41] Procedeu de gravură, cu acid azotic, care imită desenul în tuş.

dintr-un mormânt antic, căzuse într-un straniu delir; încercase – cu ajutorul a două, trei fire din părul acela, obţinute cu aur greu de la custode şi încredinţate apoi unei somnambule de-o mare putere – să evoce umbra şi forma acelei moarte; dar fluidul conducător dispăruse după atât amar de ani şi apariţia nu putuse ieşi din noaptea cea veşnică.

Aşa cum bine ghicise Fabio în faţa vitrinei din muzeul Studi, amprenta găsită în pivniţa vilei lui Arrius Diomedes aţâţa în cugetul lui Octavien zălude porniri de afecţiune spre un ideal retrospectiv; ţinea cu orice preţ să iasă din timp şi viaţă, să-şi transporte sufletul în secolul lui Titus.

Max şi Fabio se retraseră în camera lor şi, cu capetele întrucâtva îngreunate de clasicii aburi ai vinului de Falerne, adormiră curând. Octavien, care nu o dată îşi lăsase plin paharul ce-i sta dinainte, nevrând să tulbure printr-o beţie grosolană beţia poetică ce-i clocotea în creier, simţi după agitaţia nervilor că somnul nu i se va lipi de gene şi ieşi din *osteria,* mergând încet, pentru a-şi răcori fruntea şi a-şi domoli, în aerul nopţii, gândurile.

Fără să-şi dea seama, paşii îl purtară spre intrarea prin care se ajunge în oraşul mort; urni din loc bara de lemn care o închidea şi porni la întâmplare printre ruine.

Luna îşi revărsa lumina albă peste casele palide, împărţind străzile în două felii – de lumină argintată şi de umbră albăstrie. Ziua aceea nocturnă, cu tentele ei măiestrit dispuse, ascundea degradarea edificiilor. Nu mai puteau fi observate, ca în lumina vie a soarelui, coloanele trunchiate, faţadele brăzdate de crăpături, acoperişurile prăbuşite în urma erupţiei; părţile care lipseau erau completate de demitentă, iar câte o rază căzând brusc, asemenea unei tuşe sentimentale din schiţa unui tablou, dezvăluia un întreg ansamblu prăvălit. Duhurile taciturne ale nopţii păreau să fi reparat cetatea-fosilă pentru cine ştie ce reprezentaţie a vreunei vieţi fantastice.

Uneori, Octavien avu chiar impresia că vede strecurându-se în umbră vagi forme umane; dar ele dispăreau de cum ajungeau în porţiunea luminată. Şopotiri surde şi o rumoare nedefinită pluteau în liniştea aceea. Tânărului i se păru mai întâi că-i joacă ceva pe dinaintea ochilor sau că-i vâjâie urechile – putea fi şi un efect optic, un suspin al brizei marine sau şerpuirea prin urzici a unei şopârle ori a unei năpârci, căci totul are viaţă în natură, chiar şi moartea, totul foşneşte, chiar şi tăcerea. Totuşi, încercă fără voie o nelinişte, îl cuprinse un tremur uşor, pricinuit poate de aerul rece al nopţii, care făcea să i se înfioare pielea. De două, trei ori întoarse capul; nu se simţea singur ca mai adineauri în oraşul pustiu. Oare prietenii lui avuseseră aceeaşi idee şi îl căutau acum printre ruinele acestea? Oare formele întrezărite, zgomotul nedesluşit al unor paşi să fi fost Max şi Fabio mergând şi vorbind, dispărând apoi la o răspântie? După tulburarea sa,

Octavien înţelese că explicaţia aceasta foarte firească nu putea fi cea bună, iar raţionamentele pe care le făcea, fără să vrea, nu-l convingeau. Singurătatea şi întunericul se populaseră de fiinţe invizibile pe care el le stânjenea; se nimerise în toiul unui mister şi se părea că toţi aşteptau să plece, spre a putea începe. Cam acestea erau năstruşnicele gânduri care îi treceau prin minte şi care dobândeau mai multă realitate din pricina orei, a locului şi a miilor de amănunte neliniştitoare, uşor de înţeles pentru cei care s-au nimerit noaptea printre mari ruine.

Trecând prin faţa unei case pe care o remarcase în timpul zilei şi pe care luna o scălda întreagă, Octavien văzu, într-o stare de perfectă integritate, un portic a cărui alcătuire încercase să o restabilească: patru coloane dorice canelate până la jumătate şi cu vârful parcă înfăşurat într-o draperie stacojie de culoarea miniului, susţineau un ciubuc colorat cu ornamente policrome pe care decoratorul părea să-l fi terminat în ajun; pe faţa laterală a porţii, un câine-dog de Laconia, executat prin ceruire şi însoţit de inscripţia sacramentală: *Cave canem* lătra la lună şi la vizitatori cu o furie pictată. Pe pragul de mozaic cuvântul *Have*[42], în litere osce şi latine îi saluta pe oaspeţi cu silabele sale prietenoase. Pereţii exteriori, vopsiţi în ocru şi roşu, nu aveau nicio crăpătură. Casa se înălţase cu un etaj, iar acoperişul din ţigle, dantelat cu o acroteră din bronz, îşi proiecta profilul intact pe albastrul vaporos al cerului unde păleau câteva stele.

Restaurarea aceasta ciudată, dusă la îndeplinire de după-amiază până seara de către un arhitect necunoscut, îl frământa mult pe Octavien, cât se poate de sigur că, în aceeaşi zi, văzuse casa într-o gravă stare de ruină. Misteriosul reconstructor lucrase nemaipomenit de repede, căci locuinţele învecinate aveau acelaşi aspect – nou şi recent; toţi pilaştrii se terminau cu capiteluri; nicio piatră, nicio cărămidă, nicio foiţă de stuc, nicio coajă de vopsea nu lipsea din pereţii strălucitori ai faţadelor, iar prin interstiţiul peristilelor se întrezăreau, în jurul bazinului de marmură al *cavaedium*-ului, leandri trandafirii şi albi, mirţi şi rodieri. Istoricii se înşelaseră cu toţii: erupţia nu avusese loc sau poate că timpul dăduse înapoi cu douăzeci de ceasuri seculare pe cadranul eternităţii.

Uimit la culme, Octavien se întreba dacă doarme din picioare sau păşeşte într-un vis. Se cerceta serios, ca să ştie dacă nu cumva sminteala făcea să-i joace pe dinainte asemenea halucinaţii; dar fu silit să vadă că nu era nici adormit, nici nebun.

O schimbare ciudată avusese loc în văzduh; nedesluşite nuanţe de roz se împleteau, prin degradeuri violete, cu licăririle azurii ale lunii; cerul se

---

[42] În traducere literală: *Teme-te de câine* (câine rău) (lat.).

lumina pe margini, s-ar fi zis că se apropie zorile. Octavien îşi scoase ceasul: arăta miezul nopţii. Temându-se să nu se fi oprit cumva, apăsă pe butonul repetiţiei – soneria se auzi de douăsprezece ori, era prin urmare miezul nopţii şi cu toate acestea se lumina tot mai tare, luna se topea în albastrul tot mai clar al cerului; soarele răsărea.

Atunci, Octavien, în fiinţa căruia toate ideile privitoare la timp se învălmăşeau, se putu convinge că se plimba nu într-un Pompei mort, rece cadavru de oraş, scos pe jumătate din linţoliul său, ci într-un Pompei viu, tânăr, neatins, peste care nu curseseră arzătoarele torente de noroi ale Vezuviului.

O minune de neînţeles îl purta, pe el – francez din veacul al nouăsprezecelea – în vremea lui Titus, şi nu în cuget, ci în realitate, sau îi desfăşura în faţă, din adâncurile trecutului, un oraş distrus, cu locuitorii săi dispăruţi; căci un bărbat îmbrăcat ca în antichitate tocmai ieşea dintr-o casă învecinată.

Bărbatul acela purta părul scurt şi barba rasă, o tunică maronie şi o haină lungă sură, ridicată la poale, ca să nu-l stânjenească la mers; păşea repede, aproape alerga, şi trecu pe lângă Octavien fără să-l vadă. De braţ îi atârna un coş împletit; se îndrepta spre Forum Nundinarum – era, fără putinţă de tăgadă, un sclav, un oarecare Davus, care se ducea la piaţă.

Se auzi apoi uruit de roţi şi un car antic, tras de boi albi şi încărcat cu legume, intră pe stradă. Lângă atelaj mergea un bivolar cu pulpele dezgolite şi arse de soare, în picioare cu sandale şi îmbrăcat cu un fel de cămaşă de pânză înfoiată în dreptul cingătorii; o pălărie conică de paie, împinsă pe ceafă şi legată pe sub bărbie cu o cordea, lăsa să i se vadă capul de un tip necunoscut astăzi, fruntea îngustă şi cu bulbucături, părul creţ şi negru, nasul drept, ochii blânzi ca cei ai boilor săi şi gâtul de Hercule câmpenesc. Îşi atingea, grav, animalele cu nuiaua, într-o atitudine de statuie care l-ar fi făcut pe Ingres să cadă în extaz.

Bivolarul îl zări pe Octavien şi păru surprins, dar îşi continuă drumul; o dată întoarse capul, negăsind pesemne explicaţie pentru înfăţişarea acelui personaj ce i se părea ciudat, dar lăsând, în impasibila-i răbdare rustică, dezlegarea enigmei pe seama altora mai isteţi.

Mai apărură câţiva ţărani campanieni, mânând de la spate catâri încărcaţi cu burdufuri de vin şi sunând clopoţei de aramă; fizionomia lor se deosebea de cea a ţăranilor de astăzi, aşa cum o medalie se deosebeşte de un bănuţ.

Oraşul se popula încet-încet, asemenea unui tablou dioramic, mai întâi gol, dar pe care o schimbare de lumini îi însufleţeşte cu personaje până atunci invizibile.

Sentimentele încercate de Octavien îşi schimbaseră natura. Cu puţin înainte, în bezna înşelătoare a nopţii, fusese prada unei tulburări de care nici cei mai curajoşi nu pot scăpa, simţindu-se în inima unor împrejurări neliniştitoare şi stranii pe care raţiunea nu le poate explica. Groaza lui nelămurită se preschimbase într-o uluire profundă, nu se mai putea îndoi – într-atât îi erau de clare percepţiile – în dovada ce-i aduceau simţurile şi, cu toate acestea, ceea ce vedea era pe de-a-ntregul de necrezut. Încă neconvins, căuta, încredinţându-se asupra unor mici detalii reale, să-şi dovedească deplin că nu era jucăria unei halucinaţii. Nu fantome îi defilau pe dinainte, căci razele vii ale soarelui scăldau oamenii într-o lumină ce le conferea o realitate de netăgăduit, iar umbrele lor alungite în dimineaţă se proiectau pe ziduri şi trotuare. Nemaiînţelegând nimic din tot ce i se întâmpla, încântat la urma urmei că-şi vedea împlinit unul din visele sale cele mai dragi, nu mai ţinu piept aventurii sale şi se lăsă în voia tuturor acestor minunăţii, fără a mai pretinde să le înţeleagă. Îşi spuse că, de vreme ce în virtutea unei puteri misterioase, îi era dat să trăiască fie şi numai câteva ore într-un secol dispărut, nu avea de ce să-şi mai piardă vremea căutând dezlegarea unei probleme de neînţeles şi îşi continuă curajos drumul, privind în dreapta şi în stânga la spectacolul acesta atât de vechi şi atât de nou pentru el. Dar în ce epocă a existenţei Pompeiului se găsea transportat? O inscripţie edilitară, săpată pe un zid, îl înştiinţă, prin numele personalităţilor publice, că se afla la începutul domniei lui Titus – adică în anul 79 al erei noastre. Brusc, o idee îl fulgeră: femeia a cărei amprentă o admirase în muzeul din Neapole trebuia să fie aşadar vie, de vreme ce erupţia Vezuviului, în care pierise, a avut loc la 24 august al aceluiaşi an; putea prin urmare să o găsească, să o vadă, să-i vorbească... Dorinţa zăludă, resimţită la vederea acelei cenuşi mulate pe contururi divine, avea poate să se împlinească, deoarece nimic nu se mai putea împotrivi unei iubiri care avusese harul să dea înapoi timpul şi să facă să treacă de două ori acelaşi ceas prin clepsidra eternităţii.

În timp ce Octavien se lăsa în voia unor asemenea reflecţii, tinere fete frumoase, ţinând cu vârful degetelor echilibrul urnelor aşezate pe cap, se duceau spre fântâni; patricieni în togi albe, tivite cu benzi purpurii, urmaţi de cortegiul clientelei lor, se îndreptau spre forum. Cumpărătorii se îmbulzeau în jurul prăvălioarelor, toate cu firme sculptate şi vopsite, amintind prin micimea şi forma lor de dughenele maure din Alger; deasupra celor mai multe dintre ele, un falus de lut ars colorat şi inscripţia *hic habitat felicitas*[43] dovedeau grija superstiţioasă împotriva deochiului. Octavien observă chiar o dugheană cu amulete, ale cărei tejghele erau încărcate cu

[43] Aici locuieşte fericirea (lat.).

coarne, crengi de corali bifurcate şi mici zei Priap[44] din aur, cum se mai găsesc şi astăzi la Neapole, drept fereală împotriva farmecelor, căci se spune că o superstiţie durează mai mult decât o religie.

Mergând pe trotuarul care mărgineşte fiecare stradă din Pompei – li se ia astfel englezilor prioritatea acestei invenţii – Octavien se pomeni faţă în faţă cu un tânăr, cam de vârsta lui, îmbrăcat cu o tunică de culoarea şofranului şi drapat cu o haină de lână albă, fină, moale ca şi caşmirul. Văzându-l pe Octavien cu groaznica sa pălărie modernă pe cap, cu trupul încins de meschina redingotă neagră, cu pulpele întemniţate într-un pantalon, cu picioarele strânse în cizme lucioase, tânărul pompeian păru surprins, după cum şi pe un francez l-ar uimi apariţia pe bulevardul Gand a unui Ioway sau Botocudo, cu penele, colierele din gheare de urs şi tatuajele sale bizare. Totuşi, fiind un tânăr bine crescut, nu-i râse în nas lui Octavien şi, făcându-i-se milă de sărmanul barbar rătăcit în acest oraş greco-roman, îi spuse cu glas apăsat dar dulce:

— *Advena, salve.*[45]

Nimic mai firesc ca un locuitor din Pompei, sub domnia divinului împărat Titus, foarte puternic şi foarte slăvit, să se exprime în latină; totuşi, Octavien tresări auzind această limbă moartă într-o gură vie. Se felicită în clipa aceea că fusese sârguincios la această materie, câştigător de premii la concursul general. Latina învăţată în universitate îi sluji în această ocazie unică şi, adunându-şi în cuget amintiri din şcoală, răspunse la salutul pompeianului în stilul lui *De viris illustribus* şi a lui *Selectae e profanis,* într-un fel destul de inteligibil, dar cu un accent parizian care aduse un surâs pe buze tânărului.

— Poate că-ţi va fi mai uşor să vorbeşti în greceşte, îi spuse pompeianul; ştiu şi limba aceasta, întrucât mi-am făcut studiile la Atena.

— Ştiu mai puţină greacă decât latină, răspunse Octavien; sunt din ţara galilor, de la Paris, din Luteţia.

— Cunosc această ţară. Bunicul meu a luptat în Galia, sub marele Iulius Cezar. Dar ce costum ciudat porţi! Galii pe care i-am văzut la Roma nu erau îmbrăcaţi aşa.

Octavien se sili să-l facă pe tânăr să înţeleagă că de la cucerirea Galiei de către Iulius Cezar se scurseseră douăzeci de secole şi că moda se mai schimbase, dar se fâstâci, uitând şi bruma de latină pe care o ştia.

— Mă numesc Rufus Holconius, iar casa mea este şi a ta, spuse tânărul; doar dacă nu cumva preferi libertatea dintr-un han – lumea se simte bine la

---

[44] Zeul grădinilor.

[45] Salut, străine (lat.).

Albinus, aproape de poarta cartierului Augustus Felix şi la hanul lui Sarinus, fiul lui Publius, lângă turnul al doilea. Dar dacă vrei, îţi voi sluji de călăuză în acest oraş necunoscut ţie. Îmi placi, tinere barbar, deşi ai încercat să-ţi râzi de naivitatea mea, pretinzând că împăratul Titus, care domneşte în zilele noastre, a murit de două mii de ani şi că nazarineanul ai cărui sectanţi nelegiuiţi au aprins grădinile lui Nero domneşte singur în cerul pustiu de unde zeii cei mari s-au prăbuşit. Pe Pollux! adăugă el, aruncându-şi privirile asupra unei inscripţii roşii de la cotul unei străzi, ai picat bine, se dă *Casina* lui Plaut, recent repusă în scenă; este o comedie ciudată şi caraghioasă, care o să te distreze, chiar de nu-i vei pricepe decât pantomima. Urmează-mă, se apropie ora reprezentaţiei; o să-ţi procur un loc pe banca oaspeţilor şi a străinilor.

Francezul şi cetăţeanul din Pompei o luară pe strada Fântâna Abundenţei, apoi pe cea a Teatrelor, trecură pe lângă colegiu şi pe lângă templul lui Isis, pe lângă atelierul sculptorului de statui şi intrară, printr-o poartă de ieşire laterală, în Odeon sau teatrul comic. Mulţumită recomandării lui Holconius, Octavien fu plasat lângă *proscenium,* loc care ar corespunde lojelor noastre din avanscenă. Toate privirile se întoarseră îndată spre el, cu o curiozitate binevoitoare, şi un susur străbătu amfiteatrul.

Piesa nu începuse încă, lucru de care Octavien profită, ca să privească sala. Gradenele semicirculare, terminate în fiecare parte cu o minunată labă de leu sculptată în lava Vezuviului, porneau lărgindu-se dintr-un spaţiu gol corespunzător parterului nostru, dar mult mai restrâns şi pardosit cu un mozaic din marmură grecească; un graden mai lat forma, din loc în loc, o zonă distinctă, iar patru scări care dădeau spre porţile de ieşire şi urcau de la bază spre partea superioară a amfiteatrului îl împărţeau în cinci colţuri mai largi sus decât jos. Spectatorii – având la ei biletul de intrare care consta din lamele mici de fildeş pe care se afla înscris, cu număr de ordine, traveea, colţul şi gradenul, dimpreună cu titlul piesei reprezentate, precum şi numele autorului ei – soseau calmi la locurile lor. Magistraţii, nobilii, bărbaţii însuraţi, tinerii, soldaţii cu căşti de bronz lucitoare, ocupau rânduri separate. Admirabilă privelişte ofereau togile acelea frumoase, mantiile largi, albe, elegant drapate, care se înşiruiau pe primele gradene şi care contrastau cu găteala variată a femeilor aşezate mai sus şi cu pelerinele cenuşii ale oamenilor din popor, aşezaţi mai la fund pe băncile din partea superioară, lângă coloanele care susţineau acoperişul şi care lăsau să se vadă printre interstiţii un cer de un albastru intens ca un câmp azuriu de panathenee. O ploaie fină, cu miresme de şofran, cădea din frize în picături mici şi răcorea aerul parfumându-l. Octavien se duse cu gândul la emanaţiile urât mirositoare care viciază atmosfera teatrelor noastre, atât de incomode încât

ar putea fi socotite locuri de tortură şi îşi spuse că civilizaţia nu făcuse prea mari paşi înainte.

Cortina, susţinută de o bârnă transversală, coborî în adâncurile orchestrei, muzicienii se instalară în tribuna lor, iar rostitorul prologului apăru înveşmântat într-un chip grotesc şi cu o mască diformă pe faţă, adaptată pe cap ca o cască.

După ce salută asistenţa şi ceru aplauze, începu să expună o argumentare bufonă. „Piesele vechi, zicea el, sunt ca vinul care este tot mai bun pe măsura trecerii anilor, iar *Casina*, dragă bătrânilor, trebuie să placă la fel de mult tinerilor. Se pot veseli, aşadar, cu toţii: primii fiindcă o cunosc, ceilalţi fiindcă nu o cunosc. De altfel, piesa a fost repusă în scenă cu grijă şi trebuie ascultată cu sufletul despovărat de orice alte preocupări, fără să te mai gândeşti la datorii sau la creditori, căci în teatru nu poţi fi arestat. Era o zi bună, frumoasă, pescăruşi verzi pluteau deasupra forumului". După aceea făcu o analiză a comediei pe care actorii urmau să o reprezinte, intrând în amănunte, ceea ce dovedeşte că surpriza juca un rol foarte mic în plăcerea anticilor pentru teatru. Povesti cum bătrânul Stalino, îndrăgostit de frumoasa lui sclavă Casina, vrea să o mărite cu fermierul său Olympio, soţ complezent, pe care îl va înlocui în noaptea nunţii... Şi cum Lycostrata, nevasta lui Stalino, ca să împiedice desfrâul viciosului ei bărbat, vrea să i-o dea pe Casina rândaşului Chalinus, cu gândul de a înlesni amorul fiului ei... În sfârşit, cum Stalino, înşelat, îl ia pe un tânăr sclav deghizat drept Casina, iar aceasta, recunoscută liberă şi de obârşie nepătată, se căsătoreşte cu stăpânul cel tânăr pe care îl iubeşte şi de care este iubită.

Tânărul francez privea distrat cum actorii, având măşti cu guri de bronz, îşi dădeau pe scenă toată silinţa; sclavii alergau de colo, colo, pentru a simula zelul, bătrânul clătina din cap şi îşi întindea mâinile tremurânde, matroana, autoritară, cu aer ursuz şi dispreţuitor, era plină de ea şi îşi tot certa bărbatul – spre marele haz al sălii. Toate personajele acestea intrau şi ieşeau prin trei uşi care se vedeau în peretele din fund şi care comunicau cu foaierul actorilor. Casa lui Stalino ocupa un colţ din teatru, faţă-n faţă cu cea a bătrânului său prieten Alcesimus. Decorurile acestea, deşi bine desenate, reprezentau mai degrabă ideea unui loc decât locul propriu-zis, asemenea culiselor vagi ale teatrului clasic.

Când alaiul nupţial, care o conducea pe aşa-zisa Casina, îşi făcu apariţia în scenă, un uriaş hohot de râs precum cel atribuit de Homer zeilor, cuprinse toate băncile amfiteatrului şi un tunet de aplauze făcu să vibreze ecourile incintei; dar Octavien nu mai asculta şi nu mai privea.

Zărise în traveea femeilor o făptură de o frumuseţe încântătoare. Din clipa aceea, fermecătoarele chipuri care îi atrăseseră privirile se eclipsară ca

stelele în faţa lui Phoebus; totul se topi, dispăru ca într-un vis; o ceaţă estompă gradenele înţesate de omenire, iar glasul strident al actorilor păru să se piardă într-o infinită depărtare.

Simţise în inimă ca o fulgerare electrică şi i se părea, când femeia aceea se întorcea spre el, că din piept îi ţâşnesc scântei.

Era brunetă şi palidă; părul unduit şi creţ, negru ca pletele nopţii, se ridica uşor spre tâmple după moda greacă, iar pe chipul ei mat străluceau ochi întunecaţi şi dulci, plini de o nedefinită expresie de tristeţe voluptuoasă şi plictis împătimit; gura, dispreţuitor arcuită la colţuri, se împotrivea, prin focul viu al roşului ei aprins, albului calm al feţei; gâtul avea liniile acelea pure de negăsit astăzi decât la statui. Braţele erau dezgolite până la umeri, iar de la vârfurile sânilor ei sumeţiţi, care îi ridicau bluza de un roz-vioriu, porneau două cute ca săpate în marmură, s-ar fi zis, de către Fidias ori Cleomene.

Sânul acela cu un contur atât de corect, cu o linie atât de pură îl tulbură magnetic pe Octavien; i se părea că rotunjimile lui se potriveau de minune cu amprenta-mulaj din muzeul de la Neapole în faţa căreia se adâncise într-o atât de înflăcărată reverie, şi un glas îi striga în adâncul inimii că femeia aceasta era într-adevăr femeia sufocată de cenuşa Vezuviului în vila lui Arrius Diomedes. Prin ce minune o vedea vie, asistând la reprezentaţia piesei *Casina* de Plaut? Nu încercă să-şi explice; de altfel, cum de se afla el însuşi acolo? Îi acceptă prezenţa, aşa cum admiţi în vis apariţia unor persoane dispărute demult, dar care acţionează totuşi de parcă ar fi vii. Oricum, emoţia nu mai lăsa loc nici unui raţionament. Pentru el, roata timpului îşi ieşise din făgaş, iar dorinţa sa biruitoare îşi alegea locul în veacurile scurse! Se găsea faţă în faţă cu himera sa, una dintre cele mai insesizabile, o himeră retrospectivă. Viaţa i se umplea dintr-odată.

Privind la chipul acela atât de calm şi de pătimaş, atât de rece şi de cald totodată, atât de mort şi de viu, Octavien înţelese că avea în faţă prima şi ultima sa iubire, cupa beţiei supreme; simţi cum piere, ca o umbră uşoară, amintirea tuturor femeilor pe care le-a crezut iubi, simţi cum sufletul i se purifică de orice trăire anterioară. Trecutul dispăru.

Între timp, frumoasa pompeiană, cu bărbia sprijinită în podul palmei şi prefăcându-se a fi interesată de scenă, îi arunca lui Octavien privirea catifelată a ochilor ei noptateci, iar privirea aceasta ajungea până la el grea şi fierbinte ca un jet de plumb topit. Apoi ea se aplecă la urechea unei fete ce-i sta alături.

Reprezentaţia se încheie; mulţimea se scurse prin porţile laterale. Nemailuând în seamă bunele servicii ale ghidului său Holconius, Octavien dădu fuga spre cea dintâi ieşire care-i apăru în faţă. Abia ajunse la poartă, că

o femeie îi spuse cu glas scăzut, dar în aşa fel încât să nu piardă niciun cuvânt:

— Sunt Tyche Novoleia, în serviciul Arriei Marcella, fiica lui Arrius Diomedes. Stăpâna mea vă iubeşte, urmaţi-mă.

Arria Marcella urcase tocmai în litiera purtată de patru sclavi sirieni vânjoşi, goi până la brâu, cu torsul lor de bronz lucind în soare. Perdeaua litierei se dădu puţin la o parte şi o mână palidă, înstelată de inele, îi făcu lui Octavien un semn amical, ca pentru a întări spusele însoţitoarei. Perdeaua purpurie se închise la loc şi litiera se îndreptă în pasul cadenţat al sclavilor.

Tyche îl conduse pe Octavien pe drumuri cotite, tăind străzi şi călcând uşor peste pietrele rărite care legau trotuarele şi între care treceau roţile carelor; ea înainta prin labirintul străzilor cu siguranţa pe care ţi-o dă un oraş binecunoscut. Octavien observă că trecea prin cartiere ale Pompeiului nedescoperite de săpături şi care îi erau, deci, cu totul necunoscute. Împrejurarea aceasta, atât de ciudată între atâtea altele, nu-l uimea. Era hotărât să nu se mai mire de nimic. În toată fantasmagoria aceea arhaică, în care un anticar ar fi înnebunit de fericire, nu mai vedea decât ochii negri şi adânci ai Arriei Marcella şi sânul acela minunat care învinsese veacurile şi pe care chiar cataclismul îl voise păstra.

Ajunseră la o poartă ascunsă, care se deschise şi se închise pe loc, iar Octavien se pomeni într-o curte împrejmuită de coloane ionice din marmură, vopsite până la jumătate într-un galben aprins şi cu capitelurile înfrumuseţate de ornamente roşii şi albastre; o ghirlandă de plante agăţătoare îşi anina frunzele late, verzi, în formă de inimă, de proeminenţele arhitectonice, asemenea unui arabesc natural, iar lângă un bazin chenăruit de plante, un flaming trandafiriu stătea într-un picior, floare de pene între flori vegetale.

Panouri-frescă, reprezentând forme arhitecturale capricioase ori peisaje fanteziste, decorau pereţii. Octavien desluşi toate detaliile acestea dintr-o privire, căci Tyche îl dădu pe mâna sclavilor băieşi; aceştia îi puseră la încercare nerăbdarea, supunându-l tuturor rafinamentelor termelor antice. După ce trecu prin diferite grade de căldură vaporizată, după ce suportă răzuitoarea masorului şi simţi curgându-i peste piele uleiurile parfumate, fu îmbrăcat cu o tunică albă; apoi, la uşa cealaltă, o găsi pe Tyche care îl luă de mână şi-l conduse într-o altă sală, nespus de ornamentată.

Pe plafon se vedeau pictaţi Marte, Venus şi Amor, cu o puritate a desenului, o strălucire a culorii şi o libertate a tuşei care vădeau o mână de mare maestru şi nu doar pe a unui simplu decorator cu îndemânare comună. O friză alcătuită din cerbi, iepuri şi păsări, zbenguindu-se prin frunziş, domnea deasupra unei placări cu marmură cipolină; mozaicul pardoselii,

minunată lucrare, poate a lui Sosimus din Pergam, reprezenta rămăşiţele unui ospăţ, executate atât de artistic încât păreau adevărate.

În fundul sălii, pe un biclinium sau pat de două persoane, se afla, sprijinindu-se într-un cot, Arria Marcella, într-o poză voluptuoasă şi senină care o reamintea pe femeia culcată a lui Fidias de pe frontonul Parthenonului; încălţămintea brodată cu perle zăcea la picioarele patului, iar frumosul ei picior gol, mai pur şi mai alb decât marmura, se întindea la capătul cuverturii uşoare, din fire de in foarte fine, care o acoperea.

Doi cercei în formă de balanţă, cu perle pe fiecare talger, tremurau în lumină de-a lungul obrajilor ei palizi; un colier din bile de aur, de care stăteau prinse bobiţe alungite în formă de pară, se unduiau peste pieptul pe jumătate dezgolit de cuta neglijentă pe care o făcea o mantie scurtă de culoarea paiului, tivită de o bandă unghiulară cu desene, specific grecească; o panglică neagră cu auriu îi trecea prin părul de abanos şi lucind din loc în loc; se schimbase după ce venise de la teatru. Iar în jurul braţului, precum vipera de pe braţul Cleopatrei, un şarpe de aur, cu ochi de pietre, se încolăcea de mai multe ori, încercând să-şi muşte coada.

O măsuţă cu picioare de grifon, cu încrustaţii de sidef, argint şi fildeş, lângă patul de două persoane, era încărcată cu diferite feluri de mâncare servite în tăvi de argint şi aur sau de lut emailat cu picturi preţioase, ca de pildă o pasăre de pe meleagurile fluviului Phasis, culcată în penele ei; de asemenea tot soiul de fructe ce nu s-ar putea întâlni între ele, aparţinând unor anotimpuri diferite.

Totul părea să arate că un oaspete era aşteptat; flori proaspete acopereau pardoseala, iar amforele cu vin erau cufundate în urne pline cu zăpadă.

Arria Marcella îi făcu semn lui Octavien să se întindă lângă ea pe biclinium şi să mănânce. Pe jumătate pierdut de uimire şi dragoste, tânărul îmbucă de câteva ori, la întâmplare, din cele aflate pe tăvile oferite de sclave asiatice micuţe, cu păr creţ şi rochie scurtă. Arria nu mânca, dar ducea des la gură un vas pentru smirnă, cu nuanţe opaline, plin de un vin roşu-închis ca sângele închegat; pe măsură ce sorbea din el, un uşor abur trandafiriu urca, din inima care nu bătuse atâţia ani, în obrajii ei palizi. Totuşi, braţul gol, pe care Octavien îl atinse doar când îşi ridică potirul, era rece ca pielea şarpelui sau ca lespedea unui mormânt.

— Când te-ai oprit în muzeul Studi, ca să contempli bucata de lut împietrit care îmi păstrează forma, spuse Arria Marcella, întorcându-şi spre Octavien privirea stăruitoare şi umedă, şi când gândul tău s-a avântat fierbinte spre mine, sufletul meu l-a simţit în lumea asta în care plutesc, invizibilă pentru ochiul de rând; credinţa plăsmuieşte zeul, iar iubirea femeia. Nu eşti moartă cu adevărat decât dacă nu eşti iubită; dorinţa ta mi-a

redat viaţa, puternica invocare a inimii tale a şters distanţele care ne despărţeau.

Ideea invocării într-ale iubirii, exprimată de tânăra femeie, corespundea vederilor filosofice ale lui Octavien, vederi pe care aproape că şi noi le împărtăşim.

Într-adevăr, nimic nu moare, totul dăinuie; nicio forţă nu poate distruge ceea ce a fost odată. Orice faptă, orice cuvânt, orice formă, orice gând căzut în oceanul universal al lucrurilor stârneşte cercuri care se lărgesc până la hotarele eternităţii. Reprezentarea materială nu dispare decât pentru ochii de rând, iar spectrele care se desprind din ea populează infinitul. Paris continuă să o răpească pe Elena într-o regiune necunoscută a spaţiului, galera Cleopatrei îşi înfoaie pânzele de mătase pe apele azurii ale unui Cydnus ideal. Câteva spirite pasionate şi puternice au putut aduce către ele secole aparent scurse, au putut reda viaţa unor personaje moarte pentru oricine. Faust a avut drept iubită pe fiica lui Tindar şi a condus-o la castelul ei gotic din străfundul misterioaselor abisuri ale lui Hades. Octavien izbutise să trăiască o zi sub domnia lui Titus şi să se facă iubit de Arria Marcella, fiica lui Arrius Diomedes, culcată în clipa aceasta lângă el, pe un pat antic, într-un oraş distrus pentru toată lumea.

— Văzând că simt dezgust faţă de alte femei, răspunse Octavien, văzând că o visare de nebiruit mă împinge spre acele plăsmuiri strălucitoare din depărtarea veacurilor ca nişte stele provocatoare, am înţeles că nu aş putea iubi decât în afara timpului şi spaţiului. Pe tine te aşteptam, iar vestigiul fragil, păstrat de curiozitatea omenească, m-a pus în legătură prin tainicul său magnetism cu sufletul tău. Nu ştiu de eşti vis ori realitate, fantomă ori femeie, nu ştiu dacă strâng la pieptu-mi amăgit un nor, precum Ixion, sau de sunt cumva jocul unui artificiu ieftin de vrăjitorie, dar ceea ce ştiu bine este că vei fi prima şi ultima mea dragoste.

— Fie ca Eros, fiul Afroditei, să-ţi audă făgăduiala, spuse Arria Marcella, lăsându-şi capul pe umărul iubitului, care o cuprinse într-o îmbrăţişare înflăcărată. O, strânge-mă la pieptul tău tânăr, învăluie-mă în răsuflarea ta călduţă, mi s-a făcut frig, prea mult am stat fără iubire.

Iar Octavien simţea palpitând lângă inima lui sânul acela frumos, a cărui formă o admirase în aceeaşi dimineaţă prin sticla unei vitrine de muzeu; prospeţimea acelui trup frumos îi pătrundea prin tunică şi îl înfierbânta. Bentiţa neagră cu auriu se desprinsese de pe capul Arriei pătimaş răsturnată, iar părul ei se revărsa ca un fluviu negru peste perna albastră.

Sclavele duseseră masa. Nu se mai auzea decât susurul săruturilor şi al suspinelor. Prepeliţele locului, nepăsătoare la scena aceea amoroasă,

ciuguleau de pe pardoseala mozaicată firimiturile ospăţului, scoţând ţipete scurte.

Deodată, inelele de aramă ale portierei care închidea camera lunecară pe vergeaua lor şi un bătrân cu înfăţişare severă, înfăşurat într-o mantie largă, cafenie, apăru în prag. Barba sură îi era despărţită în două părţi care se ascuţeau, precum barba nazareenilor, iar faţa părea brăzdată de istovirile mortificării; o cruciuliţă din lemn negru îi atârna la gât, nemailăsând loc îndoielilor asupra credinţei sale: aparţinea sectei, pe atunci recente, a discipolilor lui Christ.

Când îl văzu, Arria Marcella, moartă de ruşine, îşi ascunse faţa într-o cută a mantiei, ca pasărea care îşi vâră capul sub aripă în faţa duşmanului de neocolit, măcar pentru a nu mai trăi groaza de a-l vedea; iar Octavien, sprijinindu-se într-un cot, privea ţintă la supărătorul personaj, care năvălea atât de neaşteptat în fericirea sa.

— Arria, Arria, spuse austerul personaj, pe un ton mustrător, nu ţi-a ajuns viaţa pentru desfrâurile tale? Este oare nevoie ca necuratele tale iubiri să întineze veacuri ce nu-ţi aparţin? Oare nu-i poţi lăsa pe vii în sfera lor, oare cenuşa ta nu s-a răcit încă din ziua în care ai murit, fără căinţă, sub ploaia de foc a vulcanului? Două mii de ani de moarte nu te-au domolit, iar braţele, tale lacome atrag spre pieptul tău de marmură, golit de inimă, pe sărmanii smintiţi îmbătaţi de licorile tale...

— Arrius, fie-ţi milă, tată, nu mă năpăstui în numele acelei religii austere, care nu a fost niciodată a mea; eu cred în vechii noştri zei care iubesc viaţa, tinereţea, frumuseţea, plăcerea; nu mă cufunda iarăşi în palidul neant. Dă-mi voie să mă bucur de existenţa aceasta pe care iubirea mi-a redat-o.

— Taci, păcătoaso, nu-mi vorbi de zeii tăi care sunt nişte demoni. Lasă-l pe bărbatul acesta, înlănţuit de necuratele-ţi farmece, să se ducă; nu-l mai scoate din cercul vieţii sale, măsurat de Dumnezeu; întoarce-te în purgatoriul păgânismului cu amanţii tăi asiatici, romani sau greci. Tinere creştin, părăseşte această larvă care ţi s-ar părea mai hidoasă decât Empuse şi Phorkyas, dacă ai putea să o vezi aşa cum este.

Palid, împietrit de groază, Octavien vru să vorbească. Dar glasul îi rămase prins de gâtlej, cum spune Virgiliu.

— Îmi vei da ascultare, Arria? strigă a poruncă impunătorul bătrân.

— Nu, niciodată! răspunse Arria, cu ochi scânteietori, cu nări dilatate, cu buze fremătânde, înlănţuind trupul lui Octavien cu frumoasele ei braţe de statuie, reci, tari, rigide ca marmura. Frumuseţea ei furioasă, parcă sporită de lupta pe care o dădea, strălucea în clipa aceea supremă de o aură supranaturală, ca pentru a lăsa tânărului ei iubit o amintire de neşters.

— Haide-haide, nefericito, reluă bătrânul. Trebuie să recurg la mijloace extreme şi să fac în aşa fel încât neantul fiinţei tale să fie palpabil şi vizibil pentru copilul acesta fascinat. Şi atunci rosti, cu glas de poruncă, o formulă magică, iar aburii de purpură din obrajii Arriei, iscaţi de vinul negru din vasul pentru smirnă, dispărură pe dată.

În clipa aceea, clopotul îndepărtat al vreunuia dintre satele de pe malul mării sau dintre cătunele pierdute în cutele muntelui dădu glas de bună-vestire.

La sunetul acesta, un suspin de agonie ieşi din pieptul îndurerat al tinerei femei. Octavien simţi desfăcându-se braţele care îl înlănţuiseră; mătăsurile care o acopereau se adunară, ca şi cum contururile care le susţineau s-ar fi prăbuşit, iar nefericitul hoinar prin noapte nu mai văzu alături de el, pe patul ospăţului, decât un pumn de cenuşă, cu câteva oase calcinate, printre care străluceau brăţări şi giuvaieruri de aur, precum şi câteva rămăşiţe informe, aşa cum fuseseră probabil descoperite când fusese curăţată casa lui Arrius Diomedes.

Octavien scoase un ţipăt cumplit şi îşi pierdu cunoştinţa.

Bătrânul dispăruse. Soarele răsărea, iar sala ornamentată nu mai era decât o grămadă de dărâmături împrăştiate.

După un somn de plumb – libaţiile din ajun îşi spuseseră cuvântul – Max şi Fabio se deşteptară tresărind, şi prima lor grijă fu să-şi cheme prietenul, a cărui cameră se învecina cu a lor, prin strigăte burleşti asupra cărora se convine uneori între tovarăşii de călătorie. Octavien nu răspunse şi pe bună dreptate. Neprimind răspuns, Fabio şi Max intrară în camera lui şi văzură că patul nu fusese desfăcut.

— O fi adormit pe vreun scaun, zise Fabio, n-o mai fi avut putere să meargă până la pat; nu prea ţine la băutură, dragul de el, şi o fi ieşit cu noaptea în cap să-şi alunge aburii vinului în răcoarea dimineţii.

— Totuşi n-a băut, adăugă Max, chibzuind. Mi se pare destul de ciudat. Să mergem în căutarea lui.

Cei doi prieteni, ajutaţi de ghid, bătură toate străzile, răspântiile, pieţele şi străduţele Pompeiului, intrară în toate casele ciudate în care presupuseseră că s-ar putea găsi Octavien, preocupat să copieze vreo pictură sau să-şi noteze vreo inscripţie şi în cele din urmă îl găsiră fără cunoştinţă pe mozaicul dezbinat al unei cămăruţe pe jumătate năruite. Îl făcură anevoie să-şi revină în simţiri, iar când îşi recăpătă cunoştinţa, nu dădu altă explicaţie decât aceea că avusese fantezia să vadă Pompeiul sub clar de lună, că fusese lovit de o sincopă care, fără îndoială, avea să rămână fără urmări.

Micul grup se întoarse la Neapole cu trenul, aşa cum venise; iar seara, în loja lor, la San Carlo, Max şi Fabio priveau, ajutaţi mult de binocluri, cum ţopăiau într-un balet, roind în jurul Amaliei Ferraris – pe atunci dansatoare cu mare faimă – nimfe îmbrăcate, pe sub fustele de voal, cu nişte groaznici pantalonaşi verzi, care le făceau să semene cu broaşte lovite de streche. Palid, cu ochii tulburi, abătut, Octavien nu părea să înţeleagă ce se petrece pe scenă, într-atât îi venea de greu să reintre în viaţa reală, după minunatele întâmplări din timpul nopţii.

După vizitarea Pompeiului, Octavien căzu pradă unei melancolii mohorâte, pe care buna dispoziţie şi glumele prietenilor săi nu făceau decât să i-o agraveze. Chipul Arriei Marcella îl urmărea mereu, iar tristul deznodământ al aventurii sale fantastice nu-i distrugea farmecul.

Nemaiputând răbda, se întoarse în taină la Pompei şi se plimbă, ca prima oară, printre ruine, sub clar de lună, cu inima bătându-i de o speranţă nebunească, dar halucinaţia nu se repetă. Nu văzu decât şopârle fugind pe sub pietre; nu auzi decât piuituri ale păsărilor de noapte speriate; nu-l mai întâlni pe prietenul său Rufus Holconius; Tyche nu mai veni să-şi aşeze mâna delicată pe braţul lui; Arria Marcella rămase, cu îndărătnicie, un colb.

În disperare de cauză, Octavien s-a căsătorit de curând cu o englezoaică tânără şi fermecătoare, care îl iubeşte la nebunie. El se poartă desăvârşit cu soţia; totuşi Ellen simte, cu instinctul acela al inimii, pe care nimic nu-l poate înşela, că bărbatul este îndrăgostit de altcineva; dar de cine? Nici după cea mai aprigă iscodire nu a putut afla; Octavien nu întreţinea nicio dansatoare, în societate nu se adresa femeilor decât cu galanterii banale, ba chiar a răspuns cu răceală văditelor avansuri ale unei prinţese ruse, vestită pentru frumuseţea şi cochetăria ei. Un sertar secret, deschis în absenţa soţului, nu a oferit bănuielilor lui Ellen nicio dovadă de infidelitate. Cum să-i poată trece prin minte să fie geloasă pe Marcella, fiica lui Arrius Diomedes, cel eliberat din sclavie de Tiberiu?

Domnului Ernest Feydeau

Vă dedic această carte care, de drept, vi se cuvine; punându-mi la dispoziţie erudiţia şi biblioteca dumneavoastră, m-aţi făcut să cred că aş fi savant şi că aş cunoaşte îndestul de bine Egiptul pentru a-l descrie; pe urma paşilor dumneavoastră m-am plimbat prin temple, prin palate, prin hipogee, în cetatea vie şi în cea moartă; aţi dat la o parte, în faţa mea, vălul misterioasei Isis şi aţi reînviat o gigantică civilizaţie dispărută. Povestea vă aparţine, romanul este al meu; nu am avut decât a lega prin stil, precum cimentul leagă mozaicul, pietrele preţioase pe care mi le-aţi dăruit.

Th.G.

Prolog

— Presimt că în valea Biban-el-Moluk vom găsi un mormânt încă nepângărit, îi spunea unui englez distins un alt personaj mult mai modest, ştergându-şi, cu o batistă mare, în carouri albastre, fruntea pleşuvită şi îmbrobonată de sudoare, ca şi cum ar fi fost plămădită dintr-un lut poros şi plin cu apă ca o amforă de Teba.

— Să te audă Osiris, îi răspunse doctorului german tânărul lord; iată o invocaţie pe care ne-o putem îngădui în faţa străvechii *Diospolis magna*. Dar de câte ori n-am fost dezamăgiţi – căutătorii de comori ne-au luat-o mereu înainte...

— Un mormânt pe care să nu-l fi scotocit nici regii păstori, nici perşii lui Cambyse, nici grecii sau romanii, sau arabii, un mormânt care să ne ofere intacte bogăţiile toate şi încă nedezvăluita sa taină, continuă savantul asudat şi stăpânit de un entuziasm care făcea să-i sclipească ochii pe după sticlele ochelarilor albaştri.

— Şi despre care vei publica pe urmă o dizertaţie dintre cele mai erudite, menită să te aşeze în câmpul ştiinţei alături de un Champollion, de un Rosellini, de un Wilkinson, Lepsius sau Belzoni, observă tânărul lord.

— O să v-o dedic, milord, o să v-o dedic; fără dumneavoastră, care aţi fost faţă de mine de-o dărnicie regească, nu mi-aş fi putut corobora sistemul cu vederea monumentelor şi aş fi murit în orăşelul meu din Germania, fără să fi contemplat minunile acestui pământ antic, răspunse emoţionat savantul.

Discuţia avea loc nu departe de Nil, la intrarea în valea Biban-el-Moluk, între lordul Evandale, urcat pe un cal arab, şi doctorul Rumphius, cocoţat cu modestie pe un măgar, a cărui crupă slabă tot altoia un felah cu bâta. Luntrea care îi adusese pe cei doi călători şi care pe tot timpul şederii lor

avea să le slujească şi de locuinţă, fusese legată de celălalt ţărm al fluviului, în faţa satului Luxor; avea vâslele pregătite, velele mari triunghiulare făcute sul şi prinse de vergi. După ce consacraseră câteva zile vizitării şi studierii uluitoarelor ruine ale Tebei, gigantice rămăşiţe ale unei lumi imense, traversaseră fluviul cu un *sandal* – ambarcaţie uşoară, specifică locului – pentru a se îndrepta spre un lanţ muntos arid, care adăpostea la sânul său, în străfundurile unor misterioase hipogee, pe stăpânii de demult ai palatelor de pe celălalt mal. Câţiva dintre membrii echipajului îi însoţeau pe lordul Evandale şi pe doctorul Rumphius, ţinându-se la oarecare distanţă, în timp ce restul, culcaţi pe punte, la umbra cabinei, îşi fumau în tihnă pipa, luând seama la ambarcaţie.

Lordul Evandale era unul dintre acei tineri englezi fără cusur, dăruit civilizaţiei de către înalta societate britanică; ducea pretutindeni cu el siguranţa de sine dispreţuitoare pe care ţi-o dau o mare avere moştenită, un nume istoric înscris în cartea *Parage and Baronetage,* cea de-a doua biblie a Angliei, şi o frumuseţe despre care nu s-ar fi putut spune decât că este mult prea desăvârşită pentru un bărbat. Într-adevăr, capul cu linii pure, dar reci, părea o copie din ceară după capul lui Meleagru[46] sau după al lui Antinous[47]. Trandafiriul buzelor şi cel din obraji s-ar fi zis că se datorează carminului şi fardului; părul de un blond închis era ondulat de la natură cu perfecţiunea pe care doar un coafor foarte priceput sau un valet dibaci i-ar fi putut-o imprima. Totuşi, privirea hotărâtă a ochilor săi de un albastru-oţeliu şi uşorul *sneer*[48] care-i scotea în afară buza inferioară corectau ceea ce ansamblul acesta ar fi avut prea feminin.

Ca membru al Clubului Iahturilor, tânărul lord îşi îngăduia din când în când capriciul câte unei excursii cu nava sa uşoară denumită *Puck,* construită din lemn de tec, amenajată ca un budoar şi condusă de un echipaj nu prea numeros, dar alcătuit din marinari unul şi unul. În urmă cu un an vizitase Islanda. De data aceasta voia să vadă Egiptul; iahtul său îl aştepta în rada portului Alexandria. Luase cu el un savant, un medic, un naturalist, un desenator şi un fotograf, pentru ca plimbarea să fie cu rost; el însuşi era un om foarte cult, iar succesele repurtate în societate nu-l făcuseră să uite victoriile dobândite la universitatea din Cambridge. Era îmbrăcat cu acea corectitudine şi meticuloasă grijă caracteristică englezilor, care străbat nisipurile deşertului în aceeaşi ţinută ca pentru o plimbare pe digul de la

---

[46] Erou grec.

[47] Tânăr grec de o mare frumuseţe, care s-a înecat în Nil şi pe care împăratul Hadrian l-a trecut în rândul zeilor.

[48] Mişcare de dispreţ şi superioritate a gurii (engl.).

Ramsgate sau pe încăpătoarele trotuare ale West-End-ului. O haină lungă, o vestă şi un pantalon de doc alb, sortit să repercuteze razele solare, îi alcătuiau costumul, completat de o cravată albastră îngustă, cu picăţele albe, şi o pălărie din pai de Panama de o fineţe extremă, garnisită cu un văl subţire.

Rumphius, egiptologul, îşi păstra până şi în clima aceea dogoritoare tradiţionala vestimentaţie a savantului – veston negru cu pulpane moi, guler răsucit, nasturi vechi, dintre care unii scăpaseră de sub învelitoarea lor de mătase. Pantalonul negru lucea pe alocuri, lăsând să se vadă urzeala; un observator atent ar fi putut desluşi, la genunchiul drept, pe fondul cenuşiu al stofei, haşuri regulate de o nuanţă mai închisă, care trădau năravul savantului de a-şi şterge, pe această parte a hainelor, peniţa prea încărcată de cerneală. Cravata de muselină, răsucită ca o frânghie, îi juca, largă, în jurul gâtului ca un măr al lui Adam – cum i se zice acestui cartilagiu – mult ieşit în afară. Îmbrăcat cu ştiinţifică neglijenţă, Rumphius nu era în schimb nici chipeş: câteva fire de păr roşcat, împletite cu altele cenuşii, se adunau în spatele urechilor clăpăuge şi se răzvrăteau împotriva gulerului prea înalt al hainei; craniul, întru totul pleşuvit, lucea ca un os, scoţând în relief un nas de o lungime uimitoare, spongios şi cu vârful ca un bulb, lucru care, adăugat celor două discuri albăstrii ale ochelarilor, îl făceau să semene întrucâtva cu o pasăre ibis, înfăţişare accentuată de altfel şi de umerii cocârjaţi şi cu totul potrivită – aproape providenţială – unui ins ocupat cu descifrarea inscripţiilor şi a hieroglifelor. Ai fi zis că este un zeu ibiocefal, dintre cei ce pot fi văzuţi pe câte o frescă funerară, zeu care a trecut în trupul unui savant, după cine ştie ce metamorfoză.

Lordul şi doctorul se îndreptau spre stâncile înalte şi ascuţite care îngrădesc valea cu morminte a Biban-el-Moluk-ului, necropola regească a străvechiului oraş Teba, purtând discuţia din care am extras frânturile de mai înainte când, ieşind ca un troglodit din gura neagră a unui mormânt gol – obişnuit sălaş al felahilor – un alt personaj, înveşmântat într-un chip cam teatral, îşi făcu intrarea în scenă; oprindu-se în calea drumeţilor, îi întâmpină cu acel graţios salut al orientalilor – umil, mângâios şi demn totodată.

Omul era un grec, antreprenor de săpături arheologice, negustor şi fabricant de antichităţi, vânzând şi lucruri noi, la nevoie, când nu avea din cele vechi. Dar nimic nu trăda în făptura lui pe profitorul de pe urma străinilor, vulgar şi hămesit. Purta specificul fes din fetru roşu, cu canaf lung dat pe spate, făcut din mătase albastră flocoasă; de sub dunga îngustă şi albă a unei prime calote de pichet ieşeau tâmplele rase ce arătau ca o barbă proaspăt dată jos. Pielea măslinie a feţei, sprâncenele negre, nasul coroiat,

ochii de pasăre răpitoare, mustăţile groase, bărbia parcă tăiată de o despicătură amintind o lovitură de sabie, toate acestea l-ar fi făcut să semene de-a binelea cu un hoţ de drumul mare, dacă asprimea trăsăturilor nu i-ar fi fost îndulcită de o curtenie momentană şi de surâsul servil al negustorului aflat deseori în relaţii cu publicul. Costumul îi era foarte curat: o vestă de culoarea scorţişoarei, cu găitane de mătase în acelaşi ton, cnemide sau ghetre din stofă asemănătoare, o jiletcă albă garnisită cu nasturi aidoma florilor de muşeţel, un brâu lat roşu şi nişte pantaloni uriaşi, bufanţi, numai cute.

Grecul acesta luase demult la ochi luntrea ancorată în faţa Luxor-ului. După mărimea ei şi după numărul de vâslaşi, după bogăţia celor aflate în ea, dar mai cu seamă după drapelul englez înfipt la pupa, mirosise – cu instinctu-i mercantil – pe călătorul avut, a cărui curiozitate ştiinţifică putea fi exploatată, mirosise pe unul dintre cei care nu se mulţumeau cu statuete de lut smălţuite, albastre sau verzi, cu scarabei gravaţi, cu stampe de hârtie după panouri hieroglifice şi alte obiecte mărunte ale artei egiptene.

Urmărea atent foiala călătorilor printre ruine şi, întrucât ştia că, după ce îşi vor fi satisfăcut curiozitatea, nu vor pierde prilejul să traverseze fluviul pentru a vizita hipogeele regale, îi aştepta pe terenul său, încredinţat că-i va stoarce de bani; socotea tărâmul funebru ca pe o proprietate a sa şi se purta foarte urât cu micii şacali subalterni care cutezau să scotocească prin morminte.

Înzestrat cu perspicacitatea caracteristică a grecilor, calculă la iuţeală, după înfăţişarea lordului Evandale, veniturile probabile ale senioriei sale şi hotărî să nu-l înşele, zicându-şi că mai mulţi bani va scoate spunând adevărul decât minţind. De aceea renunţă la ideea de a-l plimba pe nobilul englez prin hipogee de atâtea ori cutreierate, de a-l mai face să întreprindă cercetări în locuri în care ştia că n-ar mai găsi nimic, de vreme ce chiar el scosese din ele, de multă vreme, şi vânduse cu preţ ridicat tot ce ar fi putut prezenta interes. Argyropulos (aşa se numea grecul), tot explorând colţişoare ale văii, mai puţin sondate decât altele – întrucât până atunci căutările nu se încheiaseră cu nicio descoperire – îşi zisese că într-un anume loc, în spatele unor stânci a căror aşezare părea că s-ar datora întâmplării, exista cu siguranţă o intrare de mormânt faraonic, mascată cu deosebită grijă şi pe care marea sa experienţă în acest soi de investigaţii îl ajutase să o „simtă", după mii de abia perceptibile indicii pentru ochi mai puţin sfredelitori decât ai săi, limpezi şi pătrunzători ca ai vulturilor-bărboşi cocoţaţi pe antablamentele templelor. De doi ani, de când făcuse descoperirea, se străduise să nu-şi poarte niciodată într-acolo privirile şi paşii, din teama de a nu da astfel de ştire pângăritorilor de morminte.

— Senioria, voastră are cumva intenţia să întreprindă niscaiva cercetări? întrebă Argyropulos, exprimându-se într-un jargon cosmopolit, a cărui sintaxă ciudată şi consonanţe bizare nu vom încerca să le reproducem aici, dar pe care şi le pot lesne imagina cei ce-au străbătut Scările Levantului, recurgând la serviciile unor tălmaci poligloţi, care în cele din urmă nu mai ştiu nicio limbă. Din fericire, lordul Evandale şi preaînvăţatul său tovarăş cunoşteau toate dialectele de care se slujea Argyropulos.

— Vă pot pune la dispoziţie cam o sută de felahi destoinici, care, mânaţi de jordie şi de setea bacşişului, ar râcâi şi cu unghiile pământul, până în miezul lui. Am putea încerca, dacă senioria voastră o doreşte, să degajăm un sfinx împotmolit, să desfundăm un naos, să deschidem un mormânt...

Văzând că lordul rămăsese nepăsător în faţa îmbietoarei sale enumerări, că pe buzele savantului flutura un surâs sceptic, Argyropulos înţelese că nu avea de-a face cu oameni uşor de păcălit şi se hotărî să-i vândă englezului descoperirea pe care conta, spre a-şi rotunji mica avere şi a face rost în felul acesta de zestre pentru fiica sa.

— Ghicesc că sunteţi nişte savanţi şi nu simpli căutători, că unele curiozităţi de rând nu v-ar încânta, continuă el vorbind o engleză în care se amestecau mult mai puţine cuvinte greceşti, arabe sau italieneşti. Vă voi dezvălui un mormânt care a scăpat până acum de investigaţiile căutătorilor şi pe care nimeni altul în afară de mine nu-l ştie; este o comoară pe care am păstrat-o cu grijă pentru cineva vrednic de ea.

— Şi căruia dumneata o să i-o vinzi foarte scump, observă lordul zâmbind.

— Sinceritatea mă împiedică să vă contrazic, senioria voastră: nădăjduiesc să scot un preţ bun de pe urma descoperirii mele. În lumea asta fiecare trăieşte de pe urma măruntei sale meserii: eu dezgrop faraoni şi-i vând străinilor. Faraonul devine lucru tot mai rar, dat fiind ritmul în care merg treburile astea; nu-s de-ajuns pentru toată lumea. Articolul căutat nu se mai fabrică demult.

— Într-adevăr, interveni savantul, au trecut câteva secole de când colşiţii, paraşiţii şi tarşiţii şi-au închis prăvălia şi de când Memnoniile, paşnicele cartiere ale morţilor, s-au golit de cei vii.

Auzind asemenea vorbe, grecul îl privi pieziş pe Rumphius dar, cântărindu-l după ponoseala hainelor, socoti că omul nu prea avea mare lucru de spus la capitolul acesta, astfel că-l luă în continuare pe lord drept unic interlocutor.

— Pentru un mormânt care datează din cea mai îndepărtată antichitate, pe care nicio mână omenească nu l-a tulburat de trei mii de ani, de când preoţii au rostogolit stânci în faţa intrării sale, o mie de guinee ar fi cumva

prea mult, milord? În realitate e pe gratis, căci s-ar putea ca mormântul să ascundă cantităţi mari de aur, coliere de diamante şi perle, cercei cu rubine, sigilii din safir, idoli vechi din metal preţios, monezi de pe urma cărora s-ar trage mari foloase.

— Bandit viclean ce eşti, îl ironiză Rumphius, îţi lauzi marfa cu pricepere, dar ştii mai bine ca nimeni altul că în mormintele egiptene nu se găseşte nimic din toate astea.

Înţelegând că avea de-a face cu adversari nu glumă, grecul puse capăt palavrelor şi, întorcându-se spre Evandale, întrebă:

— Ei bine, milord, vă convine târgul?

— O mie de guinee, fie, răspunse tânărul lord, dacă mormântul, aşa cum pretinzi dumneata, n-a fost deschis niciodată. Şi... nimic, dacă o singură piatră a fost mişcată de dalta altor scotocitori.

— Şi cu condiţia să luăm tot ce se va găsi în mormânt, adăugă prudentul Rumphius.

— Primesc, spuse Argyropulos cu un aer de mare siguranţă. Senioria voastră îşi poate pregăti dinainte bancnotele şi aurul.

— Dragul meu Rumphius, i se adresă lordul Evandale acolitului său, dorinţa pe care ţi-o exprimai adineauri este, cred, pe cale de a se înfăptui; nemernicul ăsta pare sigur de ce spune.

— Deie Domnul! răspunse savantul, mutându-şi de câteva ori, în sus şi în jos, într-o mişcare dubitativă şi piromană, gulerul hainei de-a lungul gâtului; grecii ăştia sunt nişte mincinoşi neruşinaţi! *Cretae mendaces,* cum zice dictonul.

— Ăsta-i, desigur, un grec cu picioarele pe pământ, îşi dădu cu părerea lordul Evandale şi cred că de data asta a rostit adevărul.

Expertul într-ale săpăturilor mergea cu câţiva paşi înaintea lordului şi a savantului, ca un om binecrescut care cunoaşte convenienţele; călca sprinten şi sigur pe sine, asemenea omului care se simte la el acasă.

Curând ajunseră la defileul îngust ce croieşte cale spre valea Biban-el-Moluk. Nici nu s-ar fi zis că este o deschidere naturală ci, mai degrabă, o tăietură făcută de mână omenească în peretele gros al muntelui, ca şi cum geniul singurătăţii ar fi vrut să nu se poată ajunge în acest sălaş al morţii.

Peste faţa peretelui perpendicular al stâncii tăiate, ochiul desluşea anevoie urmele neclare ale unor sculpturi roase de vreme, care puteau fi luate drept asperităţi ale pietrei mimând personaje rudimentare dintr-un basorelief pe jumătate şters.

Dincolo de trecătoare valea se lărgea uşor, înfăţişând spectacolul celei mai pustiitoare tristeţi.

De o parte şi de alta se înălţau în pante povârnite mase uriaşe de stânci calcaroase, zgrunţuroase, mâncate, plesnite, pe cale să se fărâmiţeze, să se facă pulbere sub soarele nemilos. Stâncile acestea aduceau cu nişte oseminte calcinate pe un rug, grăiau prin rănile lor adânci despre plictisul eternităţii şi implorau prin miile lor de zbârcituri picătura de apă care nu cădea niciodată. Pereţii lor urcau aproape pieptiş până la mare înălţime, profilându-şi crestele zimţate, alb-cenuşii, pe un fundal de cer indigo, aproape negru, asemenea crenelelor sparte ale unei gigantice fortăreţe căzute în paragină.

Razele soarelui încingeau peste măsură una din laturile văii funebre, cealaltă rămânând scăldată în tenta vie şi albastră a ţărilor toride, care pare neverosimilă pentru ţările de miazănoapte când pictorii se apucă să le înfăţişeze şi care se conturează la fel de limpede ca umbrele proiectate orizontal pe un plan arhitectonic.

Valea se prelungea fie desenând coturi, fie gâtuindu-se în defileuri, după cum blocurile stâncoase şi gurguiele lanţului bifurcat ieşeau în afară sau scobeau peretele muntelui. O particularitate a unor asemenea clime – în care atmosfera, cu totul lipsită de umiditate, rămâne perfect transparentă – este aceea că pentru un asemenea teatru al însingurării nu există perspectivă aeriană; toate detaliile clare, precise, aride se conturau, chiar şi în ultimele planuri, cu nemiloasă uscăciune, iar depărtarea lor nu putea fi bănuită decât după micimea dimensiunii, de parcă natura crudă nu ar fi vrut să tăinuiască nicio nimicnicie, nicio amărăciune a pământului acestuia descărnat, mai mort decât morţii pe care-i adăpostea.

Peste peretele însorit se revărsa în cascade de foc o lumină orbitoare, asemenea aceleia care emană din metalele în topire. Fiecare suprafaţă stâncoasă, metamorfozată în oglindă sclipitoare, o răsfrângea şi mai fierbinte. Reverberaţiile acestea încrucişate, contopite cu razele fierbinţi care cădeau din bolta cerească şi pe care pământul le răsfrângea, răspândeau o căldură egală cu cea a unui cuptor, iar sărmanul doctor german nu mai prididea să-şi şteargă faţa cu batista în carouri albastre, udă de parcă ar fi fost muiată în apă.

Nici că s-ar fi putut găsi în toată valea aceea vreo fărâmă de pământ roditor; niciun fir de iarbă, niciun mărăcine, nicio liană, nici măcar un petec de muşchi nu tulbura tonul uniform alburiu al unui peisaj încins de arşiţă. Crăpăturile şi scobiturile din stâncile acelea nu erau destul de răcoroase pentru ca fie şi cea mai umilă dintre plantele ce cresc pe stânci să-şi prindă cumva rădăcina subţiratică şi răsfirată. Totul dădea impresia unei cenuşe rămase de pe urma unui lanţ muntos, mistuit de flăcări, în vremea catastrofelor cosmice, într-un mare incendiu planetar; şi, pentru a întregi

exactitatea comparaţiei, linii largi, negre, asemenea unor cicatrice rămase după cauterizări, zebrau coasta cretoasă a pantelor abrupte.

O linişte absolută stăpânea peste pustiirea aceea; niciun freamăt de viaţă nu o tulbura – niciun fâlfâit de aripă, niciun bâzâit de insectă, nicio mişcare lunecoasă de şopârlă ori de reptilă; până şi greierele, prieten al singurătăţilor încinse de arşiţă, nu mai dădea glas micuţei sale lăute.

O pulbere scânteietoare, cu străluciri de mică, asemănătoare gresiei pisate alcătuia solul, iar când şi când îşi rotunjeau spinarea mici ridicături, născute din sfărâmăturile de piatră smulse din adâncurile lanţului excavat de îndărătnicul târnăcop al generaţiilor dispărute şi de dalta lucrătorilor troglodiţi pregătind în umbră sălaşul pentru veşnicie al morţilor. Măruntaiele fărâmiţate ale muntelui iscaseră alţi munţi, fragilă îngrămădire de rocă îmbucătăţită, munţi care puteau părea lanţ natural.

Ici-colo se deschideau în coastele stâncii guri negre chenăruite de blocuri de piatră învălmăşite, deschizături pătrate străjuite de stâlpi încrustaţi cu hieroglife; lintourile lor erau prevăzute cu cartuşe misterioase în care se desluşeau – cuprinse într-un disc mare, galben – scarabeul sacru, soarele cu cap de berbec şi zeiţele Iris şi Nephtis, îngenuncheate ori în picioare.

Acestea erau mormintele foştilor regi ai Tebei. Dar Argyropulos nu se opri în dreptul lor, călăuzindu-şi călătorii pe un soi de drumeag – care la prima vedere semăna mai mult cu o zdrelitură pe coasta muntelui – gâtuit în câteva locuri de pietre rostogolite. Ducea spre un fel de platou îngust, de cornişă ieşită în afară în peretele vertical unde stâncile, aparent grupate la întâmplare, aveau totuşi, privite cu atenţie, o anume simetrie.

Când lordul, deprins cu toate performanţele gimnasticii şi când savantul, mult mai puţin sprinţar, izbutiră să se caţere până la el, Argyropulos arătă cu nuiaua spre o piatră uriaşă, rostind cu un aer de satisfacţie triumfală: „Aici!”

Argyropulos bătu din palme, după obiceiul oriental, şi iată că, pe dată, din fisurile stâncilor, din cutele văii, veniră alergând felahi palizi şi zdrenţăroşi, ale căror braţe de culoarea bronzului vânturau răngi, târnăcoape, ciocane, scări şi toate instrumentele trebuitoare; escaladau panta râpoasă ca o legiune de furnici negre. Cei care nu încăpeau pe platoul îngust deja ocupat de antreprenorul grec, de lordul Evandale şi de doctorul Rumphius, se prindeau cu unghiile şi cu picioarele de asperităţile rocii.

La un semn al grecului, trei dintre ei, mai vânjoşi, se apucară să vâre răngile pe sub piatra cea mai grea. Muşchii li se încordau pe braţele slabe, asemenea unor frânghii... Apoi se lăsară, cu toată greutatea trupului, pe capătul barei de fier. În sfârşit stânca se urni, se clătină câteva clipe ca un om beat şi, împinsă de strădaniile reunite ale lui Argyropulos, ale lordului

Evandale, ale lui Rumphius şi ale câtorva arabi care izbutiseră să se caţere pe platou, se rostogoli, săltând de-a lungul pantei. Alte blocuri de piatră, mai mici, fură date la o parte şi atunci se văzu cât de întemeiate fuseseră previziunile grecului, căci apăru, întreagă, intrarea unui mormânt care, era limpede, scăpase căutătorilor de comori.

Intrarea aceasta era un fel de portic săpat de-a dreptul în rocă: doi stâlpi cuplaţi îşi arătau, pe pereţii laterali, capitelurile alcătuite din capete de vacă ale căror coarne se răsuceau în forma cornului isiac[49].

Deasupra intrării joase, cu stâlpi însoţiţi de lungi panouri cu hieroglife, se desfăşura un cadru emblematic larg; în mijlocul unui disc galben se vedea – alături de un scarabeu, semn al reîntrupărilor succesive – zeul cu cap de berbec, simbol al soarelui-apune. În afara discului, Isis şi Nephtis, personificări ale începutului şi sfârşitului, cu un picior adus sub coapsă, cu celălalt ridicat la înălţimea cotului, potrivit atitudinii specific egiptene, cu braţele întinse înainte într-o expresie de tainică uimire, cu trupul înfăşurat într-o pânză strânsă cu o cingătoare ale cărei capete cădeau liber.

În spatele unui zid făcut din pietriş şi cărămizi nearse, care cedă iute sub târnăcopul lucrătorilor, descoperiră lespedea de piatră care forma poarta monumentului subteran.

Pe sigiliul de argilă care o pecetluia, doctorul german, familiarizat cu hieroglifele, citi uşor deviza *colchyt*-ului supraveghetor al lăcaşurilor funebre, care închisese pe vecie mormântul, a cărui misterioasă amplasare doar ei ar fi putut-o regăsi pe harta mormintelor păstrată la casa preoţilor.

— Încep să cred, îl spuse tânărului lord savantul aflat în culmea bucuriei, că am descoperit într-adevăr praful de puşcă şi renunţ la opinia nefavorabilă exprimată la adresa bravului nostru grec.

— Poate că ne bucurăm prea repede, îi răspunse Evandale, şi poate că vom încerca aceeaşi dezamăgire ca Belzoni, care şi-a închipuit că a intrat primul în mormântul lui Menephtha Seti, dar care, după ce a străbătut un labirint de culoare, de puţuri şi încăperi s-a pomenit în faţa unui sarcofag gol sub capacul său spart; căutătorii de comori ajunseseră la mormântul regesc printr-o sondare efectuată într-un alt punct al muntelui.

— O, nu! făcu savantul; lanţul muntos e mult prea gros aici, iar hipogeul mult prea îndepărtat de celelalte, pentru ca aceste cârtiţe ale nenorocirii să fi putut, săpând în stâncă, să-şi prelungească drumul subteran până la mormânt.

În timpul acestei discuţii, îmboldiţi de Argyropulos, lucrătorii atacau lespedea cea mare de piatră care masca deschiderea culoarului mortuar.

---

[49] Atribut al zeiţei Isis.

Curăţind lespedea de pământul din jur, pentru a putea vârî pe dedesubtul ei târnăcoapele, deoarece lordul ceruse să nu se sfarme nimic, ei scoaseră la iveală, din nisip, o mulţime de figurine, înalte de câteva degete doar, plămădite din lut smălţuit albastru sau verde, de-o lucrătură desăvârşită: drăgălaşe statuete funerare, aduse acolo drept ofrandă de către rude şi prieteni, aşa cum noi depunem, pe pragul cavourilor, flori; numai că florile noastre se veştejesc repede, în timp ce, după mai bine de trei milenii, mărturiile acestor străvechi dureri se regăsesc intacte – căci Egiptul doar lucruri eterne poate zămisli.

Când poarta de piatră fu dată la o parte, îngăduind luminii zilei să intre pentru prima oară, după treizeci şi cinci de veacuri, un val de aer fierbinte zvâcni din gura întunecoasă ca dintr-o vatră de jăratec. S-ar fi zis că plămânii încinşi ai muntelui scoteau, prin gura aceasta atâta vreme închisă, un oftat de mulţumire. Cutezând să pătrundă la intrarea în culoarul funebru, lumina dădu mare strălucire miniaturilor din jurul hieroglifelor săpate de-a lungul pereţilor în linii perpendiculare ce se încheiau într-un pervaz albastru. O figură roşiatică, un cap de uliu acoperit cu un *pschent*, susţinea un disc în care era cuprins globul înaripat şi părea să vegheze în pragul mormântului, asemenea unui portar al Eternităţii.

Câţiva felahi aprinseră torţe luând-o înaintea celor doi călători însoţiţi de Argyropulos; torţele răşinoase sfârâiau pâlpâind în aerul acela dens, înăbuşitor, adunat în atâtea mii de ani sub calcarul incandescent al muntelui, în culoarele, labirinturile şi *caecum*-urile hipogeului. Rumphius gâfâia, leoarcă de sudoare, până şi impasibilul Evandale se îmbujorase şi simţea cum i se umezesc tâmplele. Grecul, însă, pe care vânturile deşertului îl uscaseră demult, transpira tot atât de puţin cât o mumie.

Culoarul se afunda direct în miezul lanţului muntos, urmând un filon de calcar de o egalitate şi puritate desăvârşite.

La capătul culoarului, o uşă de piatră, purtând ca şi cealaltă o pecete de argilă şi străjuită de acelaşi glob cu aripi desfăcute, sta mărturie că mormântul nu fusese violat, dezvăluind totodată existenţa unui alt coridor care se adâncea şi mai tare în pântecele muntelui.

Şi întrucât căldura era tot mai mare, tânărul lord îşi scoase haina albă, iar doctorul haina neagră, pentru ca apoi să facă acelaşi lucru cu vestele şi cu cămăşile; văzându-i că suflă tot mai greu, Argyropulos şopti ceva la urechea unui felah, care dădu fuga la intrarea subteranului, de unde se întoarse cu doi bureţi mari îmbibaţi cu apă rece, pe care cei doi călători, urmând sfatul grecului, şi-i puseră pe gură, pentru a respira, prin porii umezi, aşa cum se obişnuieşte la baia rusească, dacă-i prea mult abur.

Mai întâi fu atacată uşa, care cedă curând.

Ieşi la iveală o scară, cu coborâş abrupt, croită de-a dreptul în stâncă.

Pe un fond verde, ce se încheia printr-o linie albastră, se desfăşurau – de fiecare parte a culoarului – procesiuni de figurine emblematice, în culori proaspete şi vii, de parcă artistul le-ar fi creat doar cu o zi în urmă; apăreau pentru câteva clipe la lumina torţelor şi se pierdeau apoi în beznă, ca fantomele unui vis.

Sub aceste înguste benzi de fresce, rânduri de hieroglife dispuse de sus în jos, asemenea scrierii chineze şi despărţite prin linii săpate, ofereau stăruinţei sacrul mister al enigmei lor.

De-a lungul pereţilor neacoperiţi de semne hieratice, un şacal culcat pe pântece, cu labele întinse, cu urechile ciulite şi o siluetă îngenuncheată, cu mitră pe cap, cu mâna întinsă pe un cerc, părea să facă de strajă lângă o uşă, al cărei lintou era împodobit de două cartuşe[50] îngemănate, susţinute de două femei înveşmântate cu fuste strânse şi desfăcându-şi, precum o aripă, braţul acoperit de pene.

— Ia te uită, spuse doctorul, trăgându-şi sufletul în josul scării şi văzând că adâncitura nu se mai sfârşea, o să coborâm oare până în inima pământului? Căldura tot creşte, tot creşte, încât îmi vine a crede că nu ne găsim prea departe de sălaşul damnaţilor.

— Fără îndoială că am urmat vâna calcaroasă care coboară potrivit legii ondulaţiilor geologice.

Un alt pasaj, destul de înclinat, se deschise după terminarea scărilor. Şi aici pereţii erau acoperiţi cu picturi în care se distingea, vag, o suită de scene alegorice, explicate probabil de hieroglifele de sub ele ce jucau rol de legendă. Friza aceasta se întindea pe toată lungimea pasajului, iar mai jos se vedeau figurine, care păreau căzute în adoraţie în faţa scarabeului sacru şi a şarpelui simbolic colorat în azuriu.

Ieşind din coridor, felahul care purta torţa se dădu brusc înapoi.

Drumul se întrerupea pe neaşteptate şi gura unui puţ se căsca, pătrată şi neagră, la suprafaţa solului.

— Aici e-un puţ, stăpâne, i se adresă el lui Argyropulos. Ce trebuie să facem?

Grecul ceru o torţă, pe care o scutură spre a-i mai înviora flacăra, şi o aruncă în gura întunecată a puţului, aplecându-se cu grijă deasupra lui.

Torţa căzu răsucindu-se şi şuierând peste puţin se auzi, înfundat, o bufnitură urmată de un sfârâit de scântei şi un val de fum; apoi flacăra fu din

---

[50] Cartuş: ornament sculptat sau gravat (în formă de sul desfăcut parţial) pe care se scriu inscripţii, monograme etc.

nou clară, vie, iar gura puţului străluci în umbră, asemenea ochiului roşu al unui ciclop.

— Nici că s-ar fi putut mai multă ingeniozitate, observă tânărul lord. Labirinturi ca acestea, întretăiate de gropi cu trapă pentru nepoftiţi, ar fi trebuit să domolească zelul hoţilor şi al savanţilor.

— Tot degeaba, răspunse doctorul; unii caută aurul, alţii adevărul, lucrurile cele mai de preţ din lume.

— Aduceţi frânghia cu noduri, strigă Argyropulos către arabii săi; vom explora şi sonda pereţii puţului, întrucât cred că excavaţia se mai prelungeşte.

Opt sau zece oameni se legară de un capăt al frânghiei, asigurând astfel o contragreutate, în timp ce capătul celălalt fu lăsat să se cufunde în puţ.

Cu agilitatea unei maimuţe sau a unui gimnast de profesie, Argyropulos se atârnă de capătul liber şi se lăsă să lunece cam la cincisprezece picioare, ţinându-se cu mâinile de noduri şi bătând pereţii puţului cu călcâiele.

Roca astfel cercetată emise pretutindeni un sunet mat şi plin; atunci Argyropulos coborî până în fundul puţului, unde bătu în pământ cu măciulia *kandjar*-ului său, dar roca dură nu răsuna.

Înfierbântaţi de o curiozitate mistuitoare, Evandale şi Rumphius se aplecau peste marginea puţului, cu riscul de a se prăbuşi în el cu capul în jos şi urmăreau, cu pasionat interes, experienţele grecului.

— Ţineţi bine, voi cei de sus, strigă în sfârşit grecul, sătul de inutilitatea percheziţiei sale şi înşfăcând frânghia cu amândouă mâinile, ca să urce.

Luminată pe dedesubt de torţa care continua să ardă în fundul puţului, umbra lui Argyropulos se proiecta pe plafon, unde se desena ca o siluetă de pasăre diformă.

Faţa arsă de soare a grecului exprima o dezamăgire adâncă; îşi muşca, pe sub mustăţi, buzele.

— Nu-i de zărit nici cea mai mică urmă de trecere! exclamă el şi, cu toate astea, excavaţia nu se opreşte aici.

— Numai dacă nu cumva, interveni Rumphius, egipteanul care şi-a comandat mormântul a murit undeva departe, în călătorie sau la război, ceea ce ar fi dus la abandonarea lucrărilor; asta s-a mai văzut...

— Să sperăm că tot căutând o să dăm peste vreo ieşire secretă, continuă lord Evandale; dacă nu, o să încercăm să deschidem o galerie transversală prin munte.

— Tare şireţi mai erau blestemaţii ăştia de egipteni, când era vorba să ascundă intrarea în funebrele lor vizuini! Nu mai ştiau ce să născocească, doar-doar i-or dezorienta pe bieţii oameni şi-ţi vine a crede că de pe-atunci îşi râdeau de mutra descumpănită a scotocitorilor, mormăi Argyropulos.

Înaintând pe marginea prăpastiei, grecul cercetă cu privirea-i ascuţită, de pasăre noptatecă, pereţii cămăruţei care alcătuia partea de sus a puţului. Dar nu descoperi nimic altceva în afară de obişnuitele personaje ale psihostazei: pe judecătorul Osiris, aşezat pe tron în atitudinea-l consacrată, ţinând într-o mână *pedum*-ul, iar în cealaltă biciul şi pe zeiţele Justiţiei şi Adevărului, aducând spiritul defunctului în faţa tribunalului Amenţi.

Deodată păru străfulgerat de o idee neaşteptată şi făcu stânga-mprejur; vechea lui experienţă de antreprenor de săpături arheologice îi reaminti un caz aproape asemănător; şi-apoi dorinţa de a câştiga cele o mie de guinee ale lordului făcea să-i scapere mintea. Luă într-o mână târnăcopul unui felah şi începu, dându-se îndărăt, să lovească tare în stâncă, şi la dreapta şi la stânga, cu riscul de a şterge câteva hieroglife, de a sparge ciocul vreunui uliu sau elitra vreunui scarabeu sacru.

Peretele astfel interogat răspunse în cele din urmă la întrebările ciocanului şi sună a gol.

Un strigăt de triumf ţâşni din pieptul grecului şi ochii îi scânteiară.

Savantul şi lordul bătură din palme.

— Săpaţi aici! porunci oamenilor săi Argyropulos, recăpătându-şi sângele rece.

Curând deschiseră o breşă destul de mare, astfel încât să poată trece un om. O galerie care ocolea în interiorul muntelui puţul, obstacol ce se împotrivea profanatorilor, ducea spre o încăpere pătrată al cărei tavan albastru se sprijinea pe patru stâlpi masivi, împodobiţi de miniaturi reprezentând siluete cu piele roşie şi fustă albă, strânsă, siluete care îşi arată atât de des în frescele egiptene trunchiul din faţă şi capul din profil.

Sala aceasta dădea într-alta, cu plafon puţin mai înalt şi susţinută numai de doi stâlpi. Scene variate – bari-ul mistic, boul Apis ducând mumia spre ţinuturile occidentului; judecata sufletului şi cântărirea faptelor mortului în balanţă supremă, ofrandele făcute divinităţilor lumii de apoi împodobeau stâlpii şi încăperea.

Toate scenele acestea figurative erau lucrate în basorelief inegal ca grosime şi săpate viguros în piatră, dar penelul pictorului nu desăvârşise opera dălţii. După grija şi gingăşia operei, se puteau face presupuneri privind importanţa personajului al cărui mormânt trebuia să rămână ferit de ochiul omenesc.

După câteva minute dăruite contemplării acestor incizii în piatră, desenate cu acea deplină puritate a frumosului stil egiptean din perioada clasică, observară cu toţii că încăperea nu avea ieşire, că ajunseseră într-un fel de *caecum*. Aerul se rarefia, torţele ardeau anevoie într-o atmosferă pe care, de fapt, o încingeau şi mai tare, iar fumul se învălătucea formând nori.

Grecul se trimitea singur la toţi dracii, de parcă asemenea dar nu fusese făcut şi primit demult. Asta nu rezolva însă nimic. Pereţii fură din nou sondaţi, dar fără niciun rezultat; muntele – plin, masiv, compact – nu răspundea decât printr-un sunet mat; nicio urmă de uşă, de culoar sau de vreo deschidere oarecare!

Lordul era descurajat, asta se vedea limpede, iar savantul îşi lăsase braţele slabe să-i cadă, moale, de-a lungul trupului. Argyropulos, care ducea grija celor douăzeci şi cinci de mii de franci ai săi, manifesta cea mai sălbatică disperare. Oricum, trebuiau să dea înapoi, deoarece căldura devenea înăbuşitoare.

Grupul trecu din nou în prima încăpere, unde grecul, nevrând să-şi vadă visul de aur spulberat, examină cu cea mai mare atenţie fusul stâlpilor, pentru a se încredinţa că nu ascundeau vreun artificiu, vreo trapă ce s-ar dezvălui prin deplasarea lor, căci în deznădejdea sa cam amesteca realitatea arhitecturii egiptene cu himericele construcţii din basmele arabe.

Cuprinşi în chiar masa muntelui, stâlpii din mijlocul sălii goale făceau corp comun cu ea şi ar fi fost nevoie de explozia unei mine pentru a-i urni din loc.

Orice speranţă era pierdută!

— Totuşi, interveni Rumphius, nimeni nu s-ar fi apucat să sape degeaba un labirint ca ăsta. Trebuie să mai fie pe undeva un pasaj asemănător cu cel care ocoleşte puţul. Defunctul se teme, probabil, să nu fie stânjenit de inoportuni şi vrea să fie ferecat; dar, cu stăruinţă, pătrunzi peste tot. Poate că vreo lespede ascunsă cu pricepere şi ale cărei margini nu se mai desluşesc din pricina colbului răspândit pe podea acoperă vreun loc de coborâre care duce, direct sau indirect, la sala funebră.

— Ai dreptate, dragă doctore, spuse Evandale; blestemaţii ăştia de egipteni ştiu să împreuneze pietrele ca balamalele unei trape englezeşti. Să mai căutăm.

Ideea savantului păru judicioasă grecului, care începu să se plimbe, punându-i şi pe felahi să facă acelaşi lucru, adică să lovească cu călcâiul prin toate ungherele încăperii.

În sfârşit, nu departe de stâlpul al treilea, o rezonanţă surdă îl făcu pe grec să-şi încordeze auzul exersat; se lăsă repede în genunchi, ca să examineze locul, măturând cu *burnuz*[51]-ul zdrenţuit, pe care unul dintre arabii săi i-l aruncase, colbul abia palpabil, cernut de treizeci şi cinci de veacuri în beznă şi tăcere; şi apăru o linie neagră, subţire şi clară, trasă

[51] Mantie arabă, lungă, fără mâneci şi cu glugă.

parcă cu rigla pe planul unui arhitect; urmărită cu minuţiozitate, ea desena pe sol o lespede prelungă.

— V-am spus eu! exclamă savantul entuziasmat, că subterana nu se putea termina aici!

— Mă mustră cugetul, mărturisi, cu ciudatu-i calm britanic, lord Evandale, că-l tulbur în cel din urmă somn al său acest trup necunoscut, atât de sigur că va odihni în pace până la sfârşitul veacurilor. Stăpânul lăcaşului de faţă s-ar lipsi, fireşte, de vizita noastră.

— Cu atât mai mult cu cât lipseşte persoana care să facă prezentările, răspunse doctorul; dar nu vă faceţi griji, milord, am trăit destul în vremea faraonilor pentru a vă putea introduce la ilustrul personaj, locuitor al acestui palat subteran.

Vârâră dălţile în fisura îngustă şi, după câteva presiuni, lespedea se urni, se ridică.

O scară cu trepte înalte şi abrupte, ce se afunda în beznă, se deschise în faţa picioarelor nerăbdătoare ale călătorilor, care se bulucirăă să coboare. După scări urma o galerie în pantă, înviorată de o parte şi de alta de figuri şi hieroglife; alte câteva trepte, la sfârşitul galeriei, duceau spre un coridor mai mic, un soi de vestibul pentru o sală în acelaşi stil cu prima, dar mai mare şi susţinută de şase stâlpi cuprinşi în masa muntelui. Ornamentaţia ei era mai bogată, iar motivele obişnuite ale picturilor funebre se multiplicau pe un fundal de culoare galbenă.

La dreapta şi la stânga se deschideau în rocă două cripte mici sau camere pline de figurine funerare din lut emailat, din bronz şi din lemn de sicomor.

— Iată-ne în anticamera sălii în care trebuie să se găsească sarcofagul! strigă Rumphius, care-şi ridicase ochelarii pe frunte, lăsând astfel să i se vadă ochii de un cenuşiu-deschis strălucind de bucurie.

— Până acum, spuse Evandale, grecul şi-a ţinut făgăduiala: suntem cu adevărat primii oameni vii care au pătruns aici de când în mormântul acesta, mortul – oricine ar fi el – a fost lăsat necunoscutului, eternităţii.

— O, dar trebuie să fie o persoană de vază, răspunse doctorul, vreun rege sau măcar un fiu de rege; asta o să vă spun mai târziu, după ce-i voi fi descifrat cartuşul. Dar, să pătrundem mai întâi în sala aceasta, cea mai frumoasă, cea mai importantă, denumită de egipteni *Sala aurie*.

Lordul Evandale păşea primul, precedându-l cu câţiva paşi pe savantul mai puţin sprinten sau care poate că voia să-i lase, din respect, tânărului lord plăcerea de a fi întâiul descoperitor.

În clipa în care trecu pragul, lordul se aplecă de parcă un lucru neaşteptat i-ar fi izbit privirea.

Deşi obişnuit să nu-şi dea în vileag emoţiile – căci nimic nu poate fi mai împotriva legilor dandy-smului celui mai inveterat decât de a te recunoaşte, prin uimire sau admiraţie, inferior unui anumit lucru – tânărul nobil nu-şi putu stăpâni un oh! prelung şi modulat în chipul cel mai britanic cu putinţă.

Iată ce-l făcuse pe cel mai desăvârşit gentleman din cele trei regate unite să exclame astfel.

În colbul cenuşiu şi fin care acoperea podeaua se desena foarte limpede forma unui picior omenesc – cu amprenta degetului mare, a celorlalte patru şi a călcâiului, piciorul ultimului preot sau prieten care se retrăsese, cu cincisprezece veacuri înaintea erei noastre, după ce-i adusese defunctului onorurile supreme. Colbul, la fel de etern în Egipt ca şi granitul, mulase forma acestui pas şi îl păstra de treizeci de secole şi mai bine, aşa cum mâlurile diluviene întărite păstrează urma paşilor de animale care le-au frământat.

— Vedeţi, îi spuse Evandale lui Rumphius, amprenta aceasta umană, al cărei vârf se îndreaptă spre ieşirea din mormânt... Oare în ce criptă egipteană din lanţul libian odihneşte, pietrificat de bitum, trupul căruia i-a aparţinut?

— Cine ştie, răspunse savantul; în orice caz, urma aceasta uşoară, pe care o pală de vânt ar fi putut-o şterge, a durat mai mult decât civilizaţii întregi, decât imperii, decât înseşi religiile sau decât monumentele socotite eterne; poate că ţărâna lui Alexandru cel Mare astupă cepul vreunui butoi de bere, potrivit reflecţiei lui Hamlet, în timp ce pasul acestui egiptean necunoscut dăinuie pe pragul unui mormânt!

Împinşi de curiozitatea care nu le îngăduia lungi cugetări, lordul şi doctorul pătrunseră în sală, atenţi să nu şteargă cumva miraculoasa amprentă.

Intrând în sală, impasibilul Evandale încercă o senzaţie ciudată.

I se păru, după cum spune Shakespeare că „roata vremii ieşise din făgaşul ei”: pe loc pierdu noţiunea prezentului modern. Dădu uitării şi Marea Britanie, şi numele său înscris în cartea de aur a nobilimii, şi castelele sale din Lincolnshire, şi palatele din West-End, şi Hyde-Park-ul, şi Piccadilly, şi *drawing-rooms*-urile reginei, şi Clubul Iahturilor, şi tot ce alcătuia existenţa sa engleză. O mână invizibilă întorsese clepsidra eternităţii, iar secolele, prefirate bob cu bob, asemenea orelor, în solitudine şi noapte, îşi reîncepeau perindarea. Istoria era ca şi neavenită: Moise trăia, Faraonul domnea, iar el, lordul Evandale, se simţea stânjenit că nu poartă acoperământul de cap cu bărbi în caneluri, grumăjerul cu emailuri şi fusta strânsă mult pe şolduri, singurul costum potrivit pentru a se prezenta în faţa unei mumii regeşti. Violând acest palat al Morţii, cu atâta grijă apărat de profanatori, îl năpădea

un fel de spaimă religioasă, deşi locul nu era deloc sinistru. Tentativa i se părea nelegiuită, pângăritoare şi îşi spuse: „Dacă se ridică faraonul de pe patul său şi mă loveşte cu sceptrul!" O clipă îl fulgeră gândul să lase linţoliul, pe jumătate ridicat, să cadă la loc peste cadavrul acestei antice civilizaţii moarte; dar doctorul, stăpânit de entuziasmul său ştiinţific nu făcea asemenea reflecţii şi exclamă cu glas puternic:

— Milord, milord, sarcofagul este intact!

Cuvintele acestea îl readuseră pe lordul Evandale la realitate. Printr-o proiecţie electrică a gândirii, trecu peste cei trei mii cinci sute de ani pe care îi străbătuse în reveria sa şi răspunse:

— Chiar intact, doctore dragă?

— Nemaipomenită fericire! Minunat noroc! O descoperire de nepreţuit! continuă doctorul, în revărsarea bucuriei sale de erudit.

Văzând entuziasmul doctorului, Argyropulos avu o remuşcare, singura de care putea fi în stare, de altfel, şi anume, de a nu fi cerut decât douăzeci şi cinci de mii de franci. „Am fost un naiv, îşi spuse în sinea lui; aşa ceva n-o să mi se mai întâmple; acest milord m-a furat".

Şi îşi făgădui ca pe viitor să nu se mai întâmple.

Pentru a-i bucura pe străini cu frumuseţea unei priviri de ansamblu, felahii aprinseseră toate torţele. Spectacolul era într-adevăr neobişnuit şi măreţ! Galeriile şi sălile care duceau spre încăperea cu sarcofagul aveau plafoane joase şi nu depăşeau, ca înălţime, opt-zece picioare; dar sanctuarul la care se ajungea pe aceste căi întortocheate avea cu totul alte dimensiuni. Lordul Evandale şi Rumphius rămaseră muţi de admiraţie, deşi erau familiarizaţi cu splendorile funerare ale artei egiptene.

Astfel iluminată, sala aurie scânteia şi poate că pentru întâia oară, culorile picturilor ei apărură în deplina lor frumuseţe. Tonuri de roşu, albastru, verde, alb, de o strălucire nouă, de o prospeţime virginală, de o puritate fără seamăn, se desprindeau din acest polei auriu care servea drept fond unor figuri şi hieroglife, cucerind privirea înainte de a putea fi desluşite subiectele care alcătuiau întregul lor.

La prima vedere, se crea impresia unei imense tapiserii din cea mai bogată ţesătură; bolta, înaltă de treizeci de picioare, reprezenta un soi de velarium azuriu, tivit cu palmete[52], lungi, galbene.

Pe întinsul pereţilor, globul simbolic îşi deschidea nemăsurat aripile, iar cartuşele regeşti îşi înscriau conturul. Mai departe, Isis şi Nephtis îşi scuturau braţele franjurate de pene ca nişte aripioare. *Uraeus*[53]-ii îşi umflau

---

[52] Ornamente reprezentând frunze de palmier.

[53] Uraeus – şarpele simbolic.

gâturile albastre, scarabeii încercau să-şi desfacă elitrele, zeii cu capete de animale îşi ciuleau urechile de şacal, îşi ascuţeau ciocurile de ulii, îşi încreţeau boturile de cinocefali, îşi vârau între umeri gâtul de vultur sau de şarpe, ca şi cum ar fi fost însufleţiţi. Barişi mistici treceau pe săniile lor, trase de siluete în atitudini afectate, cu gesturi ţepene, ori pluteau pe ape ondulate simetric, conduşi de vâslaşi cu torsul gol. Bocitoare îngenuncheate, cu o mână aşezată, în semn de doliu, pe părul lor albastru, se întorceau spre catafalcuri, în timp ce preoţi raşi în cap, cu câte o blană de leopard aruncată pe umeri, ardeau sub nasul morţilor divinizaţi parfumuri aflate într-o cupă mică la capătul unei spatule ce se termina cu o mână. Alte personaje ofereau geniilor funerare lotuşi înfloriţi sau îmbobociţi, plante cu bulbi, păsări, hălci de antilope sau vase cu licori. Zeiţe acefale ale justiţiei aduceau suflete în faţa unor Osirişi cu braţele prinse într-un contur strâns, ca într-o cămaşă de forţă, asistaţi de cei patruzeci şi doi de judecători ai Amenti-ului, ghemuiţi pe două şiruri şi purtând pe capetele lor, luate din toate regnurile zoologice, câte o pană de struţ aşezată în echilibru.

Toate aceste reprezentări figurative, încadrate de o linie săpată în calcar şi foarte viu colorate, aveau acea viaţă imobilă, acea mişcare încremenită, acea misterioasă intensitate a artei egiptene, stăvilită de regulile sacerdotale şi semănând cu un om care vrea să-şi facă înţeleasă taina, deşi are în gură un căluş.

În mijlocul sălii se ridica, masiv şi grandios, sarcofagul săpat într-un bloc uriaş de bazalt negru, închis cu un capac bombat, din acelaşi material. Cele patru feţe ale monolitului funebru erau acoperite de personaje şi hieroglife gravate cu aceeaşi grijă ca un inel din piatră fină, deşi egiptenii nu ştiau ce este fierul, iar bazaltul este în stare să tocească până şi oţelurile cele mai tari. Imaginaţia omului se iroseşte în a-şi închipui prin ce procedeu ştia poporul acesta minunat să scrie pe porfir şi pe granit, de parcă ar fi lucrat cu un ac pe tăbliţe de ceară.

În colţurile sarcofagului erau aşezate patru vase de alabastru oriental de cea mai pură şi elegantă linie, ale căror capace sculptate reprezentau capul de bărbat al lui Amset, de cinocefal al lui Hapi, capul de şacal al lui Sumanutf şi de uliu al lui Kebsbnif: erau vase conţinând viscerele mumiei din sarcofag. La capul mormântului, o efigie a lui Osiris, cu barba împletită, părea să vegheze somnul mortului. Două statuii de femei, colorate, se înălţau la dreapta şi la stânga mormântului, susţinând cu o mână pe cap o cutie pătrată, iar cu cealaltă, sprijinită de coaste, un vas pentru libaţii. Una era îmbrăcată cu o fustă simplă, albă, lipită de şolduri şi ţinută de bretele încrucişate; cealaltă, într-un veşmânt mai bogat, avea trupul cuprins într-un fel de cămaşă strâmtă, împestriţată cu solzi rând pe rând verzi şi roşii.

Lângă prima se vedeau trei ulcioare umplute cu apă de Nil care, evaporându-se, lăsase doar mâlul, precum şi o farfurie cu o pastă alimentară uscată.

Lângă cealaltă, erau două nave mici, asemenea modelelor de nave ce se construiesc în porturile maritime. Ele aminteau cu exactitate: una, în cele mai mici amănunte, bărcile destinate transportării trupurilor din Diospolis la Memnonia; cealaltă, corabia simbolică menită să ducă sufletul pe tărâmurile Occidentului. Nimic nu fusese dat uitării – nici catargele, nici cârma formată dintr-o vâslă lungă, nici vâslaşii, nici mumia înconjurată de bocitoare şi culcată sub naos, pe un pat cu labe de leu, nici figurile alegorice ale divinităţilor funebre îndeplinindu-şi sacrele meniri. Atât bărcile, cât şi personajele erau pictate în culori vii, iar pe ambele laturi ale provei ridicate în cioc, ca şi pupa, se deschidea ochiul mare osirian, alungit cu antimoniu; un cap de bou, sculptat, şi oseminte de-ale aceluiaşi animal, risipite pe ici, pe colo, arătau că o victimă fusese sacrificată pentru a-şi lua asupra ei necazurile care ar fi putut tulbura odihna mortului. Casete pictate şi împodobite cu hieroglife erau aşezate pe mormânt; mese din trestie susţineau încă ofrandele funebre; nimic nu fusese atins în acest palat al Morţii din ziua în care mumia, cu tot cartonajul ei şi cu cele două sicrie, se culcase pe patu-i de bazalt. Viermele mormintelor, care atât de bine ştie să-şi croiască drum până şi în raclele cele mai bine ferecate, făcuse la rându-i cale întoarsă, gonit de înţepătoarele mirosuri ale bitumului şi aromatelor.

— Să deschidem sarcofagul? întrebă Argyropulos, după ce-i lăsă pe Evandale şi pe Rumphius să admire splendorile sălii aurii.

— Desigur, răspunse tânărul lord; dar aveţi grijă să nu ştirbiţi marginile capacului, când introduceţi dalta la îmbinări, căci vreau să scot de aici mormântul, să-l dăruiesc British Museum-ului.

Trupa toată îşi întruni eforturile, pentru a deplasa monolitul; fură înfipte cu grijă colţuri de lemn, iar după câteva minute de strădanie, uriaşa piatră se urni şi lunecă pe proptelele pregătite să o primească. Sarcofagul descoperit lăsă să se vadă primul sicriu ermetic închis. Era împodobit cu picturi şi aurării reprezentând un fel de naos, cu desene simetrice, romburi, pătrăţele, frunze de palmier şi hieroglife. Făcură apoi să sară şi capacul, iar Rumphius, care sta aplecat asupra sarcofagului, scoase un strigăt de mirare, când descoperi ce anume se afla în el:

— E-o femeie! O femeie! exclamă el, dându-şi seama de sexul mumiei după lipsa bărbii osiriene şi după forma cartonajului.

Grecul era şi el uimit; vechea sa experienţă de scotocitor îl făcea să înţeleagă foarte bine cât de neaşteptată era o asemenea descoperire. Valea

Biban-el-Moluk este Saint-Denis[54] al străvechii Tebe şi nu are decât morminte de regi. Necropola regilor este situată mai departe, într-un alt defileu al muntelui. Mormintele reginelor sunt foarte simple şi alcătuite, de obicei, din două sau trei culoare şi din una sau două camere. În orient, femeile au fost întotdeauna privite ca fiind inferioare bărbatului până şi în moarte. Cele mai multe dintre aceste morminte, violate în epoci foarte îndepărtate, au servit de adăpost unor mumii diforme, îmbălsămate grosolan, dezvăluind chiar după atâta amar de vreme urme de lepră şi elefantiasis. Prin ce ciudăţenie, prin ce miracol sau substituire, ocupa acest sicriu feminin sarcofagul regesc, în mijlocul unui palat criptic, demn de cel mai ilustru şi mai puternic dintre faraoni?!

— Asta îmi tulbură toate noţiunile, toate teoriile, îi spuse lui Evandale doctorul, şi răstoarnă sistemele cele mai trainic aşezate pe riturile funebre egiptene, atât de strict respectate, totuşi, mii de ani! Avem, probabil, de-a face cu un punct obscur, cu vreun mister pierdut al istoriei. O femeie a urcat pe tronul faraonilor şi a cârmuit Egiptul. Se numea Tahoser, dacă ar fi să dăm crezare cartuşelor gravate peste semnele unor inscripţii mai vechi; a uzurpat mormântul ca şi tronul, ori poate că vreo ambiţioasă, nepăstrată în memoria istoriei, a reînnoit încercarea ei.

— Nimeni altul în afară de dumneata nu-i în stare să rezolve problema aceasta grea, spuse lordul Evandale; vom duce lada asta plină de secrete în luntrea noastră, unde vei despuia în voie documentul istoric de aici; vei dezlega, fără îndoială, enigma oferită de aceşti ulii, scarabei, siluete îngenuncheate, de aceste linii zimţate, şerpi înaripaţi, mâini cu spatule, căci le ştii citi la fel de uşor ca marele Champollion.

Dirijaţi de Argyropulos, felahii săltară uriaşa ladă pe umeri, astfel că mumia refăcu în sens invers funebra plimbare săvârşită în vremea lui Moise, într-o *bari* pictată şi aurită, precedată de un lung cortegiu, ambarcată pe *sandalul* care-i adusese pe călători. Ajunse curând la luntrea legată de ţărmul Nilului şi fu aşezată în cabina destul de asemănătoare cu naosul bărcii funerare, într-atât de puţin se schimbă formele în Egipt.

Rânduind în jurul lăzii toate obiectele găsite lângă ea, Argyropulos stătu în picioare, respectuos, la uşa cabinei, părând să aştepte ceva. Lordul Evandale înţelese şi îl puse pe valetul său să-i numere cei douăzeci şi cinci de mii de franci.

Sicriul deschis era aşezat pe bârne, în mijlocul cabinei, răspândind o strălucire la fel de vie ca şi când culorile ornamentelor sale ar fi fost

[54] Biserică din secolele XI–XIII, cripta regilor Franţei.

proaspete de o zi, încadrând mumia, mulată în cartonajul ei, cu o desăvârşire şi o bogăţie de execuţie remarcabile.

Nicicând anticul Egipt nu înfăşase cu mai multă grijă un copil de-al său pentru somnul de veci. Cu toate că acest Hermes funebru, ce se termina ca o teacă şi din care doar capul şi umerii se desluşeau, nu lăsa să se vadă nicio formă, puteai totuşi bănui, vag, sub învelişul îngroşat, un trup tânăr şi graţios. Masca aurită – cu ochi codaţi şi încercănaţi cu negru, înviorаţi de email, cu nas şi nări delicat croite, cu pomeţi rotunjiţi, cu buze pline schiţând un surâs de sfinx, cu bărbie cam scurtă dar de un contur foarte fin – închipuia cel mai pur tip de ideal egiptean şi dovedea, prin mii de amănunte caracteristice, că arta nu inventează fizionomia individuală a unui portret. O mulţime de cozi subţiri, împletite în altele mai groase şi despărţite prin şuviţe de păr lins, se revărsau de o parte şi de alta a măştii. O tulpină de lotus, pornind de la ceafă, se rotunjea pe deasupra capului şi îşi deschidea caliciul de azur pe aurul mat al frunţii, întregind, cu conul funerar, o coafură pe cât de bogată pe-atât de elegantă.

Un grumăjer lat, compus din emailuri fine, cloazonate cu liniuţe de aur, înconjura gâtul de la bază şi cobora apoi rânduri-rânduri, lăsând să se vadă, ca două cupe de aur, conturul pietros şi pur al unor sâni feciorelnici.

Pe piept, pasărea sacră cu cap de berbec, purtând între coarnele ei verzi discul roşu al soarelui occidental şi susţinută de doi şerpi având pe cap *pschent*-ul care le umfla guşile, îşi desena monstruoasa formă, bogată în sensuri simbolice. Mai jos, în spaţiile lăsate libere de zonele transversale, dungate în culori vii şi reprezentând benzile mumificării, uliul Fre, încununat cu globul cu aripi deschise, cu trupul acoperit în parte de pene simetrice, cu coada desfăşurată în evantai, ţinea în fiecare dintre ghearele sale acel *Tau* misterios, emblemă a nemuririi. Zei funerari, cu chip verde, cu bot de maimuţă şi şacal, prezentau – cu un gest hieratic înţepenit – biciul, bagheta, sceptrul; ochiul osirian îşi dilata pupila roşie încercănată cu antimoniu; viperele cereşti îşi îngroşau gâtlejurile în jurul discurilor sfinte; figuri simbolice îşi alungeau braţele acoperite cu pene ce semănau cu şipcile de jaluzea, iar cele două zeiţe închipuind începutul şi sfârşitul, având părul presărat cu o pulbere albastră, bustul gol până sub sâni, restul corpului strâns într-o fustă, îngenuncheau, după obiceiul egiptean, pe perne verzi şi roşii, garnisite cu ghinde mari.

O fâşie longitudinală acoperită cu hieroglife, pornind de la cingătoare şi prelungindu-se până la picioare, cuprindea pesemne câteva formule ale ritualului funerar sau mai degrabă numele şi calităţile defunctei, problemă pe care Rumphius îşi propuse să o rezolve mai târziu.

Prin stilul desenului, prin cutezanţa liniei şi strălucirea culorii, toate picturile dovedeau în chipul cel mai grăitor, pentru un ochi exersat, că era vorba de cea mai frumoasă perioadă a artei egiptene.

După ce lordul şi savantul contemplară îndestul acest dintâi înveliş, scoaseră cartonajul din cutie şi îl sprijiniră de un perete al cabinei.

Ciudat spectacol oferea învelişul acela funebru, cu mască aurie, stând în picioare ca un spectru material, reluându-şi o falsă postură de viaţă, după ce atâta vreme se păstrase în atitudinea orizontală a morţii, pe un pat de bazalt, în inima unui munte siluit de o nelegiuită curiozitate. Poate că sufletul defunctei, care se bizuia pe o veşnică odihnă şi care cu atâta grijă îşi ferise rămăşiţele pământeşti de orice pângărire, se tulbura, dincolo de lumi, în rotitoarele-i călătorii şi metamorfoze.

Înarmat cu un foarfece şi cu un ciocan, pentru a despica în două cartonajul mumiei, Rumphius semăna cu unul dintre acele genii funebre cu mască bestială, văzuţi în picturile mormintelor dând târcoale morţilor pentru a împlini cine ştie ce rit înspăimântător şi misterios; atent şi calm, lordul Evandale aducea, prin profilul său pur, cu divinul Osiris în aşteptarea sufletului ce avea să-i fie supus spre judecată şi, de-ar fi să mergem chiar mai departe cu asemuirea, bastonul său reamintea sceptrul aceluiaşi zeu.

Odată operaţia terminată – ea le răpise timp destul, întrucât doctorul nu voia să zdrelească părţile aurite – cutia aşezată jos se desfăcu în două, asemenea unei scoici, şi mumia apăru în toată strălucirea toaletei sale funebre, gătită cu cochetărie, ca şi cum ar fi vrut să cucerească geniile împărăţiei subterane.

În momentul deschiderii cutiei, un vag şi încântător miros de arome, de licoare de cedru, de praf de santal, de mirt şi de scorţişoară se răspândi în cabina luntrei; căci trupul nu fusese îmbâcsit şi pietrificat cu bitumul acela negru cu care erau tratate cadavrele obişnuite, şi toată arta îmbălsămătorilor, vechi locuitori ai Memnoniilor, părea să se fi ostenit peste măsură întru conservarea acestei preţioase rămăşiţe pământeşti.

O reţea de benzi înguste, dintr-o fină pânză de in, sub care se schiţau vag trăsăturile feţei, înfăşura capul; balsamurile care impregnau benzile coloraseră ţesătura într-o frumoasă nuanţă roşcată. Cu începere de la piept, o împletitură de ţevi subţiri din sticlă albastră, asemănătoare cu fireturile de jais cu care sunt brodate fustele spaniole cu multe volane îşi ţesea ochiurile adunate în punctele lor de intersecţie prin mici bobiţe aurii şi, prelungindu-se până la picioare, îi alcătuia moartei un giulgiu de perle vrednic de o regină; statuetele celor patru zei ai Amenti-ului, din aur modelat cu ciocanul, străluceau rânduite simetric la marginea de sus a plasei care, jos, se încheia cu franjuri ornamentale de cel mai bun gust. Între figurile zeilor funebri se

afla o placă de aur deasupra căreia un scarabeu din lapislazuli îşi desfăcea lungile sale aripi aurii.

Sub capul mumiei se găsea o oglindă minunată, din metal lustruit, de parcă i s-ar fi vrut da sufletului moartei putinţa de a-şi contempla imaginea frumuseţii în lunga-i noapte sepulcrală. Lângă oglindă, o casetă din lut emailat, cizelat cu migală, cuprindea un colier făcut din inele de fildeş ce alternau cu mărgele de aur, de lapislazuli şi de cornalină. Lângă trup fusese aşezat vasul mic, pătrat, din lemn de santal în care, pe timpul vieţii, moartea se spăla cu apă înmiresmată. Trei vase din alabastru, garnisite cu panglici, fixate de fundul sicriului, ca şi mumia, printr-un strat de carbonat natural de sodiu cristalizat, conţineau: primele două, balsamuri de o culoare încă vie, iar al treilea, pulbere de antimoniu şi o spatulă mică pentru colorat marginea pleoapelor şi a le prelungi colţul exterior, potrivit vechiului obicei egiptean practicat şi în zilele noastre de femeile din orient.

— Ce datină emoţionantă, spuse doctorul Rumphius, entuziasmat de atâtea comori, să îngropi cu o femeie tânără tot cochetul ei arsenal de toaletă! Pentru că, este sigur, fâşiile acestea de pânză îngălbenite de vreme şi esenţe înfăşoară o femeie tânără. În comparaţie cu egiptenii, suntem într-adevăr nişte barbari; luaţi de vârtejul unei vieţi brutale, am pierdut delicatul sens al morţii. Câtă afecţiune, câte păreri de rău, câtă iubire dezvăluie preocupările acestea minuţioase, infinitele precauţii şi îngrijiri inutile pe care nimeni nu are a le vedea vreodată, aceste dezmierdări dăruite unui trup fără viaţă, această luptă pentru a nu lăsa pradă distrugerii o formă pământeană adorată şi a o înapoia intactă sufletului în ziua reîntâlnirii de apoi!

— Poate că civilizaţia noastră pe care o socotim un apogeu, răspunse, dus pe gânduri, lordul Evandale, nu-i decât o decadenţă profundă, care nu mai are nici măcar amintirea istorică a giganticelor societăţi dispărute. Suntem, prosteşte, mândri de câteva mecanisme ingenioase, recent inventate, şi nu ne mai gândim la colosalele splendori, la măreţiile de neînfăptuit de către oricare alt popor de pe anticul pământ al faraonilor. Noi avem puterea aburului, da... Însă ea are mai puţină forţă decât gândirea care înălţa piramide, săpa cripte, cioplea muntele pentru a-l preschimba într-un sfinx sau în obeliscuri, acoperea săli cu un singur bloc de piatră pe care nici toate maşinăriile noastre nu l-ar putea urni din loc, cizela capele monolite şi se pricepea să apere împotriva neantului fragila rămăşiţă pământeană a omului – într-atât gândirea aceea avea sensul eternităţii.

— O, da... continuă Rumphius surâzând. Egiptenii erau arhitecţi de neîntrecut, artişti uimitori, învăţaţi cu cugetare profundă; preoţii din Memfis şi Teba i-ar fi lăsat în urmă chiar şi pe savanţii noştri germani, iar în ceea ce

priveşte simbolistica, făceau cât mai mulţi Creuzer la un loc; dar izbutim noi să le descifrăm criptica scriere şi să le smulgem secretul. Marele Champollion le-a descifrat alfabetul, noi vom citi curent cărţile lor de granit. Dar până una-alta, să dezbrăcăm această tânără frumuseţe, de mai bine de trei ori milenară, cu toată delicateţea posibilă.

— Sărmană lady! murmură tânărul lord; ochi profani vor trece peste formele acestea misterioase pe care poate că nici dragostea nu le-a cunoscut. Ei da, sub pretextul van al ştiinţei, suntem la fel de sălbatici ca perşii lui Cambyse. Şi de nu mi-ar fi teamă că prea vrednicul nostru doctor ar cădea în deznădejde, te-aş reînchide în întreita cutie a sicriului tău, fără să-ţi mai ridic ultimul văl!

Rumphius scoase din cartonaj mumia care nu era mai grea decât un copil şi începu să-i scoată benzile, cu îndemânarea şi gingăşia unei mame care vrea să-şi aerisească pruncul. Mai întâi scoase învelişul de pânză cusută, impregnată cu vin de palmier şi fâşiile late, care, din loc în loc, încingeau trupul. Apoi ajunse la capătul unei benzi înguste care îşi răsucea infinitele-i spirale în jurul membrelor tinerei egiptene; strânse ghem fâşia, cum ar fi făcut-o cea mai pricepută dintre îmbălsămătoarele oraşului funebru, urmărindu-i meandrele şi circumvoluţiile. Pe măsură ce treaba înainta, mumia, descătuşată din îngropări precum o statuie desprinsă de meşter dintr-un bloc de marmură, apărea mai zveltă şi mai pură. După ce banda aceasta subţire fu desfăşurată în întregime, apăru alta, mai îngustă, menită să strângă şi mai tare formele. Era dintr-o pânză atât de fină, dintr-o ţesătură atât de desăvârşită, încât ar fi putut sta alături de batistul şi muselina din zilele noastre. Ea urma întocmai contururile, încătuşând degetele de la mâini şi picioare, mulând ca o mască trăsăturile feţei, şi aşa aproape vizibile prin ţesătura ei fină. Balsamurile în care fusese muiată o îmbâcsiseră întrucâtva şi desprinzându-se sub degetele lui Rumphius, făcea un anume zgomot, uşor şi sec ca o hârtie pe care o mototoleşti sau o rupi.

Mai rămăsese de scos un singur rând şi, oricât de familiarizat ar fi fost doctorul cu asemenea operaţii, se opri o clipă din treabă, fie din respect pentru pudoarea morţii, fie din acel sentiment care îl împiedică pe om să desfacă o scrisoare, să deschidă o uşă, să dea la o parte vălul ce ascunde taina pe care este nerăbdător să o afle; puse pauza pe seama oboselii, şi într-adevăr, sudoarea îi şiroia pe frunte fără să se mai gândească să o şteargă cu batista sa în carouri albastre. Dar nu oboseala era de vină. Între timp moarta se zărea pe sub pânză fină, ca sub un voal; prin ţesătură străluceau, slab, câteva aurării.

După ce fu înlăturat şi ultimul obstacol, tânăra femeie apăru în casta nuditate a formelor ei frumoase, păstrând, în pofida atâtor veacuri scurse,

toată rotunjimea contururilor, toată graţia liniilor ei pure. Atitudinea ei, mai puţin frecventă la mumii, era cea a lui Venus de Medicis, ca şi cum îmbălsămătorii ar fi vrut să scutească trupul acesta fermecător de atitudinea tristă a morţii, de neîndurătoarea rigiditate cadaverică. O mână acoperea pe jumătate sânii feciorelnici, cealaltă ascundea frumuseţi misterioase, de parcă pudoarea moartei n-ar fi fost îndeajuns de asigurată de bezna proteguitoare a mormântului.

În faţa acestei minunăţii un strigăt de admiraţie ţâşni în acelaşi timp din pieptul lui Rumphius şi al lui Evandale.

Nicicând vreo statuie greacă sau romană nu a oferit văzului contur mai elegant. Caracterele idealului egiptean confereau chiar şi acestui trup frumos, atât de miraculos conservat, o înfăţişare zveltă şi diafană care lipseşte marmurelor antice. Mâinile prelungi şi subţiri, linia distinsă a picioarelor mici, ale căror degete se terminau cu unghii strălucitoare ca agata, fineţea taliei, cupa sânului, mic şi ridicat ca vârful unui *tatbebs* sub foaia de aur care-l acoperea, conturul nepronunţat al şoldului, rotunjimea coapsei, gamba oarecum prelungă, cu genunchii delicat modelaţi – toate aminteau graţia suplă a muzicantelor şi a dansatoarelor reprezentate pe frescele închipuind ospeţe funebre în hipogeele din Teba. Avea forma aceea de o graţie copilărească încă, dar înzestrată deja cu toate farmecele şi perfecţiunile femeii, pe care cu atât de caldă naivitate o exprimă arta egipteană, fie că este vorba de picturi făcute în grabă pe zidurile mormintelor, fie că o sapă cu răbdare în bazaltul îndărătnic.

De obicei, mumiile impregnate cu bitum şi carbonat natural de sodiu cristalizat seamănă cu nişte simulacre negre tăiate în abanos; nu se descompun, dar le lipseşte aparenţa vieţii. Cadavrele nu s-au prefăcut în ţărâna din care s-au întrupat dar s-au pietrificat într-o formă hidoasă, pe care o priveşti cu silă şi cutremurare. În cazul acesta, însă, pregătit cu grijă prin procedee mai sigure, mai costisitoare şi cerând un timp mai îndelungat, trupul păstrase elasticitatea cărnii, granulaţia epidermei şi aproape culoarea naturală; pielea de un brun-deschis avea nuanţa aurie a unui lucru de artă nou, din bronz florentin; iar tonul chihlimbariu pe care îl admirăm în picturile lui Giorgione sau Tizian, afumate cu firnis, nu se deosebea probabil prea mult de tenul tinerei egiptene de pe când era în viaţă. După înfăţişarea capului, părea mai degrabă că doarme decât că-i fără viaţă; pleoapele, tivite încă de franjurile genelor lungi, făceau să strălucească între liniile de antimoniu ochi de email poleiţi de umedele licări ale vieţii; s-ar fi zis că aveau să se desprindă, ca într-un vis uşor, din somnul lor de treizeci de veacuri. Nasul, subţire şi fin, îşi păstra, pură, linia; nicio adâncitură nu deforma obrajii rotunjiţi ca pântecele unei vaze; gura, slab colorată cu roşu,

îşi păstrase striaţiile abia perceptibile, iar pe buzele voluptuos modelate plutea un surâs melancolic şi misterios, plin de blândeţe, de mâhnire şi de farmec: era surâsul dulce şi resemnat, atât de încântător şi la mutrişoarele adorabilelor capete de pe vasele funerare egiptene din muzeul Luvru.

În jurul frunţii netede şi joase, cum o cer legile frumuseţii antice, se aduna părul negru ca smoala, împărţit şi împletit într-o mulţime de codiţe care se revărsau pe fiecare umăr. Numeroase ace de aur, înfipte între aceste codiţe, asemenea unor flori într-o coafură de bal înstelau cu puncte strălucitoare masa de păr noptatec pe care nici nu-ţi venea să-l crezi natural, într-atât era de bogat. Doi cercei mari, rotunjiţi în formă de disc, ca nişte mici scuturi, îşi jucau lumina galbenă lângă obrajii arămii. Un colier minunat, alcătuit din trei rânduri de divinităţi, amulete de aur şi din pietre scumpe înconjura gâtul cochetei mumii, iar mai jos, pe piept, coborau alte două coliere ale căror perle şi rozete de aur, lapislazuli şi cornalină formau alternanţe simetrice de cel mai ales gust. O centură, având aproape acelaşi desen, îi strângea mijlocul zvelt, cu un cerc de aur şi pietre colorate.

O brăţară dublă, din mărgele de aur şi cornalină îi prindea încheietura mâinii stângi, iar la arătătorul aceleiaşi mâini scânteia un cărăbuş micuţ din emailuri cloazonate cu aur, formând o montură de inel susţinută de un fir de aur fin împletit. Ciudată senzaţie! Să te găseşti în faţa unei făpturi omeneşti care a trăit în epoci în care Istoria abia se schiţa, adunând basmele tradiţiei, să te găseşti în faţa unei frumuseţi contemporane cu Moise, păstrându-şi încă delicatele forme ale tinereţii; să atingi mâna aceea mică îmbibată de miresme, sărutată poate cândva de-un Faraon; să-ţi treci uşor palma peste părul mai trainic decât imperiile, mai durabil decât monumentele de granit!

În faţa frumoasei moarte, tânărul lord încercă dorinţa retrospectivă pe care o inspiră adesea o sculptură sau un tablou reprezentând o femeie din alte vremi, vestită pentru farmecul ei; i se păru că ar fi iubit, dacă ar fi trăit cu trei mii cinci sute de ani în urmă, frumuseţea aceasta pe care neantul nu o voise distruge, şi gândul său de simpatie ajunse poate la sufletul neliniştit ce rătăcea în jurul trupului profanat.

Mult mai puţin poetic decât tânărul lord, învăţatul Rumphius trecuse la inventarierea giuvaierurilor, fără să le scoată de la locul lor, căci Evandale dorea să nu i se ia mumiei această slabă şi ultimă consolare; să-i iei unei femei, fie şi moarte, bijuteriile, înseamnă să o ucizi pentru a doua oară! Dar iată că deodată un sul de papirus, ascuns între coastele şi braţul mumiei reţinu atenţia doctorului.

— Ah! spuse el, este probabil ritualul funerar care se punea în ultimul sicriu, scris cu mai multă sau mai puţină grijă, după cât de bogat şi de important era personajul.

Şi începu să desfăşoare, cu mare atenţie, fragilul sul de hârtie. De cum apărură primele rânduri, Rumphius se arătă surprins: nu recunoştea figurile şi semnele obişnuite ale ritualului. Căută zadarnic, la locul consacrat, vinietele reprezentând funeraliile şi convoiul funebru care trebuiau să slujească de frontispiciu papirusului; nu găsi nici pomelnicul celor o sută de nume ale lui Osiris, nici înscrisul de liberă trecere al sufletului, nici ruga către Amenti. Desene de un fel deosebit anunţau cu totul alte scene, legate de viaţa omenească şi nu de călătoria umbrei pe celălalt tărâm. Unele capitole sau alineate păreau însemnate prin litere scrise cu roşu, pentru a se deosebi de restul textului scris cu negru şi pentru a atrage atenţia cititorului asupra unor pasaje interesante. O inscripţie aşezată în frunte părea să conţină titlul lucrării şi numele grămăticului care scrisese sau copiase textul; cel puţin asta părea să fi putut descifra, la prima vedere, stăruitoarea intuiţie a doctorului.

— Hotărât lucru, milord, l-am tras pe sfoară pe domnul Argyropulos, îi spuse Rumphius lui Evandale, atrăgându-i atenţia asupra diferenţelor privind papirusul şi obişnuitele ritualuri. Este pentru prima oară când se găseşte un manuscris egiptean conţinând altceva decât formule hieratice! O, dar îl voi descifra, chiar de-ar fi să-mi pierd vederea, chiar dacă barba-mi netăiată o să dea de trei ori ocol biroului meu! Da, o să-ţi smulg eu taina, misteriosule Egipt! Da, îţi voi cunoaşte povestea, frumoasă moartă, căci papirusul acesta pe care braţul tău fermecător l-a ţinut lipit de inimă o cuprinde fără îndoială! Şi mă voi acoperi de glorie, şi îl voi egala pe Champollion, şi îl voi face pe Lepsius să moară de ciudă.

Doctorul şi lordul se înapoiară în Europa; mumia, înfăşurată la loc în toate benzile ei şi aşezată în cele trei sicrie, îşi are locul în parcul lordului Evandale, la Lincolnshire, în sarcofagul din bazalt pe care cu mare cheltuială l-a adus din Biban-el-Moluk şi pe care nu l-a mai dat la British Museum. Uneori, lordul se sprijină de sarcofag, pare să se cufunde într-o adâncă visare şi suspină.

După trei ani de studii îndârjite, Rumphius a izbutit să descifreze misteriosul papirus, în afară de câteva locuri vătămate sau cuprinzând semne necunoscute. Ceea ce veţi citi sub titlul *Romanul unei mumii* este traducerea sa latinească transpusă în franceză.

Sfârşitul prologului

I

Oraşul Oph (denumire egipteană dată în antichitate Tebei cea cu o sută de porţi sau Diospolis Magna) părea adormit sub lăcomia razelor unui soare

de plumb. Era ceasul prânzului; o lumină albă curgea din cerul palid peste pământul mistuit de arşiţă. Diamantin de atâtea reverberaţii, solul strălucea ca un metal lustruit, iar umbra nu mai desena la temelia clădirilor decât o îngustă dungă albăstrie, ca linia de cerneală trasă de un arhitect pe un papirus când îşi desenează planul; casele cu zidurile uşor înclinate în taluz, ardeau precum cărămizile în cuptor; uşile erau zăvorâte iar la ferestrele acoperite cu storuri din trestie împletită nu apărea niciun chip de om.

La capătul străzilor pustii şi deasupra teraselor se decupau în văzduhul de o puritate incandescentă vârfurile obeliscurilor, creştetul stâlpilor, antablamentul palatelor şi al templelor ale căror capiteluri, având chip omenesc ori forma florii de lotus, se vedeau pe jumătate, frângând liniile orizontale ale acoperişurilor şi înălţându-se, ca şi colţii de stâncă din mare, deasupra noianului de clădiri particulare.

Din loc în loc, deasupra zidului vreunei grădini, câte un palmier îşi iţea trunchiul solzos ce se termina printr-un evantai de frunze din care niciuna nu se clătina, pentru că nicio adiere nu tulbura văzduhul; salcâmi, mimoze şi smochini îşi revărsau cascadele de frunze pătând cu o îngustă umbră albastră lumina sclipitoare ce acoperea pământul; tuşele acestea de culoare verde însufleţeau şi aduceau prospeţime în solemna ariditate a tabloului care, fără ele, ar fi avut înfăţişarea unui oraş mort.

Doar câţiva sclavi din neamul Nahasi, cu pielea neagră, cu chip de maimuţă, cu alură sălbatică, singurii care înfruntau dogorea zilei, duceau stăpânilor apă scoasă din Nil pe care o transportau cu cobiliţa, în ulcioare. Deşi nu aveau drept veşmânt decât nişte chiloţi dungaţi, strânşi pe coapse, trunchiurile lor lucitoare şi netezi ca bazaltul şiroiau de sudoare; grăbeau pasul ca să nu-şi ardă tălpile îngroşate pe lespezile fierbinţi ca pardoseala unei etuve. Mateloţii dormeau în cabina luntrilor trase la cheul din cărămidă al fluviului, siguri că nimeni n-o să-i deştepte pentru a trece pe celălalt mal în cartierul Memnoniilor. În tării se roteau vulturi-bărboşi, al căror ţipăt ascuţit se auzea clar în liniştea atotstăpânitoare; într-un alt moment al zilei ţipătul acesta s-ar fi pierdut în rumoarea cetăţii. Pe cornişele monumentelor, două-trei păsări ibis, cu un picior adus sub pântece, cu ciocul vârât în penele guşii păreau că meditează profund; siluetele lor firave se desenau pe albastrul calcinat şi tot mai albicios care le servea de fundal.

Cu toate acestea, nu totul dormea în Teba; dinlăuntrul unui palat mare, al cărui antablament ornat cu palmete îşi proiecta lunga sa linie dreaptă pe cerul învăpăiat, răzbătea murmurul nedesluşit al unei muzici; adierile acestea de armonie se răspândeau când şi când prin tremurul diafan al văzduhului în care ochiul ar fi putut aproape urmări sonorele ondulaţii.

Înăbuşită de grosimea zidurilor, ca de o surdină, muzica aceea avea o dulceaţă bizară: era un cânt de voluptate tristă, de o lâncezeală istovită, exprimând sfârşeala trupului şi descurajarea în iubire; se mai putea simţi în ea plictisul luminos al veşnicului azur, copleşirea de nedefinit aflată în ţările calde.

Păşind de-a lungul acestui zid, sclavul, dând uitării biciul stăpânului, îşi contenea umbletul şi se oprea ca să aspire, cu urechea încordată, cântul acesta impregnat de toate nostalgiile secrete ale sufletului, un cânt care îi purta gândurile spre patria pierdută, spre iubirile ucise, spre piedicile de neînfrânt ale destinului.

De unde venea suspinul acesta abia auzit în liniştea oraşului? Ce suflet tulburat sta de veghe, în timp ce totul, în jur, dormea?

Îndreptată către o piaţă destul de vastă, faţada palatului avea acea rectitudine a liniilor şi acel echilibru monumental specific tipului de arhitectură egipteană civilă şi religioasă. Locuinţa aceasta nu putea aparţine decât unei familii princiare sau sacerdotale; se vedea după calitatea materialelor, după grija cu care fusese construită, după bogăţia ornamentelor.

În centrul faţadei se înălţa un pavilion mare, mărginit de două aripi şi având un acoperiş de forma unui triunghi retezat. Un ciubuc lat, adânc scobit şi de un profil mult reliefat, încheia zidul în care nu se vedea altă deschidere în afara unei porţi, care nu era aşezată simetric la mijloc, ci la colţul pavilionului, probabil pentru a lăsa treptelor scării interioare libertate de desfăşurare. O cornişă, în acelaşi stil cu antablamentul, încununa această unică poartă.

Pavilionul ieşea în afară cu un perete de care erau prinse, ca nişte balcoane, două etaje de galerie, un soi de porticuri deschise, alcătuite din coloane de o fantezie arhitecturală ciudată; baza acestor coloane o închipuiau uriaşi boboci de lotus ale căror capsule, despicându-se în lobi dantelaţi, lăsau să ţâşnească, asemenea unui pistil gigantic, jos îngroşat, sus mai subţire, axul gâtuit sub capitel de un colier de ciubuce şi încheindu-se în floare deschisă.

Între spaţiile largi dintre coloane se puteau vedea ferestre mici cu două canaturi şi geamuri colorate. Deasupra domnea un acoperiş în terasă, pardosit cu pietre foarte mari.

În galeriile exterioare, vase mari de lut, frecate pe dinăuntru cu migdale amare, astupate cu tampoane de frunziş şi aşezate pe un trepied de lemn, răcoreau apa Nilului la curenţii de aer. Pe gheridoane se vedeau fructe aşezate în piramidă, buchete mari de flori şi cupe de diferite forme, căci

egiptenilor le place să mănânce în aer liber, să ia masa – ca să zicem aşa – la drumul mare.

De fiecare parte a acestui avancorp se desfăşurau clădiri care nu aveau decât parter, formate dintr-un rând de coloane angajate, până la jumătate înălţime, într-un zid divizat în panouri, astfel încât să se creeze în jurul casei un fel de loc de plimbare, adăpostit de soare şi priviri. Toată arhitectura aceasta, înviorată de picturi ornamentale (căci capitelurile, frescele, cornişele, panourile erau colorate) produceau un efect plăcut, încântător.

Intrând pe poartă pătrundeai într-o curte vastă înconjurată de un portic cvadrilateral, susţinut de stâlpi având drept capiteluri patru capete de femeie cu urechi de vacă, cu ochi migdalaţi, cu nas puţin cârn, cu surâs deschis; pe cap aveau un fel de perniţă dungată; ele susţineau câte un cub de gresie dură.

Sub galeria aceasta se deschideau uşile apartamentelor, în care nu pătrundea decât o lumină atenuată de umbra galeriei.

În mijlocul curţii scânteia sub soare un bazin tivit de o bordură din granit de Siena pe care se aşterneau frunze mari tăiate în forma inimii de lotus, ale cărui flori roz sau albastre se închideau pe jumătate, pălite de arşiţă, cu toate că se scăldau în apă.

În straturile care încadrau bazinul se aflau plantate flori dispuse în evantai pe mici ridicături de pământ, iar pe cărările înguste trasate între tufe se plimbau, prevăzătoare, două berze de-ale casei, clămpănind când şi când din ciocurile lungi, sau fâlfâindu-şi aripile de parcă ar fi vrut să-şi ia zborul.

În colţurile curţii patru arbori mari îşi răsuceau trunchiurile, desenându-şi masa frunzişului de un verde metalic.

În fund, un fel de portal întrerupea porticul, iar deschiderea astfel croită chenăruia văzduhul albastru, lăsând să se vadă, la capătul unei lungi bolţi de viţă, un chioşc de vară de o construcţie pe cât de bogată pe atât de elegantă.

În intrândurile croite în dreapta şi în stânga bolţii de către copacii pitici tăiaţi în conuri se profilau, verzi, rodiul, sicomorul, tamarixul, periplocasul, ca şi mimozele, salcâmul, ale căror flori străluceau ca nişte scântei colorate pe fondul intens al frunzişului ce se înălţa mai sus de zid.

Muzica suavă de care am pomenit răzbătea dintr-una din camerele care se deschideau sub galeria interioară.

Deşi soarele bătea în plin în curtea al cărei sol strălucea inundat de o lumină vie, o umbră albastră şi proaspătă, transparentă în intensitatea ei, scălda apartamentul în care ochiul orbit de reverberaţiile dogoritoare căuta mai întâi formele şi sfârşea prin a le desluşi după ce se obişnuia cu semiobscuritatea.

O nuanţă dulce, viorie, colora pereţii camerei în jurul căreia domnea o cornişă străluminată de tonuri aprinse şi decorată cu palmete de aur. Diviziuni arhitecturale fericit combinate, compartimentau spaţiile plane în panouri care încadrau desene, ornamente, buchete de flori, capete de păsări şi scene din viaţa intimă.

În fund, aproape de zid, se vedea un pat de o formă ciudată, reprezentând un bou care avea pe cap pene de struţ şi între coarne un disc ce i se lăsa pe spate, pentru a-l primi pe cel sau pe cea care avea să doarmă pe o saltea roşie, subţire; îşi înfigea în pământ, în chip de picioare, beţele negre ce se terminau cu copite verzi, iar coada ridicată era împărţită în două smocuri. Acest patruped-pat, acest animal-mobilă ar fi părut ciudat oriunde în afară de Egipt, unde leii şi şacalii se lasă de asemenea să fie aranjaţi sub formă de paturi de către capriciul meşterului.

În faţa acestui pat se găsea un scăunel cu patru trepte anume pentru suitul în culcuş. La căpătâi, o pernă din alabastru oriental, de forma unei semiluni, avea menirea să susţină gâtul fără a strica pieptănătura.

În mijloc, o masă din lemn preţios, lucrată cu nespusă migală, îşi aşternea discul pe un soclu gol pe dinăuntru. Pe ea, diverse obiecte: o glastră pentru flori de lotus, o oglindă de bronz lustruit, cu picior de fildeş, un vas de agată, în formă de ulcior legat cu o panglică şi plin cu pudră de antimoniu, o spatulă din lemn de sicomor pentru parfumuri, reprezentând o tânără fată goală până la brâu alungită într-o poziţie de înot şi părând că vrea să-şi susţină casoleta deasupra apei.

Aproape de masă, pe un fotoliu din lemn aurit, cu contururile pronunţat reliefate în roşu, cu picioare albastre, cu braţe închipuind lei, acoperit de o pernă groasă cu stele de aur pe un fond purpuriu şi cadrilată în negru, pernă al cărei capăt cădea greu peste spătar, sta o femeie tânără sau mai degrabă o fată de o frumuseţe încântătoare, într-o graţioasă atitudine de nepăsare şi melancolie.

Trăsăturile ei, de o delicateţe desăvârşită, erau de cel mai pur tip egiptean şi probabil că sculptorii s-au gândit deseori la ea când au cioplit chipurile zeiţelor Isis şi Hathor, cu riscul de a încălca riguroasele legi hieratice; reflexe aurii şi trandafirii îi colorau paloarea vie, în care se desenau ochi negri prelungi, măriţi printr-o linie de antimoniu. O tristeţe de nespus îi făcea languroşi. Mari şi întunecaţi, cu sprâncenele trase şi cu pleoapele vopsite, ochii aceştia căpătau o expresie ciudată pe chipul drăgălaş, aproape de copil. Gura întredeschisă, de culoarea rodiei, lăsa să se vadă strălucind, între buzele puţin cam groase, o fulgerare de fildeş albăstriu şi păstra acel surâs fără voie şi aproape îndurerat, care imprimă un farmec nespus chipurilor egiptene; nasul, uşor adâncit la rădăcină, în locul în care sprâncenele se

împreunau într-o umbrire catifelată, se ridica în linii atât de pure, cu un desen atât de fin şi nări atât de măiestrit decupate, încât orice femeie ori zeiţă s-ar fi socotit mulţumită cu un asemenea nas, în pofida profilului său uşor african; bărbia se rotunjea într-o curbă de o eleganţă rară şi strălucea, netedă ca fildeşul; obrajii, puţin mai proeminenţi decât îl au îndeobşte frumuseţile altor popoare, dădeau fizionomiei o expresie de blândeţe şi o graţie de un farmec nespus.

Fata aceasta frumoasă purta pe cap un fel de cască înfăţişând o bibilică ale cărei aripi, pe jumătate deschise, cădeau peste tâmple, iar capul ei subţire şi frumos înainta până în mijlocul frunţii, în timp ce coada constelată de puncte albe i se desfăşura peste ceafă. O combinaţie fericită de email imita, până la iluzie, penajul cu pete rotunde al păsării; pene lungi, de struţ, implântate în cască, sub forma unei egrete, întregeau coafura aceasta menită doar tinerelor fecioare, după cum vulturul, simbol al maternităţii, nu aparţinea decât femeilor.

Părul fetei, lung până la umeri, de un negru lucitor, împletit în codiţe subţiri, se aduna de o parte şi de alta a obrajilor rotunzi şi netezi, punându-le în lumină conturul; în umbra lor sclipeau, asemenea unor sori în vălătucii norilor, discuri mari de aur – cerceii. Din pieptănătura aceasta porneau două benzi lungi de stofă, cu capetele în franjuri, căzând graţios pe spate. Un pieptar lat, alcătuit din mai multe rânduri de emailuri, din mărgele de aur, din bobiţe de cornalină, din peşti şi şopârle de aur ştanţat îi acoperea pieptul de la gât până la sânii care se străvedeau alb-trandafirii prin ţesătura diafană a *calasiris*-ului. Rochia, în carouri mari, era prinsă sub sâni printr-un cordon cu capete libere şi se termina cu o bordură lată, în dungi transversale, împodobită cu franjuri. Brăţări pe trei rânduri, din bobiţe de lapislazuli, striate, la anumite distanţe, de câte un rând de perle din aur, îi încercuiau subţiraticele încheieturi ale mâinilor, gingaşe ca ale unui copil; iar picioarele, frumoase, subţiri, cu degete suple şi lungi, încălţate cu *tatbebs*-uri din piele albă gofrată cu desene, aurii, se odihneau pe un taburet din cedru, încrustat cu emailuri verzi şi roşii.

Lângă Tahoser – acesta este numele egiptenei – se afla îngenuncheată, cu un picior adus sub ea şi cu celălalt formând un unghi obtuz, în acea atitudine îndrăgită de pictorii care au lucrat pentru pereţii hipogeelor, o femeie care cânta la harfă; instrumentul era aşezat pe un fel de soclu jos, menit, desigur, să-i sporească rezonanţa. O bucată de stofă în dungi colorate, ale cărei capete aruncate spre spate fluturau desfăcute în fire groase, îi strângea părul şi îi încadra faţa surâzătoare, misterioasă ca masca unui sfinx. O rochie strâmtă sau, mai bine zis, o cămaşă dintr-o pânză subţire, străvezie mula

contururile juvenile ale trupului ei elegant şi firav; rochia aceasta se oprea sub sâni, lăsând libere, în casta lor nuditate, umerii, pieptul şi braţele.

Un suport înfipt în soclul pe care sta muzicanta şi străbătut de un pivot în formă de cheie slujea drept punct de sprijin harfei care, fără el, ar fi apăsat numai pe umerii femeii. Harfa aceasta, ce se termina printr-un fel de întinzător de coarde, rotunjit în forma unei cochilii de melc şi colorat cu desene ornamentale, avea la extremitatea superioară un cap al zeiţei Hathor, sculptat şi împodobit cu o pană de struţ; corzile, în număr de nouă, se întindeau diagonal şi fremătau sub degetele lungi, gingaşe ale harpistei care, ori de câte ori trebuia să atingă notele joase, se înclina cu o mişcare graţioasă, de parcă ar fi vrut să plutească pe undele sonore ale muzicii şi să însoţească melodia care se îndepărta.

În spatele ei, o altă muzicantă în picioare – ai fi putut-o crede neîmbrăcată, de n-ar fi fost uşoara ceaţă albă care-i atenua bronzul trupului – cânta dintr-un soi de mandolină cu gât peste măsură de lung, ale cărei corzi, trei la număr, erau cochet împodobite, la capete, cu ciucuri coloraţi. Un braţ de-al femeii, subţire şi totuşi rotund, era mult ridicat, într-o atitudine sculpturală, ţinând gâtul mandolinei foarte sus; celălalt braţ susţinea instrumentul şi ciupea corzile.

O a treia femeie, tot tânără, pe care părul foarte bogat o făcea să pară şi mai delicată, bătea măsura pe un fel de timpanon, construit dintr-o ramă de lemn uşor curbată spre înăuntru şi o piele de colun.[55]

Cea de la harfă cânta o melopee tânguitoare de o gingăşie ce nu se poate spune în cuvinte şi de o tristeţe profundă. Cuvintele exprimau aspiraţii vagi, învăluite păreri de rău, un imn de iubire necunoscutului şi timide lamentaţii împotriva asprimii zeilor şi a cruzimii sorţii.

Cu cotul rezemat de unul dintre leii fotoliului, cu mâna sprijinindu-şi obrazul şi cu un deget dus la tâmplă, Tahoser asculta cântul muzicantei, cu o distracţie mai mult părelnică decât adevărată. Când şi când un suspin îi ridica pieptul şi emailurile pieptarului; alteori, un licăr umed, ivit dintr-o lacrimă născândă, îi aprindea privirea între liniile de antimoniu, iar dinţii ei mărunţi muşcau buza de jos, vrând parcă să înfrunte tulburarea.

— Satu, izbucni ea, lovindu-şi palmele una de alta pentru a-i cere muzicantei să facă linişte, şi pe loc aceasta înăbuşi cu palma vibraţiile harfei... Cântul tău mă irită, îmi dă o toropeală şi mă ameţeşte ca un parfum prea tare. Corzile harfei tale par a fi împletite cu fibrele inimii mele şi îmi răsună dureros în piept; aproape că mă faci să mă ruşinez, căci sufletul meu

[55] Specie de măgar sălbatic.

este cel care se tânguie prin muzică. Şi cine, oare, ţi-ar fi putut spune taina lui?

— Stăpână, îi răspunse harpista, poetul şi muzicianul ştiu totul, zeii le dezvăluie cele tăinuite; ei exprimă în ritmurile lor ceea ce gândul abia însăilă şi limba doar bâiguie. Dar dacă al meu cânt te întristează, pot, schimbându-i felul, să trezesc în cugetul tău gânduri mai vesele.

Şi atunci Satu mânui corzile cu voioasă energie, imprimându-le un ritm vioi, sporit şi el de loviturile grăbite date în timpanon; după acest preludiu, intonă un cânt menit să celebreze harurile vinului, beţia parfumurilor şi delirul dansului.

Câteva dintre femei, unele aşezate pe scaunele pliante cu gât de lebădă şi cu cioc galben muşcând stinghiile, altele îngenuncheate pe câteva perne stacojii umplute cu puf de ciulini, rămase sub influenţa muzicii lui Satu, în atitudini de o deznădăjduită langoare, se cutremurară şi, cu nările fremătânde, aspirară magicul ritm, se ridicară şi, mânate de un impuls nestăpânit, începură să danseze.

Un fel de cască decupată în dreptul urechilor le acoperea părul iar câteva şuviţe în spirală fluturau peste obrajii arămii, în care focul dansului aprinse curând culori trandafirii. Inele mari de aur li se zbăteau pe gât, iar prin cămăşile lungi, de voal, brodate cu perle în partea de sus, se zărea mişcarea ca de şopârlă a trupurilor lor de un bronz galben-auriu; se frângeau, se îndoiau, îşi unduiau şoldurile cuprinse într-o cingătoare îngustă, se răsturnau pe spate, se aplecau, îşi întorceau capul la dreapta şi la stânga, de parcă ar fi simţit o tainică voluptate în a-şi atinge uşor, cu bărbia, umărul rece şi dezgolit, se înfoiau ca hulubii, îngenuncheau şi iarăşi se ridicau, îşi apăsau pieptul cu palmele, ori îşi desfăceau cu moliciune braţele care păreau că bat aerul ca şi cele ale zeiţelor Isis şi Nephtis, trăgeau piciorul, îşi îndoiau genunchii, îşi mişcau tălpile sprinţare în paşi mărunţi, sacadaţi şi urmau toate modulaţiile cântului.

Slujitoarele, în picioare lângă perete, anume pentru a lăsa câmp liber dansatoarelor, marcau ritmul pocnind din degete sau bătând din palme. Unele nu aveau drept podoabă, pe mâini, decât o brăţară din lut emailat; altele erau înveşmântate cu o fustă strânsă ţinută de bretele, iar pe cap purtau câteva fire de flori răsucite. Totul era ciudat şi graţios. În mişcarea aceea uşoară bobocii şi florile îşi răspândeau prin sală parfumul, iar tinerele femei purtând cununi ar fi putut oferi poeţilor inspirate subiecte de comparaţie.

Dar Satu crezuse prea mult în puterea artei sale. Voiosul ritm părea să fi sporit melancolia frumoasei Tahoser. O lacrimă se rostogolea pe obrazul ei frumos, ca o picătură din apa Nilului pe o petală de nufăr alb şi, ascunzându-

şi faţa la pieptul însoţitoarei sale favorite, care se sprijinea cu cotul de fotoliul stăpânei, ea murmură într-o izbucnire de plâns şi, gemând ca o porumbiţă gâtuită, mărturisi:

— O, biata mea Nofre, cât de tristă şi de nefericită sunt!

II

Presimţind că avea să urmeze o destăinuire, Nofre schiţă un semn; femeia de la harfă, celelalte două muzicante, dansatoarele şi slujitoarele se retraseră în şir, tăcute, asemenea chipurilor pictate de fresce. După ce se retrase şi ultima, însoţitoarea favorită spuse stăpânei pe un ton dezmierdător şi plin de înţelegere, asemenea unei mame tinere, care alină măruntele suferinţe ale pruncului ei:

— Ce ai, stăpână dragă, de eşti tristă şi nefericită? Nu eşti, oare, tânără şi frumoasă încât stârneşti pizma celor mai frumoase? Nu eşti, oare, liberă, iar tatăl tău, marele preot Petamunoph, a cărui mumie odihneşte neştiută într-un mormânt bogat, nu ţi-a lăsat bunuri multe cu care faci ce vrei? Palatul tău este foarte frumos, grădinile nespus de mari, udate de ape limpezi. Sipetele tale de lut emailat şi din lemn de sicomor cuprind coliere, pieptare, grumăjere, inele pentru picioare, inele cu monturi de-o lucrătură fină; rochiile tale, *calasiris*-urile, acoperămintele de cap depăşesc numărul zilelor dintr-un an; Hopi-Mu, părintele apelor, acoperă mereu, cu mâlu-i rodnic, pământurile tale pe care un vultur-bărbos, zburând întins, abia de le-ar putea da ocol de la un răsărit de soare la altul... Iar inima ta, în loc să se deschidă veselă către viaţă, ca bobocul de lotus în luna lui Hathor şi Choiack, se închide şi se chirceşte a durere.

Tahoser îi răspunse:

— Desigur, zeii tărâmurilor de sus m-au dăruit cu de toate, dar la ce bun atâtea, dacă nu-ţi este dat singurul lucru la care râvneşti? O dorinţă neîmplinită îl face pe bogatul care trăieşte în palatul său aurit şi pictat în culori vii, înconjurat de grâu cu grămezile, de mirodenii şi lucruri preţioase, la fel de sărac ca cel mai nenorocit muncitor din cimitirul Memnonilor, care odată cu rumeguşul adună sângele cadavrelor, sau cu negrul gol până la brâu, care îşi poartă pe Nil, sub soarele de foc al ceasului amiezii, plăpânda barcă din papirus.

Nofre zâmbi şi spuse cu un uşor aer ironic:

— Să fie oare cu putinţă, stăpâna mea, ca vreunul dintre capriciile tale să nu-şi fi aflat pe loc împlinire? Dacă ţi-e gândul la vreun giuvaier, îi dai artizanului un lingou de aur curat, cornaline, lapislazuli, agate, hematite, iar el execută modelul dorit; acelaşi lucru se întâmplă cu rochiile, cu caretele, cu parfumurile, cu florile şi instrumentele muzicale. Sclavii tăi, începând cu Philae şi terminând cu Heliopolis, caută pentru tine tot ce-i mai frumos, mai rar. Dacă Egiptul nu are ceea ce-ţi doreşti, caravanele pot aduce orice de la capătul lumii!

Frumoasa Tahoser îşi scutură drăgălaşul cap şi păru iritată de prea-puţina înţelepciune a confidentei sale.

— Iertare, stăpână, spuse Nofre, schimbându-şi gândul şi înţelegând că o pornise greşit, am uitat că de patru luni aproape faraonul a plecat în expediţia din Etiopia de sus şi că foarte chipeşul ofiţer, care nu trecea sub terasă fără să ridice privirile şi să-şi încetinească pasul, o însoţeşte pe maiestatea sa. Cât de bine îi şedea uniforma militară! Cât era de frumos, de tânăr şi de neînfricat!

Tahoser îşi întredeschise buzele trandafirii, parcă pentru a vorbi, dar un abur de roşeaţă i se răspândi peste obraji în timp ce-şi plecă fruntea; iar cuvintele pregătite să-şi ia zborul nu-şi mai desfăşurară aripile sonore.

Confidenta îşi închipui că o nimerise şi continuă:

— Atunci, stăpână, mâhnirea ta va înceta, căci azi-dimineaţă un sol venit în goană a vestit triumfătoarea întoarcere a regelui înainte de apusul soarelui. Nu auzi chiar de pe acum miile de zumzete crescânde ale cetăţii, care iese din toropeala obişnuită a prânzului? Ascultă! Roţile carelor răsună pe caldarâmul străzilor; poporul a şi pornit, în mase compacte, spre malul fluviului, pentru a-l străbate şi a se duce la câmpul de instrucţie. Scutură-te de lâncezeală, vino şi tu să vezi spectacolul acesta minunat. Când eşti trist, trebuie să cauţi mulţimea. Singurătatea-i o hrană pentru gânduri negre. Din înaltul carului său de luptă, Ahmosis îţi va trimite un surâs graţios şi te vei întoarce mai veselă în palatul tău.

— Ahmosis mă iubeşte, răspunse Tahoser, eu însă nu.

— Vorbe de tânără fecioară, i-o întoarse Nofre, căreia chipeşul comandant îi plăcea tare mult şi care credea că nepăsarea dispreţuitoare a lui Tahoser era doar prefăcută. Ahmosis era într-adevăr fermecător – profilul său aducea cu chipurile zeilor cioplite de cei mai pricepuţi sculptori; trăsăturile sale regulate, exprimând semeţie, erau la fel de frumoase ca ale unei femei; nasul, uşor acvilin, ochii de un negru strălucitor, măriţi cu antimoniu, obrajii cu contururi netede şi pori de fineţea alabastrului oriental, buzele frumos modelate, eleganţa staturii sale înalte, bustul cu umeri laţi, şoldurile strâmte, braţele viguroase în care însă niciun muşchi nu-şi arăta, brutal, relieful – toate erau făcute pentru a cuceri până şi pe cele mai năzuroase; dar Tahoser nu-l iubea, orice şi-ar fi închipuit Nofre.

Iată însă că un alt gând, negrăit – căci nu o socotea pe Nofre în stare să o înţeleagă – o făcu pe Tahoser să ia o hotărâre; se scutură de nepăsare, se ridică din fotoliu, cu o vioiciune neaşteptată din partea ei, după atitudinea de sfârşeală pe care o arătase cât se cântase şi se dansase. Îngenuncheată lângă ea, Nofre îi puse în picioare un fel de tălpici cu vârful întors, îi presără pe păr pudră înmiresmată, scoase dintr-o cutie câteva brăţări în formă de şarpe, câteva inele având ca montură un scarabeu sacru; îi dădu pe obraji cu puţin fard verde care, în atingere cu pielea, deveni pe dată trandafiriu; îi

lustrui unghiile cu o soluţie cosmetică, îi potrivi cutele puţin şifonate ale *calasiris*-ului, precum o slujitoare zeloasă care vrea ca stăpâna ei să arate cât mai bine. Pe urmă chemă doi, trei servitori şi le spuse să pregătească barca şi să treacă de cealaltă parte a fluviului carul şi atelajul.

Palatul – sau, dacă asemenea denumire pare prea pompoasă, casa lui Tahoser – se înălţa în imediata apropiere a Nilului, de care nu o despărţeau decât grădini. Cu mâna lăsată pe umărul lui Nofre, precedată de servitorii ei, fiica lui Petamunoph păşi până la poarta dinspre Nil, trecând pe sub un umbrar ale cărui frunze de viţă, cernind lumina soarelui, zebrau cu umbre şi lumini chipu-i fermecător. Curând ea ajunse pe un cheu larg, pardosit cu cărămizi, unde forfotea o mulţime imensă, aşteptând să pornească sau să se întoarcă ambarcaţiile.

În Oph, uriaşa cetate, nu mai rămăseseră decât bolnavii, infirmii, bătrânii neînstare să se mişte şi sclavii datori să păzească locuinţele; pe străzi, prin pieţe, pe drumurile de curse, pe aleile cu sfincşi, prin portaluri, pe cheiuri se scurgea un fluviu de făpturi omeneşti care se îndreptau spre Nil. Era o mulţime foarte pestriţă, dar egiptenii erau cei mai numeroşi; ei puteau fi recunoscuţi după profilul pur, după talia zveltă şi lungă, după veşmântul fin de in sau după *calasiris*-ul plisat cu grijă; câţiva dintre ei aveau capul înfăşurat într-un material cu dungi albastre sau verzi, iar coapsele strânse într-un chilot strâmt, arătându-şi până la brâu torsul de culoarea lutului ars.

Pe fondul acesta indigen se desluşeau, prin contrast, diverse mostre de rase exotice: negri din ţinutul Nilului de sus, tuciurii ca zeii de bazalt, purtând pe braţe inele mari de fildeş, iar la urechi podoabe primitive; etiopieni arămii, cu figuri speriate, neliniştiţi fără voia lor în civilizaţia aceea, asemenea unor animale sălbatice ieşite la lumina zilei; asiatici cu faţa de un galben-deschis, cu ochi azurii, cu barba cârlionţată în spirale, având pe cap un soi de mitră, ce se ţinea cu ajutorul unei benzi, înfăşuraţi în rochii cu franjuri, încărcate de broderii; pelasgi, îmbrăcaţi în piei de animale prinse pe umăr, lăsând să se vadă braţele şi picioarele ciudat tatuate şi purtând pe cap pene de păsări; părul le era împletit în câte două cozi terminate printr-un cârlionţ subţire.

Prin mulţimea aceasta înaintau, cu aer grav, preoţi raşi în cap; o piele de panteră le înfăşura trupul şi era în aşa fel răsucită, încât botul animalului închipuia o cataramă de cingătoare; în picioare aveau încălţări de *byblos*, în mână un toiag lung din lemn de salcâm, gravat cu semne hieroglifice. Se mai vedeau, de asemenea, soldaţi – la brâu cu un pumnal bătut în ţinte de argint, pe spinare un scut şi în mână o secure de bronz. În sfârşit, personalităţi cu pieptul împodobit de grumăjere onorifice, pe care sclavii îi salutau aplecându-se mult şi atingând pământul cu palmele. Cu aer umil şi trist,

strecurându-se de-a lungul pereţilor, femei sărmane, pe jumătate dezbrăcate păşeau gârbovite sub povara copiilor lor aşezaţi în coşuri împletite sau în fâşii de pânză şi atârnaţi de gât, în timp ce fete frumoase, însoţite de trei sau patru slujnice, treceau mândre, în rochii străvezii, legate pe sub sâni cu eşarfe ale căror capete fluturau liber, în scânteieri de emailuri, de mărgele şi de giuvaieruri numai aur, în miresme de flori şi mirodenii.

Printre trecători alergau, purtând lectici, etiopieni cu pas grăbit şi ritmic, precum şi care uşoare cu atelaje de cai iuţi, împopoţonaţi cu panaşuri sau căruţe anevoie trase de boi şi ducând câte o familie. Mulţimea abia-abia le făcea loc, netemându-se că ar putea fi strivită, astfel că, adesea, cei care mânau se vedeau siliţi să-i ardă cu biciul pe zăbavnicii aceia sau pe îndărătnicii care nu se dădeau la o parte.

Pe fluviu – înţesat cât era el de larg şi cât ţinea oraşul, de bărci felurite, încât nu-i mai zăreai faţa – se petrecea o mişcare neobişnuită; totul era folosit – de la bărcile cele mai uşoare, cu prova şi pupa înălţate, cu naosul împestriţat de culori şi aurării, până la subţiratica ambarcaţie din papirus. Nu fuseseră lăsate deoparte nici vasele folosite la trecerea vitelor, plutele din stuf susţinute de burdufuri, încărcate de obicei cu vase din argilă.

Nu era defel uşor să treci de pe un mai pe altul o populaţie ce depăşea un milion de suflete şi trebuia, pentru asemenea treabă, toată priceperea activă a mateloţilor din Teba.

Apa Nilului, plesnită, biciuită, spintecată de vâsle, de cârme, spumega asemenea unei mări şi stârnea mii de vârtejuri care frângeau forţa curentului.

Structura bărcilor era pe cât de variată pe atât de pitorească: unele aveau la capete câte o floare mare de lotus, îndoită spre înăuntru şi cu tulpina strânsă într-un mănunchi de banderole; altele se bifurcau la pupa şi se terminau printr-un vârf sau se rotunjeau în semilună; şi mai erau unele prevăzute cu un soi de platforme unde, în picioare, stăteau piloţii, precum şi altele construite din trei fâşii de scoarţă de copac prinse cu frânghii şi manevrate de o pagaie[56]. Ambarcaţiile destinate să transporte animale, dispuse bord lângă bord, susţineau o podea pe care se folosea neîntrerupt o punte mobilă, înlesnind ambarcarea şi debarcarea. Speriaţi, caii nechezau şi băteau în lemn cu copitele lor zgomotoase; boii îşi întorceau neliniştiţi, spre mal, boturile lucitoare din care se prelingeau firişoare de bale şi îşi domoleau spaima sub mângâierile păzitorilor.

[56] Vâslă scurtă, cu o singură pală, nefixată în furchet; se manevrează cu ambele mâini.

Şefii de echipe impuneau vâslaşilor ritmul, plesnindu-şi una de alta palmele; cocoţaţi pe pupa sau plimbându-se pe acoperişurile cabinelor, piloţii îşi strigau comenzile, indicau manevrele necesare, pentru a-şi putea croi drum prin unduitorul labirint de ambarcaţii. Uneori, în pofida precauţiilor luate, bărcile se izbeau, şi atunci marinarii se suduiau ori se loveau cu vâslele.

Miile acestea de corăbii, cele mai multe vopsite în alb şi împodobite cu ornamente verzi, albastre şi roşii, încărcate cu bărbaţi şi femei îmbrăcaţi în haine multicolore, făceau ca Nilul să dispară cu totul, pe o întindere de mai multe leghe, şi ofereau, sub puternica lumină a soarelui egiptean, un spectacol de o strălucire nemaipomenită în mobilitatea sa; frământată în toate sensurile, apa scânteia, sclipea ca argintul viu şi părea un soare spart în milioane de bucăţele.

Tahoser intră în luntrea ei decorată cu o bogăţie nespusă; în mijloc se afla o cabină cu antablament împodobit de un şir de şerpi emblematici; pereţii erau împestriţaţi cu desene simetrice, iar colţurile cioplite în formă de stâlpi. Un habitaclu cu acoperiş ţuguiat împovăra pupa, contrabalansată la extremitatea cealaltă de un fel de altar decorat cu picturi. Cârma se compunea din două vâsle uriaşe, terminate cu câte un cap reprezentând-o pe zeiţa Hathor; la gât erau legate cu fâşii lungi de pânză şi se mişcau în adânciturile unor suporturi. La catarg flutura – căci se stârnise vântul de răsărit – o pânză prelungă, fixată de două vergi; era un material scump, brodat şi pictat cu romburi, zigzaguri, pătrăţele, păsări, animale himerice în culori vii. De verga inferioară atârnau, în franjuri, ciucuri mari.

Odată parâma dezlegată şi vela întoarsă spre vânt, corabia se depărtă de mal, tăindu-şi drum cu prova prin aglomeraţia de bărci ale căror vâsle se încâlceau şi se agitau asemenea unor labe de scarabeu răsturnat pe spate. Corabia luneca nepăsătoare în larma unui concert de injurii şi ţipete; de o forţă superioară, ea îşi permitea să nu se sinchisească de nişte lovituri care ar fi trimis la fundul apei orice alte ambarcaţii mai plăpânde. De altfel, vâslaşii lui Tahoser erau atât de îndemânateci, încât corabia pe care o conduceau părea înzestrată cu inteligenţă, într-atât se supunea de prompt cârmei, într-atât de bine ştia să ocolească adevăratele obstacole. Curând lăsă în urmă corăbiile mai grele, ale căror cabine pline de călători aveau şi pe acoperişul acestora bărbaţi, femei, copii, pe câte trei-patru rânduri, ghemuiţi în poziţia atât de dragă poporului egiptean. Văzându-i aşa, îngenuncheaţi, i-ai fi putut lua drept judecători-asesori ai lui Osiris, dacă figura lor, în loc să exprime reculegerea proprie unor consilieri funebri, n-ar fi arătat veselia cea mai sinceră. Într-adevăr, faraonul se întorcea biruitor şi aducea cu sine pradă bogată. Teba era fericită, iar populaţia ei, întreagă, ieşea să-l

întâmpine pe favoritul lui Amon-Ra, stăpân al puterii regeşti, moderator al tărâmului purităţii, Aroeris cel atotputernic, rege soare şi strivitorul popoarelor!

Luntrea lui Tahoser ajunse curând pe malul celălalt; aproape în acelaşi timp trase la mal şi ambarcaţia în care se afla carul; boii trecură pe podul mobil, iar câţiva servitori iuţi, debarcaţi odată cu ei, îi puseră în jug în doar câteva minute.

Boii aceştia albi cu pete negre purtau pe cap un soi de mitră, care acoperea în parte jugul prins de oişte şi susţinut de două curele late de piele, dintre care una le înconjura gâtul, iar cealaltă, legată de prima, le trecea pe sub pântece. Greabănul ridicat, cutele largi ale pielii gâtului, jaretele uscăţive şi nervoase, copitele mici şi strălucitoare ca agata, coada cu smoc îngrijit ţesălat arătau că erau de rasă pură şi că trudnicele munci ale câmpului nu-i vătămaseră niciodată. Aveau placiditatea maiestuoasă a boului Apis, boul sfânt, când primeşte omagii şi ofrande. Carul, extrem de uşor, putea duce două, trei persoane în picioare; platforma carului, semicirculară, acoperită de ornamente şi aurării distribuite în linii de o curbă graţioasă, era susţinută de un fel de proptea diagonală care depăşea puţin marginea de sus, de care călătorul se prindea cu mâna când drumul era bolovănos sau mersul atelajului prea iute. Pe osia aşezată în spatele platformei carului, spre a-i îndulci hurducăturile, pivotau două roţi a câte şase spiţe ce erau fixate în pene de lemn. La capătul unei prăjini înfipte în partea dinapoi a carului se desfăcea o umbrelă de soare închipuind frunze de palmier.

Aplecată peste marginea carului, Nofre ţinea hăţurile boilor înhămaţi ca nişte cai şi îl conducea potrivit obiceiului egiptean, în timp ce Tahoser, neclintită lângă ea, îşi sprijinea mâna constelată de inele, de la degetul mic până la cel mare, de ciubucul aurit al platformei-căuş.

Pe carul strălucind de culori, cele două fete frumoase – una scânteind de emailuri şi pietre scumpe, alta abia acoperită de o transparentă rochie de voal – alcătuiau un grup fermecător. Opt sau zece servitori, îmbrăcaţi cu tunici în dungi oblice, ale căror cute se adunau în faţă, însoţeau echipajul potrivindu-şi pasul după cel al boilor.

Afluenţa nu era deloc mai scăzută de partea aceasta a fluviului; locuitorii din cartierul Memnoniilor şi al satelor aflate jur-împrejur veneau şi ei, iar bărcile îşi depuneau clipă de clipă încărcătura pe cheiul de cărămidă, aducând noi curioşi care îngroşau mulţimea. În drumul lor spre câmpul de manevre, care nenumărate îşi scânteiau roţile, ca nişte sori, în colbul auriu pe care îl stârneau. Fără îndoială că în clipele acelea Teba era pustie, ca şi cum cine ştie ce cuceritor şi-ar fi dus poporul în captivitate.

De altfel, cadrul în care se desfăşura tabloul era vrednic de acesta. În mijlocul unor ogoare înverzite, din care ţâşneau vârfurile palmierilor-dum se conturau, viu colorate, case de divertisment, palate, pavilioane de vară înconjurate de sicomori şi de arbori-mimoze. Bazine sclipeau în soare, viţa de vie îşi încolăcea festoanele de spalierele boltite. Mai departe se decupa gigantica siluetă a palatului lui Ramses-Meiamun, cu portalurile sale uriaşe, cu zidurile enorme, cu stâlpii auriţi şi vopsiţi, ale căror banderole fluturau în vânt. Mult mai spre nord, cei doi coloşi care tronează într-o atitudine de veşnică nepăsare, munte de granit cu formă umană, la intrarea Amenophium-ului, se profilau într-o lumină aproape albăstrie, ascunzând pe jumătate mai depărtatul Ramesseium şi mormântul întrucâtva retras al marelui preot, dar lăsând să se întrevadă, printr-unul din unghiurile sale, palatul lui Menephta.

Mai aproape de lanţul libian, cartierul Memnoniilor, locuit de colchyţi, de paraschişti şi de tarschiţi, înălţau în văzduhul albastru roşcatele coloane de fum ale cazanelor de carbonat natural de sodiu cristalizat; căci munca pentru moarte nu conteneşte niciodată, şi zadarnic se întinde viaţa tumultuoasă, că benzile pentru mumificare tot se pregătesc, cartonajele se modelează, sicriele se acoperă de hieroglife, iar cine ştie ce cadavru rece, culcat pe patul funebru cu picioare de leu sau de şacal, aşteaptă să i se facă toaleta pentru eternitate.

În zare, dar parcă aduse mai aproape datorită străvezimii văzduhului, munţii Libiei îşi conturau pe cerul curat dantelarea calcaroasă, masa lor aspră, străpunsă de hipogee şi morminte tubulare.

Dacă ţi-ai fi întors privirile spre celălalt mal, peisajul nu era deloc mai puţin încântător; pe fundalul vaporos al lanţului arabic, razele soarelui colorau în trandafiriu masa gigantică a palatului de Nord, pe care depărtarea îl micşora prea puţin şi care îşi înălţa, peste casele cu acoperiş plat, munţii săi de granit, pădurea-i de gigantice coloane.

În faţa palatului se desfăşura o esplanadă vastă, care cobora spre fluviu prin două scări aflate de o parte şi de alta; în mijloc, o alee de criosfincşi, perpendiculară pe Nil, ducea la un portal nemaipomenit de mare, precedat de două statui uriaşe şi de două obeliscuri ale căror vârfuri piramidale, depăşind cornişa, îşi proiectau creştetul roşu pe azurul fără pată al cerului.

Mai înspre interior, deasupra zidului de centură, îşi arăta faţa laterală templul lui Ammon, iar mai la dreapta se ridica templul lui Kohns şi cel al lui Oph. Un portal gigantic, văzut din profil şi îndreptat spre miazăzi şi două obeliscuri înalte de şaizeci de coţi marcau intrarea în această uimitoare alee de două mii de sfincşi cu trup de leu şi cap de berbec, care se desfăşura de la palatul de Nord la palatul de Sud; pe piedestale se vedeau, în toată lăţimea

lor, crupele enorme ale primului rând de asemenea monştri dispuşi cu spatele la Nil.

Mai departe se schiţau vag, într-o lumină trandafirie, cornişe în care globul mistic îşi desfăcea aripile sale mari, capete de coloşi cu figuri nepăsătoare, colţurile unor clădiri, imense, vârfuri de granit, terase suprapuse, pâlcuri de palmieri răspândiţi ca tufele de iarbă printre aceste uluitoare îngrămădiri; iar palatul de Sud îşi expunea înaltele sale ziduri colorate, stâlpii împodobiţi, porţile în taluz, obeliscurile şi turmele sale de sfincşi.

Dincolo de toate acestea, cât puteau cuprinde ochii, se întindea oraşul Oph, cu palatele şi colegiile sale de preoţi, iar linii albastre, estompate, dezvăluiau, ca într-un fundal, crestele zidurilor şi porţile sale.

Tahoser privea fără interes perspectiva aceasta familiară, iar ochii ei distraţi nu exprimau nicio admiraţie; dar iată că trecând pe lângă o casă aproape cufundată într-o vegetaţie luxuriantă, se smulse din starea ei de apatie şi păru să caute cu privirea, pe terasă şi în galeria exterioară, un chip cunoscut.

Rezemat alene de una dintre colonetele pavilionului, un tânăr frumos părea că priveşte mulţimea; dar ochii săi negri, prin faţa cărora s-ar fi zis că dansează un vis, nu se opriră asupra carului în care se aflau Tahoser şi Nofre.

Între timp, mâna mică a fiicei lui Petamunoph se prindea nervos de marginea carului. Obrajii îi păliseră sub stratul subţire de fard cu care Nofre îi acoperise şi, în câteva rânduri, ca şi cum ar fi simţit că se pierde, ea respiră parfumul buchetului de lotuşi.

III

În pofida agerimii ei obişnuite, Nofre nu observase efectul produs de către dispreţuitorul necunoscut asupra stăpânei sale; nu-i văzuse nici paloarea urmată de o îmbujorare puternică, nici aprinderea privirii, nu auzise nici freamătul emailurilor şi al colierelor stârnit de înfiorarea sânilor. E drept că atenţia îi era întru totul absorbită de atelajul pe care-l conducea, lucru de altfel tare anevoios în puhoiul acela din ce în ce mai compact de curioşi veniţi să vadă intrarea triumfală a faraonului.

În sfârşit carul ajunse la câmpul de manevre, imensă incintă netezită cu grijă pentru desfăşurarea parăzilor militare: terasamente, care probabil că avuseseră nevoie, ani şi ani, de braţele a treizeci de naţiuni luate în sclavie, formau un cadru în relief pentru acel uriaş paralelogram; ziduri din cărămidă nearsă, formând taluz, îmbrăcau terasamentele acestea, iar creştetele lor se umpluseră, pe mai multe rânduri în adâncime, cu sute de

mii de egipteni, a căror îmbrăcăminte albă ori împestriţată de culori vii clipea sub razele soarelui în mişunarea aceea neostoită caracteristică unei mulţimi chiar când pare nemişcată. În spatele acestui cordon de spectatori, casele, carele, litierele, păzite de vizitii, de conductori şi sclavi aveau aspectul unei tabere de popor aflat în migraţie, într-atât era de mare înghesuiala – căci Teba – minunea lumii antice – număra mai mulţi locuitori chiar decât anumite regate.

Nisipul uniform şi fin al vastei arene tivite de un milion de capete, scânteia punctat de mică, sub lumina prefirată dintr-un cer albastru ca şi emailul statuetelor reprezentându-l pe Osiris.

Pe latura de sud a câmpului de manevre, căptuşeala de cărămizi era întreruptă şi lăsa cale liberă spre piaţă unui drum ce se prelungea spre Etiopia de sus, de-a lungul lanţului muntos libian. În unghiul opus, taluzul, de asemenea întrerupt, permitea drumului să se desfăşoare mai departe până la palatul lui Ramses-Meiamun, trecând prin groasele ziduri de cărămidă.

Fiica lui Petamunoph şi Nofre, cărora servitorii le făcuseră loc, stăteau în colţul acesta, pe vârful taluzului, astfel încât să poată vedea defilând, jos, tot cortegiul.

O rumoare neînchipuită, surdă, profundă şi puternică, asemenea unei mări care se apropie, venea din depărtare, acoperind susurul înmiit al mulţimii, aşa cum răcnetul leului supune la tăcere miorlăiturile unei haite de şacali. Curând, din acest tunet terestru, stârnit de roţile carelor de luptă şi de pasul ritmat al luptătorilor pedeştri, se desprinse zgomotul specific al instrumentelor; un soi de ceaţă ruginie, ca cea iscată de vântul deşertului, năpădi cerul din partea aceea, deşi briza se molcomise; nicio adiere nu cutreiera văzduhul, până şi cele mai subţiratice crengi de palmier rămâneau neclintite, de parcă ar fi fost sculptate în granitul capitelurilor; niciun fir de păr nu flutura pe tâmplele umezite ale femeilor, iar smocurile cu caneluri ale coafurilor lor le cădeau moale pe spate. Pâcla aceasta prăfoasă era stârnită de armata în mers şi plutea pe deasupra ei asemenea unui nor arămiu.

Tumultul creştea. Mai întâi se ridicară vârtejuri de praf, apoi primele şiruri de muzicanţi păşiră în imensa arenă, spre marea satisfacţie a mulţimii care, cu tot respectul purtat maiestăţii faraonice, începea să cam fie sătulă de atâta aşteptare sub un soare care ar fi topit orice alte ţeste în afară de cele egiptene.

Avangarda muzicanţilor se opri pentru câteva clipe; colegii de-ale clerului, delegaţii de-ale principalilor locuitori ai Tebei traversară câmpul de manevre, pentru a-l întâmpina pe faraon şi se rânduiră ca un gard viu, într-o

atitudine exprimând cel mai profund respect, astfel încât să lase drum liber cortegiului.

Muzica – ea singură ar fi putut alcătui o mică armată – se compunea din toboşari, trompetişti, tamburinişti şi cântăreţi din sistre.

Primul pluton trecu în sunete triumfătoare de fanfară, suflând în scurtele trâmbiţi de alamă ce străluceau ca aurul. Fiecare dintre muzicanţii aceştia purta la subsuoară încă o trâmbiţă, de parcă instrumentul ar fi putut obosi mai curând decât opiul. Costumul acestor trompeţi consta dintr-un fel de tunică scurtă strânsă de un cordon, ale cărui capete late cădeau în faţă; părul des sta adunat sub o bandă subţire în care erau înfipte două pene de struţ depărtate una de alta. Penele astfel aşezate aminteau antenele scarabeului şi dădeau celor care le purtau o ciudată înfăţişare de insecte.

Tamburiniştii, îmbrăcaţi cu o simplă pânză plisată şi goi până la brâu, băteau cu baghete de lemn de sicomor în pielea de colun a tobelor cu pântece bombat, atârnate de un centiron de piele; băteau în ritmul indicat de un maistru tamburinist care îşi plesnea palmele întorcându-se des cu faţa la ei.

După tamburinişti veneau cei ce cântau din sistre; aceştia îşi scuturau instrumentul cu un gest brusc şi sacadat, făcând să sune, la intervale egale, inelele de metal de pe cele patru vergele de bronz.

Tamburiniştii îşi purtau toba prelungă de-a curmezişul, în faţă, legată cu o eşarfă ce le trecea pe după gât şi loveau tare cu pumnii în pielea întinsă la ambele capete.

Fiecare corp de muzicanţi număra cel puţin două sute de oameni; dar zgomotul de uragan pe care îl produceau trompetele, tobele, sistrele şi tamburinele, zgomot în stare să spargă timpanele de-ar fi fost în interiorul unui palat, nu era din cale-afară de spectaculos şi de nemaipomenit sub vasta cupolă a cerului, în mijlocul acelui spaţiu imens şi al unei mulţimi zumzuitoare, în fruntea acelei armate, cu prea multe nume pentru nişte nomenclatoare şi care înainta cu vuiet de ape în revărsare.

Oare să fi fost prea mult opt sute de muzicanţi pentru a păşi în faţa unui faraon preaiubit de Amon-Ra, reprezentat prin coloşi de bazalt şi de granit de şaizeci de coţi înălţime, cu numele înscrise în cartuşe pe monumente nepieritoare şi cu istoria sa pictată pe pereţii sălilor hipostil, pe suprafeţele portalurilor, în nesfârşite basoreliefuri, în fresce fără capăt? Era, într-adevăr, prea mult pentru un rege care apucase de păr o sută de popoare cucerite şi care din înaltul tronului său mustra popoarele cu biciul? Prea mult pentru un Soare viu, care ardea privirile căzute în uimire, pentru un zeu, aproape menit eternităţii?

După muzică veneau barbarii captivi, cu înfăţişare ciudată, cu chip bestial, piele neagră, păr creţ, semănând şi cu maimuţa, şi cu omul, îmbrăcaţi în portul ţării lor: o fustă până mai sus de şolduri, ţinută de o singură bretea şi brodată cu ornamente de culori diferite.

O ingenioasă şi fantezistă cruzime dirijase punerea în lanţuri a acestor prizonieri. Unora le fuseseră legate coatele la spate, altora le fuseseră prinse mâinile deasupra capului, în cea mai stânjenitoare poziţie; unii aveau încheieturile mâinilor prinse în cătuşe de lemn; alţii, gâtul vârât într-un lanţ sau o frânghie, trăgând după sine un şir întreg şi cu câte un nod la fiecare victimă. Parcă cineva ar fi avut plăcerea să deformeze anume ţinuta omenească, legându-i fedeleş pe nefericiţii aceştia care păşeau în faţa învingătorului lor, cu pas stângaci şi împleticit, rostogolindu-şi ochii şi schimonosindu-se de durere.

Paznicii care mergeau lângă ei le reglementau pasul cu lovituri de ciomag.

Apoi veneau femei arse de soare, cu părul împletit în cozi lungi atârnânde, purtându-şi copiii într-o legătură înnodată pe cap; erau ruşinate, gârbovite, lăsând să li se vadă goliciunea firavă şi diformă, turmă fără preţ, menită celor mai mărunte rosturi.

Altele, tinere şi frumoase, cu pielea de o culoare mai puţin închisă, cu braţele împodobite de inele mari din fildeş, cu urechile alungite de discuri, tot mari, din metal, erau înfăşurate în tunici lungi cu mâneci largi, având la guler un tiv brodat şi căzând în cute fine şi presate până la glezne, unde zornăiau inele. Sărmane fete smulse patriei, părinţilor şi poate unor iubiri; surâdeau totuşi printre lacrimi, căci puterea frumuseţii este fără de margini, ciudăţenia dă naştere capriciului şi poate că favoarea regească avea să aştepte pe vreuna dintre captivele acestea barbare în tainicul ascunziş al gineceului.

Le însoţeau soldaţi, ferindu-le de contactul cu mulţimea.

După aceea, veneau stegarii, ţinând sus prăjinile aurite ale steagurilor reprezentând barişi mistici, ulii sacri, capete de-ale zeiţei Hathor împodobite cu pene de struţ, ibecşi înaripaţi, cartuşe împodobite cu viniete purtând numele regelui, crocodili şi alte simboluri religioase ori războinice. De stindardele acestea erau legate fâşii lungi, albe, cu rotocoale negre, care în mişcare se unduiau graţios.

Văzând stindardele ce vesteau sosirea faraonului, delegaţiile clerului şi ale personalităţilor îşi întindeau spre acesta mâinile rugătoare sau şi le lăsau pe genunchi cu podul palmelor întors în afară. Unii chiar se prosternau, cu coatele strânse pe lângă trup, cu fruntea în colb, în atitudini de supunere absolută şi de adoraţie adâncă; spectatorii fluturau în toate sensurile crengile lor de palmier.

Un crainic sau cititor cu glas tare, ţinând în mână un sul acoperit de semne hieroglifice, înainta singur între stegarii şi clericii care păşeau în faţa litierei regelui.

Începu să proclame cu glas puternic, răsunător ca o trompetă de aramă, victoriile faraonului; spunea despre norocul din unele bătălii, citea numărul prizonierilor şi al carelor de luptă capturate de la duşman, valoarea prăzii, cantitatea pulberii de aur, a colţilor de elefanţi, a penelor de struţ, a gumei parfumate, a girafelor, leilor, panterelor şi a altor animale rare; striga numele căpeteniilor barbare ucise de suliţele şi săgeţile măriei sale, ale lui Aroeris cel atotputernic, alesul zeilor.

La fiecare enunţare, poporul scotea un strigăt imens, iar de sus, de pe taluz, arunca pe drumul învingătorului, crengi lungi şi verzi de palmier fluturate până atunci.

În sfârşit apăru faraonul!

Preoţi, întorcându-se la intervale egale, întindeau spre el amschirele lor, după ce mai întâi aruncaseră tămâie pe cărbunii aprinşi într-o cupă mică de bronz susţinută de o mână cu un mâner în formă de sceptru terminat la celălalt capăt printr-un cap de animal sacru – şi călcau respectuos, de-a-ndăratelea, în timp ce fumul mirositor şi albastru urca spre nările biruitorului aparent nepăsător la aceste onoruri, ca o divinitate de bronz sau bazalt.

Doisprezece *oeris,* sau căpetenii militare, cu capetele acoperite de o cască uşoară împodobită cu o pană de struţ, goi până la mijlocul încins cu o fustă în cute ţepene, întinzând înainte scuturile lor mici agăţate de centură, susţineau un fel de brancardă pe care era aşezat tronul faraonului. Tronul era un scaun cu picioare şi braţe închipuind lei, avea spătar înalt cu pernă ce-i trecea pe deasupra, iar pe faţa-i laterală era ornat cu împletite flori albastre şi roz; picioarele, braţele, nervurile tronului erau aurite, iar locurile peste care nu trecuse aurul erau viu colorate.

De o parte şi de alta a brancardei, patru sclavi, care trebuiau să-l răcorească făcându-i vânt, agitau enorme evantaie de formă semicirculară, din pene, evantaie prinse de capătul unor prăjini aurite; doi preoţi ţineau sus un corn mare al abundenţei, bogat ornamentat, din care cădeau în jerbe flori de lotus gigantice.

Faraonul avea pe cap o cască alungită în formă de mitră, decupată în dreptul urechilor şi lăsată peste ceafă, spre ocrotirea acesteia. Pe fondul albastru al căştii scânteia o spuzeală de puncte, asemănătoare cu pupila unei păsări şi alcătuite din trei rânduri de cercuri – negre, albe şi roşii; un găitan stacojiu şi galben îi garnisea marginile, iar vipera simbolică, răsucindu-şi inelele de aur pe partea anterioară, se ridica şi se înfoia deasupra frunţii

regeşti; două plete lungi, cu caneluri, de culoarea purpurei îi fluturau pe umeri, completând coafura aceasta de o maiestuoasă eleganţă.

Un grumăjer lat, format din şapte rânduri de emailuri, din pietre preţioase şi mărgele de aur, se rotunjea pe pieptul faraonului, răspândind în soare sclipiri aprinse. În partea sa de sus veşmântul era alcătuit dintr-un pieptar în pătrate negre şi trandafirii; capetele acestuia erau formate din benzi subţiri, învălătucind bustul de câteva ori, pentru a-l strânge foarte tare; mânecile, tăiate în dreptul bicepsului şi tivite cu linii transversale aurii, albastre şi roşii, lăsau să se vadă braţe rotunde şi vânjoase, dintre care stângul avea o manşetă lată din metal menită să evite frecarea corzii când faraonul trimitea o săgeată din arcul său triunghiular, iar dreptul, împodobit cu o brăţară închipuind un şarpe încolăcit de mai multe ori, ţinea un sceptru de aur ce se termina printr-un boboc de lotus. Restul trupului era drapat în inul cel mai fin, mult cutat, prins pe şolduri cu o centură cu aplicaţii de email şi aur. Între pieptar şi centură, bustul apărea lucitor şi neted, precum granitul trandafiriu cizelat de un meşter priceput. Sandale cu vârful întors, asemănătoare cu nişte patine, îi îmbrăcau picioarele înguste şi prelungi, lipite unul de altul ca picioarele zeilor de pe zidurile templelor.

Chipul neted, fără barbă, cu trăsături viguroase şi pure, pe care s-ar fi zis că nicio emoţie omenească nu ar fi avut puterea să-l tulbure şi căruia sângele unei vieţi obişnuite nu-i aducea culoare, cu paloarea sa de moarte şi buzele pecetluite, cu ochi prea mari, şi mai măriţi de linii negre, cu pleoape ce nu coborau, ca cele ale uliului sacru, inspira, prin însăşi imobilitatea sa, o spaimă respectuoasă. S-ar fi zis că ochii aceia cu priviri fixe nu aţinteau decât eternitatea şi infinitul, că lucrurile din jur nu se reflectau în luminile lor. Prea multe îndestulări într-ale bunurilor, plictisul izvorât din dorinţi împlinite pe măsura ivirii lor, însingurarea semizeului care nu are seamăn printre muritori, dezgustul faţă de atâta adorare şi parcă saţietatea de triumf încremeniseră pe veci fizionomia aceasta, de implacabilă blândeţe, de o seninătate granitică. Nici chiar Osiris, judecând sufletele, nu ar fi avut un aer mai calm, mai măreţ.

Un leu mare, îmblânzit, culcat alături pe brancardă, îşi întindea labele enorme, ca un sfinx pe piedestalul său, clipind din ochii cu irizări galbene.

O frânghie, prinsă de litieră, lega de faraon carele de luptă ale căpeteniilor învinse; le târa după el ca pe nişte animale în lesă. Căpeteniile acestea, cu înfăţişare posomorâtă şi sălbatică, ale căror coate legate formau un unghi dizgraţios, se clătinau stângaci la trepidaţiile carelor conduse de vizitii egipteni.

Apoi veneau carele de luptă ale tinerilor prinţi ai familiei regale; erau trase de cai înhămaţi doi câte doi, cai de rasă pură, cu forme elegante şi

deosebite, cu picioare fine, cu jarete nervoase, cu coama tăiată perie, care îşi scuturau capetele împodobite cu panaşuri de pene roşii, iar curelele ce le susţineau zăbala, ca şi cele de pe frunte, erau bătute în ţinte. O oişte curbă apăsa, pe greabănele garnisite cu laţuri stacojii, două şei mici împodobite cu bulgări de bronz lucios, reunite printr-un jug uşor cu capete întoarse în răspăr; o chingă şi o curea pectorală, bogat tighelită şi brodată, învelitori arătoase, în dungi albastre sau roşii, cu franjuri din ciucuri, completau acest harnaşament trainic, graţios şi uşor.

Platforma carului, vopsită în roşu şi verde, garnisită cu plăcuţe şi jumătăţi de sferă din bronz, asemănătoare cu acel *umbo* al scuturilor, era flancată de două tolbe mari aşezate în diagonală, în sens contrar, una conţinând javeline, cealaltă suliţe obişnuite. Pe fiecare latură a carului, un leu sculptat şi aurit, cu labele în aşteptare, cu botul încreţit într-un rictus groaznic, părea că rage şi că vrea să se năpustească asupra duşmanilor.

Prinţii cei tineri purtau pe cap o bandă îngustă care le strângea părul şi pe care se răsucea, umflându-şi guşa, vipera regească; drept veşmânt, o tunică cu guler şi mâneci pline de broderii sclipitoare, iar la mijloc erau încinşi cu o centură de piele, care se închidea printr-o placă de metal gravată cu hieroglife; de centură sta prins un pumnal lung cu lamă de aramă triunghiulară, al cărei mâner săpat în dungi transversale se termina în cap de uliu.

Lângă fiecare prinţ, sta vizitiul care conducea carul în timpul bătăliei, precum şi scutierul care trebuia să pareze cu platoşa loviturile îndreptate asupra luptătorului, în vreme ce chiar el trimitea săgeţi sau javeline pe care le scotea din tolbele laterale.

După prinţi soseau carele, cavaleria egiptenilor, douăzeci de mii la număr, fiecare tras de câte doi cai şi condus de trei oameni. Înaintau în front de câte zece, osiile aproape că se atingeau, neciocnindu-se însă niciodată, într-atât de mare era iscusinţa vizitiilor.

Câteva care mai uşoare, destinate doar ciocnirilor mai scurte sau recunoaşterilor se aflau în frunte şi nu erau conduse decât de un singur războinic care, pentru a avea mâinile libere în timpul luptei, îşi ţinea întotdeauna hăţurile înfăşurate în jurul trupului; îşi pornea sau oprea caii, lăsându-se pe dreapta, pe stânga sau pe spate şi era într-adevăr minunat să vezi cum animalele acelea nobile, care păreau lăsate în voia lor, îndrumate de mişcări aproape nevăzute, ştiau să imprime pasului acelaşi ritm.

Pe unul dintre carele acelea, elegantul Ahmosis, protejatul lui Nofre, îşi profila statura înaltă, plimbându-şi privirile peste mulţime şi încercând să descopere în ea pe Tahoser.

Tropotul cailor stăpâniţi cu greu, tunetul roţilor împodobite cu bronz, freamătul metalic al armelor dădea acestei defilări un aspect impunător şi formidabil, menit să semene groază în inimile cele mai vajnice. Căştile, penele, scuturile, platoşele acoperite cu solzi de baga verzi, roşii sau galbene, arcurile aurite, paloşele de bronz străluceau, sclipeau nemaipomenit sub soarele deschis pe cer, deasupra lanţului libian, asemenea unui ochi mare osirian şi se simţea că lovitura dată de o armată ca aceasta putea mătura naţii întregi, aşa cum uraganul alungă din drumul său un pai oarecare.

Sub atâtea, fără de număr roţi, pământul răsuna şi vibra surd, cutremurat parcă de o catastrofă naturală.

După carele acestea urmau batalioanele de infanterie, păşind în ordine, cu pavăza pe braţul stâng şi – după felul armei – cu lancea, jungherul, arcul, praştia sau toporul, în mâna dreaptă. Capetele acestor soldaţi erau acoperite de căşti din fier cu vizieră, împodobite cu două meşe din păr de cal, iar trupurile le erau încinse de o centură-cuirasă din piele de crocodil. Aerul lor impasibil, mişcările lor regulate, faţa lor de alamă roşie, devenită şi mai închisă după o recentă expediţie în ţinuturile fierbinţi ale Etiopiei de Sus, colbul deşertului cernut pe veşmintele lor – toate acestea stârneau admiraţie faţă de curajul şi disciplina lor. Cu asemenea soldaţi Egiptul putea cuceri lumea. După aceea veneau trupele aliate, uşor de recunoscut după căştile asemănătoare cu nişte mitre papale retezate ori împodobite cu semiluni străpunse şi prinse într-un colţ. Paloşele lor cu lamă lată şi securile crestate făceau desigur răni de nevindecat.

Sclavii aduceau pe umeri sau brancarde prada vestită de crainic, iar gladiatorii târau în lese pantere şi gheparzi care înaintau cu burta lipită de pământ, ca pentru a se ascunde, struţi bătând din aripi, girafe care îşi înălţau gâturile deasupra mulţimii şi chiar urşi bruni, prinşi – se zicea – în munţii Lunii.

Regele intrase demult în palatul său şi defilarea tot mai continua.

Trecând prin faţa taluzului unde se găseau Tahoser şi Nofre, faraonul, a cărui litieră aşezată pe umerii acelor *oeris* ajungea deasupra mulţimii, la nivelul unde se găsea tânăra fată, îşi trecuse încet privirile ochilor săi negri asupra frumoasei Tahoser; dar nu întorsese capul, niciun muşchi al feţei nu i se clintise, chipul îi rămăsese încremenit, ca masca de aur a unei mumii. Totuşi, privirile îi lunecaseră, printre pleoapele vopsite, spre Tahoser şi o scânteie de dorinţă dăduse viaţă întunecimii lor – lucru la fel de înspăimântător ca şi când ochii de granit ai vreunui idol, aprinzându-se dintr-odată de viaţă, ar fi exprimat un gând omenesc. Una dintre mâinile sale părăsi braţul tronului, ridicându-se pe jumătate; gest imperceptibil pentru

toată lumea, dar observat de un slujitor care păşea chiar alături de brancardă şi care îşi îndreptă privirile spre fiica lui Petamunoph.

Între timp noaptea se lăsase brusc, căci în Egipt nu există crepuscul. Noaptea, sau mai degrabă o zi albastră, urmează unei zile galbene. În azurul de o transparenţă nemărginită se aprindeau stele, cu miile, iar scânteierea lor pâlpâia nedesluşit în apa Nilului, frământat de bărcile care transportau oamenii Tebei spre celălalt mal. Ultimele cohorte ale armatei se desfăşurau încă pe câmp, asemenea inelelor unui şarpe gigantic, când luntrea o depuse pe Tahoser la poarta dinspre Nil a palatului ei.

IV

Faraonul ajunse în palatul său, situat la mică distanţă de câmpul de manevre, pe malul stâng al Nilului.

În albăstria străvezime a nopţii, imensa clădire căpăta proporţii şi mai nemăsurate, decupându-şi, cu înfricoşătoare şi sumbră vigoare, unghiurile enorme pe fundalul vioriu al lanţului libian. Ideea unei puteri absolute se înlănţuia cu aceste mase neclintite, peste care eternitatea părea că trebuie să lunece, precum o picătură de apă peste faţa unei marmure.

În faţa palatului, o curte mare, împrejmuită de ziduri groase, înfrumuseţate în partea lor de jos cu ciubuce adâncite. La capătul acestei curţi, două coloane înalte, cu capiteluri palmiforme, marcau intrarea în următoarea incintă. În spatele coloanei se înălţa un portal gigantic, alcătuit din două masive neobişnuit de mari, care încadrau o poartă monumentală, destinată a lăsa să treacă mai curând coloşi din granit decât oameni vii. Dincolo de aceste propilee, umplând fundalul celei de a treia curţi, apărea, în neînchipuita-i măreţie, palatul propriu-zis: două avancorpuri, asemănătoare cu bastioanele unei fortăreţe, se proiectau clar, dezvăluind pe faţade basoreliefuri inegale ca grosime, de o dimensiune prodigioasă, care îl prezentau pe faraon sub înfăţişarea-i consacrată, adică biciuindu-şi duşmanii şi călcându-i în picioare. Pagini uriaşe de istorie, scrise cu dalta, într-o colosală carte de piatră, pe care şi posteritatea cea mai îndepărtată avea să o poată citi.

Pavilioanele acestea depăşeau cu mult înălţimea portalului, iar cornişa lor, evazată şi crenelată de merloane, se rotunjea trufaşă pe fondul crestelor muntoase ale Libiei, ultim plan al tabloului. Legându-le pe unul de celălalt, faţada palatului ocupa întreg spaţiul dintre ele. Deasupra uşii sale uriaşe, străjuite de sfincşi, sclipeau trei rânduri de ferestre pătrate, dezvăluind lumii dinafară lumina dinăuntru şi desenând pe peretele întunecat un fel de tablă de şah luminoasă. La etajul întâi ieşeau în afară balcoane, susţinute de statui înfăţişând prizonieri ghemuiţi sub platforma lor.

Ofiţerii casei regale, eunucii, servitorii, sclavii, înştiinţaţi de apropierea maiestăţii sale, prin fanfara trâmbiţelor şi bubuitul tobelor, îi ieşiseră întru întâmpinare şi îl aşteptau îngenuncheaţi sau prosternaţi pe caldarâmul curţilor. Prizonieri din rasa inferioară Scheto, purtând urne umplute cu sare şi untdelemn de măsline în care se găsea un fitil a cărui flacără ardea vie, clară, se rânduiseră în şirag de la poarta palatului până la intrarea în prima incintă, încremeniţi ca nişte lampadare de bronz.

Curând, capul cortegiului pătrunse în palat; îngânate de ecou, trâmbiţele şi tobele vuiră într-un atât de mare tumult, încât ibişii adormiţi pe antablamente îşi luară zborul.

Oerişii se opriră la uşa faţadei, între cele două pavilioane. Nişte sclavi aduseră un scăunel cu câteva trepte şi îl aşezară lângă brancardă; faraonul se ridică maiestuos de încet şi stătu în picioare câteva secunde, într-o imobilitate desăvârşită. Astfel urcat pe soclul acela de umeri, plana deasupra capetelor şi părea să aibă douăsprezece picioare înălţime; în lumina care îl scălda ciudat – jumătate era a lunii în urcuş, jumătate a lămpilor – cu costumul acela ale cărui aurării şi emailuri scânteiară brusc, el semăna cu Osiris sau mai degrabă cu Typhon. Coborî treptele, cu pas de statuie, şi pătrunse în sfârşit în palat.

O primă curte interioară, încadrată de un rând de stâlpi enormi împestriţaţi cu hieroglife şi susţinând o friză ce se termina în volută, fu traversată încet de către faraon, în mijlocul unei mulţimi de sclavi şi de servitori prosternaţi.

O altă curte se deschise apoi, înconjurată de o promenadă acoperită şi de coloane îndesate având drept capitel un bloc de gresie dură, apăsată de o arhitravă masivă. În liniile drepte şi formele geometrice ale acestei arhitecturi plămădite din bucăţi de munţi sta scris indestructibilul: stâlpii şi coloanele păreau să reziste cu îndârjire, pentru a susţine povara imenselor pietre ce se sprijineau pe cuburile capitelurilor lor; zidurile păreau să se reverse în formă de taluz, pentru a căpăta mai multă stabilitate, iar fundaţiile să se unească, spre a forma un singur bloc. Dar elementele decorative policrome, basoreliefurile mult săpate în adâncime şi colorate în tente de o vie strălucire confereau, în timpul zilei, vaporozitate şi bogăţie acestor mase enorme care, noaptea, îşi recâştigau întreaga dimensiune.

Pe cornişa în stil egiptean, a cărei linie riguroasă decupa pe cer un vast paralelogram de azur noptatec, tremurau uşor, la suflarea frântă a brizei, lămpi aprinse din loc în loc; bazinul din mijlocul curţii, contopea, oglindindu-le, scânteile roşii cu scânteile albastre ale lunii; şiruri de arbuşti plantaţi în jurul bazinului îşi răspândeau parfumurile slabe şi dulcege.

În spate se deschidea uşa gineceului şi a apartamentelor secrete, decorate cu o somptuozitate întru totul deosebită.

Sub plafon trona o friză alcătuită din *uraeuşi* sprijinindu-se în cozi, umflându-şi guşile. Pe antablamentul uşii, în curbura cornişei, globul mistic îşi desfăşura imensele sale aripi parţial suprapuse; coloane dispuse în linii simetrice suportau grinzi groase din gresie, formând panouri al căror fond albastru era spuzit de stele aurii. Pe pereţi, tablouri mari, decupate în basoreliefuri inegale ca grosime şi colorate în tentele cele mai strălucitoare, înfăţişau preocupări obişnuite acelui loc şi scene ale vieţii intime. În cuprinsul lor putea fi văzut faraonul aşezat pe tron şi jucând, grav, şah cu una dintre femeile sale stând goală şi în picioare în faţa lui, cu capul încins

de o bandă lată din care se revărsau, în jerbe, flori de lotus. Într-un alt tablou, faraonul, fără să piardă nimic din impasibilitatea sa suverană şi sacerdotală, atingea cu o mână bărbia unei fete cu colier şi brăţară, iar fata îi oferea un buchet, să-l miroasă.

Altundeva, putea fi văzut nehotărât şi surâzător, de parcă ar fi şovăit între alegerii, în mijlocul tinerelor regine care îi aţâţau gravitatea prin tot soiul de cochetării alintătoare şi graţioase.

Alte panouri înfăţişau muzicante şi dansatoare, femei la baie, scăldate de esenţe aromitoare şi masate de sclave; aveau atitudini elegante, o dulceaţă juvenilă a formelor şi o puritate în trăsături, nedepăşite de nicio artă.

Desene ornamentale de un bun gust cert şi complex, de o execuţie perfectă, în care se logodeau verdele, roşul, albastrul, galbenul şi albul acopereau spaţiile lăsate goale, în cartuşe şi benzi alungite în stele[57] puteau fi citite titlurile faraonului, precum şi inscripţii întru cinstirea sa.

Pe fusul enormelor coloane se înlănţuiau figuri decorative sau simbolice, având pe cap *pschent*-ul şi înarmate cu *tau*-ul; ele se urmau ca într-o procesiune, iar ochiul, desenat ca din faţă pe un cap văzut din profil, părea că priveşte, curios, în sală. Linii hieroglifice perpendiculare despărţeau zonele cu personaje. Printre frunzele verzi ce se decupau pe tamburul capitelului se desluşeau boboci şi calicii de lotus, în culori naturale şi simulând coşuri cu flori.

Între coloane, la fiecare dintre ele, un postament elegant, din lemn de cedru vopsit şi aurit, susţinea o cupă de bronz plină cu ulei parfumat, din care fitilele de bumbac îşi sorbeau lumina înmiresmată.

Grupe de vase prelungi şi legate prin ghirlande alternau cu lămpi şi revărsau la baza coloanelor jerbe cu înspicări aurii, amestecate cu ierburi de câmp şi plante balsamice.

În mijlocul sălii, o masă rotundă din porfir, a cărei tăblie era susţinută de un cap de prizonier, dispărea aproape sub noianul de urne, vase, ulcioare metalice, oale din care ţâşnea o pădure de flori artificiale gigantice; căci florile naturale ar fi părut meschine în centrul acestei săli imense, iar natura trebuia pusă în cumpănire cu grandioasa muncă a omului. Culorile cele mai vii – galbenul, auriul, purpura, azuriul – smălţuiau aceste calicii uriaşe.

La capătul sălii se înălţa tronul sau jilţul faraonului, jilţ care avea picioare ciudat încrucişate, prinse în nervuri răsucite; în deschizătura unghiurilor pe care le formau se puteau vedea patru statuete de captivi barbari asiatici sau

---

[57] Mic monument în formă de coloană sau de pilastru, alcătuit dintr-un singur bloc de piatră şi purtând inscripţii sau sculpturi; avea caracter comemorativ şi era specific antichităţii.

africani, uşor de recunoscut după fizionomie şi veşminte; nefericiţii, cu coatele legate la spate, îngenuncheaţi într-o postură stânjenitoare, cu trupul încordat, purtau pe capul lor umilit perna învrâstată de carouri aurii, negre şi roşii, pe care se aşeza învingătorul lor. Boturile unor animale himerice, din gura cărora ieşea, în loc de limbă, un ciucure mare, roşu, împodobeau stinghiile scaunului.

De o parte şi de alta a tronului stăteau rânduite, pentru prinţi, jilţuri mai puţin somptuoase, dar tot de o eleganţă rară şi de o fantezie încântătoare; căci egiptenii nu sunt mai puţin iscusiţi în a sculpta lemnul de cedru, de chiparos şi de sicomor, în a-l auri, încrusta, colora cu emailuri, decât în a ciopli în carierele din Philae şi Siena gigantice blocuri de granit pentru palatele faraonilor şi sanctuarul zeilor.

Regele tăie sala cu pas lent şi maiestuos, fără ca pleoapele-i vopsite să fi clipit măcar o dată; nimic nu arăta că ar fi auzit strigătele de adoraţie cu care era întâmpinat sau că ar fi văzut făpturile omeneşti îngenuncheate ori prosternate ale căror frunţi erau uşor atinse de cutele *calasiris*-ului care i se desfăcea larg la picioare. Se aşeză, apropiindu-şi gleznele şi punându-şi mâinile pe genunchi, adoptând astfel atitudinea solemnă a divinităţilor.

Tinerii prinţi, de o frumuseţe feminină, luară loc la dreapta şi la stânga părintelui lor. Fuseseră descotorosiţi de grumăjerele cu emailuri, de centuri şi paloşe de către servitori care turnară peste părul lor sticle de esenţe, le frecară braţele cu uleiuri aromatice şi le oferiră ghirlande de flori, proaspete coliere de parfumuri, lux înmiresmat, mult mai pe măsura serbărilor decât bogăţia greoaie a aurului, a pietrelor preţioase şi a perlelor şi care, de altfel, se îmbină minunat.

Sclave frumoase, goale, al căror trup zvelt dezvăluia graţioasa trecere de la copilărie la adolescenţă, cu şoldurile prinse într-un brâu îngust care nu acoperea niciunul din farmecele lor, cu o floare de lotus în păr, în mâini cu un ulcior din alabastru, împodobit cu panglici, roiau sfioase în jurul faraonului, răspândindu-i ulei de palmier pe umeri, pe braţe şi pe trunchi, netede ca matostatul. Alte slujnice îi fluturau în jurul capului mari evantaie din pene de struţ vopsite, cu mânere de fildeş sau lemn de santal care, încins de palmele lor micuţe, răspândea un parfum încântător; mai erau unele care înălţau până la nările faraonului lujere de nuferi albi, cu potirul desfăcut precum cupa *amschir*-elor. Toate îngrijirile acestea erau săvârşite cu o devoţiune profundă şi cu un soi de groază respectuoasă, ca pentru o divinitate, ca pentru un nemuritor care, milostivindu-se, a coborât din sfere superioare în umila turmă a oamenilor. Căci regele era fiu al zeilor, favoritul lui Fre, alesul lui Amon-Ra.

Femeile gineceului se ridicară din prostraţie şi se aşezară pe arătoase jilţuri sculptate, aurite şi pictate, cu perne din piele roşie umplute cu puf de ciulini; astfel aşezate, ele formau o linie de capete graţioase şi surâzătoare, pe care arta picturii le-ar fi vrut nemuri.

Unele aveau drept veşmânt tunici de voal alb cu dungi alternativ opace şi transparente; mânecile scurte scoteau în lumină un braţ subţire şi rotund, acoperit cu brăţări de la încheietura mâinii până la cot; altele aveau trupul dezgolit până la brâu, purtau o fustă plisată de un liliachiu dulce, striată de dungi mai închise şi acoperită de o reţea din tuburi mici de sticlă roz care lăsau să se vadă, între romburile lor, profilul faraonului desenat pe ţesătură; mai erau şi unele cu fustă roşie şi reţea de mărgele negre sau altele drapate într-o ţesătură la fel de uşoară ca aerul urzit, la fel de străvezie ca sticla şi se tot înfăşurau în faldurile lor, astfel încât să-şi arate, cochet, linia sânilor feciorelnici; nu lipseau nici cele strânse într-o cămaşă cu paiete albastre, verzi şi roşii, care le mula formele, după cum nici altele cu umerii acoperiţi de un fel de mantie plisată şi care îşi strângeau sub sâni, printr-un cordon cu capetele fluturânde, rochia lungă garnisită cu franjuri.

Coafurile nu erau nici ele mai puţin variate: aci vedeai părul împletit în cozi, desfăcându-se apoi în spirale, aci împărţit în trei, o parte pe spate şi două coborând de o parte şi de alta a obrajilor. Peruci înfoiate, cu bucle mici, foarte încreţite şi cu cordeluţe menţinute de-a curmezişul prin fire de aur, şiraguri de emailuri sau de perle se ajustau ca nişte căşti pe tinere şi fermecătoare capete, cerând artei un ajutor de prisos adus frumuseţii.

Toate femeile acestea ţineau în mână o floare de lotus albastră ori albă, respirând cu patimă şi nări fremătânde parfumul pătrunzător ce se răspândea din caliciul larg desfăcut. Un lujer, tot de lotus, plecând de la ceafă, li se arcuia graţios pe cap şi îşi întindea bobocul până între sprâncenele subliniate cu antimoniu.

În faţa lor, sclave albe sau negre, neavând altă îmbrăcăminte decât cingătoarea de pe şolduri, le ofereau coliere din flori împletite – brânduşe, cu floare albă în afară şi galbenă înăuntru, cartame de culoarea purpurei, heliocrize ca aurul, tricoze cu bobiţe roşii, nu-mă-uita, ale căror flori par făcute din emailul albastru al statuetelor care o închipuie pe zeiţa Isis, precum şi planta malaeză nepenthes, al cărei parfum îmbătător te face să uiţi totul, până şi patria îndepărtată.

Sclavelor acestora le urmau altele, care duceau pe podul palmei drepte întors în afară, cupe de argint sau bronz, pline cu vin, iar în mâna stângă un şervet cu care mesenii îşi ştergeau buzele.

Vinurile acestea erau scoase din amfore de lut, de sticlă ori de metal, puse în coşuri elegante împletite din nuiele ce se sprijineau pe patru picioare

făcute dintr-un lemn uşor şi suplu care îşi împletea arcuirile într-un chip ingenios. Coşurile conţineau şapte feluri de vin – de curmal, de palmier şi de struguri, vin alb, roşu, verde, vin nou, vin din Fenicia ori Grecia, vin alb din Mareotica cu buchet de violete.

Faraonul luă cupa din mâinile paharnicului ce sta în picioare lângă tron şi îşi înmuie buzele în băutura întăritoare.

Atunci răsunară harfe, lire şi flauturi duble, mandoline cu patru coarde duble, însoţind un cânt triumfal subliniat de coriştii rânduiţi în faţa tronului, cu un genunchi în pământ, cu celălalt ridicat şi bătând măsura din palme.

Şi ospăţul începu. Bucatele – aduse de etiopieni din imensele bucătării ale palatului, în care o mie de sclavi se ocupau, într-o atmosferă dogoritoare, de pregătirile pentru ospăţ – erau aşezate pe gheridoane, la oarecare distanţă de meseni; tipsiile de bronz, de lemn frumos mirositor şi cu grijă sculptat, de lut sau porţelan emailat viu colorate, conţineau hartane din carne de bou, pulpe de antilopă, gâşte la frigare, somn de Nil, aluaturi făcute sul, prăjituri de susan şi miere, pepeni verzi cu miez roşu, rodii pline de bobiţe rubinii, struguri de culoarea chihlimbarului sau a ametistului. Ghirlande din papirus încununau bucatele cu frunzişul lor verde; cupele erau şi ele înflorate, iar în mijlocul meselor, din inima unei grămezi de pâine cu coajă galbenă se înălţa – cu desene şi hieroglife încrustate – un vas lung, din care se răsfrângea, desfăcându-se inflorescent, o uriaşă jerbă de persolutas, de mirt, de rodiu, volbură, crizanteme, heliotropi, seriphium şi periplocas logodind toate culorile, contopind toate parfumurile. Chiar şi sub mese, în jurul soclului, erau aşezate glastre de lotus. Flori, flori, flori şi iarăşi flori, pretutindeni flori! Până şi sub scaunele mesenilor puteau fi văzute; femeile îşi împodobiseră cu ele braţele, gâtul, capul, împletindu-le în brăţări, coliere, cununi; lămpile ardeau în mijlocul unor buchete uriaşe, tipsiile dispăreau pe sub frunziş, vinurile scânteiau împresurate de violete şi trandafiri – un gigantic dezmăţ floral, o nemaipomenită orgie de miresme, de un fel cu totul deosebit, necunoscut de alte popoare

În fiece clipă sclavii aduceau grădini pe care le jefuiau fără să le poată sărăci, aduceau cu braţele clematite, oleandri, flori de rodiu, imortele şi lotus pentru a înlocui florile ofilite, în timp ce servitorii aruncau pe cărbuni amschire, grăunţe de nard şi scorţişoară.

Când tipsiile şi cutiile sculptate în formă de păsări, peşti, himere în care se găseau sosuri şi condimente fură duse înapoi, ca şi lopăţelele din fildeş, bronz sau lemn, precum şi cuţitele din alamă sau silex, mesenii se spălară pe mâini, iar cupele cu vin sau băuturi fermentate continuară să treacă de la unii la alţii.

Cu ajutorul unui pahar de metal cu mâner lung, paharnicul scotea vin negru şi vin străveziu din două vase mari, ornate cu capete de cai şi berbeci, pe care nişte trepiede le susţineau în echilibru în faţa faraonului.

Apărură şi muzicantele, căci corul de bărbaţi se retrăsese; o tunică largă de voal le acoperea trupurile zvelte şi tinere, fără să le ascundă, aşa cum apa limpede a unui bazin nu tăinuieşte formele femeii care se cufundă în el; părul bogat le era adunat de o legătură formată dintr-o ghirlandă de papirus şi se prelungea apoi despletit până la pământ; o floare de lotus li se desfăcea pe creştet, iar la urechi scânteiau inele mari de aur; un grumăjer ţesut din emailuri şi perle le înconjura gâtul, iar la încheieturile mâinilor clincheteau brăţări.

Una cânta din harfă, cealaltă din mandolină, a treia dintr-un dublu flaut pe care îl mânuia cu braţele ciudat încrucişate, adică braţul drept pe flautul stâng şi braţul stâng pe flautul drept; a patra ţinea, orizontal pe piept, o liră cu cinci corzi, iar a cincea bătea într-o tobă pătrată. O fetiţă de şapte, opt ani, goală, cu flori pe cap şi încinsă cu un cordon, bătea măsuri plesnindu-şi palmele una de alta.

Apoi îşi făcură intrarea dansatoarele: erau subţiri, zvelte, suple ca nişte şerpi; ochii lor mari străluceau între liniile negre ale pleoapelor, iar dinţii de sidef între liniile roşii ale buzelor. Lungi şuviţe de păr în spirală se zbăteau pe obraji; unele purtau o rochie largă în dungi albe şi albastre care flutura în jurul trupului lor ca o ceaţă; altele nu aveau decât o simplă fustă plisată, care pornea de la şolduri şi se oprea la genunchi, putându-li-se astfel admira picioarele elegante şi fine, pulpele rotunde, nervoase şi vânjoase.

Ele executară mai întâi atitudini de o voluptate şi de o graţie lenevoasă; apoi, fluturând crengi înflorite, şi mânuind castaniete din bronz cu cap de zeiţă Hathor, bătând cu pumnişorii lor strânşi în tobele mici, dând glas, cu degetul mare, tamburinelor cu piele de un cafeniu-închis, începură să facă paşi mai vioi şi să se îndoaie cu din ce în ce mai multă îndrăzneală; făcură piruete, paşi însoţiţi de bătăi din palme, rotindu-se cu o înflăcărare crescândă. Dar faraonul, preocupat şi visător, nu binevoi să le dăruie niciun semn de încuviinţare, ochii săi neclintiţi nici nu le priviseră.

Roşind stânjenite, ele se retraseră apăsându-şi palmele pe pieptul tremurător.

Pitici cu picioare strâmbe, gheboşi şi diformi, ale căror schimonoseli aveau darul să înveselească granitica maiestate a faraonului, nu avură mai mult succes: scălâmbăielile lor nu smulseră niciun zâmbet buzelor sale, ale căror colţuri nu voiau să se ridice.

În sunetul unei muzici ciudate, ce provenea de la harfe triunghiulare, sistre, castaniete, ţimbale şi trâmbiţi, bufoni egipteni, având pe cap mitre

albe caraghioase ca formă, înaintară, ţinând două degete strânse şi trei desfăcute, repetând apoi grotescul gest cu o precizie de automat şi cântând cântece extravagante, împletite cu disonanţe. Dar maiestatea sa rămase nepăsătoare.

Femei având pe cap un coif mic, din care atârnau trei cordele lungi terminate cu câte un ciucure, iar la glezne şi la încheieturile mâinilor benzi de piele neagră, îmbrăcate cu un pantalon strâmt, ţinut de o singură bretea petrecută pe umăr, executară adevărate tururi de forţă, mai surprinzătoare unele decât altele, cambrându-se, răsturnându-se, îndoindu-şi ca o creangă de salcie trupurile parcă dislocate, atingând pământul cu ceafa, fără să-şi mişte călcâiele şi suportând în postura aceasta grea povara suratelor lor. Altele jonglară cu una, două, trei mingi – în faţă, în spate, cu braţele încrucişate, călare ori în picioare pe spinarea unei femei din trupă. Ba una, cea mai îndemânatecă, îşi puse chiar apărători la ochi, ca Tmei, zeiţă a dreptăţii, ca să nu mai vadă nimic şi primi în mâini mingile, fără să-i cadă vreuna. Toate minunile acestea îl lăsară nepăsător pe faraon. Nu arătă mai mare interes nici când apărură doi luptători care, având în mâna stângă o mănuşă de box, se chinuiau cu nişte beţe. Nu-l distrară mai mult nici bărbaţii care aruncau cuţite într-un bloc de lemn, în aşa fel că vârfurile lor se înfigeau cu o miraculoasă precizie în locul desemnat. Respinse chiar şi tabla de şah pe care i-o prezentă, oferindu-i-se drept adversar, frumoasa Twea, pe care de obicei o privea cu simpatie. Zadarnic încercară Amense, Taia şi Hont-Reche câteva dezmierdări timide; el se ridică şi se retrase în apartamentele sale, fără să fi rostit un cuvânt.

Neclintit, în prag, sta slujitorul care în timpul defilării triumfale observase abia perceptibilul gest al maiestăţii sale.

El spuse:

— O, rege de zei iubit, m-am desprins din cortegiu, am traversat Nilul pe o barcă uşoară de papirus şi am urmărit luntrea femeii asupra căreia privirea ta de şoim a binevoit să coboare: este Tahoser, fiica preotului Petamunoph!

Faraonul schiţă un surâs şi spuse:

— Bine! Îţi dau un car cu cai, un pieptar din mărgele de lapislazuli şi cornalină, dimpreună cu un cerc de aur cântărind cât greutatea de bazalt verde.

Între timp femeile, mâhnite, îşi smulgeau din păr florile, îşi sfâşiau rochiile de voal, hohotind de plâns pe lespezile lucioase care le reflectau, ca nişte oglinzi, trupurile frumoase. Şi spuneau:

— I-o fi furat stăpânului nostru mintea vreuna dintre blestematele acelea de captive barbare!

V

Vila lui Poeri – tânărul care o tulburase într-atât pe Tahoser când, ducându-se să asiste la triumfala intrare a faraonului, trecuse cu carul ei tras de boi pe sub balconul în care sta nepăsător preachipeşul dus pe gânduri – se afla pe malul stâng al Nilului.

Era o proprietate destul de mare, ceva ca între o fermă şi o casă de plăcere. Ea ocupa, între malurile fluviului şi întâile arcuiri ale lanţului libian, o vastă întindere de teren, acoperită în timpul inundaţiilor de apa roşietică încărcată cu mâl roditor şi căreia, în restul anului, derivări acvatice, cu pricepere amenajate, îi întreţineau umezeala.

O incintă de ziduri din piatră calcaroasă, scoasă din munţii învecinaţi, împrejmuia grădina, podurile, pivniţa şi casa; zidurile acestea, uşor înclinate în forma unui taluz erau prevăzute cu o acroteră având vârfuri metalice menite să fie stavilă oricui ar fi încercat să le treacă. Trei porţi, ale căror articulaţii erau prinse de stâlpi masivi, împodobiţi cu câte o gigantică floare de lotus aşezată în vârful capitelului, erau tăiate în zid pe trei din laturile sale; în locul celei de a patra porţi se înălţa clădirea – cu una dintre faţade spre grădină, cu alta spre drum.

Clădirea aceasta nu semăna în niciun fel cu celelalte case din Teba: arhitectul care o construise nu căutase pentru ea o poziţie forte, nici linii mari, monumentale, nici materialele bogate ale construcţiilor urbane, ci voise să-i imprime o eleganţă uşoară, o simplitate plină de prospeţime, o graţie câmpenească, în armonie cu verdeaţa şi tihna rurală.

Fundaţiile inferioare, la care Nilul putea ajunge în revărsările sale, erau din gresie, iar restul din lemn de sicomor. Lungi coloane goale pe dinăuntru, nespus de zvelte, asemenea cozilor de steaguri purtate prin faţa palatelor regale, porneau de la pământ şi ţâşneau până la cornişa palmiformă, desfoindu-şi sub un cub mic de piatră capitelurile în forma potirului de lotus.

Singurul cât ce se ridica deasupra parterului nu atingea ciubucele care tiveau acoperişul în terasă, lăsând astfel un cat gol între plafonul său şi acoperământul orizontal al vilei.

Colonete scurte, cu capiteluri închipuind flori, despărţite din patru în patru de coloane lungi, formau o galerie ajurată în jurul acestui soi de apartament aerian deschis tuturor brizelor.

Ferestre mai largi la bază decât sus, după stilul egiptean, şi care se închideau cu două canaturi, lăsau lumina să pătrundă la primul etaj. Parterul era luminat de ferestre mai înguste şi mai apropiate unele de altele.

Deasupra uşii, ornamentată de două ciubuce mult reliefate, se vedea o cruce înfiptă într-o inimă şi încadrată de un paralelogram retezat în partea de jos, pentru a-i face loc acestui semn de bun augur, al cărui sens, după cum fiecare ştie, este „casă bună".

Întreaga construcţie era vopsită în culori calde şi vesele, florile de lotus din capiteluri ţâşneau – când albastre, când trandafirii – din capsulele lor verzi; frunzele de palmier din cornişele poleite cu aur se conturau pe un fond azuriu; pereţii albi ai faţadelor subliniau ramele vopsite ale ferestrelor, iar linii subţiri roşii sau verde-deschis desenau panouri ori simulau îmbinări de pietre.

În afara zidului împrejmuitor care ajungea la acelaşi nivel cu clădirea, un rând de arbori tăiaţi conic formau ca o perdea menită să stăvilească vântul prăfos ce bătea dinspre sud, mereu încărcat de dogorile pustiului.

În faţa clădirii se desfăşura verdele unei imense plantaţii de viţă; coloane din piatră cu capiteluri de lotuşi, simetric distanţate, desenau în vie alei care se întretăiau în unghi drept; butucii îşi trimiteau ghirlandele de frunze de la unul la altul, alcătuind astfel o suită de bolţi din frunziş sub care te puteai plimba fără să-ţi pleci capul. Pământul, greblat cu grijă şi adus în moviliţe lângă fiecare răsad, punea şi mai bine în relief, prin culoarea sa brună, verdele vesel al frunzelor în care se zbenguiau păsări şi raze de soare.

De o parte şi de alta a clădirii-pavilion, două bazine prelungi lăsau să plutească, pe transparenta lor oglindă, flori şi păsări acvatice. La colţurile acestor bazine, patru palmieri mari îşi desfăceau, ca o umbrelă, în vârful trunchiurilor lor solzoase, verdea aureolă de frunze.

Compartimentări, cu simetrie delimitate de cărări înguste, împărţeau grădina în jurul viei, desemnând locul fiecărei culturi. Într-un fel de alee de centură, care îngăduia ocolirea îngrăditurii, palmierii-dum alternau cu sicomorii; într-o serie de terenuri pătrate erau plantaţi smochini, piersici, migdali, măslini, rodii şi alţi pomi fructiferi. Alte porţiuni de pământ nu primiseră decât arbori de agrement, ca tamarixul, salcâmul, mirtul, mimoza şi câteva soiuri mai rare, găsite dincolo de cataractele Nilului, sub tropicul Cancerului, în oazele deşertului libian şi pe ţărmurile golfului Eritreea; căci egiptenii se ocupau mult de cultivarea arbuştilor şi florilor, cerând popoarelor cucerite, drept tribut, specii noi.

Flori de tot soiul, varietăţi de pepene roşu, cafeluţe, ceapa garniseau straturile grădinii. Alte două bazine, mult mai mari, alimentate de un canal deschis ce venea dinspre Nil, aveau pe ele câte o bărcuţă, pentru a-i înlesni stăpânului casei plăcerea pescuitului, căci peşti de forme diferite şi de culori strălucitoare se jucau în apa lor limpede, printre lujerele şi frunzele mari de

lotus. Mase de vegetaţie luxuriantă împresurau bazinele acestea şi se răsfrângeau în oglinda lor verde.

Lângă fiecare bazin se înălţa un chioşc format din coloane mici care susţineau un acoperiş uşor; chioşcul era înconjurat de un balcon deschis, de unde oricine se putea bucura de priveliştea apelor, respirând aerul răcoros al dimineţii şi al serii, culcat pe jumătate în jilţuri de stuf şi lemn.

Grădina aceasta, luminată de un soare abia pornit în urcuşul său, avea o înfăţişare veselă, îndemna la odihnă, la fericire. Verdele copacilor era atât de aprins, nuanţele florilor atât de vii, aerul şi lumina scăldau atât de bucuroase, cu adieri şi raze, vasta incintă, iar contrastul dintre bogăţia acelei vegetaţii şi albul uscat, ariditatea cretoasă a lanţului libian, zărit pe deasupra zidurilor şi sfârtecând cu crestele sale albastrul cerului era atât de puternic, încât simţeai nevoia să te opreşti şi să-ţi aşezi acolo cortul. S-ar fi zis că-i un cuib anume clădit pentru o fericire mult visată.

Pe alei umblau servitori ducând pe umeri cobiliţe de care atârnau oale din argilă umplute cu apă de la rezervoare, pe care o deşertau în gropiţele săpate la rădăcina fiecărei plante. Alţii, manevrând un vas aninat de o prăjină ce se rotea pe un stâlp, alimentau un jgheab de lemn trimiţător de apă spre pământurile oarecum vitregite ale grădinii. Mai erau unii care tundeau copacii, spre a le da o formă rotundă sau elipsoidală. Cu ajutorul unei săpăligi, întocmită din două bucăţi de lemn legate cu o sfoară ce forma un cârlig, nişte lucrători aplecaţi afânau pământul în vederea unor viitoare plantări.

Încântător spectacol să-i vezi pe bărbaţii aceia cu păr negru şi creţ, cu bustul de culoarea cărămizii, îmbrăcaţi doar cu o izmană albă – într-un du-te-vino prin frunziş, lucrând ordonat şi cântând o melodie populară care le ritma pasul. Cocoţate prin copaci, păsările păreau să-i cunoască şi abia de-şi mai luau zborul când, în trecere, oamenii atingeau vreo creangă.

Uşa casei se deschise şi în prag se ivi Poeri. Deşi îmbrăcat după portul egiptean, trăsăturile sale nu erau specifice tipului naţional şi nu trebuia să-l priveşti prea mult ca să-ţi dai seama că nu aparţinea rasei autohtone de pe valea Nilului. Nu era, desigur, un *Rot-en-ne-rom;* nasul subţire şi acvilin, obrajii traşi, buzele serioase, având un contur clar, ovalul perfect al chipului se deosebeau mult de nasul african, de pomeţii ieşiţi în afară, de gura cărnoasă, de figura lată a egiptenilor. Nici culoarea pielii nu era aceeaşi; tenta de alamă roşie era înlocuită de o paloare măslinie, uşor nuanţată de un abur trandafiriu, datorită unui sânge bogat şi pur; ochii, în loc să dezvăluie pupile negre ca smoala, între liniile trase cu antimoniu, erau de un albastru-întunecat precum cerul nopţii; părul, mai mătăsos şi mai moale, se încreţea în ondulaţii nerăzvrătite, umerii nu aveau linia aceea transversală rigidă

care se repetă, drept semn caracteristic al rasei, în statuile din templele şi frescele mormintelor.

Toate ciudăţeniile acestea alcătuiau la un loc o frumuseţe rară, faţă de care fiica lui Petamunoph nu putuse rămâne indiferentă. Din ziua în care, întâmplător, Poeri îi apăruse rezemat în coate de o balustradă din galeria pavilionului – locul pe care îl îndrăgea cel mai mult când muncile de la fermă nu-i ocupau timpul – ea revenise deseori sub pretextul plimbării şi făcuse în aşa fel încât carul să treacă pe sub balconul casei.

Dar, cu toate că îmbrăca cele mai alese tunici, că-şi punea la gât cele mai scumpe grumăjere, iar la mână brăţările cele mai măiestrit cizelate, cu toate că se încununa cu cele mai proaspete flori de lotus, că-şi prelungea până la tâmple linia neagră a ochilor, că-şi înviora obrazul cu fard, Poeri nu părea să o fi luat vreodată în seamă. Tahoser era totuşi frumoasă, iar pentru dragostea de care nu ştia sau pe care o dispreţuia melancolicul locuitor al pavilionului, faraonul ar fi dat preţ mare; pentru fiica preotului le-ar fi dat pe Twea, Tais, Amense, Hont-Reche, pe captivele sale asiatice, ar fi dat vasele sale de argint şi aur, grumăjerele din pietre colorate, carele de luptă, armata sa invincibilă, sceptrul, în sfârşit totul, până şi mormântul la care, încă de la începuturile domniei sale, lucrau în umbră mii de muncitori!

Iubirea nu este aceeaşi în regiunile calde, pe care le învăpăiază un vânt de foc, ca pe ţărmurile hiperboreene, unde calmul coboară din cer odată cu brumele; nu sânge, ci flăcări aleargă prin vine... De aceea tânjea şi se sfârşea Tahoser, deşi respira miresme, deşi se înconjura de flori şi sorbea băuturi aducătoare de uitare. Muzica o plictisea ori îi sporea peste măsură sensibilitatea; nici dansurile însoţitoarelor nu-i mai făceau plăcere; noaptea somnul nu i se lipea de gene şi, palpitândă, simţind că se înăbuşe, cu inima încărcată de suspine, îşi părăsea patul somptuos, ca să se întindă pe lespezile mari, lipindu-şi pieptul de granitul tare, pentru a-i sorbi răcoarea.

În noaptea care urmă intrării triumfale a faraonului, Tahoser se simţi atât de nefericită, atât de neînstare să trăiască, încât se hotărî să nu moară înainte de a mai fi făcut un ultim efort.

Se înfăşură într-o bucată de pânză dintre cele mai obişnuite, nu-şi lăsă pe mână decât o brăţară din lemn parfumat, pe cap îşi răsuci un văl dungat şi, în zori, fără ca Nofre, care visa la chipeşul Ahmosis, să o audă, ieşi din cameră, străbătu grădina, trase zăvoarele de la poarta dinspre Nil, înaintă spre chei, trezi un vâslaş care dormea pe fundul luntrei sale din papirus şi astfel trecu pe celălalt mal al fluviului.

Clătinându-se şi apăsându-şi mâna pe inimă, ca pentru a-i astâmpăra bătăile, se îndreptă spre pavilionul lui Poeri.

Se făcuse ziuă, porţile se deschideau pentru a da voie atelajelor de boi să treacă şi să se ducă la muncă, iar turmelor să iasă la păscut.

Tahoser îngenunche pe prag şi îşi duse o mână deasupra capului, într-un gest rugător; era poate chiar mai frumoasă în această atitudine de umilinţă, în veşmântul acela sărac. Pieptul i se zbătea, lacrimi i se prelingeau pe obrajii palizi.

Poeri o zări şi o luă drept ceea ce de fapt părea – o femeie tare nenorocită.

— Intră, spuse el, intră fără teamă, casa-i primitoare.

VI

Îmbărbătată de vorbele prietenoase ale lui Poeri, Tahoser părăsi atitudinea rugătoare şi se ridică. Obrajii până atunci atât de palizi se îmbujorară; odată cu speranţa îşi recăpătase pudoarea – roşea de fapta ciudată la care o împingea iubirea. Şi iată că pe pragul acela, în atâtea rânduri păşit de visele ei, şovăi: feciorelnicele temeri, înăbuşite de patimă, renăşteau în faţa realităţii.

Tânărul, închipuindu-şi că poate doar timiditatea – însoţitoare a nefericirii – o împiedica pe Tahoser să intre în casă, îi spuse cu glas blând, ca o muzică, în care se simţea un accent străin:

— Intră, fată dragă, şi nu mai tremura; casa este destul de mare ca să te poată adăposti. De eşti ostenită, odihneşte-te; de ţi-e sete, servitorii mei îţi vor aduce apă curată răcorită în vase din argilă poroasă; de ţi-e foame, îţi vor pune pe dinainte pâine de grâu, curmale şi smochine uscate.

Încurajată de asemenea cuvinte, fiica lui Petamunoph intră în casa care îndrituia deplin hieroglifele de bun sosit aflate pe uşă.

Poeri o conduse într-o cameră de la parter, cu pereţi vopsiţi în alb; un alb peste care linii verzi, ce se închideau cu flori de lotus, desenau compartimentări plăcute la vedere. O rogojină fină, din stuf împletit, în care alternau simetric diferite culori, acoperea podeaua; în fiecare colţ al încăperii mănunchiuri mari de flori se revărsau din vase înalte, ţinute în echilibru de socluri, răspândindu-şi parfumul în umbra răcoroasă a încăperii. În fund, o canapea joasă, al cărei lemn era decorat cu frunziş şi animale himerice, îndemna parcă, prin perna ei mare, la odihnă, sau la nepăsare. Două jilţuri de culoare închisă, din trestie de Nil, al căror spătar se revărsa într-o arcuire, un scăunel cu trei picioare, având pe margini o bordură cu încrustaţii, iar în centru ornamente cu *uraeuşi*, ghirlande şi simboluri agricole, masă pe care se găsea un vas cu lotuşi roz şi albaştri, completau mobilierul de o simplitate şi de o graţie câmpenească.

Poeri se aşeză pe canapea. Trecându-şi un picior pe sub ea şi ridicându-şi genunchiul celălalt, Tahoser se ghemui în faţa tânărului care îşi aţintise asupra ei o privire plină de binevoitoare mirări.

Aşa cum stătea, Tahoser era încântătoare: vălul subţire de pe cap îi căzuse pe spate, dezvelindu-i părul bogat prins cu o panglicuţă albă, îngustă, îngăduind astfel să i se vadă bine chipul dulce, fermecător şi trist. Bluza fără mâneci dezgolea până la umăr braţe frumoase, lăsându-i libertate în mişcări.

— Mă numesc Poeri, spuse tânărul şi sunt intendentul averilor coroanei, cu dreptul de a purta pe cap, la ţinuta de ceremonie, coarnele de berbec aurite.

— Mă numesc Hora, îi răspunse Tahoser care îşi ticluise dinainte povestioara; părinţii mi-au murit, iar averea lor a fost vândută de creditori, care n-au lăsat decât atât cât mi-a trebuit să-i pot îngropa. Am rămas aşadar singură şi fără mijloace de trai; dar de vreme ce vrei să mă primeşti, îţi voi fi recunoscătoare pentru ospitalitate. Am învăţat toate câte trebuie să le ştie o femeie, deşi situaţia mea nu mă silea să lucrez. Mă pricep să învârt fusul, să ţes pânză împletind fire de diferite culori, să imit flori şi să desenez cu acul ornamente pe ţesături; voi putea chiar, când munca te va obosi şi când căldura te va apăsa prea tare, să te înveselesc cântându-ţi din gură, la harfă sau la mandolină.

— Hora, fii binevenită la Poeri, spuse tânărul. Vei găsi aici, fără să te istoveşti, căci pari plăpândă, o îndeletnicire numai potrivită pentru o fată care a cunoscut vremuri mai fericite. Printre servitoarele mele se află fete foarte blânde şi cuminţi, care îţi vor fi tovarăşe plăcute şi care îţi vor arăta rânduielile din casa aceasta de ţară. Până una-alta, zilele vor urma zilelor şi poate că vor veni altele mai bune pentru tine. Dacă nu, vei putea îmbătrâni la mine, în belşug şi pace: sfânt este oaspetele trimis de zei.

După ce rosti cuvintele acestea, Poeri se ridică, vrând parcă să evite mulţumirile aşa-zisei Hora, care i se prosternase la picioare sărutându-i-le aşa cum fac nefericiţii cărora li s-a făcut un bine oarecare; dar îndrăgostita luase acum locul fiinţei ce implorase, astfel că buzele ei trandafirii se dezlipeau cu greu de picioarele acelea frumoase, albe şi pure ca picioarele din iaspis ale divinităţilor.

Înainte de a ieşi, pentru a se duce să supravegheze munca de pe domeniu, Poeri se întoarse în prag şi-i spuse Horei:

— Rămâi aici până ce-ţi voi da o cameră. O să-ţi trimit hrană cu unul dintre servitorii mei.

Şi se depărtă cu pas mărunt, legănând într-o mână biciul de poruncă. Muncitorii îl salutau ducându-şi o mână pe cap, iar cealaltă aproape de pământ; dar se vedea, după cordialitatea salutului lor, că era un stăpân bun. Când şi când, Poeri se oprea să dea o poruncă sau un sfat, căci era tare priceput în ale agriculturii şi grădinăritului; apoi mergea mai departe, privind în dreapta şi în stânga, inspectând cu grijă totul. Tahoser, care îl însoţise umilă până la uşă şi care se ghemuise pe prag, cu un cot pe genunchi, cu bărbia în palmă, îl urmări cu privirea până ce se făcu nevăzut pe sub bolţile frunzoase. Dispăruse demult pe poarta ce da spre ogoare, şi ea tot mai privea într-acolo.

Potrivit poruncii date, în trecere, de către Poeri, un servitor aduse pe o tavă o pulpă de gâscă, cepe coapte în cenuşă, o pâine de grâu şi un vas cu apă astupat cu frunze de mirt.

— Iată ce-ţi trimite stăpânul; mănâncă, fată, şi recapătă-ţi puterile.

Frumoasei Tahoser nu-i prea era foame, dar în rolul pe care îl juca, se cădea să arate că are poftă de mâncare – nenorociţii trebuie să se năpustească asupra mâncărurilor oferite din milă. Aşadar, mâncă şi bău o înghiţitură bună i de apă proaspătă.

După ce servitorul se îndepărtă, ea îşi reluă atitudinea contemplativă. Mii de gânduri potrivnice îi chinuiau fragila minte: aci, cu pudoarea-i feciorelnică, se căia de pasul făcut, aci, cu patima-i de îndrăgostită se felicita pentru îndrăzneala avută. Apoi îşi spunea: „Iată-mă, cu adevărat, sub acoperişul lui Poeri, o să-l pot vedea nestingherită, în fiecare zi; mă voi îmbăta în tăcere de frumuseţea lui, mai curând a unui zeu decât a unui om; îi voi auzi glasul fermecător ca o muzică a sufletului... Dar oare el, care nu m-a luat niciodată în seamă, ori de câte ori i-am trecut pe lângă pavilion, îmbrăcată în veşminte de culori strălucitoare, gătită cu cele mai scumpe giuvaieruri, parfumată cu esenţe şi flori, urcată în carul meu pictat şi aurit, ocrotit de o umbrelă, înconjurată ca o regină de un alai de slujitori, o să aibă mai curând ochi pentru sărmana fată implorândă, primită din milostenie şi acoperită de o pânză oarecare? O să poată face sărăcia ceea ce nu a putut face luxul meu? Poate că, la urma urmei, sunt urâtă, iar Nofre este o linguşitoare când pretinde că, de la izvorul neştiut al Nilului şi până la vărsarea lui în mare, nu se află fată mai frumoasă ca stăpâna ei... Dar nu, sunt într-adevăr frumoasă: ochii aprinşi de patimi ai bărbaţilor mi-au spus-o de mii de ori şi mai cu seamă aerele înciudate şi mutrişoarele dispreţuitoare ale femeilor care treceau pe lângă mine. Oare mă va iubi vreodată acest Poeri, care mi-a inspirat o atât de smintită dragoste? La fel de bine ar fi primit şi o bătrână cu fruntea brăzdată de creţuri, cu pieptul supt, acoperită de zdrenţe hidoase şi cu picioarele înţepuşate de praf. În afară de el, oricare altul ar fi recunoscut pe loc, sub înfăţişarea deghizată a Horei, pe Tahoser, fiica marelui preot Petamunoph; dar nu şi-a plecat niciodată privirile asupra mea, nu mai mult decât statuia unui zeu de bazalt asupra credincioşilor care îi oferă hartane de antilopă şi buchete de lotuşi".

Asemenea gânduri împuţinau curajul fetei. Apoi, din nou îşi recăpăta încrederea în sine, îşi spunea că frumuseţea, tinereţea, iubirea ei trebuiau să înduioşeze până la urmă inima aceea nesimţitoare: avea să fie atât de blândă, atât de atentă şi devotată, avea să aducă atâta artă şi cochetărie bietei sale toalete, încât fără îndoială că Poeri nu va mai rezista. Îşi făgăduia să-i dezvăluie atunci faptul că preaumila slujnică era o fată de rang mare, având sclavi, pământuri şi palate; astfel îşi orânduia în visele ei, după o bucurie modestă, o viaţă de minunată şi strălucitoare fericire.

„Mai întâi trebuie să fiu frumoasă”, îşi spunea ea, ridicându-se şi pornind spre unul dintre bazine.

Când ajunse acolo, îngenunche pe bordura de piatră, îşi spălă faţa, gâtul, umerii; apa tulburată îi arăta, în oglinda ei spartă în mii de frânturi, imaginea chipului, neclară şi tremurândă, care-i surâdea ca printr-un văl verde, iar peştişorii văzându-i umbra şi crezând că aveau să primească niscaiva firimituri, se apropiau de mai cu duiumul.

Tahoser culese două sau trei flori de lotus, care se înfoiau pe faţa apei, le răsuci lujerul în jurul cordeluţei de pe cap şi îşi alcătui o pieptănătură căreia toată arta lui Nofre nu i-ar fi fost pe măsură, nici de-ar fi golit sipetele cu bijuterii.

Când termină şi se ridică, proaspătă şi strălucitoare, un ibis, obişnuit al locului, care până atunci o privise cu gravitate, se sumeţi pe picioarele sale înalte, îşi întinse gâtul lung şi îşi fâlfâi de două-trei ori aripile, ca pentru a o aplauda.

Apoi Tahoser îşi reluă locul pe pragul uşii pavilionului, în aşteptarea lui Poeri. Cerul era de un albastru intens; lumina desena ondulări vizibile prin aerul străveziu, florile şi plantele răspândeau arome îmbătătoare, păsările ţopăiau prin rămuriş, ciugulind câte o bacă, fluturii se fugăreau şi dansau pe aripi. Spectacolului acestuia vesel i se alătura cel al activităţii umane, înviorându-l şi mai mult prin sufletul pe care i-l aducea. Grădinarii se foiau de colo-colo, servitorii se întorceau cu mănunchiuri de iarbă şi grămezi de legume, iar alţii, în picioare pe sub smochini, primeau în coşuri fructele aruncate de maimuţe anume dresate să le culeagă şi cocoţate pe crengile de sus.

Tahoser contemplă cu încântare natura aceasta proaspătă, a cărei tihnă i se revărsa în suflet, şi îşi spuse: „O, cât ar fi de plăcut să fii iubită aici, în lumină, miresme şi flori!”

Poeri se întoarse; îşi încheiase inspecţia şi se retrăgea în camera sa, până la trecerea preaîncinselor ceasuri ale zilei. Tahoser îl urmă sfioasă, rămase lângă uşă, gata să iasă la cel mai mic gest al său, dar Poeri îi făcu semn să rămână.

Tahoser făcu câţiva paşi, apoi îngenunche pe rogojină.

— Mi-ai spus, Hora, că ştii să cânţi la mandolină; ia instrumentul acela agăţat pe perete, fă să-i sune coardele şi cântă-mi o melodie veche, mult alinătoare, caldă şi molcomă. Somnul care vine în legănarea muzicii este plin de vise frumoase.

Fiica preotului luă mandolina din cui, se apropie de patul pe care se întinsese Poeri, sprijinindu-şi capul de căpătâiul din lemn sculptat în formă de semilună, îşi întinse braţul până ce atinse gâtul instrumentului pe care îl

strânse lângă inima ei înfiorată, şi îşi lăsă degetele să rătăcească o clipă de-a lungul corzilor, scoţând câteva acorduri. Apoi cântă corect, deşi cu glas uşor tremurat, o veche melodie egipteană, vag suspin al strămoşilor transmis din generaţie în generaţie, în care aceeaşi frază se repeta cu o monotonie pătrunzătoare şi dulce.

— Într-adevăr, spuse Poeri întorcându-şi privirile de un albastru-închis spre fată, nu m-ai înşelat. Cunoşti ritmurile ca o muziciană de profesie şi ţi-ai putea dovedi măiestria în palatul regesc. Dar dai cântului tău o expresie nouă. Melodia asta pare a fi născocită de tine, ştii să-i aduci un farmec magic. Chipul tău nu mai este cel de dimineaţă, altă femeie transpare în tine, ca o lumină îndărătul unui văl. Cine eşti?

— Sunt Hora, îi răspunse Tahoser; nu ţi-am istorisit povestea mea? Dar mi-am şters de pe faţă colbul drumului, mi-am aşezat cutele boţite ale rochiei, mi-am pus un fir de floare în păr. Nu înseamnă că trebuie să fiu şi urâtă dacă sunt săracă, iar zeii refuză uneori să-i dăruie cu frumuseţe pe cei bogaţi. Dar, spune-mi, vrei să mai cânt?

— Da, repetă melodia aceasta care mă fascinează, mă amorţeşte şi îmi fură memoria, aşa cum ar face-o de pildă o cupă de nepenthes; repet-o până ce somnul va coborî peste pleoapele mele aducând uitarea.

Aţintiţi mai întâi asupra frumoasei Tahoser, ochii lui Poeri se închiseră curând pe jumătate, apoi cu totul. Tânăra fată continua să semene freamăt în corzile mandolinei, repetând cu glas tot mai scăzut refrenul cântecului. Poeri dormea; ea conteni şi începu să-i facă vânt cu un evantai din frunze de palmier, aruncat pe masă.

Poeri era frumos, iar somnul împrumuta trăsăturilor sale pure o inefabilă expresie de melancolie şi duioşie; genele lungi, lăsate, păreau să învăluie cine ştie ce viziune cerească, iar frumoasele lui buze roşii întredeschise fremătau, ca şi cum ar fi rostit cuvinte neauzite unei fiinţe invizibile.

După o îndelungă contemplare, încurajată de liniştea şi singurătatea din jur, Tahoser se aplecă pătimaşă asupra celui adormit şi, ţinându-şi răsuflarea, apăsându-şi palma pe inimă, îi puse pe frunte un sărut timid, furiş, înaripat. Apoi se ridică ruşinată foarte şi îmbujorată peste măsură.

Vag, prin vis, Poeri simţise buzele fetei; suspină şi spuse în ebraică: „O, Ra'hel, prea-iubită Ra'hel!"

Din fericire, cuvintele acestea rostite într-o limbă necunoscută nu aveau niciun înţeles pentru fiica lui Petamunoph, astfel că ea luă din nou evantaiul din frunze de palmier, sperând şi temându-se totodată ca nu cumva Poeri să se trezească.

VII

Când se făcu ziuă, Nofre, care dormea pe un pat mic, la picioarele stăpânei, fu mirată că nu o aude pe Tahoser chemând-o ca de obicei, adică lovindu-şi palmele una de alta. Se ridică într-un cot şi atunci văzu patul gol. Între timp cele dintâi raze de soare, ajungând la friza porticului, începeau abia să arunce pe zid umbra capitelurilor şi a vârfului de la fusul coloanelor. De obicei, Tahoser nu era atât de matinală şi nu ieşea niciodată din pat fără ajutorul femeilor ei; de asemenea, nu ieşea până ce nu punea pe cineva să-i potrivească pieptănătura, până ce nu-şi stropea frumosul trup cu apă înmiresmată, pe care o primea în genunchi, cu braţele aduse la piept.

Îngrijorată, se îmbrăcă în grabă cu o cămaşă străvezie, se încălţă cu sandale din fibre de palmier şi porni să-şi afle stăpâna.

Mai întâi o căută sub porticurile celor două curţi, zicându-şi că, poate, neputând dormi, Tahoser se dusese să respire aerul răcoros al zorilor de-a lungul acestor promenade interioare.

Dar Tahoser nu era nicăieri.

„Să vedem în grădină, îşi spuse Nofre; poate că a avut fantezia să vadă rouă nopţii strălucind pe frunzele plantelor şi să asiste o dată la deşteptarea florilor."

Bătută în lung şi în lat, grădina nu dezvălui altceva decât singurătate. Nofre cercetă, fără de izbândă, aleile, umbrarele, bolţile de frunziş, boschetele. Intră în chioşcul de la capătul umbrarului de viţă, dar nici urmă de Tahoser. Alergă la bazinul în care stăpâna ei ar fi avut poate capriciul să se scalde, aşa cum făcea câteodată, însoţită de celelalte femei, pe scara de granit care cobora din marginea bazinului până în adâncul acestuia acoperit cu nisip cernut. Frunze late de nufăr alb pluteau pe faţa apei şi nu păreau să fi fost stânjenite; raţele încreţeau apa liniştită vârându-şi în ea gâturile lor azurii şi salutând-o pe Nofre cu ţipete vesele. Credincioasa confidentă începu să se îngrijoreze de-a binelea; dădu alarma în toată casa; sclavele şi slujnicele ieşiră din cămăruţele lor şi, puse la curent de către Nofre despre misterioasa dispariţie a stăpânei, porniră să caute cu de-amănuntul; se urcară pe terase, scotociră fiecare încăpere, fiecare ungher, fiecare colţişor în care s-ar fi putut găsi. În tulburarea ei, Nofre deschise până şi cuierele pentru rochii, sipetele pentru giuvaieruri, de parcă asemenea cutii ar fi putut-o ascunde pe stăpână.

Hotărât lucru, Tahoser nu se afla în casă.

Unui servitor bătrân, cu isteţime de om încercat, îi veni ideea să cerceteze nisipul de pe alei, pentru a căuta în el urmele tinerei stăpâne; zăvoarele grele ale porţii ce da spre oraş nu fuseseră clintite de la locul lor, înlăturându-se astfel bănuiala că Tahoser ar fi putut ieşi pe acolo. Drept este că Nofre străbătuse fără socoteală toate cărările, lăsând pe ele amprenta

sandalelor ei; dar, aplecându-se mult la pământ, bătrânul Suhem descoperi în cele din urmă, printre paşii lui Nofre, o adâncitură uşoară care desena o talpă îngustă, delicată, aparţinând unui picior mult mai mic decât al confidentei. El merse pe urma aceasta, care îl duse, trecând pe sub umbrar, de la portalul curţii până la poarta dinspre Nil. Zăvoarele – aşa cum îi explica el şi lui Nofre – fusese trase, iar capetele lor nu se atingeau decât datorită greutăţii; aşadar, pe acolo îşi luase zborul fiica lui Petamunoph.

Mai departe urma se pierdea. Cheiul pardosit cu cărămizi nu păstrase nicio amprentă. Luntraşul care traversase cu Tahoser nu se întorsese. Ceilalţi dormeau şi, când fură întrebaţi, răspunseră că nu au văzut nimic. Unul singur spuse că o femeie îmbrăcată sărăcăcios şi părând a face parte din rândurile cele mai de jos ale poporului trecuse dis-de-dimineaţă de cealaltă parte a fluviului, în cartierul Memnoniilor, probabil pentru a îndeplini vreun ritual funebru.

Informaţia aceasta, care nu avea în niciun fel legătură cu eleganta Tahoser, îi buimăci cu totul pe Nofre şi pe Suhem.

Se întoarseră aşadar acasă, trişti şi dezamăgiţi. Servitorii şi servitoarele se aşezară pe pământ, în atitudini de disperare, lăsând să le atârne câte o mână cu palma întoarsă spre cer, pe cealaltă punându-şi-o pe cap şi cu toţii strigară asemenea unui cor jalnic:

— Nenorocire! Nenorocire! Nenorocire! Stăpâna a plecat!

— Pe Oms, câine al iadului! o s-o găsesc, spuse bătrânul Suhem, chiar de-ar fi să pătrund viu până în adâncul tărâmului apusean către care călătoresc morţii. Era o stăpână bună, ne dădea hrană din belşug, nu ne-a cerut să muncim peste puteri şi nu am fost supuşi bătăii decât pe drept şi cu măsură. Piciorul ei nu apăsa greu pe cefele noastre plecate, sclavul se putea crede liber.

— Nenorocire! Nenorocire! Nenorocire! repetară bărbaţii şi femeile presărându-şi colb pe cap.

— Vai, vai, scumpă stăpână, cine ştie unde eşti acum! se văita credincioasa confidentă, dând frâu liber lacrimilor. Poate că vreun vraci te-a făcut să-ţi părăseşti palatul printr-un anume descântec de neînvins, spre a săvârşi asupra ta cine ştie ce vrajă odioasă; o să-ţi sfâşie frumosul trup, printr-o tăietură, o să-ţi scoată din el inima ca un paraschist, va arunca rămăşiţele tale crocodililor, iar sufletul tău mutilat nu va găsi în ziua de apoi decât fâşii informe. Nu vei coborî în adânc de mormânt, al cărui plan îl păstrează *colchyt*-ul, lângă mumia pictată şi aurită a tatălui tău, marele preot Petamunoph, în încăperea funebră pentru tine săpată!

— Linişteşte-te, Nofre, o îndemnă bătrânul Suhem, să nu disperăm cu toţii înainte de vreme; s-ar putea ca Tahoser să se întoarcă în curând. S-a

lăsat, poate, în voia vreunei plăceri necunoscută nouă şi peste puţin o s-o vedem apărând veselă şi surâzătoare, cu flori de apă în braţe.

Trecându-şi un colţ al rochiei peste ochi, confidenta schiţă un semn de încuviinţare.

Suhem se ghemui, îndoindu-şi genunchii, precum în reprezentările acelor maimuţe cu bot de câine, tăiate fără prea multă precizie într-un bloc pătrat de bazalt şi, cuprinzându-şi tâmplele între palmele uscate, se cufundă în gânduri.

Chipul său de un brun-roşcat, orbitele mult adâncite, maxilarele proeminente, obrajii brăzdaţi de riduri mari, părul lăţos încadrându-i chipul ca o barbă întregeau asemănarea cu zeii cei cu cap de maimuţă; nu era un zeu, firește, dar semăna mult cu o maimuţă.

Rodul meditaţiilor, cu îngrijorare aşteptat de Nofre, fu următorul:

— Fiica lui Petamunoph este îndrăgostită.

— Cine ţi-a spus asta? exclamă Nofre, care credea că doar ea ştia să citească în inima stăpânei.

— Nimeni, dar Tahoser e foarte frumoasă; a văzut până acum de şaisprezece ori revărsarea şi retragerea Nilului. Şaisprezece înseamnă cifra emblematică a voluptăţii; de câtva timp, îşi chema la ore ciudate muzicantele din harfă, mandolină şi flaut, ca omul care vrea să-şi potolească prin muzică tulburarea sufletului.

— Grăieşti tare bine, în bătrânu-ţi cap pleşuvit sălăşluieşte înţelepciunea. Dar cum ai învăţat să cunoşti femeile, tu care nu faci altceva decât să sapi pământul din grădină şi să duci pe umeri vase cu apă?

Sclavul îşi descreţi buzele într-un zâmbet tăcut, dezvelind două rânduri de dinţi albi, lungi, în stare să sfarme sâmburi de curmale. Mutra lui voia să spună cam aşa: „Nu întotdeauna am fost bătrân şi captiv”.

Luminată de sugestia lui Suhem, Nofre se gândi imediat la chipeşul Ahmosis, *oeris*-ul faraonului, care atât de des trecea pe sub terasă şi care la defilarea triumfală arătase atât de falnic pe carul său de luptă. Şi cum ea însăşi îl iubea fără să-şi dea prea bine seama, o credea pe stăpână în stare de sentimentele ei. Îmbrăcă o rochie mai puţin uşoară şi se duse la locuinţa ofiţerului: acolo se găsea Tahoser, fără doar şi poate.

Tânărul *oeris* era aşezat pe un scaun jos, în fundul camerei. Pe pereţi, grupate în trofee, diferite arme: tunica de piele însolzată cu plăcuţe de bronz pe care se vedea cartuşul faraonului, pumnalul de bronz cu mânerul din iaspis, având săpată în el o scobitură ca să-l poată apuca degetele, apoi toporişca de luptă cu tăiş de cremene, sabia cu lamă curbă, casca împodobită cu două pene de struţ, arcul triunghiular şi săgeţile prevăzute cu pene roşii;

pe nişte socluri erau puse grumăjerele de onoare, iar câteva cuiere deschise dezvăluiau prada luată de la inamic.

Când dădu cu ochii de Nofre, pe care o cunoştea bine, stând în picioare, pe prag, Ahmosis încercă o mare bucurie; obrajii arămii prinseră a se colora, muşchii feţei îi tresăriră, inima îi bătu mai tare. Crezu că Nofre îi aducea vreun mesaj din partea frumoasei Tahoser, cu toate că fiica preotului nu-i luase niciodată în seamă ocheadele. Dar bărbatul dăruit de zei cu frumuseţe îşi închipuie tare lesne că toate femeile se îndrăgostesc de el.

Se ridică şi făcu câţiva paşi spre Nofre, ale cărei priviri neliniştite scrutau ungherele încăperii, spre a se asigura de prezenţa sau absenţa lui Tahoser.

— Ce te-aduce la mine, Nofre? întrebă Ahmosis, văzând că tânăra slujitoare, preocupată de-ale ei, nu sfâşia tăcerea. Nădăjduiesc că stăpâna ta se simte bine, căci îmi pare că am văzut-o ieri la intrarea triumfală a faraonului.

— Cum se simte a mea stăpână trebuie s-o ştii mai bine ca oricare altul, i-o întoarse Nofre, căci a fugit de acasă, fără să destăinuie cuiva gândurile ei; dar aş fi jurat pe Hathor că-i cunoşti ascunzişul pe care şi l-a ales.

— A dispărut?! Ce-mi tot îndrugi acolo? făcu Ahmosis cu neprefăcută uimire.

— Credeam că te iubeşte, spuse Nofre. Uneori, până şi fetele cele mai retrase sunt în stare de câte o nebunie. Aşadar, nu-i aici?

— Zeul Fre, care vede totul, ştie unde se află; niciuna însă dintre razele sale, care se termină cu mâini, nu a atins-o la mine. Priveşte şi caută prin încăperi.

— Te cred, Ahmosis, şi mă retrag: ştiu că de-ar fi venit Tahoser aici, nu te-ai feri de credincioasa Nofre, care bucuros v-ar fi slujit iubirea. Eşti frumos, ea este liberă, bogată şi fecioară. Zeii ar fi încuviinţat cu plăcere asemenea căsătorie.

Nofre se întoarse acasă, mai neliniştită şi mai tulburată ca oricând, se temea ca nu cumva servitorii să fie bănuiţi că au ucis-o pe Tahoser, spre a-şi însuşi bogăţiile ei, ceea ce i-ar fi supus unor bătăi spre a mărturisi ceea ce nici nu ştiau.

La rândul său, faraonul se gândea la Tahoser. După libaţiile şi ofrandele impuse de ritual, se aşezase în curtea interioară a gineceului şi se lăsase în voia visării, fără a lua în seamă zbenguielile femeilor sale care, goale şi încununate cu flori, se jucau în apa transparentă a bazinului, împroşcându-se cu apă şi chicotind tare, pentru a cuceri atenţia stăpânului; iar acesta, împotriva obiceiului său, nu hotărâse încă cine avea să fie regina favorită în săptămâna aceea.

Încântător era tabloul pe care îl ofereau femeile acelea cu trupuri zvelte lucind în apă ca nişte statui de iaspis, într-un decor de arbuşti şi flori, în mijlocul curţii înconjurate de coloane vopsite în culori vii, sub lumina curată a unui cer de azur, săgetat când şi când de un ibis cu ciocul în vânt şi labele încordate spre spate.

Amense şi Twea, plictisindu-se de atâta înot, ieşiseră din apă şi, îngenuncheate pe marginea bazinului, îşi desfăceau în soare, ca să se zvânte, bogatul păr negru, ale cărui şuviţe de culoarea abanosului făceau ca pielea lor să pară şi mai albă; ultimele mărgele de apă se rostogoleau pe pielea lor lucioasă şi pe braţele tot atât de netede ca iaspisul; câteva servitoare le ungeau cu esenţe şi uleiuri aromate, în timp ce o tânără etiopiană le oferea să miroasă caliciul unei flori mari.

S-ar fi zis că sculptorul care lucrase basoreliefurile decorative din sălile gineceului luase grupurile acestea drept model; dar faraonul nu ar fi privit cu mai multă răceală desenul încrustat în piatră.

Cocoţată pe speteaza jilţului, maimuţa personală a faraonului ronţăia curmale şi îşi clănţănea dinţii; de picioarele stăpânului se freca, rotunjindu-şi spinarea, pisica favorită, iar piticul diform trăgea de coadă maimuţa şi de mustăţi pisica – una miorlăind, cealaltă scuipând – ceea ce, îndeobşte, descreţea fruntea maiestăţii sale. Dar în ziua aceea maiestatea sa nu avea poftă de râs. Dădu la o parte pisica, la fel făcu şi cu maimuţa de pe jilţ, dădu un pumn în creştetul piticului şi porni spre apartamentele din granit.

Fiecare dintre camerele acelea era alcătuită din blocuri de o mărime uimitoare şi zăvorâtă cu uşi de piatră pe care nicio putere omenească nu le-ar fi putut forţa, doar dacă ar fi cunoscut taina prin care se desferecau.

Încăperile adăposteau bogăţiile faraonului şi prada luată de la popoarele biruite. Se găseau acolo lingouri de metale preţioase, coroane de aur şi argint, grumăjere şi brăţări din emailuri cloazonate, cercei strălucind ca discul lui Mui, coliere cu şapte rânduri de cornalină, de lapislazuli, de iaspis sângeriu, de perle, de agate, de sardonix, de onix; de asemenea, inele fin lucrate pentru picioare, centuri cu paftale de aur, gravate cu hieroglife, inele cu montură înfăţişând scarabeul, şiraguri de peşti, crocodili şi inimi ştanţate cu aur, şerpi din email, încolăciţi de câteva ori, vase de bronz, ulcioare de alabastru împodobite cu fundă, de sticlă albastră pe care se răsuceau spirale albe, sipete de lut emailat, cutii din lemn de santal având forme ciudate şi himerice, grămezi de mirodenii din toate ţările, blocuri de abanos, stofe scumpe şi atât de fine, încât fiecare bucată ar fi putut trece printr-un inel, pene de struţ negre şi albe sau colorate în diferite nuanţe, colţi de elefant de o grosime monstruoasă, cupe de aur, argint sau sticlă aurită, statuete minunate, atât ca material, cât şi ca execuţie.

În fiecare încăpere faraonul porunci să fie încărcată câte o brancardă purtată de doi sclavi robuşti din Kusch şi Scheto, apoi, bătând din palme, îl chemă pe Timopht, servitorul care o urmărise pe Tahoser, şi îi spuse:

— Du toate astea lui Tahoser, fiica marelui preot Petamunoph, din partea faraonului.

Timopht trecu în fruntea cortegiului care traversă Nilul cu o corabie regească şi curând sclavii ajunseră cu toată încărcătura la casa frumoasei Tahoser.

— Pentru Tahoser, din partea faraonului, spuse Timopht bătând în poartă.

Văzând atâtea comori, Nofre fu cât pe ce să leşine – pe jumătate de frică, pe jumătate de uluire; se temea ca nu cumva regele să o osândească la moarte, aflând că fiica preotului nu mai era acasă.

— Tahoser a plecat, îi răspunse ea lui Timopht, tremurând toată şi jur pe cele patru gâşte sfinte: Amset, Sis, Sumauts şi Kebhsniv, care zboară în cele patru vânturi, că nu ştiu unde este.

— Faraonul, alesul lui Fre, favoritul lui Amon-Ra, a trimis aceste daruri, nu le pot lua înapoi; păstrează-le până ce o vei găsi. Răspunzi cu capul; aşază-le în încăperi şi pune servitori credincioşi să le păzească, răspunse trimisul regelui.

Când Timopht se întoarse la palat şi când, prosternat, cu coatele lipite de trup, cu fruntea în colb, îi spuse că Tahoser a dispărut, regele se înfurie peste măsură şi lovi atât de tare cu sceptrul în caldarâm, încât lespedea se despică.

VIII

Tahoser – trebuie să o spunem – nu se gândea defel la Nofre, însoţitoarea favorită, nici la îngrijorarea pe care, fără îndoială, lipsa ei o stârnise. Iubita stăpână dăduse cu totul uitării frumoasa ei casă din Teba, şi pe slujitori, şi toate gătelile ei, lucru foarte greu şi de necrezut din partea unei femei.

Fiica lui Petamunoph nu avea de unde şti că faraonul o iubeşte, nu observase privirea aceea plină de voluptate care căzuse asupra ei, de la înălţimea unei măreţii de nimic tulburată pe pământul acesta; şi chiar de ar fi observat-o, ar fi depus asemenea dorinţă drept ofrandă, dimpreună cu toate florile sufletului ei, la picioarele lui Poeri.

Tot împingând cu degetul mare de la picior fusul, pentru a-l face să urce de-a lungul firului, căci i se dăduse să facă treaba asta, ea urmărea cu coada ochiului toate mişcările tânărului evreu, învăluindu-l cu privirea ca într-o dezmierdare. Se bucura în tăcere de fericirea de a-i sta în preajmă, în pavilionul în care el îi îngăduise să şadă.

Dacă Poeri ar fi întors capul spre ea ar fi fost surprins, poate, de lumina înrourată a ochilor ei, de roşeaţa bruscă ce-i răsărise în obraji, asemenea unor nori trandafirii, de inima ce-i bătea nebuneşte, făcând să-i palpite sânul. Dar, aşezat la masă, el se apleca peste o foaie de papirus pe care, cu ajutorul unei trestii trecea, după ce o înmuia în cerneala din scobitura unei plăcuţe de alabastru, socoteli în scriere egipteană vulgară.

Oare Poeri înţelegea iubirea atât de făţişă pe care Tahoser i-o purta? Sau poate că, pentru neştiute pricini, se prefăcea a nu vedea nimic? Se purta cu ea blând, binevoitor, dar rezervat, ca şi cum ar fi vrut să preîntâmpine sau să înăbuşe vreo destăinuire stingheritoare, căreia greu i-ar fi fost să dea răspuns. Cu toate acestea, aşa-zisa Hora era frumoasă tare; farmecul ei, trădat de îmbrăcămintea sărăcăcioasă, era şi mai puternic şi, după cum la cele mai fierbinţi ceasuri ale zilei poţi vedea un abur luminos tremurând deasupra pământului care luceşte, tot astfel fremăta în jurul ei un „aer" de iubire. Patima îi palpita pe buzele întredeschise, ca o pasăre care vrea să-şi ia zborul: când era sigură că nu poate fi auzită, repeta cu glas şoptit, abia şoptit, ca o cantilenă monotonă: „Poeri, te iubesc".

Era vremea secerişului. Poeri ieşi să vadă ce fac lucrătorii. Tahoser, care nu se putea despărţi de el, aşa cum umbra nu se desparte de trup, îl urmă sfioasă, temându-se să nu-i poruncească să stea acasă; dar tânărul îi spuse cu un glas în care nu se făcea deloc simţită mânia:

— Tristeţea se alină în faţa molcomelor munci ale câmpului şi dacă amintiri dureroase legate de o bunăstare apusă îţi apasă cumva sufletul, ele or să se spulbere când vei privi la strădaniile acestea pline de voioşie. Muncile agricole trebuie să fie ceva nou pentru tine, căci pielea ta, deloc dezmierdată de soare, picioarele tale gingaşe, mâinile fine, eleganţa cu care îţi înfăşori trupul în această grosolană bucată de pânză ce-ţi slujeşte de veşmânt îmi arată, fără nicio îndoială, că dintotdeauna ai locuit la oraş, în chiar inima luxului şi a rafinamentului. Vino dară şi aşază-te, în timp ce răsuceşti fusul, la umbra copacului acestuia de care secerătorii au atârnat, ca să se răcorească, burduful cu băutură.

Tahoser trecu supusă la umbra copacului, încrucişându-şi braţele pe genunchii aduşi până sub bărbie.

De la zidul grădinii, până la cele dintâi pante ale munţilor Libiei, câmpia se întindea ca o mare galbenă, în care cea mai slabă adiere stârnea valuri de aur. Lumina era atât de vie, încât aurul grâului albea pe alocuri, căpătând reflexe argintii. Spicele crescuseră sănătoase în roditorul mâl al Nilului, dese ca peria şi înalte ca suliţele; nicicând nu se desfăşurase sub soare mai bogată recoltă, mai încinsă de arşiţă şi mai foşnitoare; aveau cu ce se umple până sus hambarele care îşi rotunjeau spinarea în preajma cramelor.

Muncitorii se aflau demult la treabă şi li se vedeau, de departe, pe deasupra valurilor de grâu, capetele cu păr creţ sau rase, acoperite de o pânză albă, precum şi bustul gol, de culoarea cărămizii arse. Se aplecau şi se ridicau ritmic, secerând grâul cu coasele lor, chiar pe sub spic, cu aceeaşi precizie cu care ar fi urmat o linie trasă cu aţă.

După ei păşeau în brazde culegătorii de spice; le adunau în coşuri mari, împletite, pe care le duceau pe umeri sau atârnate de o cobiliţă, ajutaţi de câte un truditor, spre morile aflate din loc în loc.

Uneori, secerătorii se opreau gâfâind, îşi trăgeau puţin sufletul, apoi, trecându-şi braţul la subsuoara dreaptă, beau câteva înghiţituri de apă şi se aşterneau din nou, zoriţi, pe treabă, temându-se de biciul supraveghetorului. Spicele recoltate se înşiruiau pe arie în straturi îndreptate cu furca şi uşor ridicate pe margini, datorită noilor coşuri răsturnate între timp.

Atunci Poeri îi făcu semn boarului să-şi mâne boii – nişte animale nemaipomenit de frumoase, cu coarne lungi, evazate ca pieptănătura zeiţei Isis, cu greabănul ridicat, cu grumaz puternic, cu picioare uscăţive şi nervoase. Însemnul fermei, imprimată cu fierul roşu, le ştampila coapsele. Păşeau cu gravitate, prinşi într-un jug orizontal, care lega cele patru capete.

Fură împinşi pe arie; îmboldiţi de biciul cu şfichi dublu, animalele începură să umble în cerc, frământând locul cu copitele lor bifurcate, astfel că de sub ele ţâşneau boabele de grâu; soarele sclipea pe părul lor lucitor, iar praful pe care-l stârneau li se urca în nări. De aceea, după vreo douăzeci de ocoluri se sprijineau unul de celălalt şi, în ciuda bicelor şuierătoare ce li se abăteau pe spinare, îşi încetineau vădit pasul. Pentru a-i îmbărbăta, boarul care-i urma ţinându-i de coadă, ca să-i mâne mai bine, intonă, într-un ritm vesel şi vioi, străvechiul cânt al boilor: „Rotiţi-vă pentru voi; o, boi, rotiţi-vă pentru voi; roade pentru voi, roade pentru stăpânii voştri!”

Şi, înviorat, atelajul pornea mai departe, pierzându-se într-un nor de fum galben, în care sclipeau scântei aurii.

După ce boii îşi încheiară treaba, veniră servitori care, cu nişte căuşe de lemn, vânturau grâul, ca să-l separe de pleavă.

Astfel vânturat, grâul era turnat în saci, număraţi de un socotitor şi duşi apoi în hambarele la care se ajungea cu ajutorul unor scări.

De la umbra copacului ei, Tahoser admira cu plăcere spectacolul acesta însufleţit, plin de măreţie şi ades mâna ei distrată uita să mai răsucească firul. Ziua trecea, iar soarele răsărit în spatele Tebei trecuse deasupra Nilului şi se îndrepta spre lanţul munţilor Libiei, în spatele căruia discul lui se culca seară de seară. Era ora la care animalele se întorc de la câmp şi intră în grajduri. Tahoser asista lângă Poeri la această grandioasă defilare pastorală.

Mai întâi se arătă o cireadă nesfârşită de boi, unii albi, alţii roşcovani; unii negri, înspicaţi cu alb, alţii bălţaţi, câţiva cu dungi de culoare închisă; erau de tot soiul, de toate nuanţele. Treceau ridicându-şi boturile din care se prelingeau, în firişoare, bale şi îşi deschideau, mari, ochii blânzi. Cei mai nerăbdători, simţind mirosul grajdului, se ridicau pe jumătate pentru câteva clipe, ivindu-se astfel deasupra mulţimii aceleia cornute cu care apoi, căzând la loc, se contopeau pe dată; alţii, mai puţin iuţi şi depăşiţi de cei din jur, scoteau mugete prelungi şi tânguioase, de parcă ar fi protestat.

Pe lângă boi călcau păzitorii lor, în mână cu biciul şi cu frânghia strânsă. Când ajungeau în faţa lui Poeri, îngenuncheau şi, lipindu-şi coatele de trunchi, atingeau pământul cu fruntea, în semn de respect.

Socotitorii înscriau pe tăbliţe numărul capetelor de vite.

După boi veneau măgarii, tropăind mărunt şi zvârlind uneori din copite, sub bâta celor care-i mânau de la spate. Aceştia erau raşi în cap, iar pe trup nu aveau altceva decât un brâu de pânză ale cărui capete cădeau între pulpe; măgarii defilau scuturându-şi urechile lungi şi bătătorind pământul cu copitele lor mici şi tari.

Cei ce mânau măgarii făcură aceeaşi închinăciune ca şi boarii, iar socotitorii însemnară şi numărul exact al animalelor lor.

Veni rândul caprelor, cu ţapii înainte; glasul lor spart şi firav tremura de plăcere. Păstorii le potoleau anevoie zburdălnicia, trebuind să readucă în turmă „haimanalele" care o luau razna. Caprele fură la rândul lor numărate, ca şi boii, ca şi măgarii; apoi, cu acelaşi ceremonial, păstorii se prosternară la picioarele lui Poeri.

Gâştele încheiau cortegiul; istovite de atâta drum, se legănau pe labele lor late, îşi fâlfâiau zgomotos aripile, îşi întindeau mult gâtul, slobozind piuituri răguşite; fu notat şi numărul lor, iar tăbliţele încredinţate intendentului domeniului.

Şi multă vreme, după ce boii, măgarii, caprele, gâştele se întorseseră acasă, o coloană de praf, pe care vântul nu izbutea să-l măture, se înălţa molcom spre bolta cerească.

— Ei bine, Hora, îi spuse Poeri lui Tahoser, priveliştea secerătorilor şi a turmelor te-a mai distrat? Sunt plăceri pe care ni le oferă câmpul; aici nu avem, ca în Teba, cine să cânte la harfă şi nici dansatoare. Dar agricultura este sfântă, este mama-doică a omului, iar cel ce seamănă un bob de grâu săvârşeşte o faptă multplăcută zeilor. Acum, du-te la masă cu suratele tale; eu mă întorc la pavilion să socotesc câte obroace de grâu au dat spicele.

Tahoser îşi lipi o palmă de pământ, iar pe cealaltă şi-o puse pe cap, în semn de respectuoasă încuviinţare, apoi se retrase.

În sala în care se mânca râdeau şi sporovăiau câteva slujnice tinere, mâncând ceapă crudă, prăjituri de *durah* şi curmale; un vas mic de lut, plin de ulei şi cu o feştilă – căci noaptea se lăsase – arunca o lumină galbenă peste obrajii lor bruni şi peste busturile arămii, neacoperite de niciun veşmânt. Unele se aşezaseră pe scaune simple, de lemn, altele se sprijineau de perete, cu un genunchi îndoit.

— Unde s-o fi ducând aşa, în fiecare seară, stăpânul nostru? întrebă o fetişcană cu aer maliţios, în timp ce, cu drăgălaşe mişcări de maimuţă, curăţa o rodie.

— Stăpânul se duce unde vrea, îi răspunse o sclavă înaltă, mestecând petale de flori; doar n-o să-ţi dea socoteală. Oricum, nu tu o să-l ţii locului.

— Nici eu, nici alta, răspunse copila, jignită.

Cea înaltă ridică din umeri.

— Până şi Hora, care-i mai albă şi mai frumoasă decât noi toate, n-ar izbuti. Deşi poartă nume egiptean şi-l slujeşte pe faraon, el aparţine rasei aceleia barbare din Izrael. Şi, dacă iese noaptea, o face pesemne ca să asiste la jertfirea copiilor, lucru pe care evreii îl celebrează în locuri pustii, unde ţipă cucuveaua, unde scheaună hiena, unde şuieră vipera.

Tahoser ieşi tiptil din cameră, fără să scoată un cuvânt şi se piti în grădină după o tufă de mimoze. Şi iată că, după două ceasuri de aşteptare, îl văzu pe Poeri ieşind în câmp.

Uşoară, tăcută ca o umbră, o porni pe urmele lui.

IX

Înarmat cu un toiag gros de palmier, Poeri se îndreptă spre fluviu, luând-o pe un drum îngust, mai ridicat, ce tăia un câmp de papirus cu rădăcinile în apă care, desfrunzit la bază, îşi înălţa de o parte şi de alta tulpinile drepte, înalte de şase ori opt coţi şi terminate printr-un smoc de fibre, asemenea lăncilor unei armate rânduite în linie de bătaie.

Ţinându-şi răsuflarea, abia atingând pământul cu picioarele, Tahoser o luă după el pe drumeag. Era o noapte fără lună; oricum, papirusul des o putea ascunde bine pe fată, care avea mereu grijă să rămână puţin în urmă.

Apoi trebuia străbătut un spaţiu descoperit. Aşa-zisa Hora îl lăsă pe Poeri să câştige faţă de ea un avans, se îndoi de mijloc, se făcu mică şi se târî de-a dreptul pe pământ.

Se ivi apoi o pădurice de arbuşti-mimoze; acoperită de pâlcurile lor, Tahoser putu înainta fără prea multă grijă. Era atât de aproape de Poeri, pe care se temea să nu-l piardă în beznă, încât deseori ramurile pe care el le dădea la o parte îi biciuiau faţa. Dar ea nu lua seama la asta; un puternic simţământ de gelozie o împingea să descopere misterul pe care ea nu-l

interpreta ca slujnicele casei. Nicio clipă nu crezuse că tânărul evreu ieşea astfel în fiecare seară ca să îndeplinească cine ştie ce ritual josnic şi barbar; îşi spunea că pricina ieşirilor lui nocturne trebuie să fie o femeie şi voia să-şi cunoască rivala. Bunăvoinţa rece a lui Poeri îi dovedea că inima îi era prinsă; altfel ar fi rămas netulburat în faţa unor haruri vestite în Teba şi în tot Egiptul? S-ar fi prefăcut oare că nu înţelege o dragoste cu care s-ar fi mândrit ofiţerii, marii preoţi, învăţaţii şi chiar prinţii de viţă regească?

Când ajunse la taluzul fluviului, Poeri coborî câteva trepte tăiate în povârnişul coastei şi se aplecă de parcă desfăcea o legătură.

Făcută una cu pământul, pe coama taluzului care era doar cu un cap mai înalt decât ea, văzu, spre marea-i disperare, că misteriosul hoinar dezlega o barcă de papirus, subţire şi prelungă ca un peşte şi că se pregătea să treacă fluviul.

El sări, într-adevăr, în barcă, împinse cu piciorul în marginea ei şi ieşi în larg, manevrând singura vâslă ce se găsea la pupa uşoarei ambarcaţii.

Biata fată îşi frângea mâinile de durere; avea să piardă urma tainei pe care atât de mult ar fi vrut-o şti. Ce să facă? Să se întoarcă din drum, cu inima pradă îndoielii şi incertitudinii, răul cel mai mare? Îşi adună tot curajul şi pe dată se hotărî. Nici vorbă să caute altă barcă. Atunci lunecă de-a lungul taluzului, îşi scoase rochia dintr-o singură mişcare, înfăşurându-şi-o pe cap şi intră curajoasă în valuri, cu grijă să nu işte stropi de spumă. Mlădioasă ca o şopârlă de apă, îşi întinse braţele frumoase deasupra undei întunecate în care tremurul stelelor se reflecta mărit şi începu să urmărească, de departe, barca. Înota minunat, căci zilnic făcea exerciţii de acest fel cu slujitoarele, în bazinul cel mare al palatului ei, şi nimeni nu spinteca mai bine apa ca Tahoser.

Amorţit în locul acesta, curentul apei nu i se împotrivea; dar în mijlocul fluviului fu nevoită, ca să nu fie luată de val, să lovească tare cu piciorul apa clocotitoare şi să-şi sporească mişcarea braţelor. Respiraţia îi era mai scurtă, opintită, stăpânindu-şi-o de teamă ca tânărul evreu să nu o audă. Uneori câte un val mai înalt îi spăla cu spumă buzele întredeschise, îi uda părul, ajungând chiar până la rochia făcută ghem. Din fericire pentru ea, căci puterile începeau s-o lase, ajunse curând în ape mai liniştite. Un mănunchi de stuf, care plutea în jos pe apă, o atinse în trecere, îngrozind-o. Masa aceea de un verde-închis se asemăna, în beznă, cu spinarea unui crocodil. Şi i se păruse fetei că simte pielea aspră a monstrului, dar îşi reveni din sperietură şi-şi spuse, continuând să înoate: „Ce dacă mă înghit crocodilii, de vreme ce Poeri nu mă iubeşte?”

Primejdia era adevărată, mai cu seamă noaptea; ziua, vânturarea continuă a bărcilor, activitatea de pe cheiuri, tumultul oraşului îi alungă pe

crocodili; ei se duc pe ţărmuri mai puţin bântuite de oameni, să se lăfăie în nămol şi să se bucure de soare. Întunericul însă îi umple de curaj.

La asta nu se gândise Tahoser. Patima nu mai drămuieşte. Chiar dacă i-ar fi venit gândul unei asemenea primejdii, ar fi înfruntat-o, ea atât de sfioasă altfel, ea pe care o speria şi un fluture ce-i zbura cu îndărătnicie în jur, luând-o drept floare.

Deodată barca stătu locului, deşi malul se afla încă la oarecare distanţă. Oprindu-se din vâslit, Poeri păru să-şi plimbe cu îngrijorare privirile în jur. Zărise pata alburie iscată pe apă de rochia făcută ghem a lui Tahoser.

Crezându-se descoperită, preacurajoasa înotătoare se scufundă fără teamă, hotărâtă să nu se ridice la suprafaţă, chiar de s-ar fi înăbuşit, decât după ce bănuielile lui Poeri s-ar fi spulberat.

„S-ar zice că cineva m-a urmărit înot, îşi spuse Poeri, începând iar să vâslească. Dar cine s-ar încumeta s-o facă în Nil la ora asta? Mi s-a năzărit. Am luat drept cap de om, cu ceva pe creştet, o tufă de lotuşi albi, ori poate că nu era decât puţină spumă, căci nu mai văd nimic".

Când Tahoser, ale cărei vine vâjâiau la tâmple şi care începea să vadă fulgere roşii în apa întunecată a fluviului, urcă grabnic la suprafaţă, ca să-şi umple plămânii cu o gură de aer, barca de papirus îşi reluase înaintarea încrezătoare, iar Poeri mânuia vâsla cu acea netulburată linişte cu care sunt înfăţişate personajele alegorice conducând bari-ul lui Maut în basoreliefurile şi picturile din temple.

Malul se afla acum la doar câteva mişcări de braţe. Umbra uluitoare a portalurilor şi a zidurilor enorme ale palatului de Nord, care îşi profila în albastrul violaceu al nopţii masa opacă de vârfuri piramidale a şase obeliscuri, se revărsa imensă şi formidabilă peste fluviu, ocrotind-o pe Tahoser, care putea înota fără teama de-a mai fi zărită.

Coborând pe Nil, Poeri acostă puţin mai jos de palat şi îşi legă barca de un ţăruş, aşa încât să o regăsească ia întoarcere; apoi îşi luă toiagul de palmier şi urcă pe chei cu pas sprinten.

Sărmana Tahoser, ajunsă aproape la capătul puterilor, se agăţă cu mâini crispate de prima treaptă a scării şi îşi scoase cu greu afară membrele şiroind de apă; în contact cu aerul, ele deveniră mai grele; simţea brusc oboseala, dar lucrul cel mai anevoios fusese făcut.

Urcă scările, cu o mână pe inima ce-i bătea nebuneşte, cu cealaltă pe cap, ca să-şi ţină rochia împăturită şi udă. După ce văzu încotro se îndrepta Poeri, se aşeză în partea de sus a rampei, îşi desfăcu rochia şi se îmbrăcă. Atingerea stofei ude o făcu să se înfioare. Noaptea era totuşi blândă, iar briza dinspre sud adia călduţă. Dar durerea din oase îi dădea fierbinţeli şi îşi simţi dinţii clănţănind. Îşi chemă într-ajutor toată energia şi, mergând foarte aproape de

zidurile înclinate ale uriaşelor clădiri, izbuti să nu-l piardă din ochi pe tânărul Poeri care trecu de colţul imensei împrejmuiri de cărămizi a palatului şi se afundă în străzile Tebei.

După un sfert de oră de mers, palatele, templele, casele arătoase dispărură, pentru a face loc unor locuinţe mai umile; granitul, calcarul, gresia erau înlocuite de cărămizile nearse, argilă plămădită cu paie. Formele arhitecturale dispăreau; pe terenuri pustii, printre ogoare sărace îşi rotunjeau spinarea colibe, asemenea unor băşici sau negi, căpătând în noapte înfăţişări monstruoase; bucăţi de lemn, cărămizi mulate, aşezate în stive, împiedicau trecerea. Din puterea tăcerii se desprindeau zgomote ciudate, neliniştitoare; o cucuvea tăia văzduhul cu aripa-i mută, câini jigăriţi îşi ridicau boturile lungi, ascuţite, urmărind cu lătrat tânguitor zborul inegal al unui liliac; cărăbuşi şi reptile fricoase o luau la fugă, stârnind foşnet în iarba uscată.

— „Să fi spus oare Harfre adevărul? gândi Tahoser, tulburată de aspectul sinistru al locurilor. Oare vine Poeri aici, să jertfească un copil zeilor barbari care iubesc sângele şi suferinţa? Nicicând vreun loc n-a fost mai potrivit pentru ritualuri pline de cruzime".

Între timp, profitând de conurile de umbră, de capetele zidurilor, de tufişuri, de unele inegalităţi ale terenului, fata păstra mereu aceeaşi distanţă de Poeri.

„Chiar de-ar fi să asist, ca martor nevăzut, la cine ştie ce groaznică scenă asemenea unui coşmar, chiar de-ar fi să aud ţipetele victimei şi să-l văd pe jertfitor, cu mâinile înroşite de sânge smulgând din trupul mic inima aburindă, tot voi merge până la capăt", îşi spuse Tahoser, privindu-l pe tânărul evreu intrând într-un bordei de pământ, prin ale cărui crăpături se prefirau câteva raze de lumină galbenă.

După ce Poeri intră în casă, fiica lui Petamunoph se apropie, fără ca vreo pietricică să fi scrâşnit sub pasul ei de fantomă, fără ca vreun lătrat de câine să-i vestească prezenţa; ocoli bordeiul, domolindu-şi bătăile inimii, ţinându-şi răsuflarea şi descoperi, văzând-o strălucind pe fondul întunecat al zidului de lut, o spărtură destul de largă prin care se putea vedea înăuntru.

O lampă mică lumina încăperea, mai puţin sărăcăcioasă decât s-ar fi zis după aparenţa cocioabei; pereţii neteziţi aveau un lustru de stuc. Pe socluri de lemn vopsite în culori diferite, se găseau vaze din aur şi argint; bijuterii scânteiau în sipete întredeschise. Tipsii din metal strălucitor sclipeau pe perete şi un buchet de flori rare se desfăcea bogat într-o glastră de lut emailat, aşezată în mijlocul unei mese mici.

Dar nu amănuntele acestea din interior o interesau pe Tahoser, deşi contrastul dintre luxul ascuns şi mizeria exterioară o mirase întrucâtva, la început. Atenţia îi era stăruitor atrasă de altceva.

Pe o estradă tapisată cu rogojini stătea o femeie de rasă necunoscută şi neînchipuit de frumoasă. Era mai albă decât oricare dintre fiicele Egiptului, albă ca laptele ori crinul, albă ca oile care vin de la spălat; sprâncenele se conturau ca nişte arcuri de abanos, întâlnindu-se la rădăcina unui nas subţire, acvilin, cu nări trandafirii ca lăuntrul scoicilor. Ochii ei semănau cu ochii turturelei, vioi şi şăgalnici totodată; buzele, două cordeluţe purpurii, care desfăcându-se dezvăluiau sclipiri de perle; de o parte şi de alta a unor obraji ca rodia, cobora un păr bogat, negru şi lucios, asemenea unor ciorchini de strugure copt; cercei lungi îi fremătau la urechi şi coliere de aur alcătuite din plăcuţe încrustate cu argint îi scânteiau în jurul gâtului rotund şi neted ca o coloană de alabastru.

Îmbrăcămintea îi era ciudată – o rochie largă brodată în desene geometrice de diferite culori îi cobora de pe umeri până la jumătatea piciorului, lăsându-i libere şi goale braţele.

Tânărul evreu se aşeză lângă ea pe rogojină şi începu să-i spună lucruri din care Tahoser nu înţelegea nimic, dar al căror tâlc, spre nefericirea ei, îl ghicea prea bine. Poeri şi Ra'hel vorbeau în limba ţării lor, întotdeauna dulce pentru exilat şi prizonier.

Speranţa moare greu în inimile îndrăgostite.

„Poate că este sora lui, îşi spuse Tahoser şi vine s-o vadă în taină, nevrând să se ştie că aparţine unei rase ajunsă în robie."

Pe urmă îşi lipi şi mai tare obrazul de spărtura din perete şi ascultă cu o atenţie dureros de intensă cuvintele acelea armonioase şi cadenţate din care fiecare silabă cuprindea un secret pentru care şi-ar fi dat viaţa să-l afle, cuvinte murmur-vag, fugare, lipsite de semnificaţie pentru auzul ei, asemenea vântului cutreierând frunzişul sau apei izbind malurile.

„E foarte frumoasă... pentru o soră..." îşi şoptea Tahoser, nemaidezlipindu-şi privirea pizmaşă de pe chipul acela ciudat şi fermecător, cu ten palid, buze roşii, mai tare înfrumuseţat de gătelile exotice, chip a cărui minunăţie avea ceva misterios şi fatal.

— O, Ra'hel, iubita mea Ra'hel, spunea deseori Poeri.

Tahoser îşi aminti că-l auzise murmurând cuvântul acesta în timp ce-l răcorise cu evantaiul, legănându-i somnul.

„Până şi în vis îi era gândul la ea; Ra'hel este, probabil, numele ei". Şi biata copilă simţi în piept o durere ascuţită, ca şi cum toţi şerpii de pe antablamente, toate viperele regeşti din coroanele faraonilor şi-ar fi înfipt în inima ei colţii lor veninoşi.

Ra'hel îşi lăsă capul pe umărul lui Poeri, ca o floare mult prea încărcată de miresme şi iubire; buzele tânărului bărbat atingeau uşor părul frumoasei izraelite, care se dădea încet pe spate, oferindu-şi fruntea jilavă şi ochii pe jumătate închişi acestei dezmierdări rugătoare şi sfielnice; mâinile lor, care se căutau, se uniseră şi se strângeau nervos.

„O, de ce nu l-am văzut în cine ştie ce monstruoasă şi nelegiuită ceremonie, gâtuind o victimă omenească, bând sânge dintr-o cupă de lut negru, frecându-şi faţa cu el! Mi se pare că asta m-ar fi făcut să sufăr mai puţin decât înfăţişarea acestei femei frumoase pe care o sărută cu atâta sfială", bâigui Tahoser cu glas slab, lăsându-se moale la pământ, în umbra cocioabei.

De două ori încercă să se ridice, dar căzu pe genunchi; un nor îi acoperi văzul, picioarele nu o mai ţinură şi se rostogoli fără de simţire.

Între timp Poeri ieşi din casă, dând un ultim sărut Ra'helei.

X

Îngrijorat şi totodată furios de dispariţia frumoasei Tahoser, faraonul simţise nevoia să schimbe locul, aşa cum se întâmplă îndeobşte cu cei chinuiţi de o iubire neîmplinită. Spre marea întristare a favoritelor sale – Amense, Hont-Reche şi Twea – care se străduiseră, folosind toate mijloacele cochetăriei feminine, să-l reţină în pavilionul lor de vară, el locuia în palatul de Nord, pe celălalt mal al Nilului. În obsesia lui sălbatică, prezenţa şi sporovăială femeilor sale îl iritau. Tot ce nu era Tahoser îi displăcea; frumuseţile acestea pe care cândva le socotise atât de încântătoare acum i se păreau urâte; trupurile lor tinere, zvelte, graţioase, adoptând atitudini pline de voluptate, ochii lor migdalaţi, conturaţi cu antimoniu, ochi în care ardea patima, buzele lor de purpură cu dinţi albi şi surâs tânjitor, totul în ele, până şi miresmele suave pe care pielea lor o răspândea ca un buchet de flori sau o cutie de mirodenii, îi deveniseră uricioase, de nesuferit; s-ar fi zis că le purta pică fiindcă le iubise, că nu putea înţelege cum de preţuise farmece atât de vulgare. Când Twea îi punea pe piept degetele subţiri şi trandafirii ale mâinii sale mici tremurând de emoţie, ca pentru a reînvia amintirea unei vechi familiarităţi, când Hont-Reche îi aşeza în faţă, ca să-l angajeze într-o partidă, tabla de şah susţinută de doi lei puşi spate în spate sau când Amense îi oferea o floare de lotus, cu respectuoasă şi rugătoare graţie, anevoie se putea stăpâni să nu le lovească cu sceptrul, iar ochii săi de uliu aruncau fulgere atât de dispreţuitoare, încât bietele femei care se încumetaseră să săvârşească asemenea cutezanţe se retrăgeau înmărmurite, cu pleoapele umezite de lacrimi şi se sprijineau tăcute de peretele pictat, vrând parcă să se asemene, prin nemişcarea lor, cu siluetele din fresce.

Ca să evite scene de acest fel, de lacrimi şi violenţă, faraonul se retrăsese în palatul din Teba – singur, taciturn şi sălbatic. Iar acolo, în loc să stea aşezat pe tron, în atitudinea solemnă a zeilor şi regilor care, atotputernici, nu se clintesc şi nu schiţează niciun gest, se plimba nervos prin sălile imense.

Ciudat era spectacolul oferit de faraonul acesta, de statură înaltă, cu ţinută impunătoare, uluitor ca şi coloşii de granit, ciopliţi după chipul şi asemănarea sa, făcând să răsune lespezile sub tălpile cu vârf îndoit ale încălţămintei pe care o purta.

Când trecea pe lângă santinelele îngrozite, acestea păreau să se prefacă în statui: nu mai respirau şi aproape că nu li se mai desluşea nici uşorul tremur al dublei pene de struţ de pe cap.

„Oare ce să fie azi cu faraonul? Nici dacă s-ar fi întors învins din expediţie n-ar fi mai posac şi mai întunecat".

Dacă în loc de dobândirea a zece victorii, de uciderea a douăzeci de mii de duşmani, de aducerea a două mii de fecioare, alese printre cele mai frumoase, dacă în loc de cele o sută de încărcături cu pulbere de aur, o mie de încărcături cu abanos şi colţi de elefant, fără a mai pune la socoteală mărfurile rare şi animalele necunoscute, faraonul şi-ar fi văzut armata măcelărită, carele de luptă răsturnate ori sfărâmate, şi s-ar fi salvat singur din vălmăşag, sub o ploaie de săgeţi, plin de praf, sângerând, silit să ia în mână hăţurile vizitiului mort lângă el, tot n-ar fi avut un chip mai abătut şi mai disperat. La urma urmei, pământul Egiptului era fertil în soldaţi; cai fără număr nechezau şi răscoleau cu copitele pământul din grajdurile palatului, iar lucrătorii se pricepeau, la iuţeală, să îndoaie lemnul, să topească arama, să ascută bronzul! În lupte norocul este schimbător, un dezastru se drege. Dar să vrei un lucru, fără ca dorinţa să ţi se împlinească pe loc, să dai de un obstacol între voinţa ta şi realizarea ei, dorinţa ta să rătăcească aidoma unei săgeţi care nu ţi-a atins ţinta – iată ce-l uimea pe acest faraon în zonele superioare ale atotputerniciei sale. O clipă îl străbătu gândul că nu era decât un om!

Rătăcea aşadar prin vastele curţi, pe aleile mărginite de coloane uriaşe, pe sub portaluri enorme, printre obeliscurile ca ţâşnite din pământ şi pe lângă coloşii care îl priveau cu ochii lor mari, speriaţi; străbătea sala hipostil şi se pierdea prin pădurea granitică a celor o sută şaizeci şi două de coloane, înalte şi puternice ca nişte turnuri. Chipurile zeilor, ale regilor şi ale făpturilor simbolice pictate pe ziduri păreau să-şi aţintească asupra lui ochiul desenat din faţă, în linii negre pe chipul văzut din profil, iar *uraeuşii* păreau că se răsucesc, umflându-şi guşa, că divinităţile ibiocefale îşi alungeau gâtul, că globurile simbolice îşi desprindeau din cornişe aripile de

piatră, fluturându-şi-le uşor. O viaţă ciudată şi fantastică însufleţea aceste reprezentări stranii, populând cu aparenţe de viaţă singurătatea sălii aceleia enorme, ea singură mare cât un palat. Divinităţile, strămoşii, monştrii aceia himerici erau miraţi, în imobilitatea lor veşnică, să-l vadă pe faraon – de obicei la fel de calm ca ei – într-un necontenit du-te-vino, ca şi cum membrele sale ar fi fost din carne şi nu din porfir sau bazalt.

Sătul de-atâta învârtit prin monstruoasa pădure de coloane ce sprijinea un cer de granit, asemenea leului care caută urma prăzii, adulmecând cu botu-i încreţit nisipul mişcător al deşertului, faraonul urcă pe o terasă a palatului, se întinse pe un pat jos şi porunci să vină Timopht.

Timopht apăru şi, din înaltul scării până la faraon, veni prosternându-se la fiecare pas. Se temea de mânia stăpânului în a cărui bunăvoinţă sperase o clipă. Oare iscusinţa dovedită în a descoperi unde se afla locuinţa preafrumoasei Tahoser avea să-i poată aduce iertarea de a-i fi pierdut urma?

Ridicând un genunchi şi lăsându-l pe celălalt îndoit, Timopht îşi întinse braţele spre rege, într-un gest de implorare.

— O, rege, nu mă trimite la moarte, nu pune să fiu bătut peste măsură; frumoasa Tahoser, fiica lui Petamunoph, asupra căreia dorinţa ta a binevoit să coboare, aşa cum uliul se năpusteşte asupra porumbiţei, va fi desigur găsită, iar când se va afla înapoi acasă şi va vedea minunatele tale daruri, inima ei va fi mişcată şi va veni de la sine în rândul femeilor din gineceul tău, ca să-şi ia locul pe care i-l vei hotărî.

— Le-ai întrebat pe servitoarele şi sclavele ei? spuse faraonul; ciomagul dezleagă până şi cele mai îndărătnice limbi, iar durerea te face să spui ceea ce ai vrea să ascunzi.

— Nofre şi cu Suhem, adică însoţitoarea ei favorită şi cel mai bătrân servitor mi-au spus ce au văzut: că zăvoarele de la poarta grădinii erau trase şi că pesemne stăpâna lor ieşise pe acolo. Poarta dă spre fluviu, iar apa nu păstrează dâra săpată o clipă de bărci.

— Ce au spus luntraşii de pe Nil?

— Că n-au văzut nimic; unul singur a spus că o femeie îmbrăcată sărăcăcios a trecut Nilul la revărsatul zorilor. Dar nu putea fi bogata şi frumoasa Tahoser, al cărei chip l-ai luat în seamă şi care păşeşte ca o regină, acoperită de veşminte fără seamăn.

Raţionamentul lui Timopht nu păru să-l convingă pe faraon; îşi sprijini bărbia în palmă şi cugetă câteva minute. Bietul Timopht aştepta în tăcere, temându-se de vreo explozie de furie. Buzele regelui se mişcau de parcă şi-ar fi vorbit sieşi: „Hainele acelea sărăcăcioase erau o deghizare... Da, aşa este. Astfel travestită, ea a trecut de cealaltă parte a fluviului... Timopht ăsta

e un nerod, fără nicio putere de înţelegere. Îmi vine să-l arunc la crocodili sau să-l zvânt în bătaie... Dar pentru ce să fi făcut ea asta? O fecioară de obârşie aleasă, fiică a unui mare preot, să iasă astfel din palatul ei, singură, fără să spună nimănui ce gânduri are!... Îndărătul acestui mister se ascunde poate o iubire!"

La gândul acesta, chipul faraonului se împurpură ca luminat de flăcările unui incendiu: tot sângele din inimă îi năvălise în obraji; roşeţii îi urmă o paloare groaznică, sprâncenele i se răsuciră ca viperele din diademe, gura i se strânse, dinţii îi scrâşniră, iar fizionomia sa deveni atât de cumplită, încât Timopht, înspăimântat, căzu cu faţa în jos, pe lespezi, aşa cum cade un om fulgerat de moarte.

Dar faraonul se calmă; chipul său îşi reluă înfăţişarea maiestuoasă, plictisită şi nepăsătoare; şi, văzând că Timopht nu se scoală de jos, îl împinse dispreţuitor cu piciorul.

Când Timopht – care se şi vedea întins pe patul funebru cu picioare de şacal, în cartierul Memnoniilor, cu pântecele despicat, golit, gata să primească baia de saramură – se ridică, nici nu îndrăzni să-şi înalţe privirile spre rege şi se lăsă zdrobit pe călcâie, pradă celei mai sfâşietoare nelinişti.

— Haide, Timopht, spuse maiestatea-sa, ridică-te, aleargă, trimite oameni pretutindeni, pune-i să scotocească templele, palatele, casele, vilele, grădinile, până la cele mai umile cocioabe şi găseşte-o pe Tahoser; trimite care pe toate drumurile, împânzeşte Nilul cu bărci în lung şi-n lat; du-te şi tu şi întreabă-i pe cei ce-i întâlneşti dacă n-au văzut o femeie cu înfăţişarea de care-mi vorbeai; pângăreşte mormintele, poate că s-a refugiat în azilul morţii, în adâncul vreunui mormânt sau hipogeu; caut-o, aşa cum Isis l-a căutat pe bărbatul ei Osiris, cel sfâşiat de Typhon şi, vie sau moartă, adu-o înapoi. Dacă nu, pe *uraeus*-ul din *pschent*-ul meu sau pe bobocul de lotus din sceptru, vei pieri în cumplite chinuri.

Timopht porni cu iuţeala ibixului să îndeplinească poruncile faraonului care, domolit, îşi luă una dintre atitudinile de măreţie senină, imprimată de obicei de sculptori coloşilor aşezaţi la uşa templelor sau palatelor şi, calm, aşa cum se cuvine celor ale căror sandale, ştanţate de captivi cu coatele legate, apasă pe capul popoarelor, aşteptă.

Un tunet surd se făcu auzit în jurul palatului şi, dacă cerul n-ar fi fost de un albastru curat, ca de lapislazuli, s-ar fi putut crede că izbucneşte vreo furtună; dar era vuietul carelor lansate în galop, în toate direcţiile, ale căror roţi învârtejite uruiau pe caldarâm.

Peste puţin, faraonul putu zări de la înălţimea terasei sale bărcile care, aprig mânate de luntraşi, spintecau apa fluviului; de asemenea, îi văzu pe trimişi răspândindu-se pe celălalt mal, în largul câmpiei.

Cu luminile sale trandafirii şi umbre de un albastru ca safirul, lanţul libian închidea orizontul şi slujea drept fundal giganticelor construcţii ale lui Ramses, Amenoph şi Menephta; portalurile cu colţuri piezişe, zidurile cu cornişe evazate, coloşii cu mâinile aşezate pe genunchi se conturau auriţi de o rază de soare, fără ca depărtarea să le poată ştirbi din măreţie. Dar nu aceste trufaşe clădiri le privea faraonul; printre pâlcurile de palmieri şi câmpurile cultivate se înălţau ici-colo case, chioşcuri colorate, împestriţând verdele viu al vegetaţiei. Fără îndoială că sub una dintre terasele sau pe sub vreunul dintre acoperişurile acelea se ascundea Tahoser, şi ar fi vrut ca printr-o mişcare magică să le ridice ori să le facă transparente.

Ceasurile curgeau unele după altele, soarele se şi făcuse nevăzut în spatele munţilor, aruncându-şi ultimele raze spre Teba, şi trimişii tot nu se întorseseră. Faraonul stătea în aceeaşi neclintire. Noaptea se revărsă peste oraşul calm, răcoros şi albastru; stelele începură a scânteia şi a clipi cu lungi gene de aur, în adâncurile azurului, iar într-un colţ al terasei, tăcut şi impasibil, faraonul îşi profila negrele contururi ca o statuie de bazalt fixată de antablament. În mai multe rânduri păsările nopţii îi zburară în jur, spre a i se aşeza pe cap; dar, speriate de respiraţia lui înceată şi adâncă, se îndepărtau bătând din aripi.

De la înălţimea aceea regele îşi domina oraşul ce i se desfăşura la picioare. Din inima beznei albăstrii ţâşneau obeliscurile cu vârfurile lor piramidale ascuţite, portalurile, porţile gigantice străbătute de raze, cornişele înalte, coloşii ai căror umeri se înălţau peste tumultul clădirilor, propileele, coloanele desfăcându-şi capitelurile ca nişte uriaşe flori de granit, muchiile templelor şi ale palatelor subliniate de o tuşă luminoasă, argintie; bazinele sacre sclipeau ca metalul lustruit, sfincşii şi criosfincşii aliniaţi, formând alei, îşi întindeau labele, îşi lăţeau crupele, iar acoperişurile plate se înşiruiau la infinit, albind sub lună în mase adânc întretăiate ici-colo de pieţe şi străzi. Puncte roşii înţepau bezna aceasta albastră, de parcă stele ar fi lăsat să cadă pe pământ scântei – erau lămpile care mai vegheau în oraşul adormit. Mai departe, între clădirile mai puţin înghesuite, nu prea limpezi pâlcuri de palmieri îşi legănau evantaiul frunzos. Dincolo de toate acestea, contururile şi formele se pierdeau în vaporoasa imensitate, pentru că nici chiar ochiul vulturului nu ar fi putut ajunge la hotarele Tebei, iar de cealaltă parte bătrânul Hopi-Mu cobora maiestuos către mare.

Plutind prin puterea văzului şi a gândului peste acest oraş nemăsurat, al cărui stăpân absolut era, faraonul reflecta cu tristeţe asupra mărginirii puterii omeneşti, iar dorinţa, asemenea unui vultur înfometat, îi muşca din inimă. Îşi spunea:

„Toate casele acestea adăpostesc fiinţe care când mă văd îşi pleacă fruntea în colb; poruncă zeiască este voinţa mea pentru ele. Când trec în carul meu de aur sau în litiera purtată de ofiţeri, fecioarele îşi simt sânul palpitând şi mă însoţesc cu o privire lungă şi sfioasă; preoţii mă tămâiază cu fumul *amschir*-elor; poporul flutură ramuri de palmier sau presară flori; şuierul unei singure săgeţi de-ale mele vâră spaima în popoare, iar zidurile portalurilor, imense ca munţii abrupţi, abia de ajung să fie răboj victoriilor mele; carierele de piatră sărăcesc dăruindu-şi granitul pentru uriaşele mele întrupări. Şi iată că o dată, în deplina-mi semeţie, îmi doresc ceva şi nu-mi pot împlini vrerea! Timopht nu a reapărut, nu o fi găsit nimic, desigur. O, Tahoser, Tahoser, câtă fericire îmi eşti datoare pentru aşteptarea asta!”

Între timp, trimişii, cu Timopht în frunte, cercetau casele, băteau drumurile, întrebau de fiica preotului, o descriau tuturor celor pe care-i întâlneau. Nimeni însă nu ştia să le spună ceva.

Întâiul trimis care apăru pe terasă aduse faraonului vestea că Tahoser nu era de găsit.

Faraonul îşi întinse sceptrul; trimisul căzu fulgerat de moarte, în ciuda tăriei proverbiale a craniului egiptean.

Iată că se prezentă şi al doilea; se împiedică de trupul omului întins pe lespezi; fu cuprins de un tremur, căci vedea mânia faraonului.

— Şi Tahoser? întrebă faraonul fără să-şi schimbe poziţia.

— O, maiestate, i s-a pierdut urma! răspunse nefericitul îngenuncheat în umbră, în faţa negrei siluete care semăna mai degrabă cu o statuie osiriană decât cu un rege viu.

Braţul de granit se desprinse de lângă trupul imobil şi sceptrul de metal coborî ca trăsnetul. Cel de-al doilea mesager se rostogoli lângă primul.

Un al treilea avu aceeaşi soartă.

...Umblând din casă în casă, Timopht ajunse la pavilionul lui Poeri care, întors din plimbarea sa nocturnă, se mirase dimineaţa că nu o vede pe cea care îşi zicea Hora. Harfre şi slujnicele care în ajun cinaseră cu ea nu ştiau ce i se întâmplase – când se duseseră în camera ei o găsiseră goală. Zadarnic o căutaseră prin grădini, pivniţe, poduri şi spălătorii.

Întrebat de Timopht, Poeri răspunse că într-adevăr o fată având înfăţişarea rugătoare a nenorocirii venise la uşa lui, că-l implorase în genunchi să o găzduiască şi că o primise cu bunăvoinţă, oferindu-i casă şi hrană, dar că ea plecase în chip misterios, dintr-o pricină pe care el nu o putea bănui. Pe ce drum apucase? Nu ştia. Fără îndoială că, după ce se odihnise puţin, şi-a urmat calea spre o ţintă necunoscută. Era frumoasă, tristă, înveşmântată într-o pânză simplă şi părea săracă; oare numele de

Hora îl ascundea pe cel de Tahoser? Lăsă isteţimii lui Timopht puterea de a hotărî dacă aşa stăteau lucrurile.

Cu aceste informaţii, Timopht se înapoie la palat şi, ţinându-se cât mai departe de sceptrul faraonului, îi istorisi cele aflate.

„Ce-a căutat la Poeri? se întrebă faraonul. Dacă în spatele Horei se ascunde cu adevărat Tahoser, înseamnă că este îndrăgostită de Poeri. Dar nu se poate, n-ar fi fugit astfel, după ce o primise sub acoperişul lui. Totuşi o s-o găsesc, de-ar fi să răvăşesc Egiptul de la cataracte până la deltă."

XI

Stând în pragul colibei şi privind cum se depărta Poeri, Ra'helei i se păru că aude un suspin; ascultă. Câţiva câini lătrau la lună, cucuveaua îşi slobozea strigătul funebru, iar crocodilii ţipau în trestiişul fluviului, imitând plânsul unui copil aflat în suferinţă. Tânăra izraelită se pregătea să intre în casă, când un geamăt mai distinct, care nu putea fi pus pe seama nedesluşitelor vaiere ale nopţii, ci ieşea cu siguranţă din pieptul unui om, îi izbi pentru a doua oară auzul.

Se apropie prevăzătoare, temându-se cine ştie de ce capcană, de locul dinspre care venea sunetul şi zări lângă peretele colibei o umbră albăstruie având forma unui trup prăbuşit la pământ; pânza udă, lipită de formele pretinsei Hora, îi trăda sexul, rotunjimile-i pure. Văzând că nu are de-a face decât cu o femeie leşinată, Ra'hel nu se mai temu de nimic şi îngenunche lângă ea, cercetându-i răsuflarea şi bătăile inimii; dar răsuflarea se stingea pe buzele palide, iar bătăile inimii abia-abia de mai însufleţeau un sân rece. Simţind că rochia necunoscutei este udă, Ra'hel îşi închipui mai întâi că este sânge şi că are în faţă victima vreunei crime; pentru a-i da o mână de ajutor folositoare, o chemă pe Thamar, slujnica ei, astfel că, împreună, o putură duce pe Tahoser în casă.

Cele două femei o culcară pe pat. Thamar ţinea lampa ridicată, în timp ce Ra'hel, aplecată asupra fetei, îi căuta rana; dar nicio dungă roşie nu se vedea pe albul mat al pielii; iar pe rochie, nicio pată purpurie. Îi scoaseră veşmântul umed şi o acoperiră cu o bucată de stofă de lână, dungată, a cărei blândă căldură îngădui vieţii să-şi reia cursul – o clipă oprit. Tahoser deschise încet ochii şi plimbă în juru-i priviri speriate asemenea unei gazele prinse.

Abia peste câteva minute putu reînnoda firul rupt al gândurilor. Încă nu înţelegea cum de se afla în camera aceea, pe patul pe care cu puţin timp în urmă stătuseră, unul lângă altul, Poeri şi tânăra izraelită, ţinându-se de mână şi vorbind despre iubire, în timp ce ea, abia respirând şi

deznădăjduită, privea prin spărtura zidului; dar curând memoria îi reveni şi, odată cu ea, sentimentul adevăratei sale stări.

Lumina cădea din plin pe chipul Ra'helei, astfel că Tahoser i-l cerceta în tăcere, nefericită că o găsea desăvârşit de frumoasă. Zadarnic îi căuta, cu toată cerbicia pizmuirii femeieşti, vreun cusur; se simţi nu învinsă, dar egalată. Ra'hel reprezenta idealul izraelit, tot aşa cum Tahoser îl reprezenta pe cel egiptean. Şi, amarnic lucru pentru o inimă iubitoare, fu silită să socotească îndreptăţită pasiunea lui Poeri, alegerea lui. Ochii aceia, cu negre gene întoarse, nasul cu linie atât de nobilă, gura roşie cu surâs cuceritor, ovalul prelung atât de fin, braţele puternice la umeri şi mâinile de copil, gâtul rotund şi plin, care când se întorcea forma cute mai fermecătoare decât colierele de pietre preţioase, toate acestea puse în lumină de o gătează exotică şi ciudată trebuiau să placă, fără doar şi poate.

„Mare greşeală am făcut, îşi spuse Tahoser, că m-am arătat lui Poeri sub înfăţişarea unei sărmane care stârneşte milă; m-am încrezut prea mult în puterea farmecului meu, mult lăudat de linguşitori. Ce smintită am fost! Am făcut precum soldatul plecat la luptă fără scut şi fără săgeţi. Dacă i-aş fi apărut înarmată cu luxul meu, acoperită de bijuterii şi emailuri, stând în picioare în carul meu de aur şi însoţită de numeroasele mele sclave, i-aş fi aţâţat poate vanitatea, dacă nu chiar inima".

— Cum te simţi acum? o întrebă Ra'hel în egipteană, căci după linia feţei şi părul împletit în cordeluţe îşi dăduse limpede seama că fata nu aparţinea rasei izraelite.

Glasul Ra'helei era compătimitor şi dulce, iar accentul străin îl făcea şi mai încântător.

Mişcată, împotriva vrerii sale, Tahoser îi răspunse:

— Mă simt puţin mai bine; buna-ţi îngrijire mă va tămădui curând.

— Nu te obosi vorbind, o sfătui Ra'hel punându-şi mâna pe gura fetei. Încearcă să dormi, ca să recapeţi puteri; Thamar şi cu mine îţi vom veghea somnul.

Emoţiile încercate, traversarea Nilului, lungul drum străbătut prin cartierele mărginaşe ale Tebei o epuizaseră pe fiica lui Petamunoph. Trupul ei delicat era frânt de oboseală şi, curând, genele lungi coborâră, formând câte un semicerc negru, pe obrajii coloraţi de roşeaţa febrei. Veni şi somnul – agitat, neliniştit, bântuit de vise stranii, de halucinaţii ameninţătoare; tresăriri nervoase scuturau fata adormită şi vorbe fără şir, răspunsuri din dialogul interior al visului, erau îngăimate de buzele întredeschise.

Aşezată la căpătâiul patului, Ra'hel urmărea schimbările de pe chipul lui Tahoser, îngrijorându-se când vedea că trăsăturile tinerei bolnave se strângeau a durere şi înseninându-se când liniştea i se aşternea din nou pe

chip. Ghemuită în faţa stăpânei sale, Thamar o privea şi ea cu atenţie pe fiica preotului; pe faţa ei se citea însă mai puţină bunăvoinţă. În ridurile frunţii sale înguste, strânsă în banda neagră a pieptănăturii izraelite, se desluşeau instincte vulgare; ochii, strălucitori încă în pofida vârstei, luceau de o curiozitate întrebătoare în orbitele tivite de creţuri brune; nasul osos, lucios şi coroiat ca ciocul unui vultur-bărbos părea să adulmece taine, iar buzele ce se frământau în tăcere aveau aerul că pregătesc întrebări.

Necunoscuta aceasta găsită la uşa colibei o intriga nespus. De unde venea? Cum de se afla acolo? Cu ce gânduri? Cine putea fi? Acestea erau întrebările pe care şi le punea Thamar şi cărora, spre marea ei părere de rău, nu le găsea răspunsuri mulţumitoare. Mai trebuie spus că Thamar, ca toate bătrânele, era pornită împotriva frumuseţii; şi, din acest punct de vedere, Tahoser îi displăcea. Credincioasa slujnică nu-i ierta decât stăpânei sale faptul de a fi frumoasă; dar asta, socotea ea, era meritul ei, un merit de care se simţea şi mândră, şi geloasă.

Văzând-o pe Ra'hel tăcută, bătrâna se ridică şi veni să se aşeze lângă ea, clipind din pleoapele-i maronii, care se lăsau şi se ridicau asemenea unor aripi de liliac şi, cu glas răguşit, îi spuse în ebraică:

— Stăpână, femeia asta nu-mi place.

— De ce, Thamar? o întrebă Ra'hel pe acelaşi ton şi în aceeaşi limbă.

— E ciudat, reluă bănuitoarea Thamar, că a căzut în nesimţire aici şi nu în altă parte.

— A căzut unde s-a simţit rău.

Bătrâna clătină din cap a îndoială.

— Crezi cumva, spuse iubita lui Poeri, că leşinul ei nu este adevărat? Era ca şi cum paraschistul i-ar fi crestat pântecele cu piatra-i ascuţită, atât de tare semăna cu un cadavru. Privirea asta stinsă, buzele palide, obrajii decoloraţi, membrele înţepenite, pielea rece ca a unei moarte, toate astea nu pot fi imitate.

— Nu, fără îndoială, urmă Thamar, deşi există femei destul de pricepute în stare să se prefacă, să simuleze asemenea simptome, pentru cine ştie ce interes, încât îi pot înşela şi pe cei mai clarvăzători. Dar cred că fata asta şi-a pierdut într-adevăr cunoştinţa.

— Atunci ce bănuieli ai?

— Cum de se afla aici, în toiul nopţii, în cartierul acesta îndepărtat, locuit doar de sărmani captivi ai tribului nostru, pe care faraonul cel rău îi foloseşte la facerea cărămizilor, fără să le dea şi paie pentru a coace argila modelată? Ce temei o aducea pe egipteana asta în preajma colibelor noastre amărâte? Pentru ce veşmântul îi este leoarcă, de parcă ar fi ieşit dintr-un bazin sau dintr-un fluviu?

— Tot cât tine ştiu şi eu, îi răspunse Ra'hel.

— Dar dacă o fi vreo iscoadă de-a stăpânului nostru? îşi dădu cu părerea bătrâna în ai cărei ochi sălbatici se aprinse un sclipăt de ură. Se pregătesc lucruri mari; cine ştie dacă nu s-a şi dat semnalul?

— Cum ar putea să ne aducă vreun rău fata asta bolnavă? E între mâinile noastre, neputincioasă, însingurată şi zăcândă; de altfel, la cel mai mic semn suspect o putem ţine ostatecă până la eliberare.

— Oricum, nu trebuie să avem încredere; priveşte ce delicate şi fine îi sunt mâinile.

Şi bătrâna Thamar ridică unul din braţele celei care dormea.

— Bine, dar în ce măsură fineţea pielii ei ne-ar putea pune în primejdie?

— O, tinereţe nesocotită! spuse Thamar. Tinereţe zăludă, care nu ştie să vadă nimic şi care păşeşte în viaţă plină de încredere, fără să ia seama la capcane, la mărăcinele ascuns în iarbă, la cărbunele acoperit de cenuşă... O, tinereţe care ar mângâia bucuros o viperă, zicând că nu-i decât o năpârcă! Înţelege odată, Ra'hel, şi deschide-ţi ochii. Femeia asta nu aparţine clasei din care doar pare să facă parte; degetul ei mare nu-i turtit de fus, iar mâna asta mică şi catifelată de atâtea alifii şi miresme n-a muncit niciodată; sărăcia nu-i aici decât o deghizare.

Cuvintele Thamarei părură să aibă înrâurire asupra Ra'helei. O examină pe Tahoser cu mai multă atenţie.

Lampa revărsa asupra ei raze tremurătoare, iar formele pure ale fiicei preotului se conturau în lumina aceea galbenă, cuprinse de tihna somnului. Braţul pe care Thamar îl ridicase mai odihnea pe stofa de lână dungată, şi mai alb peste culoarea închisă a acesteia. La încheietura mâinii se rotunjea brăţara din lemn de santal, podoabă grosolană a cochetăriei sărace, dar chiar dacă podoaba era ieftină şi prost cizelată, mâna părea plămădită în baia parfumată a belşugului. Ra'hel văzu atunci cât de frumoasă era Tahoser. Descoperirea aceasta nu izvodi însă niciun simţământ urât în inima ei. În loc să o irite, ca pe Thamar, frumuseţea fetei o înduioşă. Nu putea crede că o asemenea perfecţiune ar fi putut ascunde un suflet josnic şi perfid, iar în privinţa aceasta candoarea ei de femeie tânără judeca mai sănătos decât preaîndelungata experienţă a slujnicei.

În sfârşit se făcu ziuă, dar febra lui Tahoser crescu; trecu prin câteva momente de aiurare, urmate de îndelungi somnolenţe.

— Dacă moare aici, zicea Thamar, o să fim învinuite de ucidere.

— N-o să moară, răspundea Ra'hel, ducând la buzele arse de sete ale tinerei bolnave un pahar cu apă curată.

— Dacă s-ar întâmpla, m-aş duce noaptea să arunc trupul în Nil, continuă Thamar cu încăpăţânare, iar crocodilii or s-o facă nevăzută.

Trecu şi ziua, se lăsă noaptea şi, la ceasul obişnuit, după semnalul ştiut, Poeri apăru ca şi în ajun în pragul colibei. Ra'hel îl întâmpină ducându-şi un deget la buze, semn să nu facă zgomot, să vorbească încet, fiindcă Tahoser dormea.

Poeri, pe care Ra'hel îl luă de mână ca să-l conducă la patul pe care se odihnea Tahoser, o recunoscu îndată pe aşa-zisa Hora, a cărei dispariţie îl preocupa mai cu seamă de când îl vizitase Timopht, care o căuta în numele stăpânului său.

O mirare adâncă i se zugrăvi pe chip când se ridică, după ce mai întâi se aplecase asupra patului, pentru a se încredinţa că în el zăcea într-adevăr tânăra pe care o primise în casa lui, căci nu putea pricepe cum de ajunsese acolo. Mirarea aceasta împunse inima Ra'helei... Ea trecu atunci în faţa lui Poeri, ca să citească mai de-aproape, în ochii lui, adevărul; îşi puse mâinile pe umerii lui şi, străpungându-l cu privirea, îi spuse cu glas sec şi răspicat, care contrasta cu vorba ei dulce, obişnuită, ca un gângurit de turturea:

— Aşadar o cunoşti!

Faţa Thamarei se schimonosise într-o strâmbătură de satisfacţie; era mândră de perspicacitatea ei şi aproape mulţumită să vadă că bănuielile ei privitoare la străină erau, în parte, îndreptăţite.

— Da, răspunse foarte simplu Poeri.

Ochii de cărbune ai slujnicei sclipiră de o curiozitate răutăcioasă.

Chipul Ra'helei îşi recăpătă expresia de linişte; nu se mai îndoia de iubitul ei.

Poeri îi istorisi că o tânără zicându-şi Hora i se înfăţişase implorându-l, că o primise aşa cum se cade să faci cu orice oaspete, că a doua zi nu se mai afla între celelalte slujnice şi că nu-şi putea explica defel cum de se găsea acolo; mai adăugă că trimişii faraonului o căutau pretutindeni pe Tahoser, fiica marelui preot Petamunoph, dispărută din palatul ei.

— Vezi bine, stăpână, că am avut dreptate, spuse Thamar pe un ton triumfător; Hora şi Tahoser sunt una şi aceeaşi.

— Se prea poate, răspunse Poeri. Dar aici sunt mai multe mistere pe care mintea mea nu şi le poate explica: mai întâi, de ce trebuia Tahoser (dacă ea este) să se deghizeze? Apoi prin ce minune o găsesc aici pe fata asta, pe care aseară am lăsat-o de cealaltă parte a Nilului şi care, desigur, nu avea cum să ştie unde mă duc?

— Probabil că te-a urmărit, spuse Ra'hel.

— La ora aceea, sunt sigur, nu se afla pe fluviu altă barcă în afară de a mea.

— De asta îi este părul ud şi rochia leoarcă, o fi trecut Nilul înot.

— Într-adevăr... Mi s-a părut, o clipă, că zăresc în beznă, deasupra apei, un cap de om.

— Ea era, sărmana copilă, spuse Ra'hel. Leşinul, oboseala ei o dovedesc; căci după plecarea ta am ridicat-o de afară, din faţa colibei, unde căzuse în nesimţire.

— Aşa îmi vine şi mie a crede că s-au petrecut lucrurile, încuviinţă tânărul. Înţeleg bine faptele, dar nu şi temeiul lor.

— Să ţi le explic, spuse Ra'hel surâzând, deşi nu-s decât o biată neştiutoare, iar tu eşti asemuit, într-ale ştiinţei, cu preoţii aceia ai Egiptului care învaţă zi şi noapte în afundul sanctuarelor împestriţate de hieroglife misterioase, al căror înţeles adânc doar ei îl dezleagă. Dar câteodată bărbaţii, furaţi de astronomie, de muzică şi cifre, nu ghicesc ce se petrece în sufletul tinerelor fete. Văd pe cer o stea îndepărtată, dar nu observă o dragoste înflorită în preajma lor: Hora, sau mai degrabă Tahoser, căci ea este, s-a travestit astfel pentru a pătrunde în casa ta şi a trăi lângă tine; geloasă, s-a strecurat în umbră, pe urma paşilor tăi; cu riscul de a fi sfâşiată de crocodilii din fluviu, a trecut Nilul înot. Când a ajuns aici, ne-a pândit prin vreo spărtură a zidului şi nu a putut îndura priveliştea fericirii noastre. Te iubeşte fiindcă eşti foarte frumos, foarte puternic şi foarte blând; dar asta mi-e egal, de vreme ce tu nu o iubeşti. Acum ai înţeles?

O roşeaţă uşoară coloră obrajii lui Poeri; se temea ca nu cumva Ra'hel să fie supărată şi credea că-i vorbeşte astfel pentru a-i întinde o cursă. Dar privirea Ra'helei, luminoasă şi curată, nu trăda niciun gând ascuns. Nu-i purta pică lui Tahoser fiindcă-l iubea pe cel de ea însăşi iubit.

Printre nălucirile visului ei, Tahoser îl zări pe Poeri în picioare, lângă ea. O bucurie extatică i se zugrăvi pe chip şi, ridicându-se pe jumătate, apucă mâna bărbatului pentru a o duce la buze.

— Buzele îi ard, spuse Poeri, retrăgându-şi mâna.

— Şi de iubire, şi de fierbinţeală, spuse Ra'hel; dar este cu adevărat bolnavă. N-ar fi, bine ca Thamar să se ducă după Moise? E mai iscusit decât înţelepţii şi decât vracii faraonului, ale căror minuni le ştie; cunoaşte plantele de leac şi se pricepe să pregătească licori în stare să-i învie şi pe morţi; o va însănătoşi pe Tahoser, căci nu-s îndestul de crudă să-i doresc moartea.

Thamar plecă bombănind şi peste puţin se întoarse cu un bătrân înalt a cărui înfăţişare maiestuoasă impunea respect: o barbă imensă, albă, îi cobora în valuri peste piept, iar de o parte şi de alta a frunţii două protuberante ieşeau mult în lumină; ai fi zis că sunt două coarne sau două raze. Pe sub sprâncenele dese ochii îi străluceau ca flăcările. În pofida hainelor sale simple, avea aerul unui profet sau al unui zeu.

Pus în cunoştinţă de cauză de către Poeri, se aşează lângă patul lui Tahoser, întinse mâinile asupra ei şi spuse:

— În numele celui care poate totul şi alături de care ceilalţi zei nu sunt decât idoli şi demoni, cu toate că nu aparţii rasei alese de Domnul, fii tămăduită, tânără fată!

XII

Impunătorul bătrân se retrase cu pas domol şi solemn, lăsând în urmă ca o lumină. Mirată că răul o părăsit-o brusc, Tahoser îşi plimbă privirile în jurul camerei, apoi se înfăşură în postavul cu care tânăra izraelită o acoperise, îşi coborî picioarele din pat şi se aşeză pe marginea lui; oboseala şi febra dispăruseră cu totul. Se simţea bine, ca după o îndelungată odihnă, iar frumuseţea ei strălucea în deplină puritate. Dându-şi spre spate, pe după urechi, cu mâinile ei micuţe, masa de păr împletită în codiţe, îşi lăsă liber chipul străluminat de iubire, ca şi cum ar fi vrut ca Poeri să i-l poată citi. Dar, văzând că stătea neclintit lângă Ra'hel, fără să o încurajeze nici măcar cu un semn sau cu o privire, se ridică încet, se apropie de tânăra izraelită şi îşi încolăci, deznădăjduită, braţele în jurul gâtului ei.

Stătu astfel, cu capul ascuns la sânul Ra'helei, udându-i în tăcere pieptul cu lacrimile ei calde.

Uneori, câte un hohot de plâns, pe care nu şi-l putea stăpâni, o făcea să tresară convulsiv, să se zguduie la pieptul rivalei; această deplină părăsire de sine, această deznădejde sinceră o impresionară pe Ra'hel. Aşadar, Tahoser se socotea învinsă şi îi implora mila prin rugi negrăite, apelând la generozitatea femeii.

Mişcată, Ra'hel o sărută şi îi spuse:

— Şterge-ţi lacrimile şi nu te mai necăji atât. Îl iubeşti pe Poeri. Ei bine, iubeşte-l, nu voi fi geloasă. Yacub, un patriarh de-al neamului nostru, a avut două neveste: una se numea Ra'hel, ca mine, cealaltă Lia. Yacub o prefera pe Ra'hel şi cu toate astea Lia, care nu era frumoasă ca tine, a trăit fericită alături de el.

Tahoser îngenunche la picioarele Ra'helei şi îi sărută mâna. Ra'hel o ridică şi o înlănţui, prietenoasă, pe după mijloc.

Încântător era grupul alcătuit din cele două femei de rase diferite a căror frumuseţe o întruchipau. Tahoser – elegantă, graţioasă şi fină ca o copilă care a crescut prea repede; Ra'hel – strălucitoare, puternică şi minunată în maturitatea ei timpurie.

— Tahoser, spuse Poeri, căci acesta este, cred, numele tău, Tahoser, fiica marelui preot Petamunoph...

Fata schiţă un semn de încuviinţare.

— Cum se face că tu care trăieşti la Teba într-un palat bogat, înconjurată de sclavi şi râvnită de cei mai chipeşi dintre egipteni, ai ales, spre a-l iubi, pe fiul unui neam împins în sclavie, pe un străin care nu-ţi împărtăşeşte credinţa şi de care te desparte o distanţă atât de mare?

Ra'hel şi Tahoser zâmbiră, iar fiica marelui preot răspunse:

— Tocmai de aceea.

— Deşi mă bucur de favorurile faraonului, deşi sunt intendent al domeniului regal şi port coarne aurite la serbările agricole, nu mă pot ridica până la tine; în ochii egiptenilor nu sunt decât un sclav, iar tu aparţii celei mai înalte caste sacerdotale, celei mai venerate. Dacă mă iubeşti, şi nu mă pot îndoi de asta, trebuie să cobori de la rangul tău...

— Nu mă şi făcusem slujitoarea ta? Hora nu păstrase nimic de la Tahoser, nici măcar colierele din emailuri şi niciun *calasiris* de văl transparent; de aceea m-ai şi socotit urâtă.

— Trebuie să renunţi la ţara ta şi să mă urmezi în ţinuturi necunoscute, prin pustiu, unde soarele arde, unde bate un vânt de foc, unde nisipul mişcător acoperă şi încurcă drumurile, unde nu creşte niciun copac, unde nu izvorăşte nicio apă prin văi de rătăcire şi pierzanie, semănate cu oase albite drept semne de drum.

— Voi merge, spuse calmă Tahoser.

— Asta nu-i de-ajuns, continuă Poeri: zeii tăi nu sunt şi ai mei, zeii tăi de bronz, bazalt şi granit, modelaţi de mâna omului, idoli monstruoşi cu capete de uliu, de maimuţă, de ibis, vacă, şacal ori leu, care iau înfăţişări de animal, ca şi când chipul omului, în care străluceşte raza lui Iehova, i-ar stânjeni. Căci stă scris aşa: „Nu te vei închina nici pietrei, nici lemnului, nici metalului". În adâncurile acestor temple uriaşe, cimentate cu sângele neamurilor obidite, rânjesc, chirciţi hidos, demoni spurcaţi, uzurpatori ai libaţiilor, ofrandelor şi jertfelor: un singur Dumnezeu, infinit, etern, fără formă, fără culoare umple imensitatea cerurilor pe care voi le populaţi cu mulţime de fantome. Dumnezeul nostru ne-a creat pe noi, iar voi vă creaţi zeii.

Oricât de îndrăgostită ar fi fost Tahoser de Poeri, cuvintele acestea produseră asupra ei un efect straniu şi se dădu înapoi, îngrozită. Fiică de mare preot, era obişnuită să respecte până la veneraţie zeii pe care tânărul evreu îi blestema cu atâta cutezanţă; ea adusese ca ofrandă, la altare, în faţa chipurilor lor impasibile, buchete de lotuşi şi arsese mirodenii; uimită şi plină de încântare se plimbase printre templele lor împestriţate cu picturi viu colorate. Îl văzuse pe tatăl ei săvârşind ritualuri misterioase, păşise în urma colegiilor de preoţi care purtau *bari*-urile simbolice printre propileele uriaşe şi nesfârşitele alei de sfincşi, admirase, nu fără spaimă, psihostazele

în care sufletul înfricoşat i se înfăţişa lui Osiris, înarmat cu bici şi baghetă, contemplase visătoare frescele reprezentând figuri emblematice călătorind spre ţinuturile occidentale; nu putea renunţa astfel la credinţele ei.

Tăcu, preţ de câteva minute, şovăind între credinţă şi iubire. Dar iubirea se dovedi mai puternică şi atunci spuse:

— Mă vei lămuri asupra dumnezeului tău şi voi încerca să-l înţeleg.

— Bine, spuse Poeri, vei fi soţia mea; până una-alta, rămâi aici, deoarece faraonul, îndrăgostit pesemne de tine, te caută cu trimişii săi; nu te va descoperi sub acoperişul acesta umil, iar peste câteva zile vom fi în afara puterii sale. Dar este târziu, trebuie să plec.

Poeri se depărtă, iar cele două femei, culcate una lângă alta pe patul mic, adormiră curând, ţinându-se de mână ca două surori.

Thamar, care în tot timpul acesta stătuse ghemuită într-un ungher al încăperii, asemenea unui liliac, ce se ţine agăţat cu unghiile membranelor sale într-un cotlon, urmărind frânturi de cuvinte şi contractându-şi ridurile frunţii sale joase, îşi dezdoi ciolănoasele membre, se ridică şi, aplecându-se deasupra patului, ascultă respiraţia celor două femei adormite. Când se încredinţă, după răsuflarea lor regulată, că somnul le era adânc, porni spre uşă, înăbuşindu-şi cu multă grijă zgomotul paşilor.

Când ajunse afară, se avântă grăbită în direcţia Nilului, alungind câinii care-i apucau în colţi rochia sau târându-i după ea câţiva paşi prin praf până ce-i dădeau pace; alteori îi privea cu ochi atât de aprinşi, încât ei se dădeau singuri în lături şi o lăsau să treacă, slobozind lătrături jalnice.

Curând trecu de locurile primejdioase şi pustii bântuite noaptea de membrii asociaţiilor de hoţi şi pătrunse în cartierele înstărite ale Tebei; trei sau patru străzi mărginite de clădiri înalte, ale căror umbre se proiectau în unghiuri mari, o conduseră spre incinta palatului – ţinta drumului pe care îl bătuse în goană.

Dar trebuia să şi poată intra în palat, lucru defel uşor la ora aceea din noapte pentru o bătrână slujnică izraelită, cu picioarele albite de colb şi îmbrăcată în zdrenţe murdare.

Se duse la portalul principal în faţa căruia străjuiau, ghemuiţi, cincizeci de criosfincşi, aşezaţi pe două rânduri, ca nişte monştri gata să sfarme în fălcile lor de granit pe imprudenţii care ar fi voit să forţeze trecerea.

Străjerii o opriră, lovind-o tare cu mânerul javelinelor, după aceea o întrebară ce caută.

— Să-l văd pe faraon, răspunse bătrâna, frecându-şi spinarea.

— Foarte bine... vasăzică aşa... să-l stânjenim pentru vrăjitoarea asta pe faraon, favoritul lui Fre, alesul lui Amon-Ra, strivitorul popoarelor! făcură soldaţii, râzând de se ţineau de pântece.

Thamar repeta cu îndărătnicie:

— Vreau să-l văd imediat pe faraon!

— Straşnic de bine ţi-ai mai ales momentul. Chiar adineauri, faraonul a ucis cu sceptrul său trei mesageri; stă pe terasă, nemişcat şi sinistru ca Typhon, zeul răului, spuse un soldat, binevoind a-i da câteva explicaţii.

Servitoarea Ra'helei încercă să pătrundă cu forţa; dar javelinele îi căzură, în cadenţă, pe cap, ca ciocanele pe nicovală.

Începu să ţipe tare de tot, ca o pasăre jumulită de vie.

Auzind larma, apăru un *oeris,* şi soldaţii încetară s-o mai bată.

— Ce vrea femeia asta, întrebă *oeris*-ul, şi pentru ce o loviţi aşa?

— Vreau să-l văd pe faraon! strigă Thamar, târându-se la picioarele ofiţerului.

— Asta nu-i cu putinţă, răspunse el, chiar de n-ai fi doar o nenorocită, ci persoana cea mai de vază din regat.

— Ştiu unde se găseşte Tahoser, îi şopti bătrâna, apăsând pe fiecare silabă.

La cuvintele acestea, ofiţerul o luă pe Thamar de mână, o făcu să treacă de primul portal şi o conduse, prin aleea coloanelor şi sala hipostil, în cea de-a doua curte, în care se ridica sanctuarul de granit având în faţă două coloane cu capiteluri din lotuşi. Acolo îl chemă pe Timopht şi i-o încredinţă pe Thamar.

Timopht o conduse până la terasa unde faraonul stătea posac şi tăcut.

— Nu-i vorbi decât de la oarecare distanţă de sceptru, o povăţui Timopht.

De cum îl zări în umbră pe rege, Thamar căzu cu faţa la pământ, alături de trupurile încă neridicate şi, peste puţin, rămânând doar în genunchi, spuse cu glas sigur:

— O, faraon, nu mă ucide, aduc o veste bună!

— Vorbeşte fără teamă, răspunse regele a cărui furie se domolise.

— Ştiu ascunzătoarea acelei Tahoser pe care mesagerii tăi au căutat-o în cele patru colţuri ale zării.

La numele de Tahoser, faraonul se ridică brusc şi făcu câţiva paşi spre Thamar, care tot în genunchi rămăsese.

— Dacă spui adevărul, poţi lua din camerele mele de granit tot ce vei fi în stare să duci ca aur şi lucruri preţioase.

— Ţi-o dau pe mână, fii liniştit, spuse bătrâna şi râse strident.

Ce motiv o împinsese pe Thamar să-i dezvăluie faraonului locul în care se ascundea fiica preotului? Voia să împiedice o nuntire care nu-i plăcea; nutrea faţă de rasa egipteană o ură oarbă, sălbatică, nejudecată, aproape bestială, iar gândul că ar putea sfărâma inima lui Tahoser îi surâdea; ajunsă

în mâinile faraonului, rivala Ra'helei nu mai avea cum scăpa; zidurile de granit ale palatului aveau să-şi păstreze prada.

— Unde este? întrebă faraonul; indică-mi locul, vreau s-o văd imediat!

— Luminăţia-ta, doar eu îţi pot îndruma paşii; cunosc ocolişurile acelor cartiere spurcate, în care cei mai umili servitori ai tăi n-ar pune piciorul. Acolo-i Tahoser, într-o colibă de lut şi paie, cu nimic diferită de cocioabele din jur, în mijlocul grămezilor de cărămizi pe care izraeliţii le plămădesc pentru tine, departe de locuinţele bune ale oraşului.

— Bine, mă încred în tine. Timopht, porunceşte să mi se pregătească un car!

Timopht se făcu pe dată nevăzut.

Curând se auzi uruitul roţilor pe lespezile din curte şi tropăitul cailor pe care grăjdarii îi înhămau.

Faraonul coborî urmat de Thamar.

Sări în car, luă hăţurile şi, cum Thamar şovăia, îi spuse:

— Haide, urcă. Apoi plesni din limbă şi caii porniră. Stârnite, ecourile repetară vuietul roţilor care, în toiul liniştii nocturne, prin sălile vaste şi adânci, răsunară ca un tunet înăbuşit.

Bătrâna aceea hidoasă, care se agăţa cu degetele-i osoase de marginea carului şi faraonul de statură uriaşă, asemănător unui zeu, alcătuiau un spectacol straniu care, din fericire, nu avea alt martor decât stelele scânteinde în albastrul negru al cerului; aşezată astfel, bătrâna aducea cu unul dintre geniile acelea rele cu înfăţişare monstruoasă, care însoţeau sufletele păcătoase în infern. Patima îi apropie pe cei care n-ar trebui să se întâlnească niciodată.

— Pe-aici? o întrebă faraonul, când ajunseră la capătul unei străzi ce se bifurca.

— Da, răspunse Thamar, întinzându-şi mâna uscată în direcţia potrivită.

Aţâţaţi de bici, caii se avântau, iar carul sălta peste pietre, iscând vuiet de bronz.

Tahoser dormea, în timpul acesta, lângă Ra'hel; un vis ciudat îi bântuia somnul.

I se părea a fi într-un templu uriaş; coloane colosale, de o înălţime uluitoare susţineau un plafon albastru spuzit de stele ca cerul; mulţime de linii hieroglifice urcau şi coborau de-a lungul zidurilor, între panouri cu fresce simbolice aprins colorate. Toţi zeii Egiptului îşi dăduseră întâlnire în sanctuarul acesta universal şi nu sub forma unor efigii de bronz, de bazalt sau de porfir, ci sub forme vii. În rândul întâi erau aşezaţi zeii supracereşti Knef, Buto, Phta, Pan-Mondes, Hathor, Fre, Isis; apoi veneau doisprezece zei cereşti, şase zei-bărbaţi: Rempha, Pi-Zeus, Ertosi, Pi-Hermes, Imuthes; şi

şase zei-femei: Luna, Eterul, Focul, Aerul, Apa, Pământul. În spatele lor mişunau – furnicar nedesluşit – cei trei sute şaizeci şi cinci de Decani sau demoni obişnuiţi ai fiecărei zile. Apoi apăreau divinităţile terestre: cel de-al doilea Osiris, Haroeri, Typhon, a doua Isis, Neptys, Anubis cu cap de câine, Thoth, Busiris, Bubastis, marele Serapis. Mai încolo, în umbră, îşi schiţau prezenţa idolii cu forme animalice: boii, crocodilii, ibişii, hipopotamii. În mijlocul templului, în racla sa deschisă, zăcea marele preot Petamunoph, a cărui faţă nu mai era strânsă în benzi; el privea batjocoritor la adunarea aceea ciudată şi monstruoasă. Era mort, dar trăia şi vorbea, cum se întâmplă adesea în vis şi îi spunea fetei: „Întreabă-i dacă sunt zei".

Iar Tahoser să ducea să-i pună fiecăruia întrebarea şi toţi răspundeau: „Nu suntem decât cifre, legi, forţe, atribute, efluvii şi gânduri ale Domnului; dar niciunul dintre noi nu-i adevăratul Dumnezeu".

Iar Poeri apărea în pragul templului şi, luând-o de mână, o conducea spre o lumină atât de vie, că pe lângă ea soarele ar fi părut negru; iar în miezul ei scânteiau, sub forma unui triunghi, cuvinte necunoscute.

Între timp carul faraonului zbura printre obstacole, iar osiile zdreleau zidurile ori de câte ori locul era mai strâmt.

— Domoleşte-ţi caii, îi spuse Thamar faraonului; în singurătatea şi tăcerea asta uruitul roţilor ar putea da de ştire fugitei, care ţi-ar scăpa din nou.

Găsind că sfatul e înţelept, faraonul încetini înaintarea năvalnică a cailor, în ciuda nerăbdării sale.

— Aici, zise Thamar. Am lăsat uşa deschisă; intră, păzesc eu caii.

Regele coborî din car şi, aplecându-se, intră în colibă.

Lampa ardea încă, revărsându-şi lumina pâlpâitoare peste cele două fete adormite.

Faraonul o luă pe Tahoser în braţele sale vânjoase şi se îndreptă spre uşa colibei.

Când fiica preotului se trezi şi văzu strălucind lângă obrazul ei chipul faraonului, crezu mai întâi că-i vreo nălucire din visul ei poate schimbat; dar aerul nopţii care o izbi în faţă o readuse la realitate. Înnebunită de groază, vru să ţipe, să cheme în ajutor, dar din gâtlej nu-i ieşea niciun sunet. Şi-apoi, cine i-ar fi dat ajutor împotriva faraonului?

Dintr-un salt, regele fu iarăşi în car, îşi trecu hăţurile pe după mijloc şi, ţinând-o strâns pe Tahoser la piept, moartă aproape, îşi porni telegarii în galop spre palatul de Nord.

Thamar se strecură ca o reptilă în colibă, se chinci în cotlonul ei, de unde contemplă, cu o privire aproape la fel de caldă ca a unei mame, pe draga ei Ra'hel care dormea mai departe.

XIII

Aerul proaspăt iscat de goana carului o făcu pe Tahoser să se întoarcă la viaţă. Strânsă, aproape strivită la pieptul faraonului de două braţe de granit, abia de mai avea loc inima ei să bată, iar colierele tari din email i se încrustaseră în sânii zdrobiţi. Caii, cărora faraonul le slăbi hăţurile înclinându-se către marginea carului, se năpusteau cu furie; roţile se învârtejeau, plăcile de bronz sunau, osiile încinse fumegau. Tahoser, îngrozită, desluşea ca prin vis, zburând la dreapta şi la stânga, formele neclare ale clădirilor, pâlcurile de copaci, temple, palate, portaluri şi obeliscuri, coloşi pe care noaptea îi făcea şi mai fantastici, şi mai cumpliţi. Oare ce gânduri îi puteau frământa mintea în timpul acestei curse nebuneşti? Gândurile acestea nu erau mai multe decât ale unei porumbiţe tremurânde în ghearele şoimului care o duce în cuibul lui; o groază mută o năucea, îi îngheţa sângele, îi amorţea puterile. Membrele îi fluturau fără vlagă, voinţa îi era sfârşită ca şi muşchii şi, dacă braţele faraonului nu ar fi ţinut-o bine, ar fi alunecat şi-ar fi căzut moale pe fundul carului ca o cârpă aruncată. În două rânduri i se păru că simte pe obraz o răsuflare fierbinte şi două buze de foc; nu încercă să întoarcă faţa; spaima ucisese în fiinţa ei pudoarea. La o zguduitură mai puternică pricinuită de trecerea carului peste o piatră, un instinct ascuns de conservare o făcu să-şi încleştеze mâinile de umerii regelui şi să se strângă la pieptul lui; apoi din nou se lăsă în voia slăbiciunii, astfel că povara, uşoară de altfel, a trupului ei căzu pe cercul acela de carne viu care o frângea.

Atelajul intră pe o alee de sfincşi la capătul căreia se înălţa un portal gigantic, încununat de o cornişă pe care globul emblematic se desfăşura larg; noaptea, pe cale să se destrame, îngădui fiicei preotului să recunoască palatul regal. Atunci o cuprinse deznădejdea; se zbătu, încercă să se desfacă din strânsoare, îşi apăsă mâinile firave de pieptul puternic al faraonului, înţepenindu-şi braţele, răsturnându-se pe marginea carului. Eforturi zadarnice, luptă smintită! Surâzător, răpitorul o readucea la piept, printr-o apăsare lentă, dar de nebiruit, de parcă ar fi vrut să şi-o încrusteze în inimă. Începu să strige, dar un sărut îi pecetlui gura.

Între timp caii ajunseră, din trei sau patru salturi, în faţa portalului pe care îl trecură în galop, voioşi că se întorceau la grajd, şi carul intră într-o curte imensă.

Slujitorii dădură fuga la capul cailor ale căror zăbale se albiseră de spumă.

Tahoser îşi plimbă în jur privirile speriate; ziduri înalte, din cărămidă, închideau o incintă vastă unde se înălţa, spre răsărit, un palat, spre apus un templu aşezat între două bazine mari, piscine pentru crocodilii sacri.

Primele raze de soare, al cărui disc se şi înălţa în spatele lanţului arabic, aruncau o lumină trandafirie pe creştetul clădirilor, restul păstrându-se încă într-o umbră albăstrie. Nicio speranţă de fugă; arhitectura din jur, deşi nu avea nimic sinistru, se înfăţişa ca o putere de neînlăturat, ca o voinţă fără de replică, o dăinuire veşnică; doar un cataclism cosmic ar fi putut croi o ieşire în zidurile acelea groase, printre atâtea îngrămădiri de gresie dură. Pentru a doborî portalurile acelea făcute din pătrare de munţi, ar fi trebuit ca planeta să se cutremure din temelii; chiar şi un incendiu n-ar fi putut decât linge blocurile acelea indestructibile.

Sărmana Tahoser nu dispunea de asemenea mijloace violente şi trebui să se lase dusă ca un copil, de către faraon, care o coborî din car.

Patru coloane înalte cu capiteluri palmiforme alcătuiau propileele palatului în care regele intră, ţinând-o mai departe la piept pe fiica lui Petamunoph. După ce trecu pragul, îşi puse jos, încet, povara şi, văzând că Tahoser se clatină, îi spuse:

— Linişteşte-te. Domneşti asupra faraonului, iar faraonul domneşte asupra lumii.

Erau primele cuvinte pe care i le spunea.

Dacă judecata ar fi cea care ar putea hotărî într-ale dragostei, Tahoser ar fi trebuit să-l prefere pe faraon lui Poeri. Regele era dăruit cu o frumuseţe supraomenească. Liniile mari, pure şi regulate ale trăsăturilor sale păreau a fi opera unei dălţi, nu li s-ar fi putut găsi nici cel mai neînsemnat cusur. Obişnuinţa de a stăpâni adusese în ochii lui lumina aceea pătrunzătoare care deosebeşte, între toţi, divinităţile şi regii. Buzele sale care, cu un singur cuvânt, ar fi putut schimba faţa lumii şi soarta popoarelor, erau de un roşu purpuriu, ca sângele proaspăt pe ascuţişul unei spade, iar când surâdea avea farmecul lucrurilor cumplite cărora nimic nu le rezistă. Statura sa înaltă, bine proporţionată, maiestuoasă, dezvăluia nobleţea liniilor pe care le admirăm la statuile din temple; iar când apărea, solemn şi strălucitor, acoperit de aur, emailuri şi pietre preţioase, în mijlocul aburului albăstriu răspândit de amschire, părea să nu mai facă parte din plăpânda rasă care, generaţie după generaţie, cade ca frunza şi se întinde, îmbibată de bitum, în adâncimile întunecoase ale mormintelor.

Ce însemna, pe lângă acest semizeu, firavul Poeri? Totuşi, Tahoser îl iubea. Înţelepţii au încetat, de multă vreme, să explice inima femeilor; sunt stăpâni pe astronomie, aritmetică, astrologie, cunosc obârşia universului şi pot spune locul de aşezare a planetelor în chiar momentul creării lumii. Ei sunt siguri că atunci Luna era în semnul Cancerului, Soarele într-al Leului, Mercur într-al Fecioarei, Venus într-al Balanţei, Martie într-al Scorpionului, Jupiter într-al Săgetătorului, Saturn într-al Capricornului; ei trasează pe

papirus sau granit cursul oceanului ceresc, cuprins între apus şi răsărit, au numărat stelele semănate pe rochia albastră a zeiţei Neith, urmăresc drumul soarelui în emisfera nordică şi în cea sudică, dimpreună cu cele douăsprezece *bari*-uri diurne şi cele douăsprezece *bari*-uri nocturne, sub conducerea pilotului hieracocefal şi a lui Neb-Wa, Doamna bărcii; ei ştiu că în ultima jumătate a lunii lui Tobi, Orion are influenţă asupra urechii stângi, iar Sirius asupra inimii; dar ei ignoră cu totul de ce o femeie preferă un bărbat în locul altuia, un sărman izraelit unui faraon cu faimă.

După ce a traversat mai multe săli cu Tahoser pe care o călăuzea ţinând-o de mână, regele se aşează pe un scaun în formă de tron, într-o cameră splendid ornamentată.

Pe plafonul albastru sclipeau stele de aur, iar de stâlpii care susţineau cornişa se rezemau cu spatele statui de regi purtând pe cap *pschent*-ul cu picioarele cuprinse în blocul de piatră şi cu braţele încrucişate la piept; ochii tiviţi de linii negre priveau în cameră cu o intensitate înfricoşătoare.

Între stâlpi ardea o lampă aşezată pe un soclu, iar panourile zidurilor înfăţişau un fel de defilare etnografică, în care figurau, cu fizionomiile lor specifice şi cu costumele respective naţiile din cele patru părţi ale lumii.

În capul seriei conduse de Horus, păstorul popoarelor, păşea omul-om prin excelenţă, egipteanul, Rot-en-ne-rem-ul, cu figură blândă, cu nas uşor acvilin, cu părul împletit, cu pielea cărămizie, şi mai tare pusă în lumină de un veşmânt alb. După el urma negrul sau Nahasi, cu pielea sa tuciurie, cu buze groase, pomeţi proeminenţi, păr creţ; apoi asiaticul sau Namu, cu o piele bătând mai mult în galben, cu nas pronunţat acvilin, cu barbă neagră, bogată, tăiată în ascuţiş, îmbrăcat cu o fustă bălţată având franjuri din ciucuri; după aceea, europeanul sau Tamhu, cel mai sălbatic dintre toţi, diferit de ceilalţi prin tenul său alb, ochii albaştri, barba şi părul roşcate, purtând o piele de bou neargăsită azvârlită pe umeri, tatuaje pe braţe şi picioare.

Scene de luptă şi izbânzi umpleau celelalte panouri, iar inscripţii hieroglifice le explicau sensul.

În mijlocul camerei, pe o masă susţinută de captivi cu coatele legate, atât de măiestrit sculptaţi încât păreau că trăiesc şi suferă, se desfăcea un enorm buchet de fiori ale cărui emanaţii suave înmiresmau aerul.

Aşadar, în camera aceasta minunată, înconjurată de efigiile strămoşilor săi, totul istorisea şi preamărea gloria faraonului. Popoarele lumii păşeau în urma Egiptului şi îi recunoşteau supremaţia, iar el poruncea Egiptului. Totuşi fiica lui Petamunoph, nici pe departe uluită de această splendoare, se ducea cu gândul la pavilionul câmpenesc al lui Poeri şi mai cu seamă la sărăcăcioasa colibă, plămădită din lut şi paie, aflată în cartierul evreilor,

unde o lăsase pe Ra'hel adormită, pe Ra'hel care acum devenise fericita şi unica nevastă a tânărului izraelit.

Faraonul o ţinea de vârful degetelor, iar Tahoser stătea în picioare, în faţa lui; îşi aţintea asupra ei ochi de şoim, ale căror pleoape nu clipeau niciodată. Fata avea ca veşmânt doar pânza cu care Ra'hel îi înlocuise rochia ce se udase cât trecuse Nilul, dar asta nu-i umbrea frumuseţea; stătea aşa, pe jumătate goală, ţinând cu o mână pânza grosolană care tot luneca, astfel că partea de sus a trupului ei fermecător apărea, întreagă, în albeaţa-i aurie. Când era gătită, puteai regreta locul ascuns de grumăjere, brăţări şi cingători de aur sau pietre colorate; dar privită astfel, lipsită de orice podoabă, admiraţia se putea hrăni pe săturate sau, mai degrabă, se înflăcăra şi mai mult.

Fireşte, multe femei foarte frumoase intraseră în gineceul faraonului; dar niciuna nu era de asemuit cu Tahoser, iar ochii regelui aruncau asemenea văpăi, încât fu silită să-şi plece ochii, nemaiîndurându-le sclipătul.

În adâncul inimii, Tahoser era mândră că aprinsese dragostea faraonului, căci nu există femeie fără vanitate, oricât de perfectă ar fi. Totuşi mai mult i-ar fi plăcut să-l urmeze pe tânărul evreu în pustietate. Regele o înfricoşa, se simţea orbită de frumuseţile chipului său şi simţea că i se moaie picioarele. Văzându-i tulburarea, faraonul o aşeză la picioarele sale, pe o pernă roşie brodată şi împodobită cu ciucuri.

— O, Tahoser, spuse el sărutându-i părul, te iubesc. Când te-am văzut de la înălţimea lecticei mele triumfale, purtată de *oerişi* deasupra frunţii oamenilor, un simţământ necunoscut mi-a pătruns în suflet. Eu, cel căruia dorinţele i se împlineau înainte de a le avea, mi-am dorit ceva; şi am înţeles că nu eram totul. Până în clipa aceea trăisem solitar în atotputernicia mea, în adâncurile giganticelor mele palate, înconjurat de siluete surâzătoare care-şi ziceau femei şi nu mă impresionau mai mult decât chipurile zugrăvite în fresce. Ascultam venind din depărtări murmurul şi căinarea nedesluşită a popoarelor pe ale căror capete îmi ştergeam sandalele sau pe care le cuceream târându-le de păr, aşa cum mă arată basoreliefurile simbolice de pe portaluri, iar în pieptu-mi rece şi împietrit precum cel al unui zeu de bazalt nu auzeam bătăile inimii mele. Mi se părea că nu se află pe pământ făptură asemănătoare mie, care să mă poată tulbura; zadarnic îmi aduceam din expediţiile făcute la popoare străine fecioare alese şi femei vestite pentru frumuseţe în ţara lor: le aruncam ca pe nişte flori, după ce le privisem o clipă. Niciuna nu-mi inspira gândul de a o revedea. Când erau de faţă, abia de mă uitam la ele; când lipseau le şi uitam cu desăvârşire. Twea, Taia, Amense, Hont-Reche, ţinute pe lângă mine din sila de a mai căuta altele care a doua zi mi-ar fi devenit la fel de indiferente ca şi ele, nu mi-au fost în

braţe niciodată altceva decât nişte fantome vane, decât forme parfumate şi graţioase, fiinţe de o altă rasă cu care firea mea nu se putea uni, aşa cum leopardul nu se poate uni cu gazela sau cel ce trăieşte în văzduh cu cel ce trăieşte în apă; şi atunci îmi spuneam că, aşezat de către zei în afară şi deasupra muritorilor, nu trebuia să le împărtăşesc nici durerile, nici bucuriile. Un imens plictis – asemănător celui încercat, fără îndoială, de mumii care, înfăşurate în benzi, aşteaptă în sicriele lor, în adânc de hipogee, ca sufletul lor să fi încheiat cercul migraţiilor – mă cuprinsese pe tron, unde stăteam ades cu mâinile pe genunchi, ca un colos de granit, cugetând la imposibil, la infinit, la etern. De multe ori am vrut să dau la o parte vălul zeiţei Isis, cu riscul de a cădea fulgerat la picioarele ei. „Poate că, îmi spuneam, chipul acesta misterios este chipul pe care îl visez, cel care trebuie să-mi inspire dragoste. Dacă pământul îmi refuză fericirea, voi escalada cerul..." Dar te-am zărit; am încercat un sentiment straniu şi nou, am înţeles că exista în afara mea o fiinţă necesară, de neînlăturat, fatală, de care nu m-aş putea lipsi şi căreia îi stătea în putere să mă facă nefericit. Eram un rege, aproape un zeu... O, Tahoser, ai făcut din mine un om!

Poate că nicicând faraonul nu mai rostise un discurs atât de lung. De obicei, un cuvânt, un gest, o clipire îi ajungeau pentru a-şi manifesta voinţa ghicită pe loc de o mie de priviri atente, îngrijorate. Executarea urma gândului, după cum tunetul urmează fulgerului. Pentru Tahoser părea să fi renunţat la măreţia sa granitică; vorbea, se explica, întocmai ca un muritor.

Tahoser se simţea prada unei tulburări ciudate. Deşi sensibilă la cinstea de a fi inspirat dragoste preferatului lui Fre, alesului lui Amon-Ra şi strivitorului popoarelor, fiinţei înspăimântătoare, solemne şi mândre, spre care abia îndrăznea să-şi ridice ochii, nu avea pentru el nicio simpatie, iar gândul de a-i aparţine îi inspira o groază silnică. Acestui faraon care îi răpise trupul, nu-i putea dărui sufletul rămas cu Poeri şi Ra'hel... Şi cum regele părea să aştepte răspuns, ea grăi:

— Cum se face, o, rege, că dintre toate fiicele Egiptului privirea ţi-a căzut asupra mea, care sunt de atâtea altele întrecute în frumuseţe, talente şi haruri de tot soiul? Cum de ai ales, din buchetele de lotuşi albi, albaştri şi roz, cu corola deschisă, cu parfum suav, umilul fir de iarbă cu nimic deosebit?

— Nu ştiu. Dar pentru mine doar tu exişti pe lumea asta şi voi face ca fiicele de rege să-ţi fie slujnice.

— Şi dacă nu te iubesc? întrebă, sfioasă, Tahoser.

— Ce-are a face? De vreme ce eu te iubesc, răspunse faraonul. Oare nu s-au culcat pe pragul meu cele mai frumoase femei din univers, plângând şi gemând, zgâriindu-se pe faţă, lovindu-se peste sâni, smulgându-şi părul, şi

oare n-au murit implorând o privire de dragoste care n-a coborât asupra lor? Patima alteia n-a mişcat niciodată inima asta de bronz dintr-un piept marmoreean. Rezistă-mi, urăşte-mă, vei fi cu atât mai fermecătoare; voinţa mea va întâlni pentru prima oară un obstacol şi-l voi şti învinge.

— Dar dacă iubesc pe un altul? continuă Tahoser prinzând curaj.

La presupunerea aceasta sprâncenele faraonului se încruntară; îşi muşcă sălbatic buza de jos, în care dinţii lăsară urme albe, şi strânse până la durere degetele fetei cărora nu le dăduse încă drumul. Apoi se calmă şi spuse cu glas răspicat, profund:

— După ce vei fi trăit în palatul acesta, în mijlocul atâtor splendori, înconjurată de atmosfera iubirii mele, vei uita totul, aşa cum uită cel care gustă din nepenthes. Viaţa trecută ţi se va părea un vis, sentimentele dinainte se vor preface în abur, precum tămâia pe cărbunii amschirului; femeia îndrăgită de un rege nu-şi mai aminteşte de bărbaţi. Du-te, vino, obişnuieşte-te cu minunăţiile faraonice, înfruptă-te de-a dreptul din comorile mele, lasă aurul să curgă în valuri, adună pietre preţioase, porunceşte, fă, desfă, doboară, înalţă, fii stăpâna, soţia şi regina mea. Îţi dăruiesc Egiptul cu preoţii, armatele, plugarii, poporul său numeros, cu palatele, templele, oraşele sale; mototoleşte-l ca pe o bucată de văl; îţi voi dobândi alte regate mai mari, mai frumoase, mai bogate. Dacă lumea asta nu-ţi ajunge, voi cuceri planete, voi detrona zei. Eşti cea pe care o iubesc. Tahoser, fiica lui Petamunoph, nu mai există.

XIV

Când Ra'hel se deşteptă, în surprinsă că n-o mai vede pe Tahoser lângă ea şi îşi plimbă privirile prin cameră, crezând că egipteană se şi sculase. Ghemuită într-un colţ, cu braţele încrucişate pe genunchi, cu capul lăsat pe aceste braţe, pernă de oase, Thamar dormea sau mai curând se prefăcea că doarme, căci printre şuviţele sure ale părului ei nepieptănat ce-i cădea până la pământ i s-ar fi putut întrezări ochii sălbatici ca cei ai unei bufniţe, fosforescenţi de o bucurie răutăcioasă şi de o cruzime satisfăcută.

— Thamar! strigă Ra'hel. Unde-i Tahoser?

Ca şi cum s-ar fi trezit brusc din somn auzind glasul stăpânei, bătrâna îşi dezdoi alene membrele de păianjen, se ridică în picioare, îşi frecă de mai multe ori pleoapele maronii cu dosul palmei sale galbene, mai uscată decât a unei mumii şi spuse cu o mirare foarte bine jucată:

— Cum, nu mai este aici?

— Nu, răspunse Ra'hel şi, dacă n-aş vedea adâncitura de pe pat, lângă locul meu şi rochia pe care i-am schimbat-o atârnată de cuiul ăsta, aş crede că straniile evenimente din noaptea asta n-au fost decât năluciri de vis.

Cu toate că ştia prea bine cum anume dispăruse Tahoser, bătrâna ridică un capăt al draperiei din colţul încăperii, ca şi cum egipteana s-ar fi putut găsi acolo; deschise apoi uşa colibei şi, în picioare, pe prag, cercetă amănunţit cu privirea împrejurimile. Pe urmă, întorcându-şi faţa spre lăuntrul camerei, schiţă către stăpână un semn a negare.

— Mi se pare ciudat, spuse Ra'hel pe gânduri.

— Stăpână, începu bătrâna apropiindu-se mieroasă şi alintătoare de frumoasa izraelită, ştii că străina asta nu mi-a plăcut.

— Ţie nu-ţi place nimeni, Thamar, observă Ra'hel surâzând.

— În afară de tine, stăpână, răspunse bătrâna, ducând la buze mâna tinerei femei.

— Ştiu, îmi eşti credincioasă.

— N-am avut copii şi, uneori, îmi închipui că sunt mama ta.

— Buna mea Thamar! se înduioşă Ra'hel.

— Greşeam oare găsind ciudată apariţia ei? Felul în care a dispărut o dovedeşte. Îşi zicea Tahoser, fiica lui Petamunoph. Nu era decât un diavol care luase înfăţişarea asta, pentru a cuceri şi ispiti un fiu al Izraelului. Ai văzut ce tare s-a tulburat când Poeri a hulit idolii de piatră, lemn şi metal şi cât de greu a rostit cuvintele: „Mă voi strădui să cred în Dumnezeul tău". Ai fi zis că acest cuvânt îi ardea buzele ca un cărbune încins.

— Dar lacrimile care au căzut pe pieptul meu erau cu adevărat lacrimi, lacrimi de femeie, spuse Ra'hel.

— Crocodilii plâng când vor, iar hienele râd pentru a-şi atrage prada, continuă bătrâna; duhurile rele care dau târcoale noaptea pietrelor şi ruinelor ştiu o mulţime de şiretlicuri şi îmbracă toate pieile.

— Aşadar, după tine, această sărmană Tahoser nu era decât o fantomă demoniacă?

— Negreşit, răspunse Thamar; oare-i de crezut ca fiica marelui preot Petamunoph să se îndrăgostească de Poeri şi să-l prefere faraonului, care se zice că o iubeşte?

Ra'hel, care îl aşeza pe Poeri mai presus de oricine în lumea asta, nu găsea că ar fi ceva atât de necrezut.

— Dacă-l iubeşte aşa cum spunea, de ce a plecat după ce, cu încuviinţarea ta, Poeri o accepta ca pe a doua nevastă? Condiţia de a renunţa la zeii cei mincinoşi, pentru a-l adora pe Iehova, a pus pe fugă diavolul ăsta prefăcut în om.

— Oricum, diavolul ăsta avea un glas tare dulce şi ochi foarte calzi.

La urma urmei, poate că Ra'hel nici nu era atât de nemulţumită de dispariţia lui Tahoser. Păstra aşadar, întreagă, inima pe care se învoise să o împartă, iar pe deasupra rămânea şi cu gloria unui sacrificiu.

Sub pretextul că se duce la cumpărături, Thamar ieşi din casă şi se îndreptă spre palatul regelui, căci lăcomia ei nu uitase de făgăduiala acestuia; luase cu ea un sac mare, de pânză cenuşie, ca să-l umple cu aur.

Când se înfăţişă la poarta palatului, soldaţii nu o mai luară la bătaie ca prima oară; se bucura de trecere acum, iar ofiţerul de gardă îi dădu voie să intre imediat. Timopht o duse la faraon.

Când o văzu pe dezgustătoarea bătrână târându-se spre tronul său, ca o insectă pe jumătate strivită, regele îşi aminti de făgăduială; porunci să i se deschidă evreicei una dintre camerele de granit şi să fie lăsată să-şi ia aur cât poate duce.

Timopht, în care faraonul avea încredere, şi care cunoştea taina încuietorilor, deschise poarta de piatră.

Imensa grămadă de aur scânteie sub o rază de soare; dar strălucirea metalului nu se dovedi mai mare decât a privirilor bătrânei; ochii ei deveniră galbeni şi sclipiră straniu. După câteva minute de contemplare uluită, ea îşi suflecă mânecile rochiei peticite, îşi dezgoli braţele uscate cu muşchi ce se vedeau sub piele ca nişte frânghii, şi care la cot erau pline de creţuri; apoi îşi deschise şi închise degetele, îndoite ca nişte gheare de grifon şi se năpusti pe grămada de monezi, cu lăcomie sălbatică, bestială.

Se afunda în lingouri până la umeri, le răscolea, le frământa, le rostogolea, le sălta... Buzele îi tremurau, nările îi fremătau, iar spinarea ce i se scutura mărunt era străbătută de fiori nervoşi. Îmbătată, înnebunită, stăpânită de

tresăltări şi de râsete spasmodice, arunca în saci pumni de aur zicând: „Şi mai mult! Şi mai mult! Şi mai mult!" de se umplu sacul până la gură. Timopht, pe care spectacolul acesta îl amuza, o lăsă în pace, neînchipuindu-şi că un spectru descărnat ca ea ar putea urni atâta greutate; dar Thamar legă cu o sfoară sacul şi, spre uluirea egipteanului, îl săltă pe spinare. Avariţia dădea acelui schelet şubred puteri nebănuite: toţi muşchii, toţii nervii, toate fibrele braţelor, gâtului, umerilor, încordaţi până la frângere, duceau o masă de metal care ar fi încovoiat şi pe cel mai vânjos hamal din rasa Nahasi; cu fruntea plecată, ca şi boul înjugat la un plug al cărui brăzdar s-a poticnit de un bolovan, Thamar ieşi din palat, împleticindu-se, izbindu-se de pereţi, mergând aproape în patru labe, căci adesea se sprijinea şi în mâini, ca să nu fie strivită de povară; în sfârşit se află în afara palatului, încărcătura de aur îi aparţinea deplin.

Sfârşită de puteri, gâfâind, asudată, cu spinarea învineţită, cu degetele tăiate, se aşeză la poarta palatului, pe minunăţia ei de sac, şi nicicând vreun scaun nu i s-a părut mai moale.

După câtăva vreme zări doi izraeliţi care treceau cu o targă – duseseră niscaiva poveri; îi chemă şi, făgăduindu-le o răsplată burtă, îi hotărî să se încarce cu sacul şi să o urmeze.

Conduşi de Thamar, cei doi izraeliţi trecură prin străzile Tebei, ajunseră la locurile virane, presărate de colibe din lut şi depuseră sacul într-una dintre ele. Thamar le dădu, deşi cârtind, răsplata făgăduită.

Între timp, Tahoser fusese instalată într-un apartament minunat, un apartament regesc, la fel de frumos ca al faraonului. Coloane elegante, cu capiteluri imitând lotusul, susţineau plafonul înstelat, încadrat de o cornişă cu palmete albastre pictate pe un fond auriu; panouri de un liliachiu dulce, acoperite cu reţele de linii verzi ce se terminau cu boboci de floare, se desenau simetric pe pereţi. O împletitură fină acoperea lespezile; canapele încrustate cu plăcuţe metalice care alternau cu emailuri şi îmbrăcate în stofe cu fond negru presărat de cercuri roşii, fotolii cu picioare de leu, ale căror perne se revărsau pe spătare, taburete croite în forma unor gâturi de lebădă înlănţuite, grămezi de perniţe pătrate din piele purpurie şi umplute du puf de scaieţi, alte scaune pe care se puteau aşeza două persoane, mese de lemn scump susţinute de statui reprezentând captivi asiatici alcătuiau mobilierul.

Pe socluri bogat sculptate se aflau vaze mari şi largi, vase cu toarte, pentru vin, toate de aur, de un preţ inestimabil, a căror cizelare întrecea valoarea materialului. Unul dintre ele, mai subţiat la bază, era susţinut de două capete de cai îmbrobodite de hamuri cu franjuri. Două tulpini de lotus, coborând graţios peste o pereche de ornamente imitând trandafirul, îi

alcătuiau toartele; câţiva ibecşi acopereau capacul, zbârlindu-l cu urechile şi coarnele lor, iar pe pântecele vasului alergau, printre tije de papirus, gazele fugărite.

Un altul, nu mai puţin bizar, avea drept capac un monstruos cap de Typhon cu frunze de palmier pe creştet, strâmbându-se între două vipere; părţile laterale erau ornate de frunze şi zone zimţate.

Unul dintre vasele pentru vin, pe care îl ţineau ridicat două personaje cu mitră pe cap, înveşmântate în rochii cu borduri late, care cu o mână susţineau toarta şi cu cealaltă piciorul, uimea prin dimensiunea lui enormă, prin valoarea şi finisajul ornamentelor.

Celălalt, poate mai simplu şi mai pur ca formă, se evaza graţios, iar şacali, punându-şi labele pe margine, ca pentru a bea din vas, îi desenau toarte cu trupul lor zvelt, suplu.

Oglinzi de metal, înconjurate de figuri diforme, ca pentru a da frumuseţii care se privea în ele plăcerea contrastului, cufere de lemn de cedru sau de sicomor, ornamentate şi pictate, sipete de pământ emailat, ulcioare din alabastru, onix şi sticlă, cutii cu mirodenii dezvăluiau fastul pus de faraon la dispoziţia lui Tahoser.

Cu lucrurile de preţ aflate în această încăpere s-ar fi putut plăti răscumpărarea unui regat.

Aşezată pe un scaun de fildeş, Tahoser se uita la stofele şi bijuteriile pe care i le arătau fete tinere, goale, scoţând bogăţiile din cufere.

Tahoser ieşea din baie, iar uleiurile înmiresmate cu care fusese fricţionată îi făceau şi mai suplă pielea fină. Carnea ei căpăta transparenţe de agată, lumina părea să o străbată; era de o frumuseţe supraomenească, iar când îşi aţinti asupra metalului lustruit al oglinzii ochii înviorați de antimoniu, nu se putu stăpâni să nu surâdă propriei imagini.

O rochie largă de voal îi acoperea trupul frumos, fără a-l ascunde, şi drept singură podoabă purta un colier alcătuit din inimioare de lapislazuli cu cruciuliţe deasupra şi prinse de un lanţ din mărgele de aur.

Faraonul apăru în pragul sălii; o viperă de aur îi înconjura părul des, iar un *calasiris*, ale cărui cute adunate în faţă formau colţul, îi înfăşura trupul de la brâu până la genunchi. Un singur grumăjer îi înconjura gâtul muşchiulos.

Văzându-l pe rege, Tahoser vru să se ridice de pe scaun pentru a se prosterna; dar faraonul veni spre ea, o ridică şi o făcu să se aşeze.

— Nu te umili astfel, Tahoser, îi spuse el cu glas blând; vreau să-mi fii egală; mă plictiseşte gândul de a fi singur în univers; deşi sunt atotputernic, iar tu eşti în stăpânirea mea, voi aştepta să mă iubeşti ca şi cum n-aş fi decât un bărbat oarecare. Îndepărtează orice teamă; fii o femeie cu vrerile, simpatiile, antipatiile şi capriciile ei; nu am văzut din acestea niciodată. Dar

dacă inima ta va vorbi în sfârşit pentru mine, dă-mi ca să ştiu, când voi intra în camera ta, floarea de lotus din păr...

Cu toate că ar fi vrut să o împiedice, Tahoser se aruncă la genunchii faraonului; o lacrimă căzu pe picioarele goale ale acestuia.

„Pentru ce mi-e sufletul dăruit lui Poeri?" îşi spunea, aşezându-se iarăşi pe scaunul de fildeş.

Timopht, cu o mână pe podea, cu alta pe cap, intră în cameră:

— Rege, spuse el, un personaj misterios vrea să-ţi vorbească. Barba lui imensă coboară până la pântece, coarne lucitoare îi gurguie fruntea pleşuvită, iar ochii îi strălucesc precum flăcările. O putere nevăzută îl înconjoară, căci toţi străjerii se dau la o parte şi toate uşile se deschid în faţa lui. Tot ce spune trebuie făptuit şi am venit la tine, în chiar toiul plăcerilor tale, de-ar fi moartea să-mi osândească îndrăzneala.

— Cum se numeşte? întrebă regele.

Timopht răspunse:

— Moise.

XV

Pentru a-l primi pe Moise, regele trecu în altă sală, unde se aşeză pe un tron ale cărui braţe închipuiau lei; îşi prinse la gât un pieptar lat, bătut în pietre scumpe, apucă sceptrul şi luă o atitudine de trufaşă indiferenţă.

Moise apăru; un alt evreu, pe nume Aaron, îl însoţea. Oricât de maiestuos ar fi fost faraonul pe tronul său de aur, înconjurat de ofiţerii săi, în sala aceea înaltă, cu coloane uriaşe, pe un fond pictural reprezentând înaltele fapte de arme ale strămoşilor sau ale sale, Moise nu era mai puţin impunător: măreţia vârstei era pe măsura măreţiei regeşti; deşi avea optzeci de ani, părea viguros şi nimic nu trăda în făptura lui înfrângerile senilităţii. Ridurile de pe frunte şi din obraji, asemenea unor urme de daltă pe granit, îl făceau venerabil fără a dezvălui şi numărul anilor; gâtul său maroniu şi încreţit se lega de umerii puternici prin muşchi descărnaţi, dar încă nesleiţi, iar pe mâinile nestăpânite de obişnuitul tremur al bătrânilor se înnodau vine vânjoase. Un suflet mai tare decât sufletul omenesc îi înviora trupul, iar pe chip îi strălucea, până şi în beznă, o lumină stranie. Ai fi zis că-i reflexul unui soare nevăzut.

Fără a se prosterna, cum era obiceiul când cineva se apropia de rege, Moise înaintă spre tronul faraonului şi îi spuse:

— Eternul, Domnul Izraelului a grăit astfel: „Lasă poporul meu să meargă să mă preamărească în pustietate".

Faraonul răspunse:

— Cine este Eternul al cărui glas trebuie să-l ascult, ca să-l las pe Izrael să plece? Nu-l cunosc pe Etern şi nu-l voi lăsa pe Izrael să plece.

Fără a se pierde la auzul cuvintelor regelui, înţeleptul bătrân repetă clar spusele, căci vechea sa bâiguială care îl supăra dispăruse:

— Dumnezeul evreilor mi s-a arătat. Vrem aşadar să mergem în deşert, la o depărtare de trei zile şi să-i aducem jertfă Eternului, Dumnezeului nostru, de teamă să nu ne pedepsească fie cu o ciumă, fie cu vreun război.

Aaron încuviinţă printr-un semn al capului cererea lui Moise.

— Pentru ce abateţi poporul de la ocupaţiile sale? răspunse faraonul. Mergeţi la munca voastră. Ferice de voi că sunt astăzi aplecat spre iertare, căci aş fi putut porunci să fiţi bătuţi cu vergeaua, să vi se taie nasul şi urechile, să fiţi aruncaţi de vii crocodililor. Să ştiţi, vreau să v-o spun răspicat, nu există alt zeu în afară de Amon-Ra, fiinţa supremă şi primordială, mascul şi femelă totodată, propriul său tată şi propria sa mamă; din el coboară toţi zeii ceilalţi care leagă cerul de pământ şi care nu sunt decât forme ale celor două principii constitutive; înţelepţii îl cunosc, ca şi preoţii care au studiat îndelungă vreme tainele, prin colegii şi în adâncul templelor consacrate manifestărilor sale diverse. Nu invocaţi deci alt zeu, născocit de voi, pentru a-i aţâţa pe evrei la răscoală şi a-i împiedica să-şi îndeplinească îndatorirea impusă. Pretextul vostru privind jertfele este mult prea străveziu: vreţi să fugiţi. Pieriţi din faţa mea şi continuaţi să modelaţi argila pentru edificiile mele regale şi sacerdotale, pentru piramidele, palatele şi zidurile mele. Plecaţi. Am zis!

Văzând că nu poate înduioşa inima faraonului şi că i-ar fi deşteptat mânia dacă ar fi stăruit, Moise se retrase în tăcere, urmat de Aaron întristat.

— M-am supus poruncilor Eternului, spuse Moise tovarăşului său după ce trecu de portal, dar faraonul a rămas neînduplecat de parcă aş fi vorbit oamenilor de granit aşezaţi pe tronuri la porţile palatelor sau idolilor cu cap de câine, de maimuţă sau uliu pe care îi tămâiază preoţii în adâncurile sanctuarelor. Ce-i vom spune poporului când ne va întreba despre roadele misiunii noastre?

Temându-se ca nu cumva evreilor să le vină gândul să-şi scuture jugul, la sugestiile lui Moise, îi puse şi mai aprig la muncă şi nu le mai asigură paiele necesare la fabricarea cărămizilor. De aceea fiii Izraelului se răspândiră prin tot Egiptul smulgând paie şi blestemând asupritorii, căci tare se simţeau nefericiţi şi spuneau că sfaturile lui Moise le sporiseră mizeria.

Într-una din zile Moise şi Aaron reapărură la palat şi-l somară încă o dată pe rege să-i lase pe izraeliţi să plece pentru a aduce jertfe, în deşert, Eternului.

— Cine mă încredinţează, răspunse faraonul, că într-adevăr Eternul vă trimite la mine ca să-mi spuneţi lucrurile astea şi că nu sunteţi, cum îmi închipui eu, nişte josnici impostori?

Aaron îşi aruncă toiagul în faţa regelui, iar lemnul începu să se îndoaie, să se onduleze, să se acopere de solzi, să-şi mişte capul şi coada, să se ridice şi să scoată şuierături înfiorătoare. Toiagul se preschimbase în şarpe. Îşi foşnea inelele pe lespezi, îşi umfla guşa, îşi scotea limba despicată şi, rostogolindu-şi ochii roşii, părea să aleagă victima pe care urma să o atace.

Văzând minunea, *oerişii* şi servitorii din jurul tronului stăteau ţintuiţi locului, amuţiţi de groază. Cei mai vajnici îşi scoseseră spadele pe jumătate.

Dar faraonul nu-şi pierdu defel cumpătul; un surâs dispreţuitor îi flutură pe buze. Şi spuse:

— Iată ce ştiţi să faceţi. Miracolul este slăbuţ, iar magia grosolană. Să vină înţelepţii mei, magicienii şi cititorii mei de hieroglife.

Sosiră. Erau oameni cu înfăţişare nemaipomenită şi misterioasă – raşi în cap, cu încălţări de byblos în picioare, înveşmântaţi cu mantii lungi din in şi ţinând în mână toiege gravate cu hieroglife; de atâtea veghi şi cumpătări, de atâta învăţătură erau galbeni şi uscaţi ca nişte mumii; pe chipurile în care doar ochii mai păreau vii li se citea istovirea, urmare a repetatelor perioade de iniţiere.

Se rânduiră în şir în faţa tronului faraonic, fără a lua nicidecum seama la şarpele care zvâcnea, se târa, şuiera.

— Puteţi voi, spuse regele, să vă schimbaţi toiegele în reptile, aşa cum a făcut adineauri Aaron?

— O, rege, oare pentru jocul acesta de copii, întrebă cel mai bătrân din grup, ne-ai chemat din străfundul încăperilor tainice unde, sub plafoane constelate, la lumina lămpilor, visăm, aplecaţi peste papirusuri indescifrabile, îngenuncheaţi în faţa stelelor hieroglifice cu înţelesuri misterioase şi adânci, descifrând tainele naturii, calculând puterea cifrelor, ducându-ne cu mâna tremurândă până la marginea vălului preaînaltei zeiţe Isis? Lasă-ne să ne întoarcem acolo, căci viaţa este scurtă, iar înţeleptul abia de are timp să-i azvârle celuilalt cuvântul pe care l-a pătruns; lasă-ne să ne ducem la treburile noastre; primul scamator, primul îmblânzitor de şerpi, care se serveşte de fluier în pieţe, te poate mulţumi.

— Ennana, fă ceea ce doresc, spuse faraonul către mai-marele magicienilor şi cititorilor de hieroglife.

Bătrânul Ennana îşi întoarse faţa către corpul înţelepţilor care stăteau în picioare, nemişcaţi, cu spiritul adâncit iarăşi în abisul meditaţiilor.

— Aruncaţi la pământ toiegele voastre, rostind în şoaptă cuvântul magic!

Toiegele căzură toate odată, cu zgomot sec, pe lespezi, iar înţelepţii îşi reluară poziţia perpendiculară, asemănători statuilor rezemate cu spatele de stâlpii templelor; nici nu bine voiau măcar să-şi coboare privirile la picioare, ca să vadă dacă minunea se săvârşise, într-atât erau de siguri de puterea formulei lor.

Şi atunci se porni un spectacol ciudat şi oribil: toiegele se încovrigară precum crengile de lemn verde pe foc, extremităţile lor se turtiră la capete şi se subţiară la cozi, unele rămaseră netede, altele se scorojiră, după specia şarpelui. Colcăiau, se târau, fluierau, se încolăceau, se înnodau în chip hidos. Erau acolo vipere purtând pe fruntea teşită urma unei lame de lance, erau şi vipere-cu-corn, cu protuberanţe ameninţătoare, şi hidre verzi, vâscoase, şi aspide cu colţi mobili, şi trigonocefali galbeni, apoi şerpi-orbi sau şerpi de sticlă, şerpi-cu-clopoţei cu bot scurt, cu piele negricioasă, care îşi sunau oscioarele din coadă; de asemenea, şerpi cu două capete care mergeau înainte şi înapoi, şerpi boa deschizând o gură mare cu care ar fi putut înghiţi un bou Apis, şerpi cu ochi înconjuraţi de discuri ca ochii bufniţelor. Acopereau pardoseala sălii.

Tahoser, care stătea pe tron alături de faraon, îşi ridică frumoasele picioare goale, adunându-şi-le sub ea, palidă de groază.

— Ei bine, îi spuse lui Moise faraonul, vezi aşadar că ştiinţa cititorilor mei de hieroglife este egală sau chiar o întrece pe a ta: toiegele lor au dat naştere la şerpi, precum toiagul lui Aaron. Născoceşte altă minune, dacă vrei să mă convingi.

Moise întinse mâna – şarpele lui Aaron se năpusti asupra celor douăzeci şi patru de reptile. Lupta fu scurtă; curând înghiţi cumplitele animale, întrupări reale sau părelnice ale înţelepţilor Egiptului; apoi îşi reluă forma de toiag.

Rezultatul acesta păru să-l mire pe Ennana. Îşi înclină capul, cugetă şi spuse ca unul care se răzgândeşte:

— Voi găsi cuvântul şi semnul. Am interpretat greşit al patrulea hieroglif din al cincilea rând perpendicular, unde se găseşte descântecul şerpilor... O, rege, mai ai nevoie de noi? întrebă cu glas tare mai-marele cititorilor de hieroglife. Sunt nerăbdător să reiau lectura, îl citesc pe Hermes Trimegistul, care cuprinde cu totul alte taine decât aceste numere de prestidigitaţie.

Faraonul îi făcu semn bătrânului că se poate retrage, astfel că tăcutul cortegiu reintră în adâncurile palatului.

Regele se întoarse cu Tahoser în gineceu. Speriată şi încă tremurândă, după atâtea minuni, fiica preotului îngenunche în faţa lui şi-i spuse:

— O, faraoane, nu ţi-e teamă că-l vei supăra, prin atâta împotrivire, pe zeul acesta necunoscut căruia izraeliţii vor să-i aducă jertfe în deşert, la trei

zile depărtare de aici? Lasă-l pe Moise şi pe evreii săi să plece, să-şi îndeplinească ritualurile, căci altfel poate că Eternul, cum îl numesc ei, va pune la încercare pământul Egiptului şi ne va supune morţii.

— Nu cumva jongleria asta cu reptilele te înspăimântă? o întrebă faraonul. Nu vezi că înţelepţii mei au scos şerpi din toiegele lor?

— Da, însă toiagul lui Aaron i-a înghiţit, şi ăsta-i semn rău.

— Ce-are a face? Nu sunt eu favoritul lui Fre, alesul lui Amon-Ra? Nu-mi stau sub sandale efigiile popoarelor învinse? Când voi vroi, voi şti, să mătur dintr-o suflare toată seminţia aceasta ebraică şi vom vedea atunci dacă Dumnezeul lor va putea să-i ocrotească!

— Ia seama, faraon, spuse Tahoser, care îşi amintea de cuvintele lui Poeri privind puterea lui Iehova; nu lăsa trufia să-ţi împietrească inima. Acest Moise şi acest Aaron mă înfricoşează, sunt sprijiniţi de un zeu cumplit, de vreme ce-ţi înfruntă mânia!

— Dacă zeul lor ar avea atâta putere, spuse faraonul, i-ar lăsa oare captivi, umiliţi, gârboviţi de cele mai grele munci, ca nişte animale de povară? Să dăm aşadar uitării aceste miracole ieftine şi să trăim în pace. Gândeşte-te mai bine la iubirea ce-ţi port şi spune-ţi că faraon are mai multă putere decât Eternul, himerica divinitate a evreilor.

— Da, eşti strivitorul popoarelor, stăpânitor peste tronuri, iar oamenii sunt în faţa ta ca firele de nisip vânzolite de vântul sudului. Ştiu, îi răspunse Tahoser.

— Totuşi nu mă pot face iubit de tine, spuse faraonul surâzând.

— Ibexul se teme de leu, porumbiţa de uliu, ochiul se fereşte de soare, iar ochii mei nu te văd încă decât prin spaime şi mirări; neputinţa omenească se obişnuieşte greu cu măreţia regească. Un zeu înspăimântă întotdeauna o muritoare.

— Îmi inspiri, Tahoser, părerea de rău că nu sunt primul venit, un ofiţer, un monarh, un preot, un agricultor sau şi mai puţin. Dar întrucât n-aş putea face din rege un om de rând, pot face din femeie o regină şi să-i prind de fruntea încântătoare vipera de aur. Regina nu se va mai teme de rege.

— Chiar când mă aşez lângă tine, pe tron, gândul meu rămâne îngenuncheat la picioarele tale. Dar eşti atât de bun, în pofida frumuseţii tale supraomeneşti, în pofida puterii care îţi este fără margini şi a strălucirii tale orbitoare, încât inima mea va prinde, poate, curaj şi se va încumeta să bată alături de a ta.

Astfel stăteau de vorbă faraonul şi Tahoser. Fiica preotului nu-l putea da uitării pe Poeri şi căuta să câştige timp, încântând cu oarecare nădejde patima regelui. Să fugă din palat, să se ducă la tânărul evreu nu era cu putinţă. De altfel, Poeri mai mult îi accepta iubirea decât i-o împărtăşea. Cu

toată generozitatea ei, Ra'hel rămânea o rivală primejdioasă; şi-apoi, afecţiunea faraonului o impresiona pe fiica preotului; ar fi vrut să-l iubească şi... poate că era mai puţin departe de lucrul acesta decât îşi închipuia.

XVI

La câteva zile după aceea faraonul trecea de-a lungul Nilului, stând în picioare în carul său şi urmat de alaiul obişnuit. Se ducea să vadă cât se umflaseră apele fluviului, când deodată, în mijlocul drumului, se iviră ca două fantome Aaron şi Moise. Regele îşi struni caii, care îşi şi scuturau balele peste pieptul marelui bătrân nemişcat.

Cu glas tărăgănat şi solemn, bătrânul îşi repetă calda rugăminte:

— Dovedeşte prin vreun miracol puterea Dumnezeului tău, răspunse regele şi îţi împlinesc dorinţa.

Întorcându-se spre Aaron, care îl urma la câţiva paşi, Moise spuse:

— Ia-ţi toiagul şi întinde mâna peste apele egiptenilor, peste râurile, fluviile, lacurile şi orice alte ape – să se prefacă în sânge. Va fi sânge în toată ţara Egiptului, ca şi în glastrele de lemn sau piatră.

Aaron făcu întocmai, lovind apa fluviului.

Suita faraonului aştepta cu nelinişte rezultatul. Regele, care avea o inimă de bronz într-un piept de granit, surâdea dispreţuitor, încrezându-se în ştiinţa înţelepţilor săi, care-i puteau birui pe magicienii străini.

De îndată ce toiagul evreului, toiagul care fusese şarpe, lovi fluviul, apele începură a se tulbura şi a fierbe, înfăţişarea lor miloasă se schimbă vizibil: tonuri roşietice o împestriţară, apoi întreaga masă de apă deveni de un purpuriu închis, şi Nilul apăru ca un fluviu de sânge, rostogolind valuri stacojii şi brodându-şi malurile cu spumă trandafirie. S-ar fi zis că oglindeşte un imens incendiu sau un cer aprins de fulgere; dar văzduhul era senin. Teba nu ardea, iar azurul neschimbat se întindea peste faţa înroşită a apelor, pătată ici, colo, de burţile albe ale peştilor morţi. Crocodilii lungi şi solzoşi, ajutându-se de labele lor îndoite, ieşeau din fluviu pe mal, iar hipopotamii greoi, asemenea unor blocuri de granit roz, acoperite de o plagă de muşchi negru, fugeau prin trestii sau îşi înălţau deasupra fluviului boturile lor enorme, nemaiputând respira în apa aceea însângerată.

Canalele, eleşteele, piscinele căpătaseră aceleaşi nuanţe, iar cupele pline cu apă erau roşii ca nişte vase strângătoare de sânge sacrificat.

Minunea nu-l miră pe faraon, care spuse celor doi izraeliţi:

— Miracolul acesta ar putea înfricoşa o mulţime naivă şi neştiutoare; dar nu văd în el nimic care să mă uimească. Să vină Ennana şi colegiul de cititori de hieroglife – vor relua acest număr de magie.

Cei chemaţi veniră, cu mai-marele lor în frunte. Ennana aruncă o privire asupra fluviului care îşi rostogolea apele înspumate şi văzu despre ce anume era vorba.

— Readu lucrurile în starea lor firească, spuse el însoţitorului lui Moise, ca să repet vraja ta.

Aaron lovi din nou apa fluviului, şi fluviul îşi recăpătă îndată culoarea obişnuită.

Ennana încuviinţă printr-un semn, asemenea unui savant imparţial în stare să recunoască priceperea unui confrate. Găsea că lucrul era bine făcut, fiind vorba mai ales de cineva care nu avusese, ca el, avantajul de a studia toate câte sunt ale înţelepciunii în misterioasele încăperi ale Labirintului, unde doar câţiva rari iniţiaţi puteau ajunge, într-atât de grele erau încercările prin care treceau.

— E rândul meu acum, spuse el.

Şi întinse deasupra Nilului toiagul gravat cu semne hieroglifice, mormăind câteva cuvinte într-o limbă atât de veche, încât nu mai era înţeleasă nici pe vremea lui Menei, primul rege al Egiptului; o limbă a sfincşilor, cu silabe de granit.

O nesfârşită întindere purpurie legă dintr-odată un mal de celălalt şi Nilul începu din nou să-şi prăvale valurile sângerii către mare.

Cei douăzeci şi patru de cititori în hieroglife îl salutară pe rege, ca şi cum ar fi vrut să se retragă.

— Rămâneţi! spuse faraonul.

Înţelepţii redeveniră impasibili.

— Nu-mi mai poţi da alte dovezi despre menirea ta decât asta? După cum vezi, înţelepţii mei îţi imită destul de bine vrăjile.

Fără a părea descumpănit de cuvintele batjocoritoare ale regelui, Moise îi spuse:

— Dacă peste şapte zile nu eşti hotărât să-i laşi pe izraeliţi să plece în deşert, spre a aduce jertfe Eternului, potrivit ritualurilor lor, mă voi întoarce şi voi săvârşi în faţa ta o altă minune.

Peste şapte zile Moise reapăru. Şi îi spuse slujitorului său Aaron cuvintele Eternului:

— Întinde-ţi mâna cu toiagul deasupra râurilor, fluviilor, eleşteelor şi fă ca broaştele să împânzească ţara Egiptului.

Pe dată Aaron făcu gestul poruncit şi din fluvii, din canale, râuri, mlaştini ţâşniră mulţimi de broaşte; ele acopereau câmpurile şi drumurile, săreau pe scările templelor şi palatelor, năboiau în sanctuarele şi încăperile cele mai retrase; şi mereu, mereu, alte rânduri urmau celor dintâi: apăruseră prin case, în copăile de plămădit pâinea, în cuptoare, în sipete. Nu puteai pune

piciorul fără să nu striveşti una; puse parcă în mişcare de un resort, îţi săreau între picioare, la dreapta, la stânga, înainte, înapoi. Clipoceau, ţopăiau, treceau unele peste altele, şi asta cât vedeai cu ochii; nu le mai ajungea locul, rândurile lor se îngroşau, se închegau, creşteau. Spinările verzi fără dă număr formau pe câmp ca un fel de pajişte însufleţită şi vie, în care străluceau, drept flori, ochii lor galbeni. Animalele, caii, catârii, caprele, speriate şi înfuriate, alergau pe câmpuri, dar pretutindeni regăseau aceeaşi scârbavnică foială.

Faraonul, care din pragul palatului contempla urcătoarea maree de broaşte, cu un aer plictisit şi dezgustat, strivea cât putea de multe cu capătul sceptrului, alungându-le pe altele cu vârful îndoit al încălţării sale. Osteneală zadarnică! Altele veneau, ieşite nu se ştie de unde, înlocuindu-le pe cele moarte; erau parcă şi mai mişunătoare, mai orăcăitoare, mai scârboase, mai stingheritoare şi mai obraznice, săltându-şi osul spinării, aţintind asupra lui ochii lor mari şi rotunzi, resfirându-şi degetele palmate, încreţindu-şi pielea albă a guşii. Spurcatele animale păreau înzestrate cu inteligenţă, iar numărul lor era parcă şi mai îngroşat în jurul regelui decât în alte părţi.

Inundaţia aceea colcăitoare, urca, urca întruna, rotunjindu-şi spinarea, îndoindu-şi labele, hidoasele animale se aşezaseră pe genunchii coloşilor, pe cornişele portalurilor, pe spatele sfincşilor şi criosfincşilor, pe antablamentele templelor, pe umerii zeilor, pe vârfurile ascuţite ale obeliscurilor; ibişii, care mai întâi, bucuroşi de aşa pomană neaşteptată, le înţepaseră cu ciocurile lor lungi şi le înghiţiseră cu sutele, începând să se alarmeze de nemaipomenita năvală, zburau spre înalt, clănţănind din pliscuri.

Aaron şi Moise triumfau; Ennana, chemat, părea să cugete. Cu degetu-i dus la fruntea pleşuvită, cu ochii pe jumătate închişi, s-ar fi zis că a coborât în adâncurile memoriei sale spre a căuta o formulă magică uitată.

Neliniştit, faraonul se întoarse spre el.

— Ei bine, Ennana, tot cugetând aşa, ţi-ai pierdut cumva capul? Iar vraja asta îţi întrece poate ştiinţa?

— Nicidecum, o, rege, dar când măsori infinitul, când cântăreşti eternitatea, când buchiseşti neînţelesul, se poate întâmpla să nu-ţi vină în minte cuvântul ciudat care stăpâneşte reptilele, care le aduce pe lume sau le distruge. Priveşte cu atenţie! Toată pleava asta o să dispară.

Bătrânul dezlegător de hieroglife îşi agită bagheta şi rosti şoptit câteva silabe.

Într-o clipă câmpiile, pieţele, drumurile, cheiurile fluviului, străzile oraşului, curţile palatelor, încăperile caselor fură curăţate de oaspeţii lor orăcăitori şi readuse la starea lor firească.

Regele surâse, mândru de puterea magicienilor săi.

— Dar nu-i destul că am rupt vraja lui Aaron, spuse Ennana; o s-o refac.

Ennana îşi flutură bagheta în sens invers şi rosti, tot şoptit, formula contrară.

Deîndată, broaştele reapărură în şi mai mare număr, ţopăind şi orăcăind; într-o clipită pământul se acoperi de ele; dar Aaron îşi întinse toiagul, şi magicianul Egiptului nu putu risipi invazia stârnită de vrăjile sale. Zadarnic repetă cuvintele tainice potrivite, incantaţia îşi pierduse puterea.

Colegiul cititorilor de hieroglife se retrase pe gânduri şi ruşinat, urmărit de greţosul flagel. Sprâncenele faraonului se încruntară a furie, dar rămase neînduplecat şi nu voi să dea ascultare rugăminţii lui Moise. Orgoliul său încerca să lupte până la capăt împotriva necunoscutului Dumnezeu al Izraelului.

Totuşi, neputându-se descotorosi de groaznicele animale, faraonul îi făgădui lui Moise că va acorda evreilor – dacă vrea să intervină pentru el pe lângă Dumnezeul său – libertatea de a aduce jertfe în deşert.

Broaştele muriră sau intrară iar în ape, dar inima faraonului se împietri şi, în pofida blândelor dojeni ale lui Tahoser, nu se ţinu de cuvânt.

Atunci se porni asupra Egiptului o dezlănţuire de flagele şi plăgi; o luptă nebunească se iscă între dezlegătorii de hieroglife şi cei doi izraeliţi, ale căror vrăji le repetau. Moise preschimbă tot colbul Egiptului în insecte, Ennana făcu la fel. Moise luă doi pumni de funingine şi îi azvârli spre cer, în faţa faraonului; pe loc, o ciumă roşie, o pecingine de foc se prinse de pielea poporului egiptean, fără a se atinge de evrei.

— Imită minunea asta, îi strigă faraonul mai-marelui dintre cititorii de hieroglife, scos din minţi şi roşu de parcă i s-ar fi reflectat pe faţă văpaia unei vetre de jar.

— La ce bun? răspunse bătrânul pe un ton descurajat, în toate acestea se află mânia Necunoscutului. Zadarnicele noastre formule n-ar şti să biruie asemenea forţe misterioase. Supune-te şi lasă-ne să ne întoarcem în refugiile noastre, pentru a-l studia pe acest zeu nou, pe acest Etern, mai puternic decât Amon-Ra, decât Osiris, decât Typhon; ştiinţa Egiptului este învinsă; enigma păstrată de sfinx nu are dezlegare, iar Piramida cea mare nu acoperă decât neantul uriaşului ei mister.

Şi cum faraonul refuza în continuare să-i lase pe evrei să plece, toate vitele egiptenilor muriră; izraeliţii nu pierdură niciun cap.

Se ridică apoi un vânt de miazăzi care suflă toată noaptea, iar când se făcu dimineaţă, un imens nor arămiu acoperea cerul de la un capăt la celălalt; prin ceaţa aceasta roşiatică soarele strălucea sângeriu ca un scurt în făurărie şi părea lipsit de raze.

Norul acesta se deosebea de celelalte – era viu, foşnea şi bătea din aripi, năpustindu-se asupra pământului nu în picături mari de ploaie, ci în bancuri de lăcuste roz, galbene şi verzi, mai numeroase decât firele de nisip din deşertul libian; ele se urmau în vârtejuri, asemenea paielor spulberate de furtună; întunecaseră, îngroşaseră văzduhul, umpleau şanţurile, văioagele, albiile apelor, stingeau sub masa lor focurile aprinse anume pentru a le distruge, se loveau de obstacole şi se îngrămădeau peste acestea până le copleşeau, revărsându-se mai departe. Cine deschidea gura, respira îndată una; se cuibăreau în cutele veşmintelor, în păr, în nări. Coloanele lor dense întorceau din drum carele, răsturnau pe trecătorul singuratic şi îl acopereau grabnic; armata lor cumplită, ţopăind şi bătând din aripi, înainta spre Egipt, de la cataracte până la deltă, pe o lăţime uriaşă, secerând iarba, aducând arborii la starea de schelet, devorând plantele până la rădăcină şi nelăsând în urma lor decât un pământ sterp şi curat ca o arie.

La rugămintea faraonului, Moise curmă calamitatea. Un vânt de apus de o neînchipuită violenţă, împinse toate lăcustele în Marea Algelor. Dar inima îndărătnică a faraonului se dovedi mai tare ca bronzul, porfirul, bazaltul, şi nu se dădu încă bătută.

O grindină – năpastă necunoscută în Egipt – căzu din cer, cu bob uriaş, printre fulgere orbitoare şi tunete care asurzeau, hăcuind, sfărâmând totul, retezând grâul aşa cum ar fi făcut-o secera. Apoi, negre întunecimi, opace, înspăimântătoare, în care luminile se stingeau ca în adâncuri de morminte lipsite de aer îşi întinseră norii grei peste pământul Egiptului atât de auriu, de luminos, sub cerul lui de azur şi cu nopţi mai clare decât ziua în alte climate. Poporul, îngrozit că l-a şi învăluit bezna de nepătruns a mormântului, rătăcea orbecăind, ori se aşeza de-a lungul propileelor, văicărindu-se sau smulgându-şi hainele de pe trup.

Într-o noapte, o noapte de spaimă şi groază, un spectru pluti peste întreg Egiptul, pătrunzând în fiecare casă a cărei uşă nu era însemnată cu roşu şi toţi primii născuţi băieţi muriră, fiul faraonului dimpreună cu ei, ca al celui mai nenorocit paraschist. Iar regele, în ciuda atâtor semne rele, nu voia să cedeze.

Stătea în fundul palatului, sălbatic, tăcut, privind la trupul fiului său culcat pe patul de moarte cu picioare de şacal şi nu simţea lacrimile cu care Tahoser îi scălda mâinile.

În pragul încăperii se ivi Moise, fără ca cineva să-l fi lăsat să intre, căci toţi slujitorii fugiseră care încotro; îşi repetă dorinţa cu neabătută gravitate.

— Duceţi-vă! se învoi într-un sfârşit faraonul; aduceţi jertfe dumnezeului vostru, după cum veţi socoti de cuviinţă.

Tahoser sări de gâtul regelui şi îi spuse:

— Acum te iubesc; eşti un om, nu un zeu de granit.

XVII

Faraonul nu-i răspunse. Întunecat, nu-şi lua ochii de la cadavrul fiului său, primul născut. Chiar supunându-se, trufia lui nemărginită se răzvrătea. În inima lui nu voia încă să creadă în existenţa Eternului; iar plăgile Egiptului şi le explica prin puterea magică a lui Moise şi a lui Aaron, mai mare decât a cititorilor săi de hieroglife. Ideea de a se da bătut exaspera o fire atât de violentă şi de sălbatică. Dar chiar dacă ar fi vrut să-i oprească pe izraeliţi, poporul său înspăimântat nu i-ar fi îngăduit-o. Fiindu-le frică de moarte, cu toţii i-ar fi alungat pe aceşti străini, cauză a suferinţelor îndurate. Se depărtau de ei cu superstiţioasă groază, şi când trecea marele izraelit, urmat de Aaron, până şi cei mai curajoşi fugeau, de teama cine ştie cărei alte vrăji şi îşi spuneau: „Oare toiagul însoţitorului său o să se mai preschimbe în şarpe şi o să ne încolăcească trupurile?"

Când Tahoser se aruncase de gâtul faraonului, îl dăduse oare uitării pe Poeri? Nicidecum, dar simţea cum în inima aceasta îndărătnică se năşteau planuri de răzbunare şi exterminare. Se temea de masacre în care ar fi fost cuprinşi, laolaltă, tânărul izraelit şi blânda Ra'hel, se temea de un măcel general, care de data aceasta ar fi preschimbat apele Nilului în sânge adevărat, astfel că încerca să abată mânia regelui prin dezmierdări şi vorbe dulci.

Cortegiul funebru veni să ia trupul tânărului prinţ, spre a-l duce la cartierul Memnoniilor, unde avea să fie supus pregătirilor de îmbălsămare care durează şaptezeci de zile. Faraonul îi privi plecarea întunecat şi rosti, cuprins parcă de o tristă presimţire:

— Iată că nu mai am fiu, o, Tahoser. De voi muri, vei fi regină a Egiptului.

— De ce vorbeşti de moarte? spuse fiica preotului. Anii vor curge unii după alţii, fără a lăsa urme pe trupul tău vânjos, iar pe lângă tine generaţiile vor cădea asemenea frunzelor în jurul unui copac rămas în picioare.

— Oare n-am fost învins, eu neînfrântul? răspunse faraonul. La ce bun să mă înfăţişeze basoreliefurile din temple şi palate, cu bici şi sceptru, trecând cu carul de luptă peste cadavre, apucând de păr naţiile supuse mie, dacă sunt silit să cedez în faţa vrăjitoriilor a doi magicieni străini, dacă zeii cărora le-am înălţat temple imense, durate pentru eternitate, nu mă apără împotriva dumnezeului necunoscut al acestui neam mărunt? Prestigiul puterii mele este distrus pe vecie. Dezlegătorii mei de hieroglife, reduşi la tăcere, mă părăsesc; poporul murmură; nu mai sunt decât un simulacru van – am vrut, dar n-am putut. Aveai dreptate în cele ce spuneai adineauri, Tahoser, iată-mă ajuns în rândul oamenilor. Dar de vreme ce acum mă

iubeşti, voi încerca să uit şi te voi lua de soţie, după ce se vor fi încheiat ceremoniile funebre.

Temându-se ca nu cumva faraonul să se răzgândească, evreii se pregăteau de plecare şi, peste puţin, cohortele lor porniră. O coloană de fum le arăta drumul ziua, una de flăcări noaptea. Şi se afundară în singurătăţile nisipoase dintre Nil şi Marea Algelor, evitând populaţiile care le-ar fi putut opri trecerea.

Triburile defilară unele după altele prin faţa statuii de alamă ticluită de vraci, având darul să-i oprească din drum pe sclavii fugari. Dar de data aceasta vraja, care veacuri de-a rândul nu dăduse greş, nu avu nicio putere: Eternul o rupsese.

Nesfârşita mulţime înainta încet, acoperind spaţiul cu turmele ei, cu animalele de povară încărcate de bogăţiile împrumutate de la egipteni, târând uriaşul bagaj al unui popor care se muta dintr-odată. Ochiul omului n-ar fi putut desluşi nici capul, nici coada coloanei care se pierdeau în cele două zări, într-o negură de colb.

Dacă cineva s-ar fi aşezat pe marginea drumului, ca să aştepte sfârşitul coloanei, ar fi văzut de mai multe ori apusul şi răsăritul soarelui, căci şirurile treceau, treceau întruna.

Jertfele aduse Eternului nu erau decât un pretext. Izraelul părăsea pentru vecie pământul Egiptului, iar mumia lui Iusuf, în racla ei pictată şi aurită pleca, dusă pe umerii unor oameni care făceau cu schimbul.

De aceea faraonul se înfurie nespus şi hotărî să-i urmărească pe izraeliţii care fugeau. Porunci să fie înhămate şase sute de care de luptă, îşi chemă căpeteniile, îşi strânse mijlocul cu centura sa lată din piele de crocodil, îşi umplu cele două tolbe şi carul cu săgeţi şi javeline, îşi puse la încheietura mâinii brăţara de bronz care atenua vibraţiile hăţurilor şi porni la drum, târând după sine un popor de soldaţi.

Furios şi cumplit, îşi zorea neînchipuit de tare caii, iar în spatele său, cele şase sute de care uruiau cu vuiet de bronz, ca tunetele. Pedestraşii grăbeau pasul şi nu puteau face faţă impetuoasei alergări.

Deseori faraonul era silit să se oprească, pentru a aştepta restul armatei. În timpul opririlor bătea cu pumnul în marginea carului, tropăia din picioare de nerăbdare şi scrâşnea din dinţi. Se apleca spre zare, căutând să ghicească, dincolo de nisipul spulberat de vânt, triburile fugare ale izraeliţilor, gândind cu mânie că fiecare ceas scurs mărea intervalul care-i despărţea. Dacă ofiţerii lui nu l-ar fi ţinut în loc, ar fi mers tot înainte, cu riscul de a se pomeni singur în faţa unui popor întreg.

Ceea ce traversau ei nu mai era valea verde a Egiptului, ci văi presărate de coline mari şi mici şi striate de unde ca faţa mării. Pământul brăzdat şi

sfârtecat îşi dezvelea oasele; roci scobite şi de forme bizare, ca şi când animale gigantice le-ar fi călcat pe vremea când pământul nu era decât mâl, în ziua în care universul ieşea din haos, umflau ici, colo întinderea şi frângeau din loc în loc, prin neaşteptate diferenţe de nivel, linia plată a orizontului contopită cu cerul într-o zonă de ceaţă roşcată. La distanţe enorme se înălţau palmieri înfoindu-şi evantaiul prăfuit lângă câte un izvor deseori secat, căruia caii însetaţi îi răscoleau nămolul cu nările lor sângerânde. Dar faraonul, nesimţitor la ploaia de foc care curgea şiroaie dintr-un cer ca fierul încins, dădea semnalul de plecare, iar caii şi pedestraşii îşi continuau drumul.

Schelete de boi sau alte animale de povară, culcate pe o rână, pe deasupra cărora se roteau spirale de vulturi, marcau trecerea izraeliţilor şi nu îngăduiau mâniei regelui să o ia pe alt făgaş.

O armată sprintenă, învăţată cu marşurile, este mai iute decât o migraţie de popoare târând după ea femei, copii, bătrâni, boarfe şi corturi; de aceea spaţiul dintre trupele egiptene şi triburile izraelite se micşora văzând cu ochii.

Egiptenii i-au ajuns din urmă pe evrei la Pi-ha hirot, în apropiere de Marea Algelor. Triburile îşi aşezaseră tabăra pe mal şi, când poporul văzu scânteind în soare carul de aur al faraonului, urmat de carele de luptă şi de armata sa, scoase un uriaş strigăt de groază, începând să-l blesteme pe Moise care îi împinsese la pierzanie.

Într-adevăr, situaţia era disperată.

În faţa izraeliţilor, frontul de luptă; în spate, marea adâncă.

Femeile se tăvăleau pe jos, îşi rupeau hainele, îşi smulgeau părul, se loveau peste piept. „Pentru ce nu ne-ai lăsat în Egipt? Decât moartea, tot mai bine robia; ne-ai adus în deşert ca să pierim: te-ai temut oare că nu vom avea morminte?" Astfel vociferau mulţimile furioase la Moise, care rămânea netulburat. Cei mai curajoşi se grăbiseră să ia armele şi se pregăteau de apărare. Dar învălmăşeala era groaznică, iar carele de luptă, avântându-se prin masa aceasta compactă, făceau desigur ravagii cumplite.

Moise îşi întinse toiagul asupra mării, după ce îl invocă pe Etern. Şi atunci făcu o minune în care niciun dezlegător de hieroglife nu l-ar fi putut imita. Se iscă un vânt de răsărit, de o tărie nemaipomenită, care scobi apa Mării Algelor, precum brăzdarul unui plug gigantic, azvârlind în dreapta şi în stânga munţi săraţi, cu coame de spumă. Despărţite de furia acestui suflu de nestăvilit, care ar fi măturat şi piramidele ca pe nişte fire de nisip, apele se înălţau luând forma unor ziduri lichide şi lăsând între ele un drum lat, prin care se putea trece ca pe uscat; prin străvezimea acestor pereţi de apă se

puteau vedea monştri marini răsucindu-se, înspăimântaţi că ziua venea să-i surprindă în misterele hăului lor.

Triburile se grăbiră să treacă prin ieşirea aceasta miraculoasă, adevărat torent uman ce se scurgea printre două maluri râpoase de apă verde. Furnicarul păta cu două milioane de puncte negre fundul livid al abisului, imprimându-şi urma picioarelor în mâlul vărgat doar de pântecele leviatanilor. Iar vântul cel cumplit sufla întruna, trecând peşte capetele evreilor, pe care i-ar fi culcat ca pe spice, şi oprind valurile ce se adunaseră mugitoare. Răsuflarea Eternului era cea care despărţea în două marea!

Speriaţi de miracolul acesta, egiptenii şovăiau – să-i urmeze ori nu pe evrei? Dar faraonul, stăpânit de curajul său trufaş, pe care nimic nu-l putea birui, mâna caii care se cabrau şi se răsturnau pe oişte, îi biciuia vârtos cu biciul său făcut din două curele, cu ochii injectaţi, cu buzele înspumate şi răcnind ca un leu căruia îi scapă prada! Îi hotărî, în sfârşit, să apuce pe drumul acela deschis într-un fel atât de ciudat!

Cele şase sute de care urmară. Când văzură că duşmanul se luase după ei, ultimii izraeliţi, printre care se găseau Poeri, Ra'hel şi Thamar, se socotiră pierduţi; dar după ce egiptenii pătrunseră adânc pe calea aceea, Moise făcu un semn – roţile carelor se desprinseră şi se întâmplă atunci o învălmăşeală cumplită de care şi războinici izbindu-se şi ciocnindu-se între ei. Apoi, munţii de apă sumeţiţi în chip miraculos se prăbuşiră, iar marea se închise la loc, rostogolind, în vârtejuri înspumate, oameni, animale, care de luptă, ca pe nişte fire de paie prinse de o vâltoare în curentul unui fluviu.

Singur în picioare în căuşul carului său care se mai ţinea la suprafaţă, faraonul trimitea, beat de orgoliu şi furie, ultimele săgeţi din tolbă spre izraeliţii ajunşi pe celălalt mal; când se isprăviră săgeţile, îşi luă javelina şi, înghiţit de apă mai mult decât pe jumătate, o îndreptă – gest neputincios – împotriva dumnezeului necunoscut pe care îl sfida chiar din străfundurile abisului.

Un val uriaş, rostogolindu-se de două, trei ori pe ţărm, scufundă şi ultimele rămăşiţe – din gloria şi armata faraonului nu mai rămăsese nimic!

Iar pe malul celălalt, Miriam, sora lui Aaron, nu mai putea de bucurie, cânta din gură şi din tamburină, şi toate femeile lui Izrael băteau ritmul pe pielea de catâr. Două mii de glasuri intonau imnul eliberării!

XVIII

Tahoser îl aşteptă zadarnic pe faraon şi domni peste Egipt, dar muri curând. Fu depusă în minunatul mormânt pregătit pentru rege, al cărui trup nu a mai putut fi găsit. Iar povestea ei, scrisă pe papirus, cu începuturi de

capitol în caractere roşii, de către Kakevu, grămătic al dublei camere de lumină şi paznic al cărţilor, i-a fost pusă alături, sub păienjenişul de bentiţe.

Pe cine a regretat oare? Pe Faraon sau pe Poeri? Grămăticul Kakevu nu ne-o spune, iar doctorul Rumphius, care a tălmăcit hieroglifele grămăticului egiptean, nu a îndrăznit să ia asupra sa dezlegarea tainei. În ce-l priveşte pe lordul Evandale, nu a vrut niciodată să se căsătorească, deşi era ultimul vlăstar al neamului său. Tinerele „missis" nu-şi explicau răceala arătată faţă de sexul frumos. Dar, cinstit vorbind, şi-ar fi putut ele închipui că lordul Evandale se îndrăgostise, retrospectiv, de Tahoser, fiica marelui preot Petamunoph, moartă în urmă cu trei mii cinci sute de ani? Există nebunii anglo-saxone şi mai puţin motivate decât aceasta.